

Begroting 2020 - 2023

Hoofdstuk 1 Bestuurlijke samenvatting

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Bestuurlijke samenvatting	2
Leeswijzer	4
Inleiding	6
Financieel meerjarenbeeld	10
Hoofdstuk 2 Ombuigingen	
Inleiding	12
Bijstellen ambities	14
Keuze sociaal domein	17
Verhogen inkomsten	18
Inzet reserves	19
Samenvatting	20
Hoofdstuk 3 Programma's	23
Programma 1 Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen	23
Programma 2 Openbare orde en veiligheid	35
Programma 3 Beheer openbare ruimte	40
Programma 4 Economische zaken	48
Programma 5 Onderwijs en vrije tijd	53
Programma 6 Inkomensondersteuning	63
Programma 7 Sociaal domein	69
Programma 8 Duurzaamheid en milieu	82
Programma 9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	91
Hoofdstuk 4 Paragrafen	102
Paragraaf Lokale heffingen	103
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	108
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	123
Paragraaf Financiering	132
Paragraaf Bedrijfsvoering	135
Paragraaf Verbonden partijen	140
Paragraaf Grondbeleid	160
Paragraaf Duurzaamheid	169
Hoofdstuk 5 Bijlagen	171
5.1 Kerngegevens	171
5.2 Lasten en baten 2019 tot en met 2022	172
5.3 Geraamde incidentele bedragen	173
5.4 Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	175
5.5 Reserves en voorzieningen	178
5.6 EMU-saldo en geprognosticeerde meerjarenbalans	180
5.7 Investeringskredieten	183
5.8 Definities beleidsindicatoren	184
5.9 Uitgangspunten begroting 2019 - 2022	187
5.10 Taakvelden	188
5.11 Afkortingen	191

Leeswijzer

In deze leeswijzer beschrijven wij voor u de opbouw van de programmabegroting 2020-2023.

Hoofdstuk 1 is de *bestuurlijke samenvatting* van de programmabegroting met daarin de inhoudsopgave, bijhorende leeswijzer, een inleiding en het financieel meerjarenbeeld.

Hoofdstuk 2 gaat nader in op de *ombuigingen*. In de inleiding van dit hoofdstuk schetsen wij het proces wat wij hiertoe hebben doorlopen. De in dit hoofdstuk opgenomen ombuigingsvoorstellen presenteren wij in lijn met de vijf kaderstellende vragen die wij in de Perspectiefnota 2020-2023 aan uw raad hebben gesteld.

Op deze wijze is dit hoofdstuk dan ook opgebouwd. Het hoofdstuk sluit af met een samenvattend overzicht van onze concrete ombuigingsvoorstellen.

In hoofdstuk 3 zijn de *programma's* beschreven. De programmabegroting bestaat net als voorgaande jaren uit negen programma's.

Per programma zijn de volgende onderdelen opgenomen:

- Een korte omschrijving van het programma.
- Een overzicht van beleidsvelden welke onderdeel uitmaken van het programma met de daarvoor verantwoordelijke portefeuillehouder.
- De beleidsindicatoren behorend bij het programma. Per beleidsindicator treft u een vergelijking van Dalfsen met gemeenten in heel Nederland en een vergelijking met gemeenten met een vergelijkbare gemeentegrootte. In bijlage 4.8 treft u een nadere omschrijving c.q. definitie van de indicatoren.
- Belangrijke ontwikkelingen. De ontwikkelingen zoals beschreven in de perspectiefnota worden hier niet opnieuw beschreven. Het betreft alleen een weergave van de (nieuwe) ontwikkelingen welke in de perspectiefnota nog niet zijn genoemd.
- Wat we binnen het programma meerjarig willen bereiken, wat we ervoor gaan doen en wat het mag kosten (de drie W-vragen). De tweede W-vraag richt zich vooral op het komende begrotingsjaar (2020). Het gaat daarbij om speciale taken, niet de jaarlijks terugkerende. Bij de derde W-vraag 'Wat mag het kosten?' zijn de lasten en baten per beleidsveld weergegeven in een diagram.
- Een overzicht van de verbonden partijen indien de samenwerking betrekking heeft op het betreffende programma.
- Relevante beleidsplannen en verordeningen. Helaas zijn nog niet alle beleidsplannen in digitale vorm te raadplegen. Wij streven ernaar om hier zo volledig mogelijk in te zijn.
- Wat mag het kosten, hier zijn de rekeningcijfers 2018 en de begrote bedragen 2019 t/m 2023 opgenomen.
- Tot slot zijn de financiële afwijkingen 2020 t.o.v. 2019 op hoofdlijnen toegelicht. NB. De afwijkingen zijn aangeduid als voor- of nadeel. Nadeel betekent hogere lasten of lagere baten in de begroting 2020 ten opzichte van de begroting 2019. Ook wordt aangegeven of een afwijking een technische wijziging is (dus een wijziging als gevolg van regelgeving o.d.)

Hoofdstuk 4 bevat de *paragrafen* die zijn voorgeschreven in het 'Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies' (BBV), te weten:

Paragraaf 1 Lokale Heffingen. Deze paragraaf bevat de geraamde inkomsten, het beleid ten aanzien van de lokale heffingen, een overzicht op hoofdlijnen van diverse heffingen waarin o.a. de kostendekkendheid inzichtelijk wordt gemaakt, een aanduiding van de lokale lastendruk en tot slot de beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing. In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op het doorlopen risicomanagementproces, vindt u een overzicht van de top 10 risico's met daarbij per risico een toelichting, de oorzaak, het gevolg en de getroffen beheersmaatregelen. Vervolgens wordt ingegaan op de beschikbare weerstandscapaciteit, de benodigde weerstandscapaciteit en de ratio weerstandsvermogen waaruit blijkt in welke mate de gemeente in staat is tegenvallers op te vangen. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een overzicht van de financiële kengetallen die in hun onderlinge verhouding een goed beeld geven van de financiële positie van de gemeente.

Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen. In deze paragraaf worden voor de kapitaalgoederen wegen, infrastructurele (civiele) kunstwerken, openbare verlichting, riolering, water, openbaar groen en gebouwen aangegeven wat de beleidskaders zijn, de kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren en de financiële consequenties van het beleidsdoel.

Paragraaf 4 Financiering. In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Tevens treft u een overzicht aan van de langlopende geldleningen en het rentebeleid van de gemeente.

Paragraaf 5 Bedrijfsvoering. Deze paragraaf geeft inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens rond de gemeentelijke bedrijfsvoering. Er wordt o.a. ingegaan op de volgende onderwerpen: organisatieontwikkeling, personeelsbeleid, samenwerking, inkoopbeleid, informatievoorziening & automatisering, geo-informatie en documentbeheer, juridische kwaliteitszorg en rechtmatigheid.

Paragraaf 6 Verbonden partijen. In deze paragraaf treft u een overzicht aan van de verbonden partijen van de gemeente. Per verbonden partij treft u de financiële ratio's aan, beleidsvoornemens, ontwikkelingen en de risico's.

Paragraaf 7 Grondbeleid. In deze paragraaf wordt ingegaan op de wijze waarop de gemeente invulling zal geven aan haar grondbeleid. Ingezoomd wordt op de ontwikkelingen, risicomanagement, de algemene reserve grondbedrijf, parameters en de actualiteit van de grondexploitaties.

Daarnaast bevat dit hoofdstuk een paragraaf (8) duurzaamheid. Dit is een niet verplichte paragraaf, maar bij de behandeling van de Perspectiefnota 2019 - 2022 heeft de raad besloten deze paragraaf in de programmabegroting op te nemen. Dit vanwege het feit dat de gemeente duurzaamheid hoog in het vaandel heeft staan. Dit heeft consequenties voor meerdere programma's waardoor het 'versnipperd' wordt. Doel van de paragraaf duurzaamheid is een samenhangend beeld van duurzaamheid in Dalfsen te schetsen.

Hoofdstuk 5 bevat een aantal (vooral cijfermatige) *bijlagen*.

Inleiding

Voor u ligt de Programmabegroting 2020 - 2023. Deze bevat de opdracht om vanuit de Perspectiefnota 2020 - 2023 te komen met ombuigingsvoorstellen om per 2023, of zoveel eerder als mogelijk, te komen tot een sluitende meerjarenbegroting. Dit was een forse opgave waar met de organisatie in de zomerperiode hard aan is gewerkt.

Wij zijn er in geslaagd aan uw raad een sluitende begroting te presenteren. Het is aan de raad om met de voorstellen om tot die cijfers te komen in te stemmen. Ons voorstel gaat uit van een sluitende begroting vanaf 2022 e.v.. In 2020 en 2021 zal derhalve een beroep worden gedaan op de algemene reserve vrij besteedbaar. Over de gehele begrotingsperiode 2020 - 2023 wordt per saldo € 759.000 onttrokken aan de algemene reserve vrij besteedbaar. Om deze structureel sluitende begroting te kunnen realiseren stellen wij u verschillende ombuigingen voor ten aanzien van zowel te realiseren ambities als het bestaande beleid. Dit brede pakket aan ombuigingen raakt alle programma's. Eveneens wordt u een voorstel gedaan om onze inkomsten de komende jaren verder te verhogen. Ondanks de forse opgave geeft het college met deze begroting verder invulling aan het coalitie-document "Dichtbij-DALFSEN-Dichtbij" en het meer gedetailleerde bestuursprogramma en bestuurskalender. Dit alles binnen een verantwoord financieel kader.

Wij presenteren u onze ombuigingsvoorstellen in hoofdstuk 2 van de begroting in lijn met de kaderstellende vragen die wij in de Perspectiefnota 2020-2023 aan de raad hebben gesteld. Dit betekent de volgende indeling:

1. In welke mate bent u bereid risico's te nemen en reserves aan te wenden?
2. Bent u bereid om uw ambities bij te stellen?
3. Hoe kijkt u aan tegen aanpassing van (het ambitieniveau van) bestaand beleid?
4. Welke keuzes wilt u maken ten aanzien van sociaal domein (breder dan jeugd)?
5. Hoe kijkt u aan tegen de inkomstenkant (ozb verhoging)?

Wij hebben de keuzemogelijkheden voor uw raad inzichtelijk gemaakt zodat u op basis van dit inzicht de mogelijkheid heeft om af te wijken van de ons door voorgestelde invulling van de ombuigingsopgave.

Samenstelling van het bestuur

De gemeenteraad heeft in de gemeente Dalfsen 21 leden. Het college bestaat uit de burgemeester, mevrouw E. van Lente en drie wethouders, de heer A. Schuurman, de heer J.W. Uitslag en de heer R.W.J. van Leeuwen. De gemeentesecretaris/algemeen directeur, de heer J.H.J. Berends is bij de vergaderingen van B&W aanwezig als secretaris en adviseur.

Samenstelling college van B&W

Het college vergadert iedere week op dinsdag. Ieder lid van B&W is verantwoordelijk voor een aantal specifieke beleidsterreinen (portefeuilles) van de gemeente.

Portefeuilleverdeling college van B&W

Burgemeester drs. E. van Lente

Kabinet en representatie, Dienstverlening, Algemene bestuurlijke aangelegenheden, Openbare orde en veiligheid, Rampenbestrijding, Bestuurszaken en communicatie, Privaatrechtelijke en juridische zaken, Personeel en organisatie, Strategische beleidsvorming, Burgerzaken, Internationale aangelegenheden.

Intergemeentelijke samenwerking, Bestuurlijke vernieuwing, Facilitaire zaken, Informatievoorziening en automatisering, Project Waterfront (in samenwerking met wethouder Van Leeuwen).

Wethouder/locoburgemeester drs. R.W.J. van Leeuwen

Financiën, Planning en control, Werkgelegenheid en participatie, Waterbeleid en Waterschap, Klimaatadaptatie, Onderhoud en beheer openbare ruimte (groen en grijs), Grondexploitaties, Bedrijventerreinen, Structuurvisies, Energiebedrijven, Werkvoorzieningschappen (Larcom), Verkeer en vervoer, Project Waterfront (coördinerend; in samenwerking met burgemeester Van Lente), Project centrumplan Lemelerveld.

Wethouder A. Schuurman

Economische zaken, Agrarische zaken en plattelandsvernieuwing, Beheer en onderhoud gemeentelijke gebouwen, Milieu en duurzaamheid, Afvalbeleid, Integrale handhaving, Ruimtelijke ontwikkeling, Volkshuisvesting, Monumenten, Archeologie en Centrumplan/Centrumvisie Dalfsen.

Wethouder drs. J.W. Uitslag

Welzijn, Jeugd(hulp), Gehandicaptenbeleid, WMO, Sport, Sportaccommodaties (beheer), Cultuur, Maatschappelijk werk, Volksgezondheid, Recreatie en toerisme, Onderwijs en educatie, Coördinatie beleid kernen, Project Ruimte voor de Vecht, Leader.

Samenstelling gemeenteraad

De gemeenteraad van Dalftsen heeft de volgende zetelverdeling:

Zetelverdeling	2018 - 2022
Gemeentebelangen	9
CDA	5
ChristenUnie	3
Partij van de Arbeid	2
D66	1
VVD	1
Totaal	21

Gemeentebelangen

J. Ramaker, H. Ellenbroek, I. Haarman, G. Jutten, I. Kappert, H. Kleine Koerkamp, W. van Lenthe, W. Pessink en J. Upper.

CDA

B. Ramerman, R. Kouwen, W. Massier, B. Ruitenbergh en J. Schiphorst-Kijk in de Vegte.

Christen Unie

L. Nijkamp, R. Lassche-Visscher en M. Veldman.

PvdA

L. Broere, J. Eilert.

D66

B. Schrijver

VVD

G. Veldhuis

De gemeenteraad wordt bijgestaan door de griffier, de heer J. Leegwater.

Financieel meerjarenbeeld

Perspectiefnota

De Perspectiefnota 2020 - 2023 toont een fors tekort.

In onderstaande tabel is het resultaat uit de perspectiefnota 2020-2023 opgenomen gesplitst in een incidenteel en structureel deel. Middels een afzonderlijke notitie bent u in juni van dit jaar geïnformeerd over de doorrekening van de mei-circulaire. Deze notitie heeft u in aanvulling op de perspectiefnota 2020 - 2023 vast gesteld. De financiële consequenties hiervan zijn eveneens opgenomen in onderstaande tabel. Tevens is in onderstaande tabel de financiële consequentie opgenomen van het schrappen van de afschrijvingslasten zoals uw raad heeft besloten bij de behandeling van de perspectiefnota.

Verdeling structureel en incidenteel	2020	2021	2022	2023
Structureel saldo PPN incl wensen	-2.570.700	-2.599.700	-2.488.900	-2.970.900
Notitie Meicirculaire 2019	177.000	96.000	-433.000	152.000
Afschrijvingslasten "grote projecten"	71.000	216.000	307.000	387.000
Totaal structureel saldo	-2.322.700	-2.287.700	-2.614.900	-2.431.900
Totaal incidenteel saldo PPN incl wensen	-491.500	-427.500	-302.000	0
Totaal saldo structureel en incidenteel	-2.814.200	-2.715.200	-2.916.900	-2.431.900

De nieuwe notitie Incidentele baten en lasten van de commissie BBV is volgens voorschrift verwerkt in de begroting 2020-2023. De gevolgen hiervan zijn in onderstaande tabel verwerkt.

Verdeling structureel en incidenteel	2020	2021	2022	2023
Structureel saldo PPN incl wensen	-2.810.200	-2.798.700	-2.782.900	-3.045.900
Notitie Meicirculaire 2019	177.000	96.000	-433.000	152.000
Afschrijvingslasten "grote projecten"	71.000	216.000	307.000	387.000
Totaal structureel saldo	-2.562.200	-2.486.700	-2.908.900	-2.506.900
Totaal incidenteel	-252.000	-228.500	-8.000	75.000
Totaal saldo structureel en incidenteel	-2.814.200	-2.715.200	-2.916.900	-2.431.900

Na het vaststellen van de perspectiefnota zijn nog een aantal onvermijdelijke structurele baten en lasten aangedragen door de eenheden. Deze zijn verwerkt (diverse noodzakelijke financiële wijzigingen) in onderstaand overzicht. Voor een toelichting op deze posten verwijzen wij u naar de programma's, financiële afwijkingen per programma.

	2020	2021	2022	2023
Structureel saldo	-2.562.200	-2.486.700	-2.908.900	-2.506.900
Diverse noodzakelijke financiële wijzigingen	-302.814	-300.938	-295.069	-423.269
Structureel saldo incl. financiële wijzigingen	-2.865.014	-2.787.638	-3.203.969	-2.930.169

Bij de vaststelling van de Perspectiefnota hebben wij uw raad toegezegd een structureel sluitende meerjarenbegroting, in ieder geval voor 2023 en waar mogelijk zoveel eerder, te presenteren. Bovenstaande tabel maakt derhalve de opgave inzichtelijk om tot een structureel sluitende begroting te komen. In hoofdstuk 2 'Ombuigingen' nemen we u mee in het proces wat wij hiertoe hebben doorlopen en worden de ombuigingsvoorstellen aan u gepresenteerd.

Septembercirculaire

Zoals gebruikelijk is de septembercirculaire niet in de begroting verwerkt, maar wordt de raad afzonderlijk over de effecten daarvan geïnformeerd.

Hoofdstuk 2 Ombuigingen

Inleiding

De opgave

Zoals opgenomen in het vorige hoofdstuk onder 'financieel meerjarenbeeld' laat onderstaande tabel de opgave zien om te komen tot een structureel sluitende begroting. Dit is cijfermatig het uitgangspunt geweest.

	2020	2021	2022	2023
Structureel saldo	-2.562.200	-2.486.700	-2.908.900	-2.506.900
Diverse noodzakelijke financiële wijzigingen	-302.814	-300.938	-295.069	-423.269
Structureel saldo incl. financiële wijzigingen	-2.865.014	-2.787.638	-3.203.969	-2.930.169

Voor de ombuigingen zijn daarnaast de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Geen plannen, geen middelen. Dit wil zeggen dat daar waar middelen zijn geraamd zonder dat er concrete plannen aan ten grondslag liggen, worden deze middelen aangedragen als een voorstel tot ombuiging.
- Geen enkel taakveld wordt uitgezonderd; alle taakvelden zijn beoordeeld op mogelijkheden tot ombuiging. Voor alle taakvelden geldt dat is ingezoomd op de niet wettelijke taken en de wettelijke taken die worden uitgevoerd op een 'plus-niveau'.

Het doorlopen proces om te komen tot een structureel sluitende begroting

Na de vaststelling van de perspectiefnota is een stuurgroep ingericht, bestaande uit de portefeuillehouder financiën, adjunct gemeentesecretaris/directeur en de coördinator van de begroting. Onder de stuurgroep is een projectgroep ingericht. In de projectgroep is een vertegenwoordiging opgenomen vanuit elke organisatorische eenheid aangevuld met zowel financieel adviseurs als concerncontroller. Leidend voor de werkzaamheden welke zijn uitgevoerd binnen het project was een door de directie vastgesteld projectplan.

Vanuit de projectgroep zijn de ombuigingsvoorstellen aangedragen. Alle aangedragen voorstellen zijn in de projectgroep beoordeeld. Hierbij heeft kritische bevraging plaatsgevonden en zijn alle voorstellen beoordeeld aan de hand van objectieve criteria. De voorstellen vanuit de projectgroep zijn vervolgens behandeld in gecombineerde vergaderingen van de directie en het college en dit heeft geresulteerd in het voorliggende voorstel. In de technische sessie d.d. 26 september bent u als raad op hoofdlijnen reeds meegenomen in dit proces.

Ons ombuigingsvoorstel aan de raad

We zijn er in geslaagd om aan uw raad een sluitende begroting te presenteren. Het is aan de raad om met de concrete ombuigingsvoorstellen in te stemmen om daadwerkelijk tot die cijfers te komen.

In dit hoofdstuk leggen wij de concrete ombuigingsvoorstellen aan u voor. Dit brede pakket aan ombuigingen raakt alle programma's. Uiteraard heeft de raad de mogelijkheid af te wijken van deze invulling. In een separate bijlage worden alle door de organisatie aangedragen ombuigingen aan de raad aangeboden.

Wij presenteren ons voorstel in lijn met de kaderstellende vragen die wij in de Perspectiefnota 2020-2023 aan uw raad hebben gesteld, te weten:

- Bent u bereid om uw ambities bij te stellen?
- Hoe kijkt u aan tegen aanpassing van (het ambitieniveau van) bestaand beleid?
- Welke keuzes wilt u maken ten aanzien van het sociaal domein (breder dan jeugd)?
- Hoe kijkt u aan tegen de inkomstenkant (ozb verhoging).
- In welke mate bent u bereid risico's te nemen en reserves aan te wenden?

Op deze wijze is dit hoofdstuk 'Ombuigingen' dan ook opgebouwd.

Nog te treffen maatregelen of punten van onderzoek voor de komende tijd

Ten aanzien van een aantal onderwerpen vindt nog nader onderzoek plaats welke mogelijk leiden tot een ombuiging op termijn. Daar waar dit het geval is hebben wij dit aangegeven.

Verwerking van ons ombuigingsvoorstel in de begroting

Het voorstel voor invulling van de ombuiging is zowel cijfermatig als inhoudelijk reeds in deze begroting verwerkt. Dat wil zeggen dat in de programma's inhoudelijk zoveel als mogelijk wordt aangegeven op welke punten de ombuiging invloed heeft op de te realiseren prestaties. *Om dit extra te markeren is de betreffende tekst schuin gedrukt en staat er een rood blokje: ■*

Cijfermatig wordt in de financiële analyses aangegeven op welke punten de ombuiging oorzaak is van een te verklaren verschil. Dit betekent dat, indien u instemt met ons ombuigingsvoorstel, de begroting zonder wijziging kan worden vastgesteld. Eventuele wijzigingen kunt u via amendementen indienen.

Bijstellen ambities

Bent u bereid om uw ambities bij te stellen?

a. Nieuwe aanvragen perspectiefnota 2020-2023

Hèt document voor het stellen van beleidsmatige en financiële kaders voor de komende jaren is de perspectiefnota. Alle voorstellen zoals opgenomen in de perspectiefnota zijn nogmaals beoordeeld. Als er voorstellen waren die opgenomen konden worden bij de ombuigingen, zijn deze opgenomen in de lijst ombuigingen van perspectiefnota tot begroting. Zie bijlage 2: Voorstel ombuigingen

b. Afschrijvingslasten grote projecten

Voor wat betreft de grote projecten die in de (nabije) toekomst voorzien zijn, zoals het Centrumplan Dalfsen, Kanaalpark Lemelerveld e.d. is bij de vaststelling van de perspectiefnota besloten de afschrijvingslasten te schrappen. Hiermee heeft uw raad beoogd besluitvorming hierover aan te houden tot de bezuinigingsvoorstellen voorliggen. Inmiddels is in beeld gebracht in welke mate de grote projecten versoberd, gefaseerd dan wel niet uitgevoerd zullen worden. De mogelijkheden hiervoor zijn per project in beeld gebracht. Wij zullen middels afzonderlijke raadsvoorstellen per project een kredietvoorstel doen. Dit betekent dat per project - van geval tot geval - ruimte gezocht zal moeten worden om de afschrijvingslasten te kunnen dekken.

c. Inzet stelposten

Op dit moment kent de begroting drie stelposten, namelijk:

- Bij de meicirculaire 2018 is een stelpost opgenomen om met ingang van 2020 de budgetten van het sociaal domein te kunnen indexeren. Van deze stelpost is in 2022 een klein deel ingezet.
- Bij de begroting 2020-2023 is een stelpost opgenomen, Ingrepen Rijk/Ambitie Raad.
- In de notitie meicirculaire 2019 is een voorstel gedaan voor het opnemen van een stelpost loon/prijsmutaties in het jaar 2023 van € 500.000.

In onderstaand overzicht zijn de (nog) beschikbare bedragen opgenomen:

Overzicht beschikbare stelposten begroting 2020-2023	2020	2021	2022	2023
Stelpost loon/prijscompensatie (meicirculaire 2018, restant)	250.000	500.000	560.000	560.000
Stelpost ingrepen Rijk/ ambities Raad (begroting 2019-2020)	250.000	500.000	1.000.000	1.000.000
Stelpost loon/prijsmutatie (meicirculaire 2019)				500.000
Totaal stelposten	500.000	1.000.000	1.560.000	2.060.000

Voorgesteld wordt om de stelpost ingrepen Rijk/ambities Raad volledig in te zetten om het tekort te beperken.

Hoe kijkt u aan tegen aanpassing van (het ambitieniveau van) bestaand beleid?

a. Mogelijkheden te bezuinigen op bestaand beleid

Eind maart 2019 is aan de raad, via het RIS, de "Rapportage interne scan gemeente Dalfsen" aangeboden. In deze rapportage zijn de wettelijke en niet-wettelijke taken van de gemeente in beeld gebracht. Voor wat betreft de wettelijke taken is onderscheid gemaakt in uitvoering op een basis niveau en uitvoering met een plus. De niet-wettelijke taken zijn per definitie als een 'plus' aan te merken.

Aan de hand van de 'Rapportage interne scan gemeente Dalfsen' is dieper ingezoomd op de niet-wettelijke taken en de wettelijke-plustaken en is in beeld gebracht welke ombuigingen voor wat betreft deze taken mogelijk zijn. Op basis hiervan stellen wij u diverse ombuigingen voor. Het totaal van de voorgestelde maatregelen leidt tot de volgende besparing:

	2020	2021	2022	2023
Voorgestelde ombuigingen	1.002.477	1.084.328	983.728	1.093.300

Voor een totaaloverzicht van de voorgestelde maatregelen verwijzen wij u naar de separate bijlage 2: voorstel ombuigingen.

Mogelijkheden verlengen afschrijvingstermijnen (Financiële verordening)

De afschrijvingstermijnen die we in Dalfsen hanteren zijn opgenomen in een bijlage bij de Financiële verordening Dalfsen 2017. Deze verordening wordt in 2019 geactualiseerd naar aanleiding van gewijzigde regelgeving in o.a. het BBV (besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten).

De huidige lijst van afschrijvingstermijnen biedt niet altijd duidelijkheid over de te hanteren termijnen bij diverse investeringen. Bij een aantal onderwerpen worden drie of vier mogelijke termijnen genoemd, echter wordt niet aangegeven wanneer welke termijn te hanteren. Om hierin duidelijkheid te krijgen wordt de bijlage met afschrijvingstermijnen aangepast, waardoor duidelijker is voor welke investeringen we welke afschrijvingstermijn moeten hanteren. Van diverse tractiemiddelen is inmiddels bekend dat de afschrijvingstermijn gewijzigd wordt, dit wordt meegenomen bij de actualisatie van de financiële verordening.

Het onderzoek naar mogelijke wijziging van afschrijvingstermijnen levert in de toekomst mogelijk lagere afschrijvingslasten op. Echter op dit moment levert deze actie geen bijdrage aan de bezuinigingsopgave.

Besparingsmogelijkheden bijdragen IJssellandse Gemeenschappelijke Regelingen (hierna: GR-en)

De bekostiging van verschillende GR-en maakt onderdeel uit van de gemeentelijke begroting. De huidige financiële situatie noopt ook naar deze begrotingsonderdelen en bijhorende kosten te kijken. De colleges van burgemeester en wethouders hebben uitgesproken te verwachten dat de IJssellandse GR-en (te weten: Veiligheidsregio, GGD, RSJ en Omgevingsdienst) in dit kader onderzoeken welke mogelijkheden tot besparingen door efficiency, bijstelling van ambities/beleidsmatige keuzes en eventuele aanpassing/differentiatie in dienstverlening er zijn.

Elke GR is gevraagd potentiële besparingsmogelijkheden in kaart te brengen, zowel in haar primaire proces, haar beleidsvorming als bedrijfsvoering met een structureel karakter, ingaande het jaar 2021. Het staat de GR-en vrij om daarnaast besparingsmogelijkheden voor boekjaar 2020 en van incidentele aard in kaart te brengen. Hierbij is tevens gevraagd om door toepassing van scenario's het effect van besparingen op de dienstverlening van de GR te duiden zodat deze informatie meegenomen kan worden bij de uiteindelijke afweging en keuzes over de besparingsmaatregelen.

Aan de GR-en is gevraagd dit onderzoek uit te voeren in de periode juli tot en met november 2019. Na besluitvorming door het AB van de verschillende GR-en met betrekking tot mogelijke besparingen worden de colleges van burgemeester en wethouders en de Kring van IJssellandse gemeentesecretarissen geïnformeerd over de uitkomsten van het proces. De planning is er op gericht dat zowel de gemeenten als de GR de begrotingswijzigingen in elk geval in het meerjarenbeeld en de begroting 2021 verwerken.

Verkoop gemeentelijke panden

In de afgelopen jaren zijn al veel gebouwen verkocht / gesloopt of voorbereidingen worden getroffen om ze te verkopen / slopen. Specifiek liggen er op dit moment kansen voor wat betreft het oude gemeentehuis in Nieuwleusen. Het betreft een kostbaar pand voor wat betreft onderhoud. Momenteel worden gesprekken gevoerd met een partij die het gebouw mogelijk overneemt met behoud van trouwfunctie. Wij verwachten een lage opbrengst, maar wel forse besparingen op jaarlijks onderhoud. Daarnaast wordt voor een tweetal verhuurde objecten (woningen) de mogelijkheid tot verkoop aan zittende huurders onderzocht.

Maatschappelijke voorzieningen

De kulturhusen in onze gemeente zijn geprivatiseerd. Wij kunnen ons voorstellen dat we, in lijn met de gang van zaken rondom kulturhusen, gaan onderzoeken of de exploitatie van onze andere maatschappelijke voorzieningen op een andere manier mogelijk is.

Keuzemogelijkheid ten aanzien van onderhoudsniveau beheren verhardingen (beeldkwaliteit C in plaats van B/C)

In het vastgestelde beleidsplan Integraal beheer openbare ruimte (Ibor) is het gewenste kwaliteitsniveau voor de (meeste) kapitaalgoederen vastgelegd. Doel is het handhaven van een groene, veilige, duurzaam en nette omgeving. Aan dit kwaliteitsniveau hangt een prijskaartje. In het kader van de ombuigingen is gekeken naar het bijstellen van de kwaliteitsniveaus en dan met name de verhardingen van B/C naar C. Het college heeft ervoor gekozen om dit voorstel niet concreet uit te werken.

Hoe langer op onderhoudsniveau C wordt onderhouden, hoe groter het risico is op extra kosten doordat de totale levensduur van de weg korter wordt en de vervangingsinvestering eerder moet plaatsvinden.

Keuze sociaal domein

Welke keuzes wilt u maken ten aanzien van sociaal domein (breder dan jeugd)?

De Perspectiefnota heeft laten zien dat er sprake is van een grote opgave voor wat betreft de uitgaven binnen het sociaal domein, o.a. als gevolg van open-einderegelingen en demografische ontwikkelingen. Dit geldt voor zowel het onderdeel jeugd, maar ook voor de Wmo en Participatiewet. Een onzekerheid hierin zijn de effecten van de door ons te treffen/getroffen maatregelen (programmaplan jeugd, projectplan Wmo). Inmiddels is meer bekend over de extra middelen voor jeugdzorg in 2019 t/m 2021 en worden stappen gezet om maatregelen te treffen om grip te krijgen op het gebruik van jeugdzorg en Wmo.

Extra middelen jeugdzorg 2019 t/m 2021 en stelpost 'Uitkomst onderzoek jeugdzorg'

Het kabinet heeft besloten extra middelen toe te voegen aan het jeugdhulpbudget voor 2019, 2020 en 2021. Aanvullend wordt onderzoek verricht om te kunnen bepalen of, en zo ja in welke mate, gemeenten structureel extra middelen nodig hebben.

Onze toezichthouder weegt het voorgenomen onderzoek en de uitkomsten daarvan mee in de beoordeling van de meerjarenraming in de gemeentelijke begroting. Hiertoe heeft het Rijk een richtlijn opgesteld. De kern van deze richtlijn is:

1. De extra middelen jeugdzorg voor de jaren 2019 tot en met 2021, die onderdeel uitmaken van de algemene uitkering, worden als structureel dekkingsmiddel aangemerkt.
2. Voor de jaren 2022 en 2023 kan door de gemeente een stelpost 'Uitkomst onderzoek jeugdzorg' geraamd worden: per gemeente naar rato van de € 300 miljoen (in 2021).
3. Deze stelpost 'Uitkomst onderzoek jeugdzorg' kan als structureel opgenomen worden.
4. Voorwaarde is dat daarnaast gemeente tevens zelf maatregelen neemt in het kader van de transformatie rondom jeugdzorg en ggz mede gericht op beheersing van de kosten. Gemeenten spelen immers zelf ook een actieve rol in de transformatie en daarmee ook in het kunnen beperken van de uitgaven.

Concreet betekent dit voor de gemeente Dalfsen een stelpost van € 400.000 voor de jaren 2022 en 2023, voordelig.

Raming jeugd - de lijn jaarrekening 2018

Bij de vaststelling van de perspectiefnota is gekozen voor scenario 3, dat wil zeggen dat het uitgangspunt is een bijstelling van de raming voor Jeugd ten bedrage van de werkelijke kosten van 2018. Op deze wijze is dit dan ook in de begroting verwerkt.

Overigens is bij de behandeling van de 2e bestuursrapportage 2019 aan u, naast een prognose, ook een laatste stand van zaken met betrekking tot cliëntaantallen en gebruik van voorzieningen gegeven.

Beheersing kosten jeugd en Wmo

In de afgelopen tijd is een programmaplan "Grip op Jeugd" en een projectplan "Grip op Wmo" opgesteld. Het doel van het programma en het project is om meer inzicht en grip te krijgen op het gebruik van jeugdzorg en Wmo, waaronder de financiën en hierop maatregelen te treffen. Vanwege de ontwikkelingen op deze terreinen is een stuurgroep in het leven geroepen om beide trajecten indien mogelijk samen te voegen en om de uitvoering van de plannen te sturen en monitoren.

Omdat wij ervan uitgaan dat het programmaplan "Grip op Jeugd" op termijn vruchten af zal werpen, is er in het totaal van de ombuigingen zoals beschreven in het onderdeel 'Bijstellen ambities' een bedrag opgenomen als taakstelling op de jeugd budgetten. Voor 2020 een bedrag van € 100.000 olopend met € 100.000 per jaar tot € 400.000 in 2023.

Verhogen inkomsten

Hoe kijkt u aan tegen de inkomstenkant?

Kostendekkendheid tarieven

De wens bestaat om de kostendekkendheid van onze tarieven nader te onderzoeken. Voorgesteld wordt om een volledig onderzoek op de kostendekkendheid van onze tarieven uit te (laten) voeren in 2020 en hierbij specifiek in te zoomen op de kosten die worden toegerekend aan de betreffende activiteit of dienst.

Voor een aantal posten kunnen er, zonder gevolgen voor de kostendekkendheid, lichte verhogingen van tarieven plaatsvinden. Het betreft de volgende voorstellen:

	2020	2021	2022	2023
Verhogen van leges voor parkeerkaarten	5.800	5.800	5.800	5.800
Verruiming van eigen bijdragebeleid Wmo	10.000	10.000	10.000	10.000
Het heffen van leges voor vergunning op grond van de AVOI	30.000	30.000	30.000	30.000
Verhoging huwelijksleges met 10% in 2020 en 5% in 2021	5.000	7.750	7.750	7.750
Niet meer bezorgen van reisdocumenten aan huis	10.500	10.500	10.500	10.500
Verhogen leges begraafrechten	22.746	35.258	35.258	35.258
Huuropbrengst Talentenregio	10.000	10.000	10.000	10.000
Verhuur openbaar groen	10.000	10.000	10.000	10.000
Totaal	104.046	119.308	119.308	119.308

Plan van aanpak subsidies in combinatie met lobbystrategie

Om meer inkomsten te genereren is er een plan van aanpak subsidies gemaakt echter deze heeft nog nadere uitwerking. Daarnaast wordt in dit kader een voorstel voor een lobby-strategie ter besluitvorming in management en college voorbereid.

OZB-opbrengst verhoging

Op onze grootste inkomstenpost, de algemene uitkering, kunnen wij geen invloed uitoefenen. De tweede grootste inkomstenbron, de onroerend zaakbelasting is wel beïnvloedbaar. Door een OZB-verhoging kunnen meer inkomsten worden gegenereerd.

Voorgesteld wordt de OZB –opbrengst de komende drie jaar met 6% te verhogen. De effecten hiervan voor een gemiddeld huishouden van de gemeente Dalfsen worden in een aparte bijlage toegelicht. Zie bijlage 4 Ontwikkeling woonlasten begroting 2020.

De tabel hieronder geeft weer wat een stijging van de OZB-opbrengst (incl. reguliere inflatiecorrectie) van drie maal 6% betekent:

Jaar	Extra opbrengsten
2020	€ 336.798
2021	€ 704.566
2022	€ 1.105.677
2023	€ 1.118.859

De raad heeft de mogelijkheid deze percentages aan te passen, met dien verstande dat de jaarschijf 2023 structureel sluitend moet zijn.

Woonlasten in relatie tot stijging OZB en afvalstoffenheffing

In de 2e bestuursrapportage 2019 bent u geïnformeerd over het verwachte tekort op afval.

Het tekort is structureel en om het tarief kostendekkend te houden geven de voorlopige berekeningen aan dat het vastrecht moet worden verhoogd met € 44 per huishouden. In de 2e bestuursrapportage is aangekondigd dat wij middels een separaat voorstel in november/december 2019 op dit onderwerp terug komen.

Inzet reserves

In welke mate bent u bereid risico's te nemen en reserves aan te wenden?

Het raadsvoorstel bij de perspectiefnota 2020-2023 is vastgesteld met daarbij o.a. als uitgangspunten:

- In de jaren 2020 tot en met 2022 een eventueel tekort te dekken uit de algemene reserve vrij besteedbaar;
- Een sluitende begroting, in elk geval vanaf het jaar 2023 of zoveel eerder als mogelijk.

De raad heeft deze uitgangspunten vastgesteld met daarbij de aantekening dat de, eventuele, tekorten zo minimaal als mogelijk dienen te zijn. En dus een eventuele onttrekking aan de algemene reserve vrij besteedbaar ter dekking van dat tekort, zo laag mogelijk.

Onderstaand is inzichtelijk gemaakt wat de onttrekking op begrotingsbasis zal zijn rekening houdende met de in dit hoofdstuk voorgestelde maatregelen.

	2020	2021	2022	2023
Structureel saldo na verhogen OZB	-1.171.693	-379.436	404.744	801.298
Incidenteel saldo PPN incl wensen	-252.000	-228.500	-8.000	75.000
Totaal saldo (structureel en incidenteel)	-1.423.693	-607.936	396.744	876.298

De totale (over de begrotingsjaren) geraamde onttrekking aan de algemene reserve vrij besteedbaar zal bij een verhoging van 3 maal 6% € 759.000 bedragen (structureel en incidenteel saldo).

Samenvatting

De opgave

Onderstaande tabel laat de opgave zien om te komen tot een structureel sluitende begroting. Dit is cijfermatig (zie financieel meerjarenbeeld) het uitgangspunt geweest.

	2020	2021	2022	2023
Structureel saldo	-2.562.200	-2.486.700	-2.908.900	-2.506.900
Diverse noodzakelijke financiële wijzigingen	-302.814	-300.938	-295.069	-423.269
Structureel saldo incl. financiële wijzigingen	-2.865.014	-2.787.638	-3.203.969	-2.930.169

Ombuigingsvoorstellen ten aanzien van bijstellen ambities (bestaand en nieuw beleid):

Resumé stellen wij u de volgende concrete ombuigingen voor:

- Inzet stelpost ingrepen Rijk/ambities Raad: Wij stellen u voor de stelpost ingrepen Rijk/ambities Raad volledig in te zetten om het tekort te beperken.
- Diverse ombuigingen ten aanzien van bestaand beleid: Aan de hand van de 'Rapportage interne scan gemeente Dalfsen' is dieper ingezoomd op de niet-wettelijke taken en de wettelijke-plustaken die de gemeente uitvoert. In beeld is gebracht welke ombuigingen voor wat betreft deze taken mogelijk zijn. Voor de concrete voorstellen verwijzen wij u naar bijlage 2 voorstel ombuigingen. Specifiek willen benadrukken dat o.a. de taakstelling voor jeugdzorg hierin is verwerkt.
- In de begroting zijn de extra middelen jeugdzorg 2019 t/m 2021 geraamd en is eveneens een stelpost opgenomen, omdat wij van de provincie toestemming hebben de extra toegekende middelen als structureel aan te merken.
- In het bovenstaande gepresenteerde structurele saldo inclusief financiële wijzigingen zijn de afschrijvingslasten voor grote projecten geschrapt. Wij zullen u middels afzonderlijke raadsvoorstellen per project een kredietvoorstel voorleggen. Dit betekent dat per project - van geval tot geval - ruimte gezocht zal moeten worden om de afschrijvingslasten te kunnen dekken.

Bovenstaande ombuigingsvoorstellen leiden tot onderstaand structureel saldo:

	2020	2021	2022	2023
Structureel saldo incl. financiële wijzigingen	-2.865.014	-2.787.638	-3.203.969	-2.930.169
Inzet stelposten ingrepen Rijk, ambities raad	250.000	500.000	1.000.000	1.000.000
Structureel ramen gemeentefonds Jeugd			400.000	400.000
Voorgestelde ombuigingen	1.106.523	1.203.636	1.103.036	1.212.608
Structureel saldo na voorgest. ombuigingen	-1.508.491	-1.084.002	-700.933	-317.561

Voorstellen verhoging inkomsten

Om tot een structureel sluitende begroting te komen stellen wij u voor om onze inkomsten op de volgende wijze te verhogen:

- *OZB opbrengst verhoging:* wij stellen u voor om de OZB –opbrengst de komende drie jaar met 6% te verhogen. De effecten hiervan voor een gemiddeld huishouden van de gemeente Dalfsen worden in een aparte bijlage 4 Ontwikkeling woonlasten begroting 2020, toegelicht.
- *Verhoging verschillende tarieven:* Voor een aantal posten kunnen, zonder gevolgen voor de kostendekkendheid, lichte verhogingen van tarieven plaatsvinden. Op de punten waar dit zonder gevolgen voor de kostendekkendheid kan, stellen wij u deze ombuigingen voor. Deze ombuigingen zijn meegenomen in de bijlage 2.b Voorstel inkomsten verhogen.

	2020	2021	2022	2023
Structureel saldo na voorgest. ombuigingen	-1.508.491	-1.084.002	-700.933	-317.561
Verhogen OZB	336.798	704.566	1.105.677	1.118.859
Structureel saldo na verhogen OZB	-1.171.693	-379.436	404.744	801.298

Inzet reserves

Op basis van bovenstaande ombuigingsvoorstellen zal de mutatie van de Algemene Reserve Vrij Besteedbaar er als volgt uitzien:

	2020	2021	2022	2023
Structureel saldo na verhogen OZB	-1.171.693	-379.436	404.744	801.298
Incidenteel saldo PPN incl wensen	-252.000	-228.500	-8.000	75.000
Totaal saldo (structureel en incidenteel)	-1.423.693	-607.936	396.744	876.298

Het negatieve saldo wordt onttrokken aan de algemene reserve vrij besteedbaar, het positieve saldo wordt gestort in de algemene reserve vrij besteedbaar. Per saldo over 4 jaar een onttrekking van € 759.000 aan de algemene reserve vrij besteedbaar.

Nog te treffen maatregelen of punten van onderzoek voor de komende tijd

Ten aanzien van de volgende onderwerpen vindt nader onderzoek plaats welke op termijn mogelijk kunnen leiden tot een ombuiging:

- *Onderzoek kostendekkendheid tarieven 2020:* In 2020 wordt een volledig onderzoek uitgevoerd naar de kostendekkendheid van onze tarieven. Specifiek wordt hierbij ingezoomd op de kosten die worden toegerekend aan de betreffende activiteit of dienst.
- *Onderzoek wijziging afschrijvingstermijnen:* de bijlage met afschrijvingstermijnen bij de financiële verordening zal worden verduidelijkt zodat duidelijker is voor welke investeringen welke afschrijvingstermijn gehanteerd moet worden. Dit wordt meegenomen bij de actualisatie van de financiële verordening. Wijziging van afschrijvingstermijnen levert in de toekomst mogelijk lagere afschrijvingslasten op.
- *Besparingsmogelijkheden IJssellandse Gemeenschappelijke Regelingen (hierna: GR-en):* elke GR is gevraagd potentiële besparingsmogelijkheden in beeld te brengen met een structureel karakter ingaande 2021. De planning is er op gericht dat zowel de gemeenten als de GR de begrotingswijzigingen in elk geval in het meerjarenbeeld en de begroting 2021 verwerken.
- *Plan van aanpak subsidies en lobbystrategie:* Om meer inkomsten te genereren werken wij een plan van aanpak subsidies nader uit. Daarnaast wordt in dit kader een voorstel voor een lobby-strategie ter besluitvorming in management en college voorbereid.
- *Beheersing kosten sociaal domein:* wij treffen maatregelen gericht op de beheersing van de kosten binnen het sociaal domein. Hiertoe is een programmaplan 'grip op jeugd' en projectplan 'grip op Wmo' opgesteld. Vanwege de ontwikkelingen op deze terreinen is een stuurgroep in het leven geroepen om beide trajecten indien mogelijk samen te voegen en om de uitvoering van de plannen te sturen en monitoren.
Specifiek benadrukken wij voor het onderdeel jeugd de volgende onzekerheden: de kosten zijn geraamd op het niveau van 2018 overeenkomstig hetgeen u heeft vastgesteld bij de perspectiefnota. De extra toegekende middelen zijn structureel geraamd, niet zeker is of wij deze daadwerkelijk structureel ontvangen. Eveneens is een taakstelling opgenomen gelet op de uitvoering van het programmaplan 'grip op jeugd'.
- *Verkoop gemeentelijke panden:* eventuele verkoop leidt tot lagere lasten ten aanzien van het jaarlijks onderhoud.
- *Specifieke keuzemogelijkheden ten aanzien van zwembaden en verhardingen:* wij hebben aan uw raad ten aanzien van een tweetal onderwerpen gevraagd een uitspraak te doen hoe u aankijkt tegen nader onderzoek.
- *Herijking van subsidiebeleid:* op dit moment zijn in de ombuigingsvoorstellen de subsidies grotendeels buiten beschouwing gelaten. De vaststelling van nieuw subsidiebeleid in 2020 kan mogelijk leiden tot ombuigingsvoorstellen op dit punt.

Hoofdstuk 3 Programma's

1 Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen

Omschrijving van het programma

Het programma omvat alle taken van raad en college op het terrein van het openbaar bestuur en de ondersteuning en dienstverlening hierbij door de gemeentelijke organisatie. Tot dit programma behoren ook de algemene dekkingsmiddelen (inkomsten die de gemeente min of meer vrij kan besteden).

In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt ingegaan op het gevoerde beleid op het gebied van de ondersteunende taken door de organisatie. De paragrafen Lokale heffingen en Financiering hebben ook een sterke relatie met de beleidsvelden van dit programma en geven inzicht in het gevoerde beleid op deze terreinen.

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Van Lente	Bestuur Burgerzaken Overhead (personeel, huisvesting, automatisering)
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Algemene baten en lasten Overhead (planning en control) Algemene uitkering Belastingen en heffingen Overige gebouwen en gronden Mutatie reserves

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2020	Eigen gegevens	7,2	n.b.	n.b.
Het betreft de formatie van de gemeente Dalfsen, dus exclusief Stichting Dalfsen Werkt. Ter vergelijking met de indicator bezetting: op peildatum 1 januari 2019 was het aantal fte per 1.000 inwoners 7,1. De stijging in 2020 t.o.v. de begroting 2019 komt o.a. voort uit de uitbreiding van de formatie als gevolg van de formatieve knelpunten.						
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2020	Eigen gegevens	7,0	n.b.	n.b.
Het betreft de bezetting van de gemeente Dalfsen exclusief Stichting Dalfsen Werkt. Het is niet gebruikelijk om de werkelijke bezetting voor een toekomstig begrotingsjaar te schatten. Derhalve is de werkelijke bezetting in fte opgenomen op 1 januari 2019.						
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2020	Eigen begroting	€ 646	n.b.	n.b.
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten externen	2020	Eigen begroting	7 %	n.b.	n.b.
Overhead	% van totale lasten	2020	Eigen begroting	12 %	n.b.	n.b.
Voor de volledigheid merken wij op dat voor deze indicatoren, in tegenstelling tot de overige beleidsindicatoren, geen landelijke bron beschikbaar is. Deze indicatoren zijn uit de eigen gegevens/begroting overgenomen. Om deze reden is de vergelijking met andere gemeenten niet te maken. Omdat de cijfers gebaseerd zijn op deze begroting, zijn de cijfers van andere gemeenten op dit moment nog niet landelijk bekend.						

Belangrijke ontwikkelingen

Gemeentefonds / Algemene Uitkering

Via de Perspectiefnota 2020-2023 hebben wij u geïnformeerd over de herziening van het Gemeentefonds ingaande 2021. Naar verwachting wordt in het 1e kwartaal 2020 meer bekend over de financiële gevolgen daarvan.

In de meicirculaire 2019 heeft het rijk voor de jaren 2019 t/m 2021 extra middelen beschikbaar gesteld voor de jeugdzorg. Vanwege de tijdelijkheid hiervan, moeten deze inkomsten formeel als incidenteel worden aangemerkt. Van de provincie Overijssel is, in het kader van het financieel toezicht, recent bericht ontvangen dat deze bijdrage ook doorgetrokken mag worden naar de jaren 2022 en 2023. Hiermee krijgt de rijksbijdrage een structureel karakter. Voor Dalfsen gaat het om een bedrag van € 400.000. *Hiermee kan de ombuigingsopdracht voor die jaren worden verlaagd. Dit brengt echter ook een risico met zich mee omdat het rijk nog niet heeft bevestigd dat dit akkoord is* ■.

75 jaar bevrijding / Berging vliegtuigwrak

In 2020 wordt het vliegtuigwrak in buurtschap Millingen geborgen. Het Nationaal Programma berging vliegtuigwrakken biedt de mogelijkheid voor gemeenten tot het ontvangen van een bijdrage van 100% in de kosten van de berging van het vliegtuigwrak en de opsporing en ruiming van de hierbij aanwezige (conventionele) explosieven. Het programma van het ministerie van BZK richt zich op de berging van vliegtuigwrakken en mogelijk de stoffelijke resten van vermiste bemanningsleden. In de eerste plaats om recht te doen aan de wens van nabestaanden van omgekomen bemanningsleden. Daarnaast is het een betekenisvol gebaar met het oog op de viering van 75 jaar bevrijding in 2020. In april 2020 is het 75 jaar geleden dat Overijssel werd bevrijd door de geallieerden. Om dit te vieren worden er, in aanvulling op bestaande herdenkingen, verschillende activiteiten georganiseerd in de verschillende kernen van de gemeente Dalfsen. De berging biedt hierin een educatieve en historische markering en wordt onder de aandacht gebracht bij diverse doelgroepen.

Wat willen we bereiken?

1.1 Algemene baten en lasten

Dit beleidsveld bevat de treasury activiteiten, het begrotingssaldo en de stelposten voor onvoorzien. Op dit onderdeel zijn geen specifieke doelen geformuleerd.

1.2 Algemene uitkering

Dit beleidsveld bevat de uitkeringen uit het gemeentefonds. Het betreft de grootste inkomstenpost voor de gemeente. Op dit onderdeel zijn geen specifieke doelen geformuleerd.

1.3 Belastingen en heffingen

We streven naar zo laag mogelijke lasten voor onze inwoners en bedrijven. Voor meer informatie hierover verwijzen wij u naar de paragraaf lokale heffingen.

1.4 Bestuur

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

We brengen de raad in positie om zijn kaderstellende, controlerende en autoriserende bevoegdheden zo goed mogelijk te kunnen vervullen.

Hoe meten we dat?

Voor dit onderdeel zijn geen indicatoren geformuleerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- In 2019 is het doelmatigheidsonderzoek naar het onderwerp re-integratie uitgevoerd. In het eerste kwartaal 2020 informeren wij u over de uitkomsten van dit onderzoek.
- De rekenkamercommissie zal onderzoeken uitvoeren op basis van het door de commissie opgestelde onderzoeksprogramma.

1.5 Burgerzaken

Dit beleidsveld bevat de diverse werkzaamheden met betrekking tot burgerlijke stand, de hierbij horende informatieverstrekking(en) en verstrekken van documenten.

Meerjarig doel: Wat willen wij bereiken?

In 2020 willen wij het doorgeven van een verhuizing, aangifte overlijden en geboorte digitaal aanbieden via de tool i-Burgerzaken.

Hoe meten wij dat?

Voor dit onderdeel zijn geen indicatoren geformuleerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- I-Burgerzaken voor genoemde producten implementeren

1.6 Overhead

1.6.1 Communicatiebeleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het doel van het communicatiebeleid is: "goede communicatie, dienstverlening en omgevingsmanagement als grondhouding en instelling van al onze bestuurders en medewerkers". Dus geen mechanisch of technisch gebruik van middelen en vaardigheden, maar samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden werken aan een goed bestuur, goede plannen en projecten (en de uitvoering daarvan), goede besluitvorming en goede producten en diensten. Dat sluit naadloos aan bij het partnerschap dat Dalfsen op alle fronten wil realiseren.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Waardering communicatie van de gemeente	Burgerpanel	6,7 (2015)	*	7	-	-
Beoordeling participatie bij totstandkoming beleid	Burgerpanel	6,4 (2015)	*	7	-	-
Betrokkenheid inwoners bij gemeenteraad	Burgerpanel	16% zeer goed 44% matig 35% geen (2015)	*	> 50% matig (betrokkenheid vergroten met 20%)	-	-

*Tussentijdse meting: In september 2019 wordt een tussentijdse meting met behulp van het burgerpanel gehouden. De tussentijdse meting wordt gebruikt om te kijken waar we staan en voor het beantwoorden van vragen die spelen ter voorbereiding van raadscommunicatie.

Wat gaan we ervoor doen?

- In 2019 is gestart met factor C, in 2020 krijgt deze waar nodig een vervolg;
- In 2020 viert wij 75 jaar bevrijding, hierbij wordt de verbinding gezocht met het bergen van het vliegtuigwrak;
- In lijn met de ontwikkelingen die voortvloeien uit het project 'Bestuurlijke vernieuwing' wordt het project 'Raadscommunicatie' opgestart.

1.6.2 Dienstverlening

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

De inwoners en ondernemers van de gemeente Dalfsen staan centraal. Daarom kiezen we voor een persoonlijke benadering in een digitale omgeving en leveren we maatwerk, waarbij vraagstukken integraal opgepakt worden. We vragen een actieve rol van onze inwoners en ondernemers.

Initiatieven worden gewaardeerd, we bieden ruimte en denken mee. Dit doen we vanuit onze Dalfser klantwaarden: duidelijk, gebruiksvriendelijk, mensgericht en transparant.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Burgerpeiling: waardering alle inspanningen van de gemeente	waarstaatjegemeente.nl	7,04 (2015)	-	-	-	-

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoering geven aan de in het beleidsplan Dienstverlening opgenomen activiteiten;

1.6.3 Financieel beleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het behouden van een financieel gezonde gemeente met daarbij de doorontwikkeling van de planning- en controlcyclus - als belangrijk instrument voor de raad om kaders te stellen - verdient blijvende aandacht. Uitgangspunten zijn een solide financieel beleid met een jaarlijks structureel sluitende (meerjaren)begroting en positieve jaarrekening. We zetten in op een begroting waarin de structurele uitgaven voorzien zijn van structurele dekking. Met de fasering die we hiervoor inzetten komen we in 2024 uit op 0%.

Hoe meten we dat?

Indicator*	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Dekking uit reserves voor exploitatie	Begroting	0,6% (2019)	0,6%	0,5%	0,4%	0,2%

*Voor de verplichte financiële kengetallen verwijzen wij u naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Wat gaan we ervoor doen?

- Bij aanpassing van structurele lasten zorgen wij voor (voorstellen met) structurele dekking;

1.7 Overige gebouwen en gronden

Dit beleidsveld bevat de baten en lasten van onroerend goed dat niet aan een specifiek beleidsveld is toe te rekenen. Op dit onderdeel zijn geen specifieke doelen geformuleerd.

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Belastingkantoor Lococensus-Tricijn (GBLT)

Gemeente Dalfsen neemt deel aan GBLT. GBLT draagt zorg voor een efficiënte en effectieve heffing en invordering van de gemeentelijke belastingen en de uitvoering van de Wet WOZ.

Shared Service Centre - ONS (SSC-ONS)

Gemeente Dalfsen heeft in 2019 het formele verzoek ingediend om per 1.1.2020 als volwaardig partner toe te mogen treden tot de gemeenschappelijke regeling SSC-ONS, waar de gemeenten Zwolle, Kampen en de Provincie Overijssel nu de deelnemers zijn. Binnen de GR SSC-ONS zijn de bedrijfsvoeringstaken Inkoop, Personeels- en salarisadministratie en het ICT beheer ondergebracht.

Deelnemingen

Daarnaast nemen we deel aan de Stichting administratiekantoor Dataland en hebben we aandelenbelangen in diverse vennootschappen: BNG, Vitens, Wadinko, Enexis Holding N.V. en diverse deelnemingen naar aanleiding van de verkoop van Essent.

Voor de financiële bijdrage, de financiële kengetallen, ontwikkelingen en risico's van deze verbonden partij verwijzen wij u naar de paragraaf verbonden partijen.

Beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

Bij uitstrek Dalfsen Missie/Visie Dalfsen 2020
Uitwerkingsplan Bij uitstrek Dalfsen Missie/Visie Dalfsen 2020
Raadsagenda "Een Kleurrijke kubus 2018 - 2022"
Coalitiedocument Dichtbij-DALFSEN-Dichtbij 2018 - 2022
In de Kern - Communicatiebeleid 2017-2022
Handboek Burgerparticipatie 2012
Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van de raad van de gemeente Dalfsen 2014
Reglement van Orde voor de raadscommissie (2014)
Nota Inkoop- en aanbestedingsbeleid (2014)
Verordening op de fractieondersteuning (2015)
Verordening basisregistratie personen (BRP) gemeente Dalfsen 2014
Verordening commissie bezwaarschriften
Nota reserves en voorzieningen (2015)
Bijstelling nota reserves en voorzieningen (2017)
Verordening inzake de wijze waarop ingezetenen en belanghebbenden bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid wordt betrokken (Inspraakverordening) (2006)
Verordening op het burgerinitiatief (2005)
Financiële verordening 212 gemeente Dalfsen (2017)
Controleverordening 213 gemeente Dalfsen (2017)
Onderzoeksverordening 213A gemeente Dalfsen (2017)
Regeling Budgettering gemeente Dalfsen 2017
Uitvoeringsregels treasury 2017 gemeente Dalfsen
[Uitgangspunten publieke taak garanties en leningen gemeente Dalfsen 2018](#)
Verordening onderzoeksrecht gemeenteraad (2004)
Reglement van orde B&W (2001)
Griffieplan 2017-2022, De Verbinding
Verordening op de werkgeverscommissie voor de griffie
Organisatieverordening griffie
Instructie voor de griffier 2017
Verordening op de rechtspositie van de griffie
Verordening rechtspositie wethouders, raads- en commissieleden (2016)
Gedragscode integriteit ambtsdragers 2017
Organisatieverordening 2017
Delegatie- en mandaatstatuut

Financiën

Wat mag het kosten?

Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	-12.524	-12.167	-13.127	-13.281	-13.424	-13.972
Baten	41.806	43.147	45.519	45.894	47.001	47.939
Saldo van lasten en baten	29.282	30.980	32.391	32.613	33.577	33.967
Storting in reserves	0	0	-352	0	0	0
Onttrekking in reserves	2.222	1.253	961	659	502	497
Resultaat	31.504	32.233	33.000	33.272	34.079	34.464
Uitsplitsing naar beleidsvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1.1 Algemene baten en lasten	616	116	-349	-751	-797	-1.293
1.2 Algemene uitkering	33.892	35.820	37.459	37.707	38.364	39.243
1.3 Belastingen en heffingen	5.350	5.524	5.937	6.377	6.835	6.906
1.4 Bestuur	-1.341	-1.353	-1.407	-1.405	-1.431	-1.429
1.5 Burgerzaken	-810	-942	-900	-929	-937	-957
1.6 Overhead	-8.366	-8.037	-8.220	-8.258	-8.327	-8.371
1.7 Overige gebouwen en gronden	-60	-148	-128	-129	-131	-132
Saldo van lasten en baten	29.282	30.980	32.391	32.613	33.577	33.967
1.8 Mutatie reserves	2.222	1.253	609	659	502	497
Resultaat	31.504	32.233	33.000	33.272	34.079	34.464

Analyse afwijkingen 2020 t.o.v. 2019

Uitsplitsing naar beleidsvelden Bedragen x € 1000	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Vershil	Vershil	Vershil
	2019	2019	2019	2020	2020	2020	Lasten	Baten	Saldo
1.1 Algemene baten en lasten	-514	630	116	-942	593	-349	-428	-38	-466
1.2 Algemene uitkering	0	35.820	35.820	0	37.459	37.459	0	1.639	1.639
1.3 Belastingen en heffingen	-375	5.899	5.524	-393	6.330	5.937	-18	431	413
1.4 Bestuur	-1.372	19	-1.353	-1.426	19	-1.407	-54	0	-54
1.5 Burgerzaken	-1.261	319	-942	-1.232	331	-900	29	13	42
1.6 Overhead	-8.316	279	-8.037	-8.850	629	-8.220	-533	350	-183
1.7 Overige gebouwen en gronden	-329	181	-148	-285	157	-128	44	-24	20
Saldo van lasten en baten	-12.167	43.147	30.980	-13.127	45.519	32.391	-961	2.371	1.411
1.8 Mutatie reserves	0	1.253	1.253	-352	961	609	-352	-292	-644
Resultaat	-12.167	44.400	32.233	-13.479	46.480	33.000	-1.313	2.079	767

Financiële afwijkingen

Hieronder vindt u de nieuwe aanvragen voor budget die ten tijde van het opstellen van de perspectiefnota nog niet bekend waren.

Salarislasten

Nadeel € 202.000 (S)

De nieuwe CAO wordt vastgesteld op 6,25% plus een éénmalige uitkering van € 750 naar rato. In de perspectiefnota is uitgegaan van een verhoging van 4,9% plus 0,5% verhoging sociale lasten. Voor 2020 en verder betekent dit een extra nadeel van € 190.000 $((6.25-4.9)*150.000)$.

Archiefkosten

Voordeel € 16.000 (I)

Het digitaliseren van de documenten wordt verricht door vakantiemedewerkers. Dit levert voor 2020 een besparing op van € 10.000.

De aansluiting bij het HCO (Historisch centrum Overijssel) is niet mogelijk in het kader van de wet Markt en overheid. Willen we dit wel, dan moeten we deelnemen in een gemeenschappelijke regeling. In afwachting van de nieuwe archiefwet hebben we hiervoor uitstel aangevraagd bij de archiefinspectie. Voor 2020 levert dit een voordeel van € 6.000 op.

Verkiezingen

Nadeel 2023 € 9.000 (S)

In 2023 vindt er een gecombineerde verkiezing plaats van Provinciale Staten en Waterschap. Hierdoor zijn er extra kosten voor drukwerk. Nadeel in 2023 van € 9.000.

Treasury

Nadeel € 35.000 (S)

De ROVA heeft 2019 een fors lager dividend uitgekeerd over 2018. De verwachting is dat deze lijn zich de komende jaren doorzet. Per saldo is een neerwaartse bijstelling van het budget met een bedrag van € 35.000 noodzakelijk.

Bijdrage Shared Service Centrum

Nadeel 2023 € 32.000 (S)

In onze begroting houden we tot en met 2022 jaarlijks rekening met een indexatie van de bijdrage aan het SSC-ONS van 2,5%. Het is wenselijk deze indexatie ook in 2023 in de begroting op te nemen. Incidenteel nadeel 2023 € 32.000

Doelmatigheidsonderzoek 2023

Nadeel 2023 € 10.000 (S)

In het kader van de onderzoeksverordening wordt er één keer in de twee jaar een doelmatigheidsonderzoek gehouden. *2021 komt, in verband met de ombuigingen te vervallen* ■. Voor 2023 wordt nu budget gevraagd.

Financiële analyse

Hieronder volgt een toelichting op de verschillen groter dan € 50.000 - op beleidsveld niveau - tussen de begroting 2020 en de begroting 2019 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juni 2019, exclusief 1e berap 2019).

De afwijkingen zijn aangeduid als - of +. Min - betekent dus hogere lasten of lagere baten in de begroting 2020 ten opzichte van de begroting 2019.

1.1 Algemene baten en lasten	€ - 466.000
------------------------------	-------------

Van het budget ziektegeden is in 2019 al € 124.000 ingezet t/m juni (begrotingswijziging nr 201 t/m 203a), dit levert een afwijking op tov 2020, omdat in 2020 het jaarlijks budget van € 175.000 weer beschikbaar is. Voor de loonkosten is in 2020 € 114.000 meer beschikbaar dan in 2019.

Algemene baten en lasten, stelpost loon prijs compensatie van € 250.000 beschikbaar in 2020 niet in 2019. In 2019 was op deze post een budget van € 42.000 beschikbaar voor verhoging van de verzekeringspremies, deze is in de begroting 2020 functioneel (dus op de betreffende posten) geraamd en komt dus in 2020 niet meer op deze algemene post voor.

Voorgesteld wordt, in het kader van de ombuigingen, de post onvoorzien te verlagen van € 3 naar € 2 per inwoner, minder geraamde lasten van € 28.000 ■.

In het kader van de treasury worden er in 2020 lagere rentevergoedingen ontvangen van Vitens, Vechthorst en Vordering op Enexis BV, € 38.000.

1.2 Algemene uitkering	€ 1.639.000
------------------------	-------------

Voor deze post verwijzen wij u naar notitie meicirculaire 2019.

De uitkering gemeentefonds is in 2020 € 1.895.000 hoger en voor het onderdeel Integratie uitkering sociaal domein € 256.000 lager dan in 2019.

Ten opzichte van de notitie is er nog een aantal verschillen te verklaren:

- bijdrage vliegtuigwrak € 10.000 in 2019 en € 390.000 in 2020
- WMO abonnementstarief 2020 (PPN). Wij gaan uit van een te ontvangen bijdrage van € 140.000.
- Een leven lang bewegen / combinatiefunctionaris, een bijdrage in 2020 van € 14.000.

1.3 Belastingen en heffingen	€ 413.000
------------------------------	-----------

Hogere OZB opbrengsten a.g.v. inflatie correctie, areaaluitbreiding en voorstel tot extra 6% tarief aanpassing. Dit tezamen levert een voordeel op van afgerond € 400.000.

Bij het vaststellen van de begroting 2019-2022 is besloten met ingang van 2020 de opbrengst toeristenbelasting te verhogen. Dit levert een voordeel op van afgerond € 31.000.

In 2020 is de bijdrage aan het GBLT verhoogd met € 18.000.

1.4 Bestuur	€ - 54.000
-------------	------------

Diverse bijdragen zijn op basis van de perspectiefnota 2020-2023 bijgeraamd, waaronder GGD IJsselland en de accountant gezamenlijk € 27.000, daarnaast zijn er hogere ramingen ivm de loonkosten.

De ombuigingen op de budgetten van € 8.000 van de raad zijn hier verantwoord ■.

1.5 Burgerzaken	€ 42.000
-----------------	----------

Geen toelichting nodig. Afwijkingen zijn lager dan € 50.000.

1.6 Overhead	€ - 183.000
--------------	-------------

In verband met de overgang naar het Shared Service Centrum ONS (SSC) per 1 januari 2020, is de totale bijdrage voor Inkoop, PSA en ICT opgenomen onder dit beleidsveld. De raad heeft hiervoor extra middelen beschikbaar gesteld. De bijdragen aan het SSC is € 1,1 miljoen, hiervan wordt een groot deel binnen de bestaande budgetten opgevangen.

Voor onderhoud aan de technische installaties gemeentehuis is op basis van de perspectiefnota € 30.000 ter beschikking gesteld. In 2020 is er incidenteel een budget van € 25.000 beschikbaar voor intranet, de interne website.

Op het gebied van Communicatie en voorlichting is er in 2019 incidenteel € 55.000 beschikbaar gesteld voor Factor C, ontwikkeling apps en ontwikkelen van promotiebeleid.

In 2019 is er een incidenteel budget van € 50.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van het opstellen van de Missie en Visie.

In verband met de overgang naar het Shared Service Centrum ONS (SSC) per 1 januari 2020 is afgesproken, dat de restant boekwaarde van de investering in de ICT, die Dalfsen in 2019 heeft gedaan, wordt overgenomen door SSC. Op basis van het raadsbesluit mei 2019 gaat het om een bedrag van € 352.000 deze is gestort in de Algemene Reserve Vrij Besteedbaar en zal t.z.t. bij versnelde afschrijving weer worden onttrokken aan de reserve.

1.7 Overige gebouwen en gronden	€ 20.000
---------------------------------	----------

Geen toelichting nodig. Afwijkingen zijn lager dan € 50.000.

Onderdeel 1A Bestuur

Uitsplitsing naar beleidsvelden	Bedragen x € 1.000			
	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1.4 Bestuur	-1.407	-1.405	-1.431	-1.429
1.5 Burgerzaken	-900	-929	-937	-957
Saldo van lasten en baten	-2.307	-2.333	-2.368	-2.386
Resultaat	-2.307	-2.333	-2.368	-2.386

Onderdeel 1B Ondersteuning

Uitsplitsing naar beleidsvelden	Bedragen x € 1.000			
	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1.6 Overhead	-8.220	-8.258	-8.327	-8.371
1.7 Overige gebouwen en gronden	-128	-129	-131	-132
Saldo van lasten en baten	-8.348	-8.387	-8.458	-8.503
1.8 Mutatie reserves	609	659	502	497
Resultaat	-7.739	-7.728	-7.955	-8.006

Onderdeel 1C Algemene dekkingsmiddelen

Uitsplitsing naar beleidsvelden	Bedragen x € 1.000			
	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1.3 Belastingen en heffingen	5.937	6.377	6.835	6.906
1.1 Algemene baten en lasten	-349	-751	-797	-1.293
1.2 Algemene uitkering	37.459	37.707	38.364	39.243
Resultaat	43.046	43.333	44.402	44.856

1.3 Belastingen en heffingen

Het overzicht Algemene dekkingsmiddelen bevat alle heffingen waarvan de besteding niet gebonden is. Te denken valt hierbij aan opbrengsten OZB en toeristenbelasting.

Belastingopbrengst	2020	2021	2022	2023
OZB opbrengsten	€ 5.975.506	€ 6.410.834	€ 6.880.235	€ 6.962.445
Toeristenbelasting	€ 194.000	€ 196.000	€ 196.000	€ 196.000
Hondenbelasting	€ 132.766	€ 134.244	€ 135.586	€ 136.942
Precariobelasting	€ 27.678	€ 27.678	€ 27.678	€ 27.955
Kosten heffing	€ -393.200	€ -391.440	€ -404.640	€ -416.960
Totaal	€ 5.936.750	€ 6.377.316	€ 6.834.859	€ 6.906.382

Een toelichting op de diverse belastingopbrengsten wordt gegeven in de paragraaf Lokale Heffingen.

1.1 Algemene baten en lasten

Het overzicht Algemene dekkingsmiddelen bevat daarnaast het saldo van de financieringsfunctie en de overige algemene dekkingsmiddelen.

Opbrengstsoort	2020	2021	2022	2023
Treasury activiteiten	€ 459.455	€ 419.130	€ 417.192	€ 417.192
Overige baten en lasten	€ -808.901	€ -1.169.990	€ -1.213.943	€ -1.710.648
Totaal	€ -349.446	€ -750.860	€ -796.751	€ -1.293.456

Meer informatie over het beleid rond de treasury activiteiten is te vinden in de paragraaf Financiering. De overige baten en lasten bestaan onder andere uit een stelpost voor onvoorziene uitgaven, de flexibele schil en personele mutaties. Daarnaast is er een stelpost ingesteld voor de gevolgen van loon- prijscompensatie. Strikt genomen vallen deze lasten niet onder de algemene dekkingsmiddelen.

1.2 Algemene uitkering

Tot slot bevat het overzicht de prognose van de Algemene uitkering voor de komende vier jaar.

	2020	2021	2022	2021
Algemene uitkering	€ 37.459.000	€ 37.707.000	€ 38.364.000	€ 39.243.000

2 Openbare orde en veiligheid

Omschrijving van het programma

Het programma omvat het integrale veiligheidsbeleid waarin de gemeente een regierol vervult ten opzichte van politie, justitie, ketenpartners en burgers. Samen met deze en andere partners op het gebied van veiligheid wordt aan het integrale veiligheidsbeleid uitvoering gegeven. Dit betreft zowel de sociale veiligheid (bv. jeugdoverlast, huiselijk geweld etc.) als ook de fysieke veiligheid (rampenbestrijding en crisisbeheersing, verkeersveiligheid etc.). Er wordt actief ingespeeld op nieuwe trends en ontwikkelingen in het veiligheidsdomein.

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Van Lente	Openbare orde en veiligheid
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Mutatie reserves

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren (12-17 jaar)	2018	Bureau Halt	132	119	111
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2018	CBS	0,5	2,2	1
Vernieling	Aantal per 1.000 inwoners	2018	CBS	1,6	5,4	4,2
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2018	CBS	1,4	4,8	3,4
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2018	CBS	0,9	2,5	2

Belangrijke ontwikkelingen

Strategische beleidsagenda 2020 Veiligheidsregio IJsselland

Het jaar 2020 staat bij Veiligheidsregio IJsselland in het teken van voorbereiding op nieuwe risico's: Cybercriminaliteit, klimaat, maatschappelijke onrust, terrorisme en de toekomstige vliegroutes van Lelystad Airport. Hierbij wordt het principe gehanteerd: voorkomen waar het kan, bestrijden waar het moet. Risicocommunicatie en stimuleren van zelfredzaamheid door aansluiting te zoeken bij initiatieven van inwoners, bedrijven en instellingen staan hierbij centraal. Dit sluit aan op de prioriteiten die wij hebben gesteld in het Beleidsplan integrale veiligheid.

Wat willen we bereiken?

2.1 Openbare orde en veiligheid

Integrale veiligheid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Op basis van objectieve en subjectieve veiligheidscijfers is in oktober 2018 het Beleidsplan integrale veiligheid vastgesteld door de gemeenteraad met daarin de nieuwe prioriteiten voor het integrale veiligheidsbeleid voor de periode 2019 - 2022. Eind 2021 wordt een nieuwe veiligheidsanalyse (Veiligheidsmonitor en politiecijfers) gehouden waarmee we kunnen vaststellen of de gestelde doelstellingen zijn behaald. Speerpunten uit het voorgestelde veiligheidsbeleid 2019 - 2022 zijn het terugdringen van problematiek rondom woninginbraken, aanpak woonoverlast en te hard rijden. Concrete uitvoeringsmaatregelen zijn vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma 2019-2020.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Aantal woninginbraken	Politicijfers	40 stuks (2017)	30	25	20	15
Te hard rijden (percentage veel overlast)	*Veiligheidsmonitor	61% (2017)	-	55%	-	-
Aanpak woonoverlast (percentage veel overlast)	*Veiligheidsmonitor	24% (2017)	-	20%	-	-

* veiligheidsmonitor wordt vierjaarlijks uitgevoerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- Brede voorlichting via diverse beschikbare kanalen, sociale media, burgernet etc.;
- Nauwe samenwerking met politie, o.a. donkere dagen offensief;
- Creëren bewustwording bij weggebruikers, o.a. door plaatsen snelheidsdisplays en diverse educatie en voorlichtingsprojecten;
- Opnemen van de Wet aanpak woonoverlast in de APV van de gemeente, nadat hiertoe de noodzakelijke voorliggende stappen (escalatieladder) zijn doorlopen, o.a. (wenselijkheid tot) de inzet van buurtbemiddeling.

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland

De gemeente Dalfsen neemt deel aan de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland. Veiligheidsregio IJsselland werkt als brandweer, politie, geneeskundige hulpverlening met gemeenten en andere partners samen in het voorkomen, bestrijden en beperken van de gevolgen van branden, ongevallen, rampen en crisis.

Bij de vaststelling van de kadernota verbonden partijen (2016) is besloten dat aan het begin van iedere raadsperiode een gemeentelijke visie wordt opgesteld, waarin wordt aangegeven wat de gemeente wil realiseren bij/met de verbonden partij. Met de in april 2019 vastgestelde Visie op de Veiligheidsregio 2019-2023 is aangegeven welke specifieke bijdrage de veiligheidsregio levert aan de realisatie van de beleidsdoelstellingen van de gemeente en welke prestaties en producten hiervoor worden geleverd.

Voor de financiële bijdrage, de financiële kengetallen, beleidsvoornemens, ontwikkelingen en risico's van deze verbonden partij verwijzen wij u naar de paragraaf verbonden partijen.

Beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

[Algemene plaatselijke verordening \(2018\)](#)

Bestuurlijke Nota Veiligheidsstrategie 2019-2022

Beleidsplan integrale veiligheid 2019-2022

Gemeenschappelijke regeling GGD IJsselland

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland

Meerjarenbeleidsplan Veiligheidsregio IJsselland 2019-2022

Regionaal Risicoprofiel 2019-2022 Veiligheidsregio IJsselland

[Beleidsregels evenementen](#)

Uitvoeringsprogramma Integrale Veiligheid 2019-2020

Regionaal Repressief Dekkingsplan 2019-2022 (Brandweer)

Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen

Meerjarenbeleidsplan 2019-2022 Politie Eenheid Oost-Nederland

Financiën

Wat mag het kosten?

Openbare orde en veiligheid	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	-2.160	-2.192	-2.612	-2.223	-2.224	-2.225
Baten	92	78	102	103	103	103
Saldo van lasten en baten	-2.068	-2.114	-2.509	-2.120	-2.121	-2.122
Storting in reserves	0	0	0	0	0	0
Ontrekking in reserves	17	35	35	35	35	35
Resultaat	-2.051	-2.079	-2.475	-2.085	-2.086	-2.087

Uitsplitsing naar beleidsvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
2.1 Openbare orde en veiligheid	-2.068	-2.114	-2.509	-2.120	-2.121	-2.122
Saldo van lasten en baten	-2.068	-2.114	-2.509	-2.120	-2.121	-2.122
2.2 Mutatie reserves	17	35	35	35	35	35
Resultaat	-2.051	-2.079	-2.475	-2.085	-2.086	-2.087

Analyse afwijkingen 2020 t.o.v. 2019

Uitsplitsing naar beleidsvelden	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
Bedragen x € 1000	2019	2019	2019	2020	2020	2020	Lasten	Baten	Saldo
2.1 Openbare orde en veiligheid	-2.192	78	-2.114	-2.612	102	-2.509	-419	24	-395
Saldo van lasten en baten	-2.192	78	-2.114	-2.612	102	-2.509	-419	24	-395
2.2 Mutatie reserves	0	35	35	0	35	35	0	0	0
Resultaat	-2.192	113	-2.079	-2.612	137	-2.475	-419	24	-395

Financiële afwijkingen

N.V.T.

Financiële analyse

Hieronder volgt een toelichting op de verschillen groter dan € 50.000 - op beleidsveld niveau - tussen de begroting 2020 en de begroting 2019 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juni 2019, exclusief 1e berap 2019).

De afwijkingen zijn aangeduid als - of +. Min - betekent dus hogere lasten of lagere baten in de begroting 2020 ten opzichte van de begroting 2019.

2.1 Openbare Orde en Veiligheid	€ - 395.000
---------------------------------	-------------

Berging Vliegtuigwrak

Voor de berging van het vliegtuigwrak in Millingen is een bedrag van € 400.000 beschikbaar gesteld, dat via een bijdrage vanuit de Algemene Uitkering gemeentefonds wordt vergoed aan de gemeente. Bij de 2e bestuursrapportage 2019 is hiervoor in 2019 een bedrag van € 10.000 opgenomen en in 2020 (perspectiefnota 2020-2023) een bedrag van € 390.000.

Veiligheidsregio

Op basis van de perspectiefnota 2020-2023 is met ingang van 2020 structureel een bedrag van € 41.500 toegekend voor de hogere bijdrage aan de Veiligheidsregio IJsselland.

Brandweerkazerne Nieuwleusen

De brandweerkazerne in Nieuwleusen is per 1 januari 2019 opnieuw in eigendom gekomen van de gemeente. De huuropbrengst van € 24.000 was nog niet structureel opgenomen in de begroting 2019 (bij 1e bestuursrapportage 2019 bijgeraamd). In de begroting 2020 is deze huur structureel verwerkt.

3 Beheer openbare ruimte

Omschrijving van het programma

Het programma omvat de zorg voor het beheer en de aanleg van alle voorzieningen in de openbare ruimte, zoals openbaar groen, speelplaatsen, volkstuinen, wegen, civiele kunstwerken en openbare verlichting en het gemeentelijk verkeers- en vervoersbeleid (verkeersveiligheid).

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Openbaar groen Verkeer en vervoer Mutatie reserves

Belangrijke ontwikkelingen

Groenstructuurplan, biodiversiteit

In het beheer van de openbare ruimte hebben opgaven als klimaatverandering en de afname van biodiversiteit invloed.

Deze ontwikkelingen liggen ten grondslag aan problemen zoals essenstaksterfte, toename van de eikenprocessierups en invasieve exoten (o.a. de Japanse Duizendknoop) en overlast van bomen. Binnen de actualisatie van het groenstructuurplan (vaststelling in 2020) en bij de ontwikkeling van biodiversiteitsbeleid worden deze ontwikkelingen meegenomen.

Gemeentelijk verkeers- en vervoersbeleid, bereikbaarheid

Binnen onze gemeente spelen er op het gebied van de bereikbaarheid belangrijke ontwikkelingen. De provincie gaat bezig met de uitvoering van het project Vechtdalverbinding (N340-N377), dit heeft gevolgen voor het onderliggend wegennet. Daarnaast gaat de gemeente bezig met de uitbreiding van de kern Dalfsen. De komende jaren wordt binnen de projecten de ontwikkelingen en de gevolgen voor de verkeersafwikkelingen en ontsluiting meegenomen.

Wat willen we bereiken?

3.1 Openbaar groen

3.1.1 Openbaar groen

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Bijdragen aan de missie en visie van de gemeente Dalfsen door behoud van een duurzame, veilige, nette en groene omgeving als kernkwaliteit van de kernen en het buitengebied van de gemeente.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Beheerdisciplines voldoen aan de onderhoudsnorm*.	Schouw	100% (2016)	100%	100%	100%	100%

*De onderhoudsnorm is A voor dorpscentra, de hoofdstructuren en begraafplaatsen. Voor de overige functiegebieden geldt onderhoudsnorm B.

De te behalen prestatie is opgenomen in figuur 1 van het IBOR. Als per discipline 90% van de metingen voldoet aan of hoger is dan de gestelde norm, wordt 100% voldaan aangegeven.

Wat gaan we ervoor doen?

- Gewenste onderhoudskwaliteit realiseren;
- Twee keer per jaar meten van de onderhoudskwaliteit volgens de beeldsystematiek van het CROW;
- Vormgeven van het participatiebeleid voor het integraal beheer van de openbare ruimte;
- Het behouden van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer niveau goud (sinds 2010).

3.1.2 Speelvoorzieningen

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Voorzien in een passende en aantrekkelijke speelruimte voor de kinderen, door te zorgen voor:

1. Voldoende speelruimte in relatie tot buurtopbouw en kinderdichtheid;
2. Gevarieerde inrichting van de speelruimte die aansluit op de behoeftegroepen;
3. Betrokkenheid van gebruikers, ouders, omwonenden en professionals bij de speelruimte.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Toegroeien naar 24 centrale buurtplekken	Eigen gegevens	19 (2018)	21	22	23	24
Toegroeien naar 61 steunplekken	Eigen gegevens	51 (2018)	55	57	59	61
Omvormen speelplekken naar 33 informele speelplekken	Eigen gegevens	11 (2018)	19	24	29	33

Een centrale buurtplek is een goed bereikbare speelplek per buurt of cluster van buurten die geschikt is voor een brede doelgroep van 0 t/m 18 jaar. Een steunplek is een aanvullende speelvoorziening afgestemd op de specifieke buurtleeftijd. ■ Onderstaande activiteiten zijn voor een groot deel meegenomen in de ombuigingen. Realisatie is hiervan afhankelijk.

Wat gaan we ervoor doen?

- Omvormen reguliere grotere speelplek naar centrale buurtspeelplekken voor iedereen; ·
- Omvormen reguliere speelplek naar kleinere steunplekken; ·
- Omvormen formele speelplekken met toestellen naar informele speelplekken zonder toestellen;
- Aanleggen nieuwe speelplekken.

3.2 Verkeer en vervoer

3.2.1 Verharding

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Bijdragen aan de missie en visie van de gemeente Dalfsen door behoud van een duurzame, veilige en nette omgeving als kernkwaliteit van de kernen en het buitengebied van de gemeente.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Beheerdisciplines voldoen aan de onderhoudsnorm B/C.	Schouw	100% (2016)	100%	100%	100%	100%

De te behalen prestatie is opgenomen in figuur 1 van het IBOR. 100% voldaan wordt als per discipline 90% van de metingen voldoet aan of hoger is dan de gestelde norm.

Wat gaan we ervoor doen?

- Gewenste onderhoudskwaliteit realiseren;
- Twee keer per jaar meten van de onderhoudskwaliteit volgens de beeldsystematiek van het CROW;
- Vormgeven van het participatiebeleid voor het integraal beheer van de openbare ruimte;
- Het behouden van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer niveau goud (sinds 2010).

3.2.2 Gemeentelijk verkeers- en vervoersbeleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

De hoofddoelstelling van het verkeer- en vervoerbeleid (GVVP) van de gemeente Dalfsen is als volgt: Het bevorderen van een vlotte en veilige afwikkeling van het verkeer dat noodzakelijk is voor de ontwikkeling van welvaart en welzijn in de gemeente Dalfsen, waarbij de hinder zoveel mogelijk wordt beperkt, duurzame verplaatsingen worden gestimuleerd en de ruimtelijke kwaliteit wordt gerespecteerd.

De hoofddoelstelling is uitgewerkt en gespecificeerd in een aantal subdoelstellingen. Deze zijn geclassificeerd in twee primaire thema's, verkeersveiligheid en bereikbaarheid/mobiliteit en een drietal secundaire thema's, duurzaamheid, leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit.

Hoe meten we dat?

De ambities en de doelen uit het GVVP vormen de basis voor de concrete uitvoering van maatregelen in de komende jaren. De uitvoering vindt op een aantal verschillende manieren plaats. De projecten zijn in het uitvoeringsprogramma (UVP) terecht gekomen, die in 2019 is geactualiseerd.

	Bron	2020	2021	2022	2023
Uitvoering project uit uitvoeringsprogramma, jaarlijks 1 project	Eigen gegevens	1	1	1	1

Wat gaan we ervoor doen?

- In 2020 starten we met de planvorming voor maatregelen aan de fietsroute die in het verlengde ligt van de snelfietsroute Zwolle – Dalfsen: Ankummer Es (vanaf Leemculeweg), via Elskamp tot aan de rotonde Langkamp – Koesteeeg.

3.2.3 Verkeersveiligheid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

We streven naar minder ongevallen. Niet alleen concrete ongevallen maar ook gevoel van onveiligheid (subjectieve veiligheid) speelt hierbij een rol. Samen met maatschappelijke partners, plaatselijk belangen, adviseurs en burgers besteden wij hier aandacht aan. De fietser, de eigen buurt en schoolroutes zijn hierbij speerpunten.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Aanpak onveilige situaties, jaarlijks één project.	Eigen gegevens	-	1	1	1	1

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoeren verbetermaatregelen rotonde Kampmansweg;
- Uitvoering geven aan Herinrichting Stationsstraat (Lemelerveld).

Verbonden partijen

N.v.t.

Beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

[Beleidsplan integraal beheer openbare ruimte \(2017\)](#)

[Wegenbeheerplan \(2017-2020\)](#)

[Beheerplan civiele kunstwerken \(2018-2022\)](#)

[Beleidsplan recreatie en toerisme voor periode 2011-2020 \(2011\)](#)

[Beleidsplan Licht in de Openbare Ruimte](#)

Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan voor periode 2016-2026

Uitvoeringsprogramma GVVP 2016-2018 (evaluatie en actualisatie in 2019)

[Nota openbaar vervoer \(2010\)](#)

[Groenstructuurplan 2013-2017 \(actualisatie in 2020\)](#)

Groenbeheerplan 2008-2012

Strategisch bedrijfsplan (2014)

[Gladheidsbestrijdingsplan \(2018-2019\)](#) actualisatie 4e kwartaal 2019.

[Beheerplan beheersing eikenprocessierups \(2017-2021\)](#)

[Speelruimteplan 2014-2023](#)

Speelbeheerplan 2014-2018

[Steenmarterbeheerplan \(2017-2023\)](#)

Kapvergunningenbeleid (onderdeel van de APV en bestemmingsplannen Buitengebied en Kernen)

[Beleidsregels kappen houtopstanden 2018](#)

[Notitie beoordeling aanvraag kappen houtopstanden \(2018\)](#)

Hondenbeleid in de kernen 2017-2020

Gedragscode Wet Natuurbeheer 2016 (ligt bij ministerie voor goedkeuring)

Nota algemene begraafplaatsen 2009

Financiën

Wat mag het kosten?

Beheer openbare ruimte	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	-5.092	-5.613	-5.393	-5.462	-5.479	-5.488
Baten	476	229	266	266	267	267
Saldo van lasten en baten	-4.616	-5.383	-5.128	-5.195	-5.212	-5.220
Storting in reserves	-268	-20	0	0	-20	-20
Ontrekking in reserves	314	400	257	227	227	117
Resultaat	-4.570	-5.003	-4.870	-4.968	-5.004	-5.123
Uitsplitsing naar beleidsvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
3.1 Openbaar groen	-2.064	-2.322	-2.279	-2.383	-2.362	-2.319
3.2 Verkeer en vervoer	-2.552	-3.061	-2.848	-2.812	-2.849	-2.901
Saldo van lasten en baten	-4.616	-5.383	-5.128	-5.195	-5.212	-5.220
3.3 Mutatie reserves	46	380	257	227	207	97
Resultaat	-4.570	-5.003	-4.870	-4.968	-5.004	-5.123

Analyse afwijkingen 2020 t.o.v. 2019

Uitsplitsing naar beleidsvelden Bedragen x € 1000	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
	2019	2019	2019	2020	2020	2020	Lasten	Baten	Saldo
3.1 Openbaar groen	-2.440	118	-2.322	-2.407	128	-2.279	33	10	43
3.2 Verkeer en vervoer	-3.173	112	-3.061	-2.986	138	-2.848	187	26	213
Saldo van lasten en baten	-5.613	229	-5.383	-5.393	266	-5.128	219	36	256
3.3 Mutatie reserves	-20	400	380	0	257	257	20	-143	-123
Resultaat	-5.633	630	-5.003	-5.393	523	-4.870	239	-107	133

Financiële afwijkingen

Hieronder vindt u de nieuwe aanvragen voor budget die ten tijde van het opstellen van de perspectiefnota nog niet bekend waren.

Ongediertebestrijding nadeel € 30.000 voor 2020 en 2021 en € 20.000 voor de volgende jaren

De overlast van eikenprocessierups is in 2019 explosief gestegen ten opzichte van 2018. De verwachting is dat er de komende jaren structureel meer budget nodig is voor de bestrijding van de eikenprocessierups. Hierbij worden de kosten van 2019 als uitgangspunt genomen. Er worden op dit moment door de markt alternatieve bestrijdingswijzen ontwikkeld. Onderzocht wordt of wij hierop kunnen aanhaken en welke invloed dit heeft op de hoogte van de kosten. Dit wordt meegenomen in de evaluatie van het beheerplan eikenprocessierups en in het nieuw te ontwikkelen biodiversiteitsbeleid. De verwachting is dat dit op termijn een verlaging van de kosten kan opleveren van € 10.000.

Speelvoorzieningen budgetneutraal

In het verleden is besloten om jaarlijks €40.000 vanuit het budget herwaardering, opwaardering woonomgeving (budget HOW) toe te kennen aan het renoveren van speelplaatsen gedurende de looptijd van het vastgestelde speelruimtebeleid (2014-2023). Het Iv3 (informatievoorschrift gemeente en gemeenschappelijke regelingen) schrijft voor dat de kosten voor openbare speelplaatsen toegeschreven worden aan een ander taakveld dan waar het budget HOW onder valt. Hierom wordt voorgesteld om het budget HOW met €40.000 af te ramen ten gunste van het budget speelvoorzieningen.

Voorplein nadeel €21.500 (vanaf 2022)

Het voorplein voldoet niet meer aan de gestelde eisen, de kwaliteit van het plein is in het geding en de inrichting van het plein kan verbeterd worden. Naar aanleiding hiervan is besloten het voorplein van het gemeentehuis te herinrichten.

In deze begroting is financiële ruimte gereserveerd voor een investeringsbedrag van € 350.000. De kapitaallasten van € 23.500 kunnen voor € 2.000 gedekt worden door een aframing van de post onderhoud gemeentehuis Dalfsen. Het restant van de kapitaallasten bedraagt € 21.500. De realisatie van de herinrichting zal, als de raad met het voorstel instemt eind november 2019, plaatsvinden in 2020 en 2021 wat inhoudt dat vanaf 2022 de kapitaallasten in de begroting opgenomen worden.

Financiële analyse

Hieronder volgt een toelichting op de verschillen groter dan € 50.000 - op beleidsveld niveau - tussen de begroting 2020 en de begroting 2019 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juni 2019, exclusief 1e berap 2019).

De afwijkingen zijn aangeduid als - of +. Min - betekent dus hogere lasten of lagere baten in de begroting 2020 ten opzichte van de begroting 2019.

Openbaar groen	€ 43.000
-----------------------	-----------------

Het budget speelvoorzieningen wordt verhoogd met € 40.000 door een verschuiving op grond van regelgeving vanaf het budget herinrichting woonomgeving.

De structurele invulling van het amendement bij de programmabegroting 2018-2022 mbt ibor leidt tot een verschuiving van € 30.000 tussen beide beleidsvelden op dit programma. Zie ook toelichting bij beleidsveld verkeer en vervoer.

In het kader van de ombuigingen zijn een aantal budgetten neerwaarts bijgesteld. Lager onderhoud op watergangen en lagere budgetten op openbaar groen laten een voordeel zien van € 46.000. ■

Diverse kleine afwijkingen bedragen € 7.000 voordeel.

Verkeer en vervoer	€ 213.000
---------------------------	------------------

Herinrichting opwaarderen woonomgeving

Doordat invulling van het amendement deels op beleidsveld openbaar groen is voorzien geeft deze budgetneutrale verschuiving op dit beleidsveld een nadeel van € 30.000.

In het kader van de ombuigingen is het budget herinrichting woonomgeving opgeheven. € 40.000 hiervan wordt verschoven naar speelvoorzieningen in beleidsveld 3.1 openbaar groen.

En het overige geeft een structureel voordeel van € 180.000. De toevoeging vanuit de reserve is daarom ook niet meer nodig. Zie ook beleidsveld 3.3 mutatie reserves. ■

Diverse kleine afwijkingen bedragen € 23.000 voordeel.

Mutaties reserves	€ - 123.000
--------------------------	--------------------

Reserve volkshuisvesting

In het kader van de ombuigingen is het budget herinrichting opwaarderen woonomgeving opgeheven. De toevoeging van € 128.000 (nadeel) vanuit de reserve is daarom ook niet meer nodig. Zie ook toelichting bij beleidsveld 3.2 verkeer en vervoer.

Reserve herstructurering openbaar groen

In het kader van de ombuigingen worden de geraamde opbrengsten van de verkopen groenstrookjes in de jaren niet toegevoegd aan de reserve herstructurering openbaar groen. Dit geeft een voordeel € 20.000 per jaar. ■

Diverse mutaties

Diverse mutaties als gevolg van budgetoverheveling bij de jaarrekening 2018 geven per saldo € 15.000 nadeel.

4 Economische zaken

Omschrijving van het programma

De ambitie van het economische beleid in Dalfsen is het behouden van een vitale economie die inwoners van de gemeente voldoende werkgelegenheid biedt, in aansluiting op hetgeen de regio doet en biedt. Programma 4 omvat alle activiteiten die bijdragen aan bovenstaand doel en heeft betrekking op bedrijfsterreinen, bedrijfsvestigingen en ambulante handel.

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Schuurman	Economie
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Grondexploitatie bedrijven Mutatie reserves

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Funciemenging	%	2018	LISA*	51,8	52,8	49,5
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners (15 t/m 64 jaar)	2018	LISA	159,2	145,9	142,6

Belangrijke ontwikkelingen

Regio Zwolle

De nieuwe Agenda van Regio Zwolle draait inmiddels op volle toeren. De agenda wordt in 2020 verder uitgewerkt tot opgaven. Op diverse opgaven zijn al coalitions of the willing gevormd, denk hierbij aan de menselijk kapitaal agenda. De verwachting is dat de coalitions of the willing in 2020 en in 2021 verder vorm gaan krijgen. Voor Dalfsen is het van belang om de eigen belangen in de Regio goed inzichtelijk te krijgen, zodat kan worden aangesloten bij coalitions of the willing die bijdragen aan onze (economische) opgaven. Belangen van Dalfsen liggen o.a. binnen de thema's inclusieve economie, bereikbaarheid en duurzame energie. In het najaar van 2019 volgt daarom een Visie op Regio Zwolle, waarin deze belangen inzichtelijk worden gemaakt. Hierdoor kunnen we in de komende jaren specifiek inzetten op de thema's die aansluiten bij onze eigen vraagstukken. Duidelijk is dat een (financiële) bijdrage aan coalitions of the willing een actieve rol voor Dalfsen behelst om ook de voordelen vanuit de samenwerking naar Dalfsen te halen. Dit vergt zowel intern als extern richting de Regio een stevige inzet.

Wat willen we bereiken?

4.1 Economie

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het behouden van een lokale vitale economie die de inwoners van de gemeente voldoende werkgelegenheid biedt. Dit in aansluiting wat de regio doet. Daarvoor moeten ook voldoende en aantrekkelijke vestigingsmogelijkheden voor bedrijven en ondernemers beschikbaar zijn.

Het huidige economische beleid wordt voortgezet en vindt zijn verdere uitwerking voor de toekomst in de nieuwe Omgevingsvisie Dalfsen.

De gemeente Dalfsen heeft de ambitie de detailhandelsstructuur binnen de gemeente vitaal en toekomstbestendig te maken. We houden hierbij rekening met trends in de markt en we spelen in op lokale ontwikkelingen en kansen. De bestending van de hoofdcentra als levendige dorpshartten, ieder op hun eigen schaalniveau en met hun onderscheidende karakter, staat hierbij centraal.

Hoe meten we dat?

Hiervoor zijn geen eigen indicatoren beschikbaar, we verwijzen u naar de verplichte beleidsindicatoren.

Wat gaan we ervoor doen?

- Zorgen voor voldoende vestigingslocaties voor ondernemers;
- Verkenning naar toekomstige bedrijventerreinlocaties;
- Lokale initiatieven (waar mogelijk) faciliteren via bedrijvenloket en bedrijfscontactfunctionaris;
- Participeren in de samenwerking regio Zwolle;
- Leveren van input voor de Omgevingsvisie vanuit het beleidsveld economie en bijbehorende ontwikkelingen;
- Het onderhouden van goede contacten met ondernemers via bijvoorbeeld een bedrijfscontactavond, bijwonen van vergaderingen van ondernemersverenigingen/industriële clubs en bedrijfsbezoeken door ons College.

4.2 Grondexploitatie bedrijven

Dit beleidsveld betreft de grondverkoop van bedrijventerreinen door de gemeente. Voor informatie over dit beleidsveld wordt verwezen naar de paragraaf grondexploitatie.

Verbonden partijen

Niet van toepassing.

Beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

[Structuurvisie buitengebied 2012-2022 met een doorkijk naar 2030 \(2012\)](#)

[Structuurvisie kernen gemeente Dalfsen 2010-2020 met een doorkijk naar 2025 \(2010\)](#)

[Nota economisch beleid 2013-2020 \(2013\)](#)

[Evaluatie en actualisatie Nota economisch beleid 2013-2020 \(2015\)](#)

[Detailhandelsstructuurvisie 2017 - 2023 \(2017\)](#)

[Beleidsplan recreatie en toerisme voor periode 2011-2020 \(2011\)](#)

[Evaluatie Beleidsplan Recreatie en Toerisme 2011-2020](#)

[Nota Kampeerbeleid \(2011\)](#)

[Beleidsregels Ontwikkelen met Kwaliteit in het buitengebied van de gemeente Dalfsen](#)

Financiën

Wat mag het kosten?

Economische zaken	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	-1.299	-1.001	-983	-1.180	-1.206	-245
Baten	1.497	823	801	997	1.022	60
Saldo van lasten en baten	197	-178	-182	-183	-184	-185
Storting in reserves	-263	0	0	0	0	0
Ontrekking in reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-66	-178	-182	-183	-184	-185
Uitsplitsing naar beleidsvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
4.1 Economie	-78	-178	-182	-183	-184	-185
4.2 Grondexploitatie bedrijven	275	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	197	-178	-182	-183	-184	-185
4.3 Mutatie reserves	-263	0	0	0	0	0
Resultaat	-66	-178	-182	-183	-184	-185

Analyse afwijkingen 2020 t.o.v. 2019

Uitsplitsing naar beleidsvelden	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Vershil	Vershil	Vershil
Bedragen x € 1000	2019	2019	2019	2020	2020	2020	Lasten	Baten	Saldo
4.1 Economie	-186	8	-178	-190	8	-182	-4	0	-4
4.2 Grondexploitatie bedrijven	-815	815	0	-793	793	0	23	-23	0
Saldo van lasten en baten	-1.001	823	-178	-983	801	-182	19	-23	-4
4.3 Mutatie reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-1.001	823	-178	-983	801	-182	19	-23	-4

Financiële afwijkingen

N.v.t.

Financiële analyse

Hieronder volgt een toelichting op de verschillen groter dan € 50.000 - op beleidsveld niveau - tussen de begroting 2020 en de begroting 2019 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juni 2019, exclusief 1e berap 2019).

De afwijkingen zijn aangeduid als - of +. Min - betekent dus hogere lasten of lagere baten in de begroting 2020 ten opzichte van de begroting 2019.

N.v.t.

5 Onderwijs en vrije tijd

Omschrijving van het programma

Het programma omvat het lokaal onderwijsbeleid waarbinnen aandacht wordt besteed aan de zorg voor onderwijshuisvesting, leerlingenvervoer, leerplicht, schoolbegeleiding, logopedie en volwasseneneducatie. Ook leefbaarheid en vrije tijd vallen binnen dit programma. Er wordt ingezet op goede voorzieningen in de gemeente wat de leefbaarheid bevordert. Het gaat hierbij niet alleen om fysieke voorzieningen, maar ook de kracht van de samenleving is een belangrijk uitgangspunt. Sport en sportbeleving, cultuur en ook recreatie en toerisme zijn belangrijke pijlers op het gebied van onderwijs en vrije tijd.

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Uitslag	Cultuur Kulturhuizen Onderwijs Recreatie en toerisme Sport
Portefeuillehouder van Leeuwen	Mutatie reserves

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jr	2017	DUO/Ingrado	4,06	1,82	1,16
Het is lastig een betrouwbaar aantal per kalenderjaar aan te leveren, aangezien gegevens worden vergaard per schooljaar. Een toename is zichtbaar als gevolg van de instroom nieuwkomers. In een aantal gevallen gaat het nl. om nieuwkomers, die veelal niet starten op een school (binnen zeven dagen) per datum inschrijving gemeente.						
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 Inwoners 5-18 jr	2017	DUO/Ingrado	13,05	26,58	23,59
Vroegtijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie	% deelnemers	2016-2017	DUO/Ingrado	0,7	1,9	1,4
% Niet-sporters	%	2016	Gezondheidsmonitor (CBS, RIVM, GGD'en)	49,3	48,7	49,3

Belangrijke ontwikkelingen

Beleidsnota kunst- en cultuur

De huidige beleidsnota kunst- en cultuur kent een looptijd tot en met 2020. In oktober 2020 wordt de nieuwe beleidsnota kunst- en cultuur ter vaststelling aangeboden. Naast evaluatie van de huidige beleidsnota worden hierin de ambities voor de komende beleidsperiode geschetst.

Een belangrijk onderdeel van het nieuwe beleidsplan is de verbinding met het sociaal domein. Cultuur wordt ingezet als middel om andere doelstellingen te behalen, met name op het gebied van preventie. In aansluiting op het nieuwe bibliotheek beleid wordt ingezet op de verbinding tussen cultuur en de bibliotheken.

Daarnaast willen we de ontwikkelingen van het project DNA van Dalfsen borgen.

De financiële consequenties worden t.z.t. in de beleidsnota opgenomen.

Lokaal convenant cultuureducatie

Op 6 maart 2019 is op provinciaal niveau het Bestuurlijk Kader Cultuur en Onderwijs 2019-2026 ondertekend door 19 Overijsselse gemeenten en 36 schoolbesturen. Het komende jaar wordt, met ondersteuning van de provincie Overijssel, gekeken hoe dit bestuurlijk kader vertaald kan worden naar een lokaal convenant.

Bibliotheek

In september 2019 is het meerjarenbeleid bibliotheek ter besluitvorming voorgelegd. De raad heeft ingestemd met scenario 2. Het benodigde budget was reeds bij de perspectiefnota beschikbaar gesteld. De bibliotheek geeft vanuit de thema's: iedereen doet mee, jeugd en onderwijs en cultuur invulling aan een bibliotheek met een maatschappelijk-educatieve functie. Per kern wordt vanuit deze drie thema's een kern specifiek plan opgesteld. Deze kern specifieke plannen vormen samen het uitvoeringsplan dat ter besluitvorming jaarlijks wordt voorgelegd aan het college van B&W. In de komende twee jaar (2019/2020) werkt de bibliotheek toe naar een bestuursmodel met een Raad van Toezicht en een directeur/bestuurder, passend bij de huidige organisatie en ontwikkeling van de bibliotheek. Doel is om dit per 1 januari 2021 gerealiseerd te hebben.

Geïntegreerd uitvoeringsplan en lokaal akkoord 'Kerngezond Dalfsen'

In september 2019 is het beleidsplan 'een leven lang bewegen en sporten' vastgesteld. Daarnaast is de evaluatie van het preventieve gezondheidsbeleid ter informatie besproken. Tegelijkertijd is in september 2019 de evaluatie van het preventieve gezondheidsbeleid ter informatie voorgelegd. Uit deze evaluatie volgen nieuwe richtlijnen voor het uitvoeringsplan. Daarnaast worden onderdelen uit de agenda publieke gezondheid meegenomen. De uitgangspunten uit deze documenten vormen de basis voor het integrale uitvoeringsplan 'Kerngezond Dalfsen'. Dit uitvoeringsplan wordt ter besluitvorming voorgelegd aan het college van B&W. Tegelijkertijd wordt er aan de hand van een participatietraject onder leiding van een 'sportinformatie' gewerkt aan het opstellen van een lokaal akkoord 'kerngezond Dalfsen'.

Maatwerkvervoer

Per 1 augustus 2019 is de uitvoering van het nieuwe contract maatwerkvervoer voor het Wmo vervoer en leerlingenvervoer gestart. In dit contract heeft de vervoerder aangegeven voorstellen te doen voor lokale vervoersoplossingen. De eerste voorstellen hieromtrent worden eind 2019 verwacht waardoor er in 2020 concrete scenario's voor vervoersoplossingen worden uitgewerkt.

Visie Vechtdal

Met het Vechtdal hebben we ambities. Deze zijn opgemaakt in Visie Vechtdal. We willen voortbouwen op wat nu onze kracht is. Het beleefbaar landschap, de verbindende Vecht en de persoonlijke gastvrijheid vormen de basis om het aanbod verder te verbreden en de identiteit van het gebied nog verder te versterken. We proberen de huidige bezoekers vast te houden en de bezoekers van morgen aan te trekken, door rekening te houden met de trends en ontwikkelingen van vandaag. En we willen dat de vrijetijdseconomie bijdraagt aan een brede regionale versterking. In 2020 gaan we een concreet programma voor het Vechtdal ontwikkelen, waarbij waar mogelijk aangehaakt wordt bij het provinciaal beleidsprogramma Gastvrij Overijssel 2.0.

Wat willen we bereiken?

5.1 Cultuur

5.1.1 Cultuurbeleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Voor het jaar 2020 gelden nog de doelen zoals vastgesteld in het cultuurbeleid 2017-2020. Voor de periode vanaf 2021 worden nieuwe beleidsdoelen opgesteld. Op het gebied van cultuureducatie zijn er ambities en wordt ingezet op het verder borgen van de inzet van cultuureducatie. Een belangrijk onderdeel van het nieuwe beleidsplan is de verbinding met het sociaal domein. Cultuur wordt ingezet als middel om doelstellingen in het sociaal domein te behalen. Werken met kunst en cultuur draagt bij aan de preventie van zorg, stimuleert participatie en helpt mensen bij zingeving.

Hoe meten we dat?

In het cultuurbeleid 2017-2020 zijn prestaties opgenomen maar geen meerjarige indicatoren. De prestaties uit het beleid zijn vertaald onder het kopje 'Wat gaan we ervoor doen?'.

Wat gaan we ervoor doen?

- Alle basisscholen en het Agnietencollege nemen deel aan het cultuureducatieprogramma en ontwikkelen een plan dat past binnen de gestelde criteria en bij de ontwikkeling van de eigen school.
- De Week van de Amateurkunst wordt jaarlijks uitgevoerd als podium voor amateurkunst met als vast onderdeel deskundigheidsbevordering.
- De Historische Kring Dalfsen en Nijluis'n van Vrogger kijken naar de mogelijkheden tot het ontwikkelen van de Schatkamer van Dalfsen, een schatkamer met de belangrijkste verhalen uit de gemeente met bijbehorende voorwerpen die resulteren in verbeeldingen.
- In 2020 zijn alle verbeeldingen gerealiseerd van de verhalen uit de Schatkamer van Dalfsen.
- Er worden minimaal drie nieuwe initiatieven ondersteund vanuit het innovatiebudget.

5.1.2 Bibliotheekbeleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Doel is om, voor iedereen en voor elk niveau, toegang te verschaffen tot en de kennis te vergroten van (de basis) vaardigheden. Door een (fysieke) plaats te faciliteren waar een innovatieve sfeer en aanpak heerst en nieuwsgierigheid tot leren en ontdekken gestimuleerd wordt.

Hoe meten we dat?

In de uitvoeringsplannen wordt per kern dieper ingegaan op indicatoren en impactmetingen. Hieraan voorafgaand is een verdiept inzicht krijgen in de demografische ontwikkelingen per kern nodig. De analyse met de hiervoor relevante data en gegevens stellen we samen met de bibliotheek op. Bij de uitvoeringsplannen worden nieuwe indicatoren vastgesteld.

Wat gaan we ervoor doen?

- Vanuit de thema's iedereen doet mee, jeugd en onderwijs en cultuur wordt per kern een kern specifiek plan opgesteld en uitgevoerd.

5.2 Kulturhusen

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

De kulturhusen faciliteren o.a. de volgende doelen:

1. 'Reuring' in de kern;
2. Bevorderen van (sociale) nabijheid en ontmoeting;
3. Leefbaarheid in de kern;
4. Participatie van burgers;
5. Initiatieven en voorzieningen in eigen wijken stimuleren en ontplooiën.

Het behalen van deze doelen is van een heel aantal factoren afhankelijk. Deze factoren liggen niet allemaal binnen de invloedssfeer van het kulturhus en de gemeente. Het kulturhus draagt slechts voor een gedeelte bij aan het behalen van de doelen.

Om het kulturhus bij te laten dragen aan het behalen van deze doelen zijn er een aantal voorwaarden. Enerzijds moet het gebouw goed geëxploiteerd worden, anderzijds moet er synergie zijn tussen de participanten in het kulturhus.

Hoe meten we dat?

Voor dit onderdeel zijn geen indicatoren geformuleerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- Governance voorwaarden inregelen;
- Periodiek overleg met de besturen van de kulturhusen (doorlopend);
- In het periodiek overleg met de partners in de kulturhusen aandacht besteden aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid binnen een kulturhus (doorlopend);
- Ontwikkelmeter invoeren.

5.3 Onderwijs

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Goed onderwijs is onontbeerlijk voor elk individu om zich te kunnen ontwikkelen en ontplooiën.

De gemeente heeft een verantwoordelijkheid voor de onderwijshuisvesting. We willen dat kinderen in Daltsen in een aantrekkelijke en gezonde leeromgeving naar school kunnen gaan, zoveel mogelijk in de buurt en in samenhang met andere voorzieningen. De ontwikkeling van Integrale Kindcentra draagt daar mogelijk aan bij.

In 2020 wordt met de schoolbesturen een nieuwe IHP (Integraal huisvestingsplan) voor het onderwijs opgesteld. Daaraan voorafgaand wordt, onder andere samen met de schoolbesturen een visie op onderwijshuisvesting en integrale kind centra ontwikkeld. Zo mogelijk wordt daarbij ook in breder verband gekeken naar huisvestingsvragen waar de gemeente mee te maken heeft.

Daarnaast stelt de wetgever hogere kwaliteitseisen als het gaat om Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Vanaf 2019 ontvangen gemeenten meer middelen in het kader van het Gemeentelijk Onderwijs Achterstanden Beleid (GOAB) waarvoor een hogere inzet van het aantal uren VVE per week wordt verwacht. Met vertegenwoordigende organisaties wordt gewerkt aan dit meer uitgebreide aanbod van VVE in 2020.

Hoe meten we dat?

Op basis van de Visie en in het nieuwe Integraal huisvestingsplan worden indicatoren geformuleerd waarmee de uitvoering van het beleid gevolgd kan worden. Deze zijn nu nog niet beschikbaar.

Wat gaan we ervoor doen?

- Opstellen en vastleggen integrale visie op onderwijshuisvesting en kindcentra;
- Nieuw beleid opstellen voor Vroeg en Voorschoolse educatie.

5.4 Recreatie en toerisme

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Recreatie en toerisme vormen belangrijke pijlers voor de economie van onze gemeente. Wij bevorderen recreatie en toerisme door het continueren van de samenwerking in Vechtdalverband om zo het A-merk "Vechtdal" zichtbaar te laten zijn. Het beleidsplan recreatie en toerisme speelt in op toeristische ontwikkelingen en sluit aan bij huidige trends en ontwikkelingen in de toeristische sector. Met als resultaten:

1. Meer gasten;
2. Meerdaagse beleving (seizoensverbreding van dag- en verblijfsrecreatie);
3. Meer directe omzet binnen de recreatie of toeristisch-recreatieve gerelateerde sectoren (en voor horeca en middenstand);
4. Meer lokale werkgelegenheid binnen de recreatief toeristische sector en gerelateerde sectoren.
5. Actief inspelen op kansen die de toeristische markt biedt of beter kan benutten.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Aantal overnachtingen (dagrecreatie niet meetbaar)	Eigen gegevens	197.667 (2018)	194.000	196.000	197.000	198.000
Aantal werkzame personen in de sector	LISA	882 (2018)	865	870	875	880

Wat gaan we ervoor doen?

- Het participeren in het samenwerkingsverband Vechtdal Vrijtijdseconomie.
- Het uitwerken van de Visie Vechtdal naar een programma met projecten.

5.5 Sport

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het meerjarig doel van het in september 2019 vastgestelde beleidsplan "Een leven lang bewegen en sporten" is:

"de inzet van bewegen en sporten als middel voor het behalen van gezondheidswinst en het stimuleren van meedoen".

Vanuit dit doel willen we bereiken dat met name inwoners die op dit moment weinig bewegen en sporten, in beweging komen. De aandacht in dit beleidsplan ligt daarom vooral op groepen voor wie het van belang is dat zij (blijven) bewegen omdat ze een groter risico op gezondheidsachterstand hebben en/of omdat ze vaker sociaal uitgesloten worden in de maatschappij.

Hoe meten we dat?

Indicator	Nulmeting (2019)	2020	2021	2022	2023
Het aantal doorverwijzingen vanuit de keukentafelgesprekken naar beweeg en sportactiviteiten in het voorliggend veld neemt jaarlijks toe.	0	5	10	20	20
Er vindt uitstroom plaats van het aantal jeugdigen dat na projecten gericht op motorische ontwikkeling doorstroomt naar het reguliere beweeg- en sportaanbod.	0	3	3	3	3
Het aantal statushouders dat deelneemt aan het reguliere beweeg- en sportaanbod neemt jaarlijks toe.	0	5	10	15	15
Het aantal deelnemers dat een stap vooruitgaat op de participatieladders als gevolg van de trainingen neemt jaarlijks toe.	0	3	6	9	9
Het aantal ouderen dat deelneemt aan het kennismakingsaanbod neemt jaarlijks toe.	0	20	40	60	60
Het aandeel volwassenen (21-45) dat deelneemt aan georganiseerde sport bij een vereniging neemt in vier jaar tijd toe met 5%.	2.522 (peiling 2017)		2.648		

Wat gaan we ervoor doen?

- Bewegen en sporten is één van de aandachtsgebieden in de integrale uitvraag van de MDT's
- Jaarlijks worden basisschoolleerlingen gescreend op motorische ontwikkeling en algemene fitheid.
- Er starten in 2020 trainingen voor mensen in de bijstand waarbij het verbeteren van de 'fysieke gezondheid' prioriteit heeft.
- Jaarlijks wordt er een kennismakingsdag voor 65+ sport georganiseerd in de verschillende kernen, inclusief afname van fit-testen.
- We ondersteunen sportaanbieders en sportverenigingen door in 2020 te starten met een flexibele sportcarrousel 30+ voor volwassenen.

Verbonden partijen

Niet van toepassing.

Beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

[Meerjarenbeleidsplan VSV regio IJssel-Vecht 2017-2021](#)

[Vechtdalkompas \(2014\)](#)

[Nota economisch beleid 2013-2020 \(2013\)](#)

[Algemene subsidieverordening gemeente Dalfsen 2013 \(2013\)](#)

[Beleidskader Wmo-Wpg 2013-2016 \(2013\)](#)

[Structuurvisie buitengebied 2012-2022 met een doorkijk naar 2030 \(2012\)](#)

[Structuurvisie kernen gemeente Dalfsen 2010 –2020 met een doorkijk naar 2025 \(2010\)](#)

[Beleidsplan recreatie en toerisme voor periode 2011-2020 \(2011\)](#)

[Evaluatie Beleidsplan Recreatie en Toerisme 2011-2020](#)

[Nota Kampeerbeleid \(2011\)](#)

Instructie medewerker leerplicht/RMC gemeente Dalfsen 2013

Beleidsregels leerlingenvervoer (2015)

[Beleidsregel bekostiging lokalen bewegingsonderwijs voor basisonderwijs \(2015\)](#)

[Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs](#)

[Integraal Huisvestingsplan 2015-2018](#)

[Visie op sport en bewegen 2012 - 2020 \(2011\)](#)

[Cultuurbeleid 2017-2020 gemeente Dalfsen "Schatkamer van Dalfsen - ruimte voor initiatief"](#)

[Beleidskader peuteropvang en Voor- en Vroegschoolse Educatie \(2018\)](#)

[Beleidsregels subsidie peuterspeelzalen en Voor- en Vroegschoolse Educatie \(2017\)](#)

Beleidsplan: 'een leven lang bewegen en sporten'

Meerjarenbeleid bibliotheek 2019-2022

Financiën

Wat mag het kosten?

Onderwijs en vrije tijd	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	-5.645	-5.580	-5.729	-5.724	-5.742	-5.711
Baten	470	570	591	594	598	602
Saldo van lasten en baten	-5.175	-5.010	-5.137	-5.129	-5.144	-5.110
Storting in reserves	0	0	0	0	0	0
Ontrekking in reserves	1.062	915	704	614	614	614
Resultaat	-4.113	-4.095	-4.433	-4.516	-4.530	-4.496
Uitsplitsing naar beleidsvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
5.1 Cultuur	-1.053	-1.145	-1.214	-1.125	-1.125	-1.126
5.2 Kulturhuizen	-1.601	-1.187	-1.120	-1.208	-1.216	-1.215
5.3 Onderwijs	-1.609	-1.785	-1.875	-1.861	-1.860	-1.863
5.4 Recreatie en toerisme	-151	-133	-148	-154	-153	-145
5.5 Sport	-761	-760	-780	-782	-790	-761
Saldo van lasten en baten	-5.175	-5.010	-5.137	-5.129	-5.144	-5.110
5.6 Mutatie reserves	1.062	915	704	614	614	614
Resultaat	-4.113	-4.095	-4.433	-4.516	-4.530	-4.496

Analyse afwijkingen 2020 t.o.v. 2019

Uitsplitsing naar beleidsvelden Bedragen x € 1000	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Vershil	Vershil	Vershil
	2019	2019	2019	2020	2020	2020	Lasten	Baten	Saldo
5.1 Cultuur	-1.153	8	-1.145	-1.222	8	-1.214	-70	0	-70
5.2 Kulturhuzen	-1.303	116	-1.187	-1.236	116	-1.120	67	0	67
5.3 Onderwijs	-1.951	166	-1.785	-2.056	181	-1.875	-104	15	-89
5.4 Recreatie en toerisme	-144	11	-133	-164	16	-148	-20	5	-15
5.5 Sport	-1.029	269	-760	-1.051	271	-780	-22	2	-20
Saldo van lasten en baten	-5.580	570	-5.010	-5.729	591	-5.137	-149	22	-127
5.6 Mutatie reserves	0	915	915	0	704	704	0	-212	-212
Resultaat	-5.580	1.485	-4.095	-5.729	1.295	-4.433	-149	-190	-339

Financiële afwijkingen

Hieronder vindt u de nieuwe aanvragen voor budget die ten tijde van het opstellen van de perspectiefnota nog niet bekend waren.

Huur bibliotheek Kulturhus de Spil

Nadeel €15.000

Met het bestuur van bibliotheek Dalfsen-Nieuwleusen zijn in 2017 gesprekken gevoerd over de overdracht van de bibliotheek Nieuwleusen en de huurlasten voor de bibliotheek in de Spil. Daarbij zijn de gemeente en de bibliotheek overeen gekomen dat stichting bibliotheek Dalfsen-Nieuwleusen het eigendom van het voormalige bibliotheekpand overdraagt aan de gemeente in ruil voor een 15 jarige 'om niet' gebruikstermijn in de Spil. Dat betekent dat de bibliotheek een aanvullende subsidiebijdrage van €63.000 ontvangt. Op dit moment is vanuit de middelen uit de spil slechts € 48.000 toegekend aan de begroting van de bibliotheek waardoor er nog een tekort overblijft van € 15.000.

Een leven lang bewegen en sport

Nadeel € 29.000

In september 2018 is het beleidsplan: 'Een leven lang bewegen en sporten in de gemeente Dalfsen' vastgesteld. De aandacht in het beleidsplan ligt op het inzetten van bewegen en sporten als middel om gezondheidswinst te behalen en meedoen te stimuleren. In vergelijking tot het voorgaande beweeg- en sportbeleid ligt in dit plan de focus op doelgroepen voor wie het van belang is dat zij (blijven) bewegen, zoals mensen met een beperking en mensen op hogere leeftijd.

Financiële analyse

Hieronder volgt een toelichting op de verschillen groter dan € 50.000 - op beleidsveld niveau - tussen de begroting 2020 en de begroting 2019 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juni 2019, exclusief 1e berap 2019).

De afwijkingen zijn aangeduid als - of +. Min - betekent dus hogere lasten of lagere baten in de begroting 2020 ten opzichte van de begroting 2019.

5.1 Cultuur	€ - 70.000
-------------	------------

De afwijking wordt met name veroorzaakt door het hogere budget wat aan de bibliotheek ter beschikking is gesteld bij de perspectiefnota 2020-2023

5.2 Kulturhusen	€ - 67.000
-----------------	------------

Het verhogen van het budget komt vooral door € 43.000 afschrijvingskosten tbv de Spil. Tegenover deze afschrijvingskosten staat ook een verhoging van de onttrekking aan de reserve. Per saldo is het effect op de begroting € 0.

Daarnaast zijn er diverse kleine verhogingen via de perspectiefnota doorgevoerd in verband met de indexatie van de bijdrage aan de kulturhusen.

In 2019 was er via budgetoverheveling een incidenteel budget beschikbaar van € 126.000 voor de buitenruimte van de Spil. Daarnaast worden in 2020 aan dit beleidsveld € 20.000 meer loonkosten toegerekend dan in 2019.

5.3 Onderwijs	€ - 89.000
---------------	------------

In 2019 is er € 45.000 incidenteel beschikbaar voor een onderzoek naar het basisonderwijs in Nieuwleusen.

Vanaf 2020 loopt de nieuwe aanbesteding voor het leerlingenvervoer voor het gehele jaar, meer kosten t.o.v. 2019 88.000.

Op dit beleidsveld worden miv 2020 meer loonkosten € 25.000 doorberekend dan in 2019 (m.n. loonsverhoging).

Voor 2020 worden meer lasten VVE voorzien i.v.m. een uitbreiding van de uren, € 32.000. Daar tegenover staat een extra subsidie op VVE van € 14.000.

5.5 Sport	€ - 20.000
-----------	------------

Geen toelichting nodig. Afwijkingen zijn lager dan € 50.000.

6 Inkomensondersteuning

Omschrijving van het programma

Het programma omvat bijstandsverlening, minimabeleid, schuldhulpverlening en vreemdelingen/inburgering nieuwkomers. Allen gericht op inkomensondersteuning.

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Uitslag	Inkomen Integratie vergunninghouders
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Mutatie reserves

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Personen met een bijstandsuitkeringen	Aantal per 1.000 inwoners 18jr eo	2e hj 2018	CBS	15,4	39	25,8

Belangrijke ontwikkelingen

Bijstandsuitgaven

De gemeente Dalfsen kent al jaren een tekort op het bijstandsbudget. De verwachting is dat dit voor de komende jaren ook het geval is. Voor het tekort zal indien mogelijk een beroep op de zogenoemde Vangnetuitkering worden gedaan.

Vangnetuitkering

Voor het tekort op het rijksbudget voor de uitvoering van de Participatiewet kan onder voorwaarden een beroep worden gedaan op de vangnetuitkering. De hoogte van de vangnetuitkering wordt berekend over 3 treden. Trede 1 betreft de eigenrisicodrempel. Dit is het gedeelte dat voor rekening en risico komt voor de gemeente en waarvoor geen compensatie vanuit het Rijk volgt. Met ingang van 2019 is de eigenrisicodrempel blijvend verhoogd van 5% naar 7,5%, de andere twee treden zijn ongewijzigd gebleven.

Wat willen we bereiken?

6.1 Inkomen

6.1.1 Kindregeling

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

In 2018 is de kindregeling in werking getreden. Kern van de regeling is dat alleen nog bestedingen kunnen worden gedaan via de webshop. Per kind is € 400 per jaar beschikbaar.

Doel is dat via de regeling kinderen kunnen participeren in de samenleving en dat met financiële ondersteuning bepaalde producten kunnen worden gekocht of dat activiteiten kunnen worden bekostigd. Met de regeling wordt getracht een zo groot mogelijk bereik te realiseren onder de doelgroep.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Aantal kinderen dat bestelling heeft gedaan via de webshop	Eigen administratie	224 (2018)	180	200	200	200

Wat gaan we ervoor doen?

- Wij proberen in de webshop een gevarieerd aanbod te hebben van organisaties met hun producten, diensten en activiteiten.

6.1.2 Schuldhulpverlening

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het aantal bewindvoeringen in de Gemeente Dalfsen, dat wordt vergoed uit de bijzondere bijstand, terugdringen.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Aantal huishoudens met bewindvoering	Eigen administratie	90 (2018)	93	90	90	90

Wat gaan we ervoor doen?

- Contacten met verwijzende instanties intensiveren om in zo vroeg mogelijk stadium handelend te kunnen optreden om het aantal bewindvoeringen zoveel mogelijk te beperken;
- Nieuwe vormen van budgetbeheer creëren als alternatief voor bewindvoering, dit is bijvoorbeeld het product "Budgetbeheer Plus". Met dit instrument worden vaste lasten betaald en ontvangt cliënt een vast bedrag per week voor overige uitgaven;
- Indien mogelijk gebruik maken van adviesrecht voor kantonrechters.

6.1.3 Participatie

In 2019 is de beleidsnota "afstand tot de arbeidsmarkt" beleid en uitvoering Participatiewet 2019-2022 vastgesteld. Voor de 3-W-vragen verwijzen wij u naar programma 7.

6.2 Integratie statushouders

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Wij willen optimale randvoorwaarden creëren waarin statushouders zo snel en zo goed mogelijk kunnen integreren en naar vermogen kunnen meedoen in de Nederlandse en lokale samenleving. Daarbij blijven wij ook in de toekomst nauw samenwerken met onze lokale partners en vrijwilligersorganisaties.

2020 zal in het teken staan van de voorbereidingen op de nieuwe wet inburgering, waarin we in regionaal verband samen blijven werken als het gaat om de verschillende inburgeringsroutes. Vanaf 2020 werken we daarbij volgens het doorontwikkelde plan van aanpak 'Thuis in Dalfsen' die eind 2019 in de raad besproken zal worden en zullen wij, daar waar mogelijk, al zoveel mogelijk in de lijn van de gewijzigde wet inburgering gaan werken met de huidige groep statushouders.

Verder blijven we ons inspannen om aan de taakstelling van statushouders te kunnen voldoen.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Percentage statushouders dat na een half jaar participeert*	Eigen gegevens	2018	75%	75%	75%	75%

*Met participeren bedoelen we in dit kader dat iemand een baan heeft, in een traject bij een werkgever zit (taal/werkstage, proefplaatsing, etc.) of vrijwilligerswerk doet.

In de huidige praktijk lijkt het toch vaak moeilijk haalbaar om binnen een half jaar al in een traject richting werk of maatschappelijke participatie te zitten. Het nieuwe inburgeringsstelsel biedt kansen om dit doel wel te bereiken.

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Taakstelling en realisatie te huisvesten statushouders	Eigen gegevens	80% (2016)	90 à 95%	100%	100%	100%

Wat gaan we ervoor doen?

- Oppakken van de aanbevelingen die voortkomen uit de evaluatie van Thuis in Dalfsen.
- Met nieuwe statushouders met ingang van 2020 volgens de richtlijnen van de nieuwe wet Inburgering voor intake en persoonlijk PIP (Plan Inburgering en Participatie) te gaan werken.
- Daar waar dat zinvol of nodig is, in regionaal verband samen te werken als het gaat om inkoop van inburgeringstrajecten.

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek

De gemeente Dalfsen neemt deel aan de regeling Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek. Het betreft een samenwerkingsverband met betrekking tot het voorkomen en het opsporen van fraude met de sociale zekerheidsregelingen die door de gemeenten worden uitgevoerd. De gemeente heeft hiertoe haar bevoegdheid, in het kader van opsporing en voorkomen van fraude op grond van de uit te voeren sociale zekerheidsregeling, overgedragen aan de gemeente Zwolle.

Voor de financiële bijdrage, de financiële kengetallen, beleidsvoornemens, ontwikkelingen en risico's van deze verbonden partij verwijzen wij u naar de paragraaf verbonden partijen.

Beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

Beleidsplan armoede en schuldhulpverlening 2019-2022 (vastgesteld januari 2019)

[Afstemmingsverordening \(2017\)](#)

Plan van aanpak "Thuis in Dalfsen 2017-2018"

Beleidsplan "afstand tot de arbeidsmarkt", beleid en uitvoering Participatiewet 2019-2022

Verordening re-integratie Participatiewet, IOAW, IOAZ gemeente Dalfsen 2017

Beleidsregels bestuurlijke boete gemeente Dalfsen 2017

Beleidsregels bijzondere bijstand Dalfsen 2016

1e wijziging Beleidsregels bijzondere bijstand Dalfsen 2016

Financiën

Wat mag het kosten?

Inkomensondersteuning	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	-5.769	-5.566	-5.911	-5.796	-5.802	-5.809
Baten	3.851	3.665	3.859	3.859	3.859	3.859
Saldo van lasten en baten	-1.918	-1.902	-2.052	-1.937	-1.944	-1.950
Storting in reserves	0	0	0	0	0	0
Ontrekking in reserves	225	40	65	0	0	0
Resultaat	-1.693	-1.862	-1.987	-1.937	-1.944	-1.950
Uitsplitsing naar beleidsvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
6.1 Inkomen	-1.684	-1.719	-1.845	-1.827	-1.834	-1.840
6.2 Integratie vergunninghouders	-234	-183	-208	-110	-110	-110
Saldo van lasten en baten	-1.918	-1.902	-2.052	-1.937	-1.944	-1.950
6.3 Mutatie reserves	225	40	65	0	0	0
Resultaat	-1.693	-1.862	-1.987	-1.937	-1.944	-1.950

Analyse afwijkingen 2020 t.o.v. 2019

Uitsplitsing naar beleidsvelden	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
Bedragen x € 1000	2019	2019	2019	2020	2020	2020	Lasten	Baten	Saldo
6.1 Inkomen	-5.383	3.665	-1.719	-5.703	3.859	-1.845	-320	194	-126
6.2 Integratie vergunninghouders	-183	0	-183	-208	0	-208	-25	0	-25
Saldo van lasten en baten	-5.566	3.665	-1.902	-5.911	3.859	-2.052	-345	194	-151
6.3 Mutatie reserves	0	40	40	0	65	65	0	25	25
Resultaat	-5.566	3.705	-1.862	-5.911	3.924	-1.987	-345	219	-126

Financiële afwijkingen

N.v.t.

Financiële analyse

Hieronder volgt een toelichting op de verschillen groter dan € 50.000 - op beleidsveld niveau - tussen de begroting 2020 en de begroting 2019 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juni 2019, exclusief 1e berap 2019).

De afwijkingen zijn aangeduid als - of +. Min - betekent dus hogere lasten of lagere baten in de begroting 2020 ten opzichte van de begroting 2019.

6.1 Inkomen	€ - 126.000
-------------	-------------

Voor 2020 zijn er € 194.000 hogere baten geraamd, dit wordt met name veroorzaakt door een hogere vangnetuitkering. De hogere lasten worden veroorzaakt door meer uitkeringen in het kader van de participatie wet. *Minder lasten voor de vergoeding ziektekostenverzekering (onderdeel van de ombuigingsopgave € 60.000).* ■

7 Sociaal domein

Omschrijving van het programma

Het programma omvat het sociale domein. Wat wetgeving betreft wordt met name gedoeld op de Participatiewet, de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Jeugdwet. Ook het jeugd- en jongerenwerk en het welzijnswerk zijn onderdeel van dit programma.

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Uitslag	Jeugdzorg Lokale toegang Preventie Publieke gezondheid WMO
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Participatie Mutatie reserves

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Jongeren met delict voor rechter	% 12 t/m 21 jarigen	2015	Verwey Jonker Instituut	0,33	1,45	1,06
Kinderen in uitkeringsgezin	%	2015	Verwey Jonker Instituut	1,94	6,58	4,35
Netto arbeidsparticipatie	%	2018	CBS	71,4	67,8	68,3
Werkloze jongeren	%	2015	Verwey Jonker Instituut	0,87	1,52	1,24
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2e hj 2018	CBS	0,6	1,1	1
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2e hj 2018	CBS	-	0,3	0,3
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 1.000 inwoners	2e hj 2018	CBS	46	60	56
Banen	Aantal per 1.000 inwoners (15 - 65 jaar)	2018	LISA	704,7	774	687
Lopende re-integratie voorzieningen	Aantal per 1.000 inwoners (15 t/m 65 jaar)	1e hj 2018	CBS	8,6	30,5	-
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2e hj 2018	CBS	8,8	10,4	10,1

Belangrijke ontwikkelingen

Grip op Jeugd, Grip op Wmo

Vanwege de ontwikkelingen op beide terreinen is er een stuurgroep in het leven geroepen om beide trajecten indien mogelijk samen te voegen en de uitvoering van de plannen te volgen. De doorontwikkeling van de MDT's en de SKT's maakt hier onderdeel van uit.

Jeugdhulp

We zien dat de vraag naar ondersteuning bij opvoeden en daarmee de vraag naar jeugdhulp de afgelopen jaren stijgt. Een trend die regionaal en landelijk zichtbaar is. De inwoners weten beter het loket en daarmee de toegang te vinden. Dit leidt tot meer cliënten die gebruik maken van geïndiceerde jeugdhulp. Daarnaast zijn effecten zichtbaar zoals meer integrale aanpak van problematiek die leiden tot een toename van de inzet en intensiteit van jeugdhulp.

In totaal was er in 2018 5.9 miljoen nodig voor de jeugdhulp. Over de voorgaande jaren is de stijging van de kosten voor de jeugdhulp nader onderzocht.

Er is een programmaplan, "Grip op Jeugd", opgesteld met maatregelen gericht op preventie, samenwerking (onderwijs, huisartsen en voogden) en interne werkprocessen. Dit programmaplan heeft als doel om de kosten in de jeugdzorg te beperken en de kwaliteit van de jeugdhulp te behouden.

Omdat er landelijk gezien veel tekorten zijn op de jeugdzorg heeft het Rijk extra middelen beschikbaar gesteld. Deze extra middelen, voor 2019, 2020 en 2021 zijn bedoeld om de uitvoering van het jeugdhulpstelsel beter en efficiënter te maken en de transformatie te versnellen. Dit is in de meicirculaire bekend gemaakt en aan uw raad gecommuniceerd via de notitie meicirculaire, vastgesteld 27 juni 2019. *De provincie heeft bekend gemaakt dat de bijdrage van het Rijk vanaf 2022 structureel middels een stelpost mag worden opgenomen, om de gemeenten beter in staat te stellen een structureel sluitende begroting te presenteren.* ■

Ontwikkelingen Wmo-voorzieningen

Gezien de toenemende leeftijdsverwachting, de vergrijzing en het gegeven dat mensen steeds vaker langer thuis blijven wonen, is de verwachting dat het aantal cliënten en de kosten blijven stijgen bij de Wmo. Wij proberen grip te blijven houden op de kosten door met onze partners te kijken hoe wij gezamenlijk de benodigde ondersteuning aan onze inwoners kunnen geven binnen acceptabele financiële kaders.

In 2019 is - net als voor Jeugd is gedaan - een analyse opgesteld om inzicht te krijgen in de ontwikkelingen van de kosten en het cliëntenbestand Wmo sinds de start van de decentralisatie in 2015 en de te verwachten ontwikkelingen in de toekomst. Op basis van deze ontwikkelingen wordt een plan van aanpak met maatregelen op korte en lange termijn gemaakt, om grip te blijven houden op de uitgaven Wmo.

Aanbesteding hulpmiddelen

Vanaf half 2020 gaat het nieuwe contract in voor de hulpmiddelen vanuit de Wmo. Dit betreft onder andere prijsafspraken voor rolstoelen, tilliften, scootmobielen etc.

De huidige prijsafspraken zijn vrij scherp in de markt gezet. Het is daarom niet ondenkbaar dat de nieuwe tarieven met ongeveer 20% zullen stijgen. In het plan van aanpak Grip op Wmo krijgen de hulpmiddelen zeker ook aandacht. Uitwerking hiervan volgt.

Gevolgen invoering abonnementstarief per 2020

Vanaf 2020 geldt voor alle maatwerkvoorzieningen en duurzame algemene voorzieningen het abonnementstarief van maximaal € 19,00 per maand per huishouden.

Naast dat we minder inkomsten ontvangen aan eigen bijdragen Wmo, betekent het ook meer werk voor onze administratie. Doordat er niet meer gewerkt wordt met zorgperioden van vier weken, maar met maanden, moeten er aanpassingen in het systeem doorgevoerd worden. Daarnaast is het niet meer de zorgaanbieder die de eigen bijdragen doorgeeft aan het CAK, maar moeten wij dit vanaf 2020 als gemeente doen. Het is nog onduidelijk of wij voor deze extra taken gecompenseerd worden.

Het innen van de eigen bijdrage gebeurt in 2020 nog wel door het CAK. Het is nog onduidelijk of dit zo blijft.

Wijziging verstrekking bepaalde hulpmiddelen van Wmo naar Wlz

Op dit moment wordt door het ministerie van VWS een voorstel uitgewerkt om zowel roerende voorzieningen (hulpmiddelen zoals tilliften en douchestoelen) als mobiliteitshulpmiddelen (hulpmiddelen zoals rolstoelen, scootmobielen en aangepaste fietsen) aan mensen in een instelling te verstrekken vanuit de Wlz (Wet langdurige zorg). Op dit moment wordt dit nog vanuit de Wmo verstrekt. De overheveling van deze taken zal gepaard gaan met een financiële uitname uit het gemeentefonds waarover de VNG en VWS nog bestuurlijke afspraken zullen maken.

Voor ons betekent dit dat we minder hulpmiddelen gaan verstrekken, dan we nu wettelijk verplicht zijn. Tegelijkertijd krijgen we ook minder financiële middelen om de hulpmiddelen te bekostigen. Het is nog niet duidelijk of deze wijziging financiële gevolgen voor ons heeft.

Mensen die thuiswonend zijn met een Wlz-indicatie, blijven vanuit de Wmo 2015 aanspraak maken op zowel roerende voorzieningen als mobiliteitshulpmiddelen en woningaanpassingen. Het Rijk heeft geen plannen om dit te veranderen.

Ontwikkelingen beschermd wonen en maatschappelijke opvang

Vanaf 2021 ontvangt de centrumgemeente Zwolle niet langer alle financiële middelen voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang, maar ontvangt elke gemeente afzonderlijk de financiële middelen. Vanaf 2022 worden de middelen volgens een nog vast te stellen objectief verdeelmodel verdeeld over alle gemeenten. De exacte financiële consequenties zijn nog niet duidelijk.

Mensen die hun leven lang ‘intensieve geestelijke gezondheidszorg’ (GGZ) nodig hebben, kunnen vanaf 2021 toegang krijgen tot de Wet langdurige zorg (Wlz) als zij voldoen aan bepaalde criteria. Een deel van deze cliënten valt nu nog onder beschermd wonen Wmo. Door deze wijziging zullen er minder financiële middelen naar beschermd wonen vanuit de Wmo gaan.

Deze ontwikkelingen geven ruimte aan gemeenten om beschermd wonen en maatschappelijke opvang meer lokaal te gaan organiseren. Door het meer lokaal op te pakken, krijgen we als gemeente meer invloed op de uitstroom uit beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Wij zullen nog betere afspraken moeten maken met onze woningcorporaties. Hierdoor kunnen we voorkomen dat zorgkosten onnodig door blijven lopen.

Doorontwikkeling welzijnsbeleid

Eind 2020 loopt het Toekomstgericht welzijnsbeleid af. In aanloop naar een aangepast dan wel nieuw beleid zijn we met de betrokken partijen in het voorveld aan het verkennen wat nodig is voor de gemeente Dalfsen. Het mantelzorg- vrijwilligers en jeugd en jongerenbeleid wordt hierin meegenomen. Een sterk voorveld waarin nog meer integraal wordt gewerkt is van belang voor gezonde en vitale inwoners. Dit heeft naar verwachting een positief effect op de uitgaven voor WMO en Jeugdzorg in de toekomst.

Preventief gezondheidsbeleid

In september 2019 is de evaluatie van het preventieve gezondheidsbeleid voorgelegd. Tegelijkertijd is in september 2019 het beleidsplan ‘een leven lang bewegen en sporten’ vastgesteld. De uitgangspunten uit deze documenten vormen de basis voor het integrale uitvoeringsplan ‘Kerngezond Dalfsen’.

Loonkosten SDW

In september 2019 wordt (na de ledenraadpleging van de VNG) de nieuwe CAO SW 2019 vastgesteld. De basis hiervoor is de cao SW 2015-2018. Daarin is de wens geformuleerd voor koopkrachtbehoud voor de werknemers. Daarnaast is de staatssecretaris van SZW verzocht om ook in de toekomst een jaarlijkse loonsverhoging van minimaal de WML-indexatie te garanderen voor de mensen in de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). De reactie van de staatssecretaris voor de jaarlijkse loonsverhoging met minimaal de WML-indexatie zal in 2020 in de stukken worden verwerkt.

Kulturhusen

In 2004 is kulturhus de Mozaïek opgericht. Een mooi gebouw dat een belangrijke maatschappelijke functie heeft in Lemelerveld. Het gebouw van het kulturhus is eigendom van de gemeente.

In 2014 is kulturhus de Trefkoele+ opgeleverd en in 2018 kulturhus de Spil. Deze laatste twee gebouwen zijn door de gemeente ontwikkeld en gebouwd. Na realisatie is de Trefkoele+ aan stichting de Trefkoele+ geschonken. De Spil is na realisatie ingebracht in een CV, waar de gemeente onderdeel van is. Van het kulturhus in Hoonhorst en de Wiekelaar in Oudleusen is de gemeente geen eigenaar. Dit betekent dat de gemeente Dalfsen alleen voor kulturhus de Mozaïek de taken uitvoert die bij eigenaarschap van een gebouw horen. De voor- en nadelen van het vervreemden van de Mozaïek zijn in kaart gebracht en het college heeft besloten om in beginsel mee te werken aan het vervreemden van het gebouw de Mozaïek. Hierbij worden verschillende opties, mogelijkheden, consequenties en voor-en nadelen in kaart gebracht.

Veilig Thuis

Sinds de invoering van de Wet Meldcode op 1 januari 2019 heeft Veilig Thuis te maken met een forse toename van het aantal af te handelen adviezen en meldingen. Tevens is het aantal zaken dat meldingsplichtig is toegenomen. Dit veroorzaakt een stijging die ten opzichte van voorgaande jaren ligt boven de 30% en dit lijkt structureel van aard. Zie onder Financiële afwijkingen.

Wat willen we bereiken?

Sociaal Domein

Gezien de samenhang in het sociaal domein is er voor gekozen om aan het begin van dit programma de algemene geformuleerde kaders aan te geven, die betrekking hebben op de diverse beleidsvelden binnen het programma Sociaal Domein.

Ons doel is dat al onze inwoners zelfstandig kunnen meedoen aan de samenleving, een ieder op zijn of haar eigen niveau. Bestaanszekerheid als basis is hierbij een belangrijk uitgangspunt. Daarnaast streven we er naar dat iedereen beschikt over een sociaal netwerk en dat binnen zorgvragen passende en duurzame oplossingen centraal staan. De transformatie in het sociaal domein draagt bij aan het fijn wonen, werken en leven in de gemeente Dalfsen. Dichter bij de kern van onze opdracht als gemeente en dichtbij onze inwoners.

Als gemeente willen we zorgen dat hulpvragen in een vroegtijdig stadium worden opgelost, of worden voorkomen. We zetten daarom in op preventie, vroeg signalering, en de voorliggende voorzieningen.

7.1 Jeugdzorg

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

We willen door middel van de jeugdzorg jeugdige inwoners van onze gemeente in staat stellen om:

- gezond en veilig op te groeien;
- te groeien naar zelfstandigheid;
- om voldoende zelfredzaam te zijn en maatschappelijk te participeren.

Hoe meten we dat?

Via een regionaal monitoringssysteem hebben we zicht op het aantal indicaties en de kosten. Inhoudelijke sturing wordt ontwikkeld op basis van de uitkomsten Grip op Jeugd.

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoering programmaplan Grip op jeugd waarmee we via een aantal projecten meer inzicht krijgen in de uitgaven van de jeugdzorg en hoe we deze kunnen beïnvloeden. De projecten zijn gericht op: preventie jeugd, samenwerking onderwijs en jeugdhulp, samenwerking gecertificeerde instellingen, optimaliseren werkprocessen, jeugdigen in verblijf.

7.2 Lokale toegang

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het ondersteunen van inwoners bij hun eigenlijke hulpvraag (de vraag achter de vraag) en gezamenlijk werken vanuit de bedoeling. Vanuit de MDT's werken we integraal over de beleidsvelden heen, met als doel dat de hulp die nodig is geboden kan worden en met de verwachting dat wanneer integraal gekeken wordt, passender en efficiëntere oplossingen geboden kunnen worden.

De inwoner heeft waar mogelijk een centrale en regisserende rol in het toewerken naar een toekomstbestendige oplossing.

Hoe meten we dat?

Wij verwachten hiervoor in de loop van 2020 indicatoren voor hebben geformuleerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- Doorontwikkeling toegang aan de hand van plan van aanpak grip op Wmo en projectprogramma grip op jeugdzorg;
- Implementatie omgekeerde toets.

7.3 Participatie

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

De participatiewet heeft als doel om inwoners zonder werk te begeleiden waar mogelijk naar werk. Er zijn ook inwoners die vallen onder de participatiewet die niet dit vermogen hebben. Deze inwoners begeleiden we naar een situatie waarin ze naar vermogen kunnen deelnemen aan de samenleving. In 2019 is de beleidsnota "afstand tot de arbeidsmarkt" beleid en uitvoering Participatiewet 2019-2022 vastgesteld. In de gemeente Dalfsen geldt het uitgangspunt het streven naar (financiële) zelfredzaamheid en participatie voor de lange termijn. Ieder moet naar vermogen mee (kunnen) doen in de samenleving. We streven er naar dat de ontwikkeling van het aantal uitkeringen conform de trend van het landelijk gemiddelde is.

Hoe meten we dat?

1. De ontwikkeling van het aantal uitkeringen is conform de trend van het landelijk gemiddelde;
2. We streven naar maximale participatie van personen met een Participatiewet uitkering;
3. We zorgen ervoor dat 30% van de instroom binnen 12 maanden weer uitstroomt naar betaald werk;
4. Niet meer dan 25% van het aantal uitkeringsgerechtigden zit langer dan 4 jaar in de uitkering;
5. Het aantal personen met Beschut Werk eind 2020 is 5, conform landelijke opgave;
6. Het aantal garantiebanen is conform de opgave banenafpraak.

Daar waar mogelijk zijn deze meerjarige doelen in onderstaande tabel verwerkt.

Indicator	Bron	Nulmeting 2019	2020	2021	2022	2023
Doel 2: maximale participatie. Indicator: aantal mensen met traject	GWS4all	125	180	220	240	240
Doel 3: 30% van de instroom is binnen 12 maanden weer uitgestroomd naar betaald werk	Eigen gegevens	2017 44%	>30%	>30%	>30%	>30%
Doel 4: niet meer dan 25% zit langer dan 4 jaar in de uitkering	GWS4all	26%	25%	25%	25%	25%
Doel 5: aantal personen met Beschut Werk*	GWS4all	1	5	6	7	8
Doel 6: aantal garantiebanen **	Monitor UWV					

* Beschut Werk: de opgave na 2021 e.v. is nog niet bekend

**Garantiebanen: In het sociaal akkoord is afgesproken dat er in 2026 100.000 extra banen in de markt en 25.000 extra banen bij de overheid worden gecreëerd. De voortgang hiervan wordt landelijk en op Arbeidsmarktregio gemonitord.

Wat gaan we er voor doen?

- Plan van aanpak voor alle cliënten met een Participatiewetuitkering;
- iedereen is ingedeeld in een categorie én subcategorie binnen Zorg, Meedoen en Werkfit;
- iedereen op traject (kan ook behandeling zijn);
- Leerlijnen (startend met de leerlijn Groen) zijn uitgewerkt;
- In de subregio zijn de re-integratie instrumenten geharmoniseerd.

7.4 Preventie

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Binnen het toekomstgericht welzijnsbeleid dat in 2017 is gestart willen we breed inzetten op preventie, vroegsignalering en innovatieve oplossingen. Dit alles met als doel dat het fijn wonen (en werken) is in de gemeente Dalfsen, maar ook om duurdere zorgkosten waar mogelijk te voorkomen. De maatschappelijke effecten die we willen bereiken met het welzijnswerk zijn:

1. Bijdrage van het welzijnswerk aan het bevorderen en welbevinden van kwetsbare inwoners.
2. Bijdrage van het welzijnswerk in de vroegtijdige signalering van mogelijke ondersteuningsbehoefte.
3. Bijdrage van het welzijnswerk in het vergroten van de eigen kracht en het sociale netwerk van inwoners.
4. Bijdrage van het welzijnswerk in het stimuleren en faciliteren van burgerkracht en het verbinden van partijen.

Hoe meten we dat?

We gebruiken de GGD gezondheidsmonitor (1x per 4 jaar uitgevoerd) en het Belevingsonderzoek Wmo (1x per 2 jaar uitgevoerd). Daarnaast vinden gesprekken plaats met het welzijnswerk over de voortgang van hun opdracht. Dit alles om te monitoren of het welzijnswerk en de uitvoering van de opdracht bijdraagt aan het behalen van de vastgestelde maatschappelijke effecten. Via de halfjaar rapportage sociaal domein wordt uw raad op de hoogte gehouden van de inhoudelijke voortgang.

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Ervaren gezondheid	Gezondheidsmonitor GGD (4 jaarlijks)	82% (2017)	-	85%	-	-

Wat gaan we ervoor doen?

- Jaarlijks opdracht verstrekken aan SAAM welzijn om de gewenste maatschappelijke effecten te realiseren;
- Periodiek voortgang van de werkzaamheden van Saam monitoren en zo nodig bijsturen;
- In 2020 gaan we verder met een traject waarin we met partijen het voorveld nog beter in te richten in aanloop naar een aangepast dan wel een nieuw beleidsplan met ingang van 2021.

7.5 Publieke gezondheid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het doel van het uitvoeringsplan is het behalen van gezondheidswinst, het creëren van bewustwording en hierdoor besparen op de zorgkosten.

Hoe meten we dat?

In september 2019 is de evaluatie van het preventief gezondheidsbeleid (2017-2019) voorgelegd. Hierin staan zowel de indicatoren als de resultaten beschreven van het uitvoeringsplan preventief gezondheidsbeleid over de periode 2017-2019. In het uitvoeringsplan 'Kerngezond Dalfsen' 2020 en verder worden nieuwe meerjarige indicatoren omschreven voor de periode vanaf 2020.

Wat gaan we ervoor doen?

Dit wordt omschreven in het nieuwe uitvoeringsplan 2020 en verder.

7.6 WMO

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het voor de inwoners mogelijk maken om zo lang mogelijk op een prettige manier zelfstandig te blijven wonen, waarbij voldoende sociale voorzieningen in de nabijheid zijn.

De inwoner heeft waar mogelijk een centrale en regisserende rol in het toewerken naar een toekomstbestendige oplossing.

We doen dit op basis van een realistische begroting.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Cliëntervaring met betrekking tot kwaliteit van geleverde ondersteuning	Cliëntervaringsonderzoeken Wmo (% cliënten dat de kwaliteit van de ondersteuning als goed ervaart)	84% (2017)	86%	86%	86%	86%
Cliëntervaring of ondersteuning voldoet aan de hulpvraag	Cliëntervaringsonderzoeken Wmo (% cliënten dat de kwaliteit van de ondersteuning als goed ervaart)	87% (2017)	88%	88%	89%	89%

Wat gaan we ervoor doen?

- Doorlopend trainen van consulenten in keukentafelgesprekken;
- monitoring nieuwe inkoop Wmo begeleiding, waarbij vooraf in overleg met de inwoner het resultaat wordt bepaald en gedurende het traject overleg plaats vindt tussen inwoner en zorgaanbieder over de voortgang van het te behalen resultaat.
- In 2019 wordt een analyse van de kostenontwikkeling en het cliëntenbestand gemaakt. Op basis van deze analyse, de leeftijdsprognose van onze inwoners en de wettelijke kaders Wmo volgt een Plan van Aanpak om grip te blijven houden op de uitgaven van de Wmo.

Verbonden partijen

GGD IJsselland

De gemeente Dalfsen neemt deel aan de gemeenschappelijke regeling GGD (Gemeentelijke Gezondheidsdienst) IJsselland. De GGD bouwt voor gemeenten in IJsselland aan publieke gezondheid. GGD IJsselland voert de taken uit zoals deze in de wet Publieke gezondheid aan gemeenten zijn opgedragen, zoals jeugdgezondheidszorg, infectieziektebestrijding, monitoring van gezondheid en advies over gezondheidsbeleid gemeenten en de zorg voor publieke gezondheid bij crisis en rampen. Na aanvang van iedere bestuursperiode wordt door het Algemene Bestuur een nieuwe bestuursagenda voor de bestuursperiode opgesteld.

De beleidsdoelstellingen van de GGD zijn verwoord in de eens per vier jaar op te stellen regionale bestuursagenda. In januari 2019 is de (concept) agenda publieke gezondheid 2019/2023 'Beweging vanuit regie' verschenen. De beleidsagenda is gebaseerd op inzicht in de gezondheidssituatie van de inwoners van de regio, op gesignaleerde knelpunten, op ontwikkelingen in landelijk, regionaal en lokaal beleid, en verantwoordelijkheden van de gemeenten. De beleidsdoelstellingen in de strategische agenda zijn geformuleerd in vijf programmalijnen;

- 1 versterken publieke gezondheidszorg.
- 2 Jeugd en kansrijke start
- 3 Psychische gezondheid
- 4 gezonde leefomgeving
- 5 Preventieve gezondheidszorg voor ouderen.

Bedrijfsvoeringsorganisatie Regionaal Serviceteam Jeugdzorg IJsselland

De gemeente Dalfsen neemt deel aan de gemeenschappelijke regeling bedrijfsvoeringsorganisatie regionaal serviceteam Jeugd IJsselland (RSJ). De regeling is getroffen ter ondersteuning en uitvoering van de taken van de colleges in het kader van de Jeugdwet, in het bijzonder de inkoop, contractbeheer en monitoring van diensten in het kader van specialistische jeugdzorg. Het RSJ is, als bedrijfsvoering GR, niet bevoegd besluiten te nemen over het beleid voor de jeugdzorg. Dit is de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Stichting Dalfsen Werkt

Ons doel met de stichting is het tot stand brengen en in stand houden van de werkvoorziening voor Dalfsenaren met een arbeidsbeperking. Daarnaast zetten wij de stichting in als re-integratie instrument voor onze inwoners die aangewezen zijn op inkomensondersteuning.

Voor de financiële bijdrage, de financiële kengetallen, beleidsvoornemens, ontwikkelingen en risico's van deze verbonden partijen verwijzen wij u naar de paragraaf verbonden partijen.

Beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

[Algemene subsidieverordening gemeente Dalfsen 2013](#)

[Uitvoeringsnotitie 'Jeugd en Jongerenwerk' \(2013\)](#)

['Met elkaar, voor elkaar'. Beleidskader Wmo en Wpg 2013-2016 \(2013\)](#)

[Beleidsnota Toekomstgericht welzijnsbeleid 2017 - 2020 \(2016\)](#)

[Beleidsnota mantelzorg en vrijwilligers](#)

[Preventief gezondheidsbeleid 2017](#)

[Uitvoeringsprogramma preventief gezondheidsbeleid \(2018-2019\)](#)

Evaluatie preventief gezondheidsbeleid (2019) (komt nog in de raad)

[Verordening maatschappelijke ondersteuning en jeugd gemeente Dalfsen \(2019\)](#)

[Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning en jeugd gemeente Dalfsen \(2019\)](#)

[Beleidsplan Transformatie sociaal domein in uitvoering \(2019\)](#)

Financiën

Wat mag het kosten?

Sociaal domein	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	-20.168	-18.625	-20.029	-19.578	-19.450	-19.387
Baten	1.349	547	936	619	617	617
Saldo van lasten en baten	-18.819	-18.078	-19.093	-18.959	-18.833	-18.771
Storting in reserves	0	0	0	0	0	0
Ontrekking in reserves	512	130	93	0	0	0
Resultaat	-18.307	-17.948	-19.000	-18.959	-18.833	-18.771
Uitsplitsing naar beleidsvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
7.1 Jeugdzorg	-5.998	-5.314	-6.230	-5.929	-5.889	-5.792
7.2 Lokale toegang	-1.366	-1.290	-1.447	-1.456	-1.466	-1.476
7.3 Participatie	-4.149	-3.995	-3.705	-3.605	-3.487	-3.493
7.4 Preventie	-1.840	-1.817	-1.822	-1.773	-1.774	-1.774
7.5 Publieke gezondheid	-1.007	-1.220	-1.038	-1.028	-1.048	-1.066
7.6 WMO	-4.459	-4.442	-4.851	-5.168	-5.169	-5.170
Saldo van lasten en baten	-18.819	-18.078	-19.093	-18.959	-18.833	-18.771
7.7 Mutatie reserves	512	130	93	0	0	0
Resultaat	-18.307	-17.948	-19.000	-18.959	-18.833	-18.771

Analyse afwijkingen 2020 t.o.v. 2019

Uitsplitsing naar beleidsvelden Bedragen x € 1000	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
	2019	2019	2019	2020	2020	2020	Lasten	Baten	Saldo
7.1 Jeugdzorg	-5.326	12	-5.314	-6.230	0	-6.230	-904	-12	-916
7.2 Lokale toegang	-1.290	0	-1.290	-1.447	0	-1.447	-157	0	-157
7.3 Participatie	-4.413	418	-3.995	-4.121	416	-3.705	292	-2	290
7.4 Preventie	-1.817	0	-1.817	-1.822	0	-1.822	-5	0	-5
7.5 Publieke gezondheid	-1.236	16	-1.220	-1.054	16	-1.038	182	0	182
7.6 WMO	-4.543	101	-4.442	-5.355	504	-4.851	-812	403	-409
Saldo van lasten en baten	-18.625	547	-18.078	-20.029	936	-19.093	-1.404	389	-1.015
7.7 Mutatie reserves	0	130	130	0	93	93	0	-37	-37
Resultaat	-18.625	677	-17.948	-20.029	1.029	-19.000	-1.404	352	-1.052

Financiële afwijkingen

Hieronder vindt u de nieuwe aanvragen voor budget die ten tijde van het opstellen van de perspectiefnota nog niet bekend waren.

Veilig Thuis IJsselland

S Nadeel € 55.000

Sinds de invoering van de Wet Meldcode op 1 januari 2019 heeft Veilig Thuis te maken met een forse toename van het aantal af te handelen adviezen en meldingen. De stijging ten opzichte het voorgaande jaren ligt boven de 30% en dit lijkt structureel van aard. Ook in andere regio's is dit zichtbaar. De rijksbijdrage (aan de centrum gemeente) voor Veilig Thuis volstaat niet om deze stijging op te vangen. Daarnaast wordt ongeveer tweederde van de kosten Veilig Thuis gedragen door de regiogemeenten in verband met de taken op het gebied van jeugd en gezin.

Als gevolg van deze stijging is er sprake van toename van wachtlijsten, staat de uitvoering van basistaken onder druk evenals de bedrijfsvoering. Door Veilig Thuis (en de regio gemeenten) worden voorstellen uitgewerkt die kunnen leiden tot het beperken van wachtlijsten en werkdruk. Desondanks zullen er extra middelen nodig zijn om adequaat te blijven reageren op meldingen over huiselijk geweld. We verwachten dat dit voor Dalfsen een extra bijdrage van € 55.000 betekent. Onderdeel van de maatregelen kan zijn dat er een verschuiving plaats vindt naar lokale sociale teams. Dit kan leiden tot een extra werkdruk bij de Samen Doen consultants.

Wijziging eigen bijdrage algemene voorziening HH

budgetneutraal

Vanaf 2020 int de gemeente de eigen bijdrage ook voor duurzame algemene voorzieningen. Voorheen was dit de zorgaanbieder. Dit betekent dat wij als gemeente de zorgaanbieder de volledige kostprijs moeten betalen, zonder aftrek van eigen bijdrage. Aangezien wij nu zelf de eigen bijdrage rechtstreeks innen, betekent dit alleen een verschuiving van meer kosten voor de algemene voorziening HH en meer inkomsten uit eigen bijdrage Wmo. Het gaat hier om een bedrag van ongeveer € 90.000.

Depot-verkoop rolstoelen en vervoersmiddelen

S Voordeel € 22.500

Wij verkopen elk jaar rolstoelen en andere vervoersmiddelen uit ons depot waarvan wij inschatten dat deze niet meer herverstrekt kunnen worden. De opbrengsten van deze middelen zijn nooit apart begroot.

Deze opbrengsten zullen wij opvoeren op onze begroting. Wij verwachten jaarlijks aan opbrengsten € 15.000 voor verkoop van rolstoelen en € 7.500 voor verkoop van vervoersmiddelen zoals scootmobiel.

Subsidies Welzijn en voorveld organisaties**S Nadeel € 40.000**

Vanuit Samenkracht en Burgerparticipatie worden diverse subsidies verleend op het gebied van welzijn en maatschappelijke dienstverlening. De grootste subsidies zijn die voor Saam Welzijn en De Kern. De subsidies zijn veelal bestemd voor dekking van personele kosten. Daarin hebben we te maken met CAO verhogingen. Bij de subsidiebeschikkingen gaan we uit van een verhouding van 80% personele kosten bij dienstverlenende organisatie. Om in de toekomst voldoende budget beschikbaar te hebben is in de perspectiefnota aangegeven dat het raadzaam is 80% van het budget met 2% te verhogen. De uitkomsten van de CAO onderhandelingen zijn inmiddels bekend. In september 2019 en juli 2020 wordt de CAO met 3,25% verhoogd. Dat betekent dat er een verhoging van het budget nodig is van in totaal 6,5% in plaats van 2%.

Financiële analyse

Hieronder volgt een toelichting op de verschillen groter dan € 50.000 - op beleidsveld niveau - tussen de begroting 2020 en de begroting 2019 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juni 2019, exclusief 1e berap 2019).

De afwijkingen zijn aangeduid als - of +. Min - betekent dus hogere lasten of lagere baten in de begroting 2020 ten opzichte van de begroting 2019.

7.1 Jeugdzorg	€ - 916.000
---------------	-------------

M.i.v. 2020 is er bijgeraamd voor Jeugdzorg tot het niveau jaarrekening 2018 (scenario 3), een bedrag van € 765.000. Daarnaast zijn de loonkosten voor € 150.000 bijgeraamd.

7.2 Lokale toegang	€ - 157.000
--------------------	-------------

M.i.v. 2020 zijn de loonkosten per saldo met € 95.000 bijgeraamd (loonkosten € 225.000, minder personeel van derden € 130.000)

In 2019 is er incidenteel een budget geraamd van € 30.000 lasten tbv de transformatie. In 2020 staan er door herschikking van budgetten op dit beleidsveld voor € 92.000 meer aan lasten geraamd dan in 2019.

7.3 Participatie	€ 290.000
------------------	-----------

In 2019 is er via budgetoverheveling incidenteel een bedrag van € 85.000 geraamd voor re-integratie vergunninghouders.

In 2020 is er € 100.000 minder geraamd voor het budget arbeidsparticipatie. Dit bedrag is via de perspectiefnota ingezet bij de extra formatie-aanvraag voor maatschappelijke ondersteuning.

Voor de loonkosten SDW is voor 2020 € 122.000 minder geraamd i.v.m. uitstroom.

7.5 Publieke gezondheid	€ 182.000
-------------------------	-----------

De bijdrage aan de GGD kan met € 132.000 naar beneden worden bijgesteld.

I.v.m. de ombuigingsopdracht wordt voorgesteld de consultatiebureaus in Lemelerveld en Nieuwleusen te sluiten. Voor het jaar 2020 levert dat een lagere uitgaven van € 50.000 op.

7.6 WMO	€ - 409.000
---------	-------------

Meer lasten t.b.v. verstrekkingen van rolstoelen en woningen van € 100.000. Vanwege de stijging van het aantal cliënten, de invoering van het abonnementstarief voor de eigen bijdrage Huishoudelijke Hulp en de wellicht aanzuigende werking daarvan is er € 510.000 bijgeraamd. Daarnaast verwachten we, gelet op de toenemende groep ouderen dat dagbesteding steeds vaker wordt ingezet ter ontlasting van de mantelzorger. Extra raming van € 340.000

Daarnaast ontvangen wij in 2020 éénmalig gelden vanwege vrijval beschermd wonen voor een bedrag van € 315.000. En een structurele verhoging van de eigen bijdragen met € 100.000. Door herschikking van budgetten is er op dit beleidsveld € 140.000 in mindering gebracht.

8 Duurzaamheid en milieu

Omschrijving van het programma

Het programma omvat de gemeentelijke activiteiten op het gebied van duurzaamheid, milieu, afvalverwijdering en -verwerking, water, riolering en waterzuivering en de begraafplaatsen.

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Schuurman	Afval Begraafplaatsen Klimaat en duurzaamheid Milieu
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Riolering Klimaat en duurzaamheid (klimaatadaptatie) Mutatie reserves

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2017	CBS	57	174	151
Hernieuwbare elektriciteit	%	2017	Klimaatmonitor Rijkswaterstaat	28,3	16,9	16,3

Belangrijke ontwikkelingen

Asbestdaken

In juni 2019 is door de Eerste Kamer het wetsvoorstel voor een asbestdakenverbod per 2024 verworpen. Voor het einde van het jaar moet duidelijk zijn hoe het kabinet hier verder mee wil gaan. Afhankelijk van de uitkomsten hiervan zullen we in 2020 onze eigen vervolgacties bepalen. In de tussentijd gaan we vanuit gezondheid en verduurzaming door met informeren en voorlichting richting dak eigenaren.

Risicoanalyse fysieke leefomgeving

Het Besluit omgevingsrecht schrijft voor dat bij het uitvoerings- en handavingsbeleid op de fysieke leefomgeving (o.a. bouwen, milieu, etc.) gebruik wordt gemaakt van een risicoanalyse. De risicoanalyse die nu nog wordt gehanteerd is al oud (2012) en vertoont onvolkomenheden. Zo wordt o.a. geen rekening gehouden met naleefgedrag, ontbreken omgevingsfactoren, en heeft het vergunningenproces geen plek in het risicomodel. De portefeuillehouders in zowel Twente als IJsselland hebben opdracht gegeven om een nieuwe risicoanalyse te maken, die tevens geschikt moet zijn voor de Omgevingswet per 2021. Een ambtelijke werkgroep is hiermee gestart, met als doel in 2020 een nieuwe risicoanalyse op te leveren. Zeer waarschijnlijk zal hiervoor een aanbesteding nodig zijn.

Ontwikkelingen afval

De afvalwereld is al enige jaren flink in beweging. Conjunctuurschommelingen, afnemende vraag naar gerecyclede grondstoffen, verhoging van verbrandingsbelasting en problemen in de PMD-keten zorgen voor onverwachte extra kosten of dalende opbrengsten (oud papier, textiel). Vooral de knelpunten bij het sorteren en recyclen van PMD (plastic flessen en flacons, metalen verpakkingen en drankkartons), onder andere als gevolg van toenemende vervuiling, zorgen voor hogere kosten en lagere vergoedingen. Daarbij zijn we nog steeds afhankelijk van de uitkomsten van landelijke discussies tussen VNG en Stichting Afvalfonds (hoogte van vergoedingen, vergoeding voor PET-trays, verrekening van vervuiling). Dit hebben we ook gemeld bij de 2e bestuursrapportage. Samen met ROVA is een nieuwe schatting gemaakt van de meerjarenbegroting. Het effect is dat de lasten voor de inwoners de komende jaren zullen stijgen. De stijging van het vastrecht tarief per 2020 wordt geraamd op € 40 á € 45 per huishouden. Op basis van de nu bekende informatie zal in 2021 het tarief nogmaals stijgen met € 12 in 2022 met € 7 en in 2023 met € 4. Deze bedragen zijn indicatief en zullen jaarlijks opnieuw worden berekend. Deze stijging wordt bij iedere vergelijkbare gemeente verwacht. Landelijk gezien blijft onze regio bekend om zijn lage afvalstoffenheffing door de effectieve samenwerking en hoge mate van afvalscheiding.

WTV en WUP

Dit najaar wordt gestart met het maken van een Warmte Transitie Visie (WTV) waarna Warmte Uitvoering Plannen (WUP) worden uitgewerkt. Eind 2021 zijn beide onderdelen gereed. Vanuit de provincie worden diverse ondersteuning aangeboden in de vorm van subsidies. De omvang en planning van deze ondersteuning/subsidies is nog niet bekend.

RES Elektriciteit en Warmte

De voorbereidingen voor de Regionale Energie Strategie (RES) zijn gestart. Diverse bijeenkomsten en rekensessies zijn met diverse stakeholders georganiseerd. Formeel start de RES dit najaar en medio 2020 is het concept bod/strategie gereed. Duidelijkheid over de financiële ondersteuning vanuit het Rijk wordt eveneens dit najaar verwacht en uitgegaan wordt van een kostendekkende bijdrage.

Wat willen we bereiken?

8.1 Afval

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het oorspronkelijke doel voor huishoudelijk afval is 90% hergebruik van grondstoffen en 30 kg restafval per inwoner per jaar in 2020. Landelijke ontwikkelingen zorgen voor stagnatie van de hergebruik en hoeveelheid restafval.

Voor bedrijfsafval is het doel om ondernemers te stimuleren circulair te ondernemen.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Hergebruik % afval	Jaarcijfers ROVA	76% (2014)	85%	87%	87%	87%
Kg restafval per inwoner	ROVA	200 kg (2012)	60 kg	50 kg	50 kg	50 kg
Circulair ondernemen	1 keer per jaar onderzoek	n.v.t.)	1	1	1	1

Wat gaan we ervoor doen?

- Samen met ROVA onderzoeken wij uitbreiding van mogelijkheden voor meer recycling van huishoudelijk restafval, waaronder luiers en textiel.
- Ieder jaar wordt samen met een cluster van ondernemers of winkeliers een onderzoek uitgevoerd naar de kansen voor meer circulariteit.

8.2 Begraafplaatsen

Dit beleidsveld bevat de baten en lasten van de begraafplaatsen. Op dit onderdeel zijn geen specifieke doelen geformuleerd.

8.3 Klimaat en duurzaamheid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

De missie vanuit het nieuwe beleidsplan duurzaamheid is: 'Dalfsen nu en in de toekomst leefbaar'. Hier horen twee ambities bij: 'Energie in balans' en 'Koplopergemeente'. 'Energie in balans' gaat over het evenwicht tussen energiebesparing enerzijds en duurzaam opgewekte energie anderzijds. Energieneutraliteit is het streven, waar mogelijk in 2025. 'Koplopergemeente' houdt in dat we in Dalfsen projecten willen doen die specifiek hier goed werken. Uitgaan van eigen kracht dus. Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Koploperschap Positie op de ranglijst van de gemeenten (bij de eerste 10)	Gemeentelijke duurzaamheids-index (GDI)	13 (2017)	10	10	10	10
Lokale kracht – projecten in uitvoering	Eigen gegevens (Dalfser Duurzaamheids-Index DDI)	15 (2018)	15	18	20	20
Energieneutraliteit: Verhouding duurzame dienstkilometers tov overige dienstkilometers	Eigen gegevens	september 2018	10%-90%	20%-80%	30%-70%	35%-65%
Terugdringen totaal gebruik fossiele energie gemeentelijke gebouwen:*	Eigen gegevens	100% (2018)	95%	90%	85%	80%
Zelf opwekken duurzame energie voor eigen gebruik gemeentelijke gebouwen*	Eigen gegevens	10% (2018)	10%	15%	25%	30%

* Vanwege de bezuinigingsopgave in 2019 zijn de besparingsmaatregelen één jaar opgeschoven.

Wat gaan we ervoor doen?

- Jaarlijks rapporteren via Dalfser Duurzaamheids Index;
- Faciliteren van de duurzame dorpen en andere lokale initiatieven om uitvoering lokale projecten mogelijk te maken;
- Stimuleren gebruik van elektrisch dienstvervoer (auto's, scooter, fiets);
- opstellen energieplan gemeentelijke gebouwen, met o.a. voorstellen voor:
 - o treffen besparende maatregelen zoals: isoleren, gebruik ledverlichting etc.;
 - o plaatsen zonnepanelen;
- Oprichten gemeentelijk energiebedrijf voor grootschalige productie en opslag duurzame energie
- Vaststellen kadernotitie klimaatadaptatie;
- Uitwerking geven aan Dalfser energiemix.

8.4 Milieu

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Vanaf januari 2018 is de Omgevingsdienst belast met de uitvoering van milieutaken. In het najaar van 2018 is een gezamenlijk beleidsplan van de deelnemende gemeenten en de provincie voor de Omgevingsdienst vastgesteld. Met dit beleid voldoen we aan de wettelijke Kwaliteitscriteria 2.1 en werken we de doelen van de wettelijke Verordening kwaliteit VTH uit. Uitgangspunt daarbij is de missie 'Een veilige, gezonde leefomgeving voor alle inwoners en het versterken van bedrijven in regio IJsselland'. Het is onze ambitie om met de Omgevingsdienst dienstverlenend en deskundig te zijn richting inwoners en bedrijven. We zijn duidelijk over wat wel en niet kan, treden op waar dat nodig is en werken proactief aan een duurzame ontwikkeling. We willen onze missie realiseren door voorop te lopen met vernieuwende werkmethoden, actuele expertise en moderne ICT voorzieningen.

Hoe meten we dat?

Het beleidsplan bevat doelen en indicatoren voor de uitvoering. In verband met de grote omvang hiervan wordt korthedshalve verwezen naar het beleidsplan (paragraaf 4.2.1):

http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Dalfsen/CVDR615086/CVDR615086_1.html

8.5 Riolering

Voor het beleidsveld riolering wordt verwezen naar de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen.

Verbonden partijen

Omgevingsdienst IJsselland

Sinds 2018 is de Omgevingsdienst IJsselland operationeel als gemeenschappelijke regeling. De Omgevingsdienst behartigt de individuele en gezamenlijke belangen van de deelnemers op het gebied van de fysieke leefomgeving en ziet op de vergunningverlening, het toezicht op de naleving en de handhaving van de voorschriften zoals opgenomen in de relevante regelgeving. De primaire meerwaarde van de Omgevingsdienst is gelegen in de uitvoering van milieutaken. In de komende jaren wordt de basis hiervan verder verstevigd en uitgebouwd.

Voor de financiële bijdrage, de financiële kengetallen, ontwikkelingen en risico's van deze verbonden partij verwijzen wij u naar de paragraaf verbonden partijen.

ROVA

De ROVA heeft tot doel het bevorderen en/of het (doen) realiseren van integraal afvalketenbeheer en het leveren van kwalitatief hoogwaardige dienstverlening op het terrein van de verwijdering van afvalstoffen, waaronder begrepen beleidsondersteuning en collectieve aanbestedingen ten behoeve van de deelnemende overheden. Ook is de vennootschap werkzaam op het gebied van inzameling, bewerking en verwerking van afvalstoffen, de reiniging en de gladheidsbestrijding, alsmede op het gebied van direct of indirect daarmee verband houdende milieuvelden, in de ruimste zin van het woord.

Voor de financiële bijdrage, de financiële kengetallen, ontwikkelingen en risico's van deze verbonden partij verwijzen wij u naar de paragraaf verbonden partijen.

Beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

[Gemeentelijk Rioleringsplan 2017-2020 \(2017\)](#)

[Verordening afvoer hemel- en grondwater \(2011\)](#)

[Subsidieverordening afkoppelen Hemelwater \(2008\)](#)

[Verordening afvalstoffenheffing](#)

[Beleidsplan Duurzaamheid 2.0](#)

[Uitvoeringsplan Duurzaamheid](#)

Programma uitvoering VTH-taken 2019 (2018)

[Beleidsplan Vergunningverlening, toezicht en handhaving 2017-2021](#)

[Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving \(2017\)](#)

Financiën

Wat mag het kosten?

Duurzaamheid en milieu	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	-4.595	-4.866	-5.134	-5.165	-5.170	-5.214
Baten	4.419	4.494	5.079	5.184	5.266	5.315
Saldo van lasten en baten	-176	-372	-55	19	95	101
Storting in reserves	0	0	0	0	0	0
Ontrekking in reserves	78	132	0	50	0	0
Resultaat	-98	-240	-55	69	95	101
Uitsplitsing naar beleidsvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
8.1 Afval	572	564	668	699	717	727
8.2 Begraafplaatsen	3	-9	7	20	26	28
8.3 Klimaat en duurzaamheid	-357	-534	-327	-313	-264	-264
8.4 Milieu	-639	-683	-709	-693	-690	-692
8.5 Riolering	244	290	306	306	306	302
Saldo van lasten en baten	-176	-372	-55	19	95	101
8.6 Mutatie reserves	78	132	0	50	0	0
Resultaat	-98	-240	-55	69	95	101

Analyse afwijkingen 2020 t.o.v. 2019

Uitsplitsing naar beleidsvelden Bedragen x € 1000	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
	2019	2019	2019	2020	2020	2020	Lasten	Baten	Saldo
8.1 Afval	-2.126	2.691	564	-2.348	3.015	668	-221	325	103
8.2 Begraafplaatsen	-243	234	-9	-252	259	7	-9	25	16
8.3 Klimaat en duurzaamheid	-584	50	-534	-342	15	-327	242	-35	207
8.4 Milieu	-683	0	-683	-709	0	-709	-27	0	-27
8.5 Riolering	-1.230	1.520	290	-1.484	1.790	306	-254	270	16
Saldo van lasten en baten	-4.866	4.494	-372	-5.134	5.079	-55	-268	585	317
8.6 Mutatie reserves	0	132	132	0	0	0	0	-132	-132
Resultaat	-4.866	4.626	-240	-5.134	5.079	-55	-268	453	185

Financiële afwijkingen

Hieronder vindt u de nieuwe aanvragen voor budget die ten tijde van het opstellen van de perspectiefnota nog niet bekend waren.

Afval

Zoals bij de belangrijke ontwikkelingen van dit programma en in de 2e bestuursrapportage reeds is gemeld is de afvalwereld momenteel flink in beweging met onverwachte extra kosten of minder opbrengsten tot gevolg. De eisen voor het verwerken van PMD (plastic flessen en flacons, metalen verpakkingen en drankenkartons) zorgen voor hogere kosten en exportblokkades zorgen voor lagere opbrengsten van papier, textiel en PMD.

Daarbij zijn de landelijke discussies over de kwaliteit van PMD en de recyclingsdoelstellingen nog niet opgelost. Hierdoor ontvangen wij ook minder vergoeding voor het ingezamelde PMD.

Het tekort is structureel en om het tarief kostendekkend te houden geven de voorlopige berekeningen aan dat het vastrecht moet worden verhoogd met circa € 40 a € 45 per huishouden. We komen hier middels een separaat voorstel in november/december 2019 op terug.

Met de directie van ROVA zijn nadere gesprekken gevoerd om richting de toekomst strakker te kunnen werken binnen de begroting. Tevens wordt gezocht naar structurele kostenbesparingen.

Budgetneutraal

Financiële analyse

Hieronder volgt een toelichting op de verschillen groter dan € 50.000 - op beleidsveld niveau - tussen de begroting 2020 en de begroting 2019 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juni 2019, exclusief 1e berap 2019).

De afwijkingen zijn aangeduid als - of +. Min - betekent dus hogere lasten of lagere baten in de begroting 2020 ten opzichte van de begroting 2019.

8.1 Afval	€ 103.000
-----------	-----------

De bijdrage aan ROVA is ten opzichte van de oorspronkelijke begroting 2019 € 212.000 hoger. Bij de belangrijke ontwikkelingen en financiële afwijking is de reden hiervan al uitvoerig beschreven. Ook in de 2e bestuursrapportage is dit toegelicht.

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2019 (2e berap) is de toename € 58.000 in 2020, dit is 2,7% van het jaarbudget van de ROVA.

In 2020 is er geen sprake van een onttrekking aan de voorziening, in 2019 was dit € 77.000.

In 2020 is een hogere opbrengst geraamd om het principe van kostendekkendheid te realiseren.

Voorgesteld wordt om het vast recht te verhogen met € 44 per aansluiting. Hierover ontvangt u een separaat voorstel.

8.3 Klimaat en duurzaamheid	€ 207.000
-----------------------------	-----------

Incidenteel budget in 2019 voor energieneutraal renoveren van € 50.000, waartegenover ook een incidentele subsidie stond (maw een daling van de geraamde lasten in 2020 maar ook van de baten).

Voor een bedrag van € 131.700 aan budgetoverheveling in 2019. *Verder is voor € 65.000 voorgedragen aan ombuigingen inzake budget duurzame dorpen en budget voor circulair ondernemen* ■. Tenslotte voor € 10.300 aan kleinere verschillen wat het totale voordeel brengt op € 207.000.

8.5 Riolering	€ 16.000
---------------	----------

Vanuit de klimaatontwikkelingen willen wij meer werk maken van klimaattechnische aanpassingen. Denk hierbij aan het stimuleren van vergroenen van tuinen of afkoppelen van regenpijpen. Bij de perspectiefnota is besloten hiervoor extra € 50.000 in te zetten. Daarnaast wordt € 225.000 extra ingezet om de geplande taken vanuit het GRP uit te kunnen voeren. Per saldo zijn dit budget neutrale wijzigingen omdat de uitgaven ten laste komen van de voorziening riolering. Het saldo ad € 16.000 wordt veroorzaakt door diverse kleinere verschillen.

9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Omschrijving van het programma

De gemeente moet beschikken over een actueel ruimtelijk- en omgevingsbeleid. Hiermee wordt ingespeeld op wettelijke kaders en maatschappelijke ontwikkelingen. Ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid en leefbaarheid zijn belangrijke uitgangspunten. Wij betrekken en stimuleren maatschappelijke partners bij het vormgeven en uitvoeren van ons beleid.

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Schuurman	Monumenten en archeologie Ruimtelijke ordening Wonen en bouwen
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Grondexploitatie woningbouw Mutatie reserves

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2016	ABF - Systeem Woningvoorraad	5,7	7,2	6,6
Demografische druk	%	2019	CBS	81,3	69,8	77,8
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2018	CBS	272	230	243
Gemeentelijke woonlasten éénpersoons-huishoudens	In Euro's	2019	COELO	618	669	678
Gemeentelijke woonlasten meerpersoons-huishoudens	In Euro's	2019	COELO	642	739	753

Belangrijke ontwikkelingen

Implementatie Omgevingswet op stoom

Na een aantal jaren van ambitiebepaling en planvorming komt de implementatie van de Omgevingswet in 2020 op stoom. In 2020 wordt de Omgevingsvisie afgerond. In het voorjaar van 2020 zal de Kadernotitie Omgevingsvisie ter vaststelling aan de raad worden aangeboden. Vervolgens zal deze Kadernotitie worden uitgewerkt tot een Omgevingsvisie welke in het voorjaar van 2021 ter vaststelling aan de raad zal worden aangeboden.

Daarnaast wordt geëxperimenteerd met het opstellen van deelplannen van het nieuwe Omgevingsplan. Het eerste deelplan is het Omgevingsplan voor het centrum van Dalfsen. Dit experimenteren moet resulteren in een startnotitie Omgevingsplan in het najaar van 2020. Voor alle instrumenten geldt dat deze worden ontwikkeld op participatieve wijze. Ter voorbereiding op het Omgevingsplan wordt de lokale regelgeving die betrekking heeft op de fysieke leefomgeving gereed gemaakt voor opname in dit Omgevingsplan. Een eerste stap is dereguleren en integreren van regelgeving uit verordeningen in een verordening voor de fysieke leefomgeving.

In het najaar van 2019 is het Plan van Aanpak voor het deelproject Ontwikkeling, Cultuur en Organisatie gereed. In 2020 en 2021 zal de nadruk liggen op het leren werken in de geest van de Omgevingswet. We zetten in op het in huis halen van de juiste kennis, passende competenties en een bijbehorende houding en gedrag voor zowel de ambtelijke organisatie als bestuur.

Ook kunnen we vanaf 1 januari 2020 werken met het Digitaal Stelsel Omgevingswet. Het is dan mogelijk om plannen te uploaden en alvast te experimenteren met toepasbare regels en het werken met het Digitaal Stelsel Omgevingswet. Om hierop voorbereid te zijn wordt nog in 2019 gestart met het implementeren van de juiste gemeentelijke software. Dit proces loopt in 2020 verder.

Tegelijkertijd zal het oefenen en experimenteren met Ketenpartners (zoals de Omgevingsdienst en Provincie Overijssel) doorgaan. Inmiddels is Dalfsen bij een groot aantal werkgroepen aangesloten en kijken we naar de digitale samenwerkingsruimte in het DSO, samenwerkingsprocessen, gezamenlijke toepasbare regels, de ontwikkeling van de fysieke omgevingstafel en casuïstiek.

Centrumplan Dalfsen

In 2020 wordt een stedenbouwkundig schetsontwerp aan de raad aangeboden voor vaststelling, waarin de Centrumvisie Dorp aan de Vecht (uit 2017) concreet is uitgewerkt. Op basis van het schetsontwerp wordt het eerste Omgevingsplan in de gemeente Dalfsen opgesteld; een experiment in het kader van de implementatie van de Omgevingswet.

Bestemmingsplannen

In de bestemmingsplannen Kernen en Recreatieterreinen- en woningen wordt in 2020 het nieuwe archeologische beleid doorvertaald en eventuele ambtelijke wijzigingen. Dit is vooral voor vergunningverlening van belang, maar ook voor de inwoners die via ruimtelijke plannen kunnen zien wat er mogelijk is op hun perceel.

Woonvisie

Volgens planning wordt de nieuwe woonvisie voor de periode 2020-2024 eind november ter vaststelling aan de raad aangeboden. De basis hiervoor ligt in de raadsagenda 'Kleurrijke kubus'. Het betreft een woonvisie waarin ook de met wonen raakvlak hebbende beleidsterreinen welzijn en zorg zijn geïntegreerd. De woonvisie is met diverse belangengroepen tot stand gekomen. Na vaststelling van de visie zullen wij in 2020 verdere invulling en uitvoering geven aan de daarin geformuleerde beleidsdoelen.

Woonafspraken

Jaarlijks maken wij met beide in onze gemeente opererende woningcorporaties afspraken betreffende wonen en daaraan gerelateerde onderwerpen. Nu de nieuwe woonvisie is uitgebreid met zorg en welzijn, kunnen en zullen wij ook hierover met beide corporaties in overleg treden en afspraken maken.

Startersleningen

In 2020 zal de Verordening Starterslening gemeente Dalfsen 2017 worden geëvalueerd. Daarbij wordt onderzocht of de lening ook weer van toepassing moet/kan worden verklaard voor nieuwe woningen. De uitkomsten van het in 2018 uitgevoerde woonbehoefteonderzoek en de nieuwe woonvisie zullen hiervoor mede als basis dienen.

Archeologie

Afhankelijk van uw besluitvorming met betrekking tot de bezuinigingen, gaan wij in 2020 de begin 2017 vastgestelde Notitie archeologiebeleid met bijbehorende beleidskaart evalueren en actualiseren ■. Deze actie vindt, conform eerdere toezegging aan uw raad, om de 4 jaar plaats. Nadat in 2016 de nadruk lag op het actualiseren en uitbreiden van de beleidskaart (met onder andere rivierbodems als gevolg van de vondst van de kogge bij Kampen), zal ditmaal de nadruk liggen op het (her)schrijven van de beleidsnota.

Wat willen we bereiken?

9.1 Grondexploitatie woningbouw

Dit beleidsveld betreft de grondverkoop van woningbouwkavels door de gemeente. Voor informatie over dit beleidsveld wordt verwezen naar de paragraaf grondexploitatie.

9.2 Monumenten en archeologie

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het in stand houden van (gemeentelijke) monumenten en waar nodig adviseren en stimuleren bij en van onderhoud.

Het beschermen van archeologische resten in de ondergrond.

Hoe meten we dat?

Hiervoor zijn geen indicatoren beschikbaar.

Wat gaan we ervoor doen?

- *Het beschikbaar stellen van een subsidiebijdrage voor sober en doelmatig onderhoud;*
- Het adviseren van monumenteneigenaren;
- Het toetsen van locaties op de mogelijke aanwezigheid van archeologische resten op basis van de archeologische beleidskaart;
- Waar nodig maatregelen treffen om mogelijke verstering van archeologische waarden te voorkomen of op te laten graven door gecertificeerde bureaus;
- *Het evalueren en actualiseren van de Notitie archeologiebeleid gemeente Dalfsen 2017 met bijbehorende archeologische beleidskaart.*

9.3 Ruimtelijke ordening

9.3.1 Omgevingswet

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

We streven er naar om in 2021 voorbereid te zijn op de invoering van de Omgevingswet. Belangrijk is de realisatie en instandhouding van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving, aansluitend bij de doelen beschreven in de Omgevingswet.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Voortgang implementatie Omgevingswet	Eigen gegevens	2016	65%	75%	90%	95%

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoering programmaplan implementatie Omgevingswet;
- Uitvoeren participatietraject voor de Omgevingsvisie;
- Opleveren kadernotitie Omgevingsvisie in januari/februari 2020;
- Opleveren Omgevingsvisie;
- Opleveren startnotitie Omgevingsplan; Uitvoeren plan van aanpak Organisatie, Cultuur en Opleiding;
- Uitvoeren aanbevelingen project Dienstverlening (vanuit Programma Omgevingswet);
- Uitvoeren van software upgrades om aan te kunnen sluiten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet;
- Nadere proces en samenwerkingsafspraken maken met Ketenpartners.

9.3.2 Ruimtelijke ontwikkeling

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

We streven naar een evenwichtige ruimtelijke ontwikkeling op onder andere het gebied van wonen, werken, recreatie, verkeer, landgoederen, archeologie, externe veiligheid en milieu. Duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid zijn hierbij uitgangspunt. Belangrijk is de realisatie en instandhouding van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving, aansluitend bij de doelen beschreven in de Omgevingswet. In onze ruimtelijke plannen houden we daarom rekening met voldoende flexibiliteit zodat beter kan worden ingespeeld op actuele marktontwikkelingen en maatschappelijke behoeften.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Percentage van het grondgebied belegd met actuele bestemmingsplannen	Eigen gegevens	100%	100%	100%	100%	100%
Per 2021 worden alle bestemmingsplannen van rechtswege het omgevingsplan.						
Twee actuele Structuurvisies voor het totale grondgebied van de gemeente (1 voor de kernen en 1 voor het buitengebied)	Eigen gegevens	2 (2013)	2	2	2	0

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitwerken van het beleid voor leegstaande bebouwing in het buitengebied in het kader van de Crisis- en Herstelwet;
- Uitwerken van een stedenbouwkundig schetsontwerp voor het hele centrumgebied (Centrumplan);
- Uitvoering geven aan plan Kanaalpark fase 1;
- Doorvertaling archeologisch beleid in bestemmingsplannen en ambtelijke wijzigingen;
- Afronding project Waterfront.

9.3.3 Gebiedsontwikkeling

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Een vitaal en aantrekkelijk landelijk gebied voor inwoners en toeristen.

Hoe meten we dat?

Indicator*	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Percentage van de Dalfsenaren die het aantrekkelijk vindt om in het Vechtdal te recreëren	Vechtdal beleving onderzoek, 2-jaarlijks	93% (2017)	-	-	-	-
Tevredenheid van Dalfsenaren over wonen in het Vechtdal (rapportcijfer)	Vechtdal beleving onderzoek, 2-jaarlijks	8,3 (2017)	-	-	-	-

* De provincie Overijssel deed tweejaarlijks onderzoek in het kader van het programma Ruimte voor de Vecht. Met ingang van 1 januari 2019 is sprake van een netwerksamenwerking, waarbij de provincie één van de partners is en geen regisseur. Het onderzoek wordt niet meer uitgevoerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- Verleggen van de focus van nieuwe investeringen naar benutten van gedane investeringen;
- Meedenken vanuit de gemeente in gebiedsprocessen van de provincie en het waterschap.
- Meedenken in meekoppelkansen voor een aantrekkelijke inrichting van de Vecht, in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma van het waterschap;
- Gebruik maken van de ontwikkelkansen vanuit Leader+.

9.3.4 Landschaps- en groenbeleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

1. Het behouden en verbeteren van de kwaliteit van het landschap en de groenstructuren;
2. Het streekeigen karakter (de identiteit), in de verschillende landschapstypen, van het Dalfser landschap behouden en versterken.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Uitbreiden van het aantal streekeigen waardevolle landschapselementen	LOP Landschap Overijssel	52,3 ha (2013)	70 ha	72 ha	74 ha	74 ha

Wat gaan we ervoor doen?

- Het uitbreiden van het aantal streekeigen waardevolle landschapselementen
- In 2020 een groenstructuurplan actualiseren en als thema meenemen in de omgevingsvisie.
- Landschapontwikkeling als thema meenemen in de omgevingsvisie

9.4 Wonen en bouwen

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Wijken moeten voor alle inwoners aantrekkelijk zijn. Diversiteit is daarbij belangrijk. Voor alle doelgroepen moeten er voldoende, passende woningen zijn. De woningcorporatie(s) hebben hierin ook een belangrijke taak. Hierbij past het principe van flexibele en duurzame bouw. Starters en senioren zijn binnen het volkshuisvestingsbeleid specifieke doelgroepen.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2020	2021	2022	2023
Aantal nieuwe verblijfsobjecten met woonfunctie	CBS / eigen gegevens	211 (2018)	75	75	75	75
Aantal nieuwe startersleningen	Eigen gegevens	10 (2017)	7	7	7	7

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoering geven aan nieuwe woonvisie (vaststelling november 2019);
- Prestatieafspraken maken met beide woningcorporaties; waaronder het in stand houden van voldoende sociale huur;
- Verlenen van startersleningen;
- Evalueren Verordening starterslening.

9.4.2 Vergunningverlening Toezicht en Handhaving (VTH)

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

We gaan voor een veilige, gezonde, aantrekkelijke en duurzame omgeving om te wonen, werken en leven.

Hoe meten we dat?

De doelen en indicatoren moeten nog verder in subdoelen worden uitgewerkt. Dit wordt meegenomen in het programma uitvoering VTH-taken 2020.

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoering geven aan het VTH beleidsplan 2017 - 2021;

Verbonden partijen

Niet van toepassing.

Beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

[Structuurvisie kernen gemeente Dalfsen 2010-2020 met een doorkijk naar 2025 \(2010\)](#)
[Structuurvisie buitengebied 2012-2022 met een doorkijk naar 2030 \(2012\)](#)
[Structuurvisie De blik op het kanaal van Lemelerveld \(2014\)](#)
[Structuurvisie Centrumvisie Dorp aan de Vecht \(2017\)](#)
[Beleidsregels Ontwikkelen met Kwaliteit in het buitengebied van de gemeente Dalfsen\(2017\)](#)
[Welstandsnota 2014 \(2014\)](#)
[Nota grondbeleid 2015 -2020](#)
[Woonvisie gemeente Dalfsen 2016 tot en met 2020 \(2016\)](#)
[Verordening starterslening gemeente Dalfsen 2017 \(2017\)](#)
[Beleidsplan recreatie en toerisme voor periode 2011-2020 \(2011\)](#)
[Nota economisch beleid 2013-2020 \(2013\)](#)
[Extern veiligheidsbeleid gemeente Dalfsen 2015-2018](#)
[Landschapontwikkelingsplan Dalfsen \(2010-2020\)](#)
[Masterplan Ruimte voor de Vecht \(2009\)](#)
[Notitie archeologiebeleid gemeente Dalfsen 2017 \(2017\)](#)
Uitgifteregeling bouwgrond (2014)
[Startnotitie Omgevingswet \(2016\)](#)
Programmaplan Implementatie Omgevingswet (2018)
Programma uitvoering VTH-taken 2018 (2017)
[Beleidsplan Vergunningverlening, toezicht en handhaving 2017-2021](#)
Startnotitie Omgevingsvisie (2019)

Financiën

Wat mag het kosten?

Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	-8.520	-7.891	-9.843	-9.935	-5.388	-4.819
Baten	7.888	6.681	8.339	8.577	4.159	3.714
Saldo van lasten en baten	-632	-1.209	-1.504	-1.358	-1.229	-1.104
Storting in reserves	-800	0	0	0	0	0
Ontrekking in reserves	323	75	83	58	33	33
Resultaat	-1.109	-1.135	-1.421	-1.300	-1.196	-1.072
Uitsplitsing naar beleidsvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
9.1 Grondexploitatie woningbouw	527	-9	-9	-9	-9	-9
9.2 Monumenten en archeologie	-17	-25	-14	-4	-4	-4
9.3 Ruimtelijke ordening	-1.185	-1.184	-1.381	-1.235	-1.116	-992
9.4 Wonen en bouwen	43	9	-99	-110	-100	-99
Saldo van lasten en baten	-632	-1.209	-1.504	-1.358	-1.229	-1.104
9.5 Mutatie reserves	-477	75	83	58	33	33
Resultaat	-1.109	-1.135	-1.421	-1.300	-1.196	-1.072

Analyse afwijkingen 2020 t.o.v. 2019

Uitsplitsing naar beleidsvelden Bedragen x € 1000	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Vershil	Vershil	Vershil
	2019	2019	2019	2020	2020	2020	Lasten	Baten	Saldo
9.1 Grondexploitatie woningbouw	-5.601	5.592	-9	-7.341	7.332	-9	-1.740	1.740	0
9.2 Monumenten en archeologie	-34	9	-25	-31	18	-14	3	9	11
9.3 Ruimtelijke ordening	-1.309	125	-1.184	-1.506	125	-1.381	-197	0	-197
9.4 Wonen en bouwen	-946	955	9	-964	864	-99	-17	-90	-108
Saldo van lasten en baten	-7.891	6.681	-1.209	-9.843	8.339	-1.504	-1.952	1.658	-294
9.5 Mutatie reserves	0	75	75	0	83	83	0	8	8
Resultaat	-7.891	6.756	-1.135	-9.843	8.422	-1.421	-1.952	1.666	-286

Financiële afwijkingen

Hieronder vindt u de nieuwe aanvragen voor budget die ten tijde van het opstellen van de perspectiefnota nog niet bekend waren.

Startbudget omgevingswet

Nadeel € 35.000 oplopend met € 1.000 p.j.

Bij de meircirculaire is aangegeven dat gemeenten bij moeten dragen aan de uitvoering van de beheerovereenkomst DSO-LV. De overeenkomst regelt onder andere de inhoud en de uitvoering van de beheertaak, de financiering en de samenwerkingsafspraken voor een optimale werking van het Digitaal stelsel Omgevingswet landelijke voorziening (DSO-LV). Op grond van de beheerovereenkomst DSO-LV gaan gemeenten vanaf 1 januari 2020 jaarlijks € 18 miljoen bijdragen aan de kosten van het basisniveau DSO-LV en het informatiepunt Omgevingswet. Per abuis is deze structurele wijziging (€ 35.000, € 36.000, € 37.000 en € 38.000) voor de jaren 2020 tot en met 2023 afgeraamd van het incidentele budget voor implementatie van de omgevingswet. Voorgesteld wordt dit bedrag ten laste te brengen van het begrotingsaldo.

Financiële analyse

Hieronder volgt een toelichting op de verschillen groter dan € 50.000 - op beleidsveld niveau - tussen de begroting 2020 en de begroting 2019 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juni 2019, exclusief 1e berap 2019).

De afwijkingen zijn aangeduid als - of +. Min - betekent dus hogere lasten of lagere baten in de begroting 2020 ten opzichte van de begroting 2019.

9.3 Ruimtelijke ordening	€ - 197.000
--------------------------	-------------

Het budget voor implementatie van de omgevingswet is gefaseerd beschikbaar gesteld. In 2020 is € 116.000 meer beschikbaar dan in 2019. In 2020 is bij de PPN 2020-2023 € 15.000 beschikbaar gesteld voor uitvoering van de Motie Vechtzone Dalfsen. Ook is in 2020 voor € 88.000 meer aan loonkosten geraamd (voor € 75.000 bestaat deze toename uit inzet van de knelpuntenpot). In 2019 was incidenteel € 37.500 extra beschikbaar vanuit de knelpuntenpot voor inhuur. Samen met een bedrag van € 15.500 voor kleine verschillen komt hiermee het nadeel ten opzichte van 2019 op € 197.000.

9.4 Wonen en bouwen	€ - 108.000
---------------------	-------------

Het nadeel op dit onderdeel wordt voornamelijk veroorzaakt door eenmalige extra opbrengsten in 2019 die zich niet meer voordoen in 2020.

Hoofdstuk 4 Paragrafen

1 Lokale heffingen

Algemeen

Via lokale heffingen wordt dekking gevonden voor gemeentelijke uitgaven. De invoering, wijziging of intrekking gebeurt via een door de gemeenteraad vastgestelde belastingverordening. De vaststelling van de tarieven vindt plaats in de gemeenteraad in het najaar van 2019.

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze worden vooral door de inwoners opgebracht. Lokale belastingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Ongebonden lokale heffingen (OZB en hondenbelasting) worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, worden verantwoord op het betreffende programma en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Voor het betalen van rechten en retributies verricht de gemeenten diensten. De kosten van de gemeentelijke dienstverlening worden doorberekend in de tarieven.

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording dient de paragraaf betreffende lokale heffingen tenminste te bevatten:

1. de geraamde inkomsten;
2. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
3. een overzicht op hoofdlijnen van diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd;
4. een aanduiding van de lokale lastendruk;
5. een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

1. Overzicht inkomsten gemeentelijke heffingen

Omschrijving lokale last	2018 realisatie	2019 raming	2020 raming
Afvalstoffenheffing	€ 1.911.476	€ 1.943.000	€ 2.615.472
Begraafplaatsrechten	€ 238.132	€ 233.952	€ 258.987
Hondenbelasting	€ 129.032	€ 146.303	€ 132.766
Leges burgerzaken	€ 530.442	€ 318.648	€ 389.524
Leges omgevingsvergunning	€ 915.756	€ 942.548	€ 988.049
Leges overig	€ 19.386	€ 12.435	€ 12.699
Marktgeden	€ 6.060	€ 7.905	€ 6.076
OZB eigenaren woning	€ 3.398.999	€ 3.560.091	€ 3.817.777
OZB eigenaren niet-woning	€ 1.113.478	€ 1.145.196	€ 1.225.360
OZB gebruikers niet-woning	€ 832.652	€ 871.373	€ 932.369
Precariobelasting	€ 30.135	€ 21.678	€ 27.678
Rioolheffing	€ 1.437.048	€ 1.464.500	€ 1.464.500
Toeristenbelasting	€ 189.234	€ 163.200	€ 194.000
Totaal	€ 10.751.829	€ 10.830.829	€ 12.065.257

2. Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen

In de gemeente Dalfsen is het beleid rond de lokale heffingen gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- de jaarlijkse trendmatige stijging van de tarieven dient als correctie op de inflatie en is in het meerjarenperspectief standaard vastgesteld op 1%;
- er is een tariefsdifferentiatie tussen woningen en niet woningen bij de OZB;
- de kwijtscheldingsmogelijkheden voor de inwoner worden optimaal benut;
- er wordt een actief informatiebeleid nagestreefd;
- leges en tarieven dienen zoveel mogelijk kostendekkend te zijn.

GBLT

Per 1 januari 2016 heeft de gemeente Dalfsen zich aangesloten bij de gemeenschappelijke regeling Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus -Tricijn (GBLT). GBLT heeft de uitvoering van de wet WOZ en het heffen en innen van gemeentelijke belastingen overgenomen van de gemeente Dalfsen. Daarnaast voert GBLT ook de kwijtschelding uit voor zowel de gemeente als waterschap. In de paragraaf verbonden partijen vindt u meer informatie over het GBLT als verbonden partij.

Wet Waardering Onroerende Zaken

Wet Waardering Onroerende Zaken

Vanwege de positieve economische ontwikkelingen zien wij een herstel op de vastgoedmarkt. Aangezien de herwaardering voor 2020 nog niet is afgerond (planning half oktober 2019) kunnen wij u nog niet informeren over de definitieve uitkomsten van de herwaardering. De WOZ waarden van woningen waren tussen de waardepeildatum 1 januari 2017 en 1 januari 2018 gemiddeld met 5,1% gestegen. De WOZ waarden van de overige onroerende zaken waren in diezelfde periode gemiddeld met 1,3% gedaald.

Zoals bekend wordt de uitvoering van de Wet WOZ bij de gemeente gecontroleerd door de Waarderingskamer. In het rapport van bevindingen wordt de weergave van de inspectie weergegeven. Het eindoordeel bestaat uit een viertal oordeelcategorieën te weten:

1. De uitvoering verloopt goed
2. De uitvoering is voldoende
3. De uitvoering moet op onderdelen verbeterd worden
4. De uitvoering moet dringend verbeterd worden.

Naar aanleiding van het onderzoek naar de kwaliteit van de taxaties in januari 2019 is het oordeel van de Waarderingskamer voldoende. De Waarderingskamer heeft ingestemd met bekend maken WOZ-waarden voor 2019 (waardepeildatum 1 januari 2018).

Overzicht kostendekkendheid

3. overzicht diverse heffingen

Als gevolg van de wijzigingswet BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) dient per 2017 de paragraaf lokale heffingen een overzicht op hoofdlijnen te bevatten van de diverse heffingen. In dit overzicht dient inzichtelijk te worden gemaakt hoe bij de berekening van de tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden. Ook dient naar voren te komen wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.

De “grote belastingen”, zoals afvalstoffenheffing en rioolheffing, zijn hierbij het meest in het oog springend. Jaarlijks wordt aan de hand van de kosten een becijfering gemaakt van de hoogte van de benodigde opbrengsten. Bij beide belastingen worden grote tariefschommelingen afgevlakt door te werken met een voorziening. Voor “kleine belastingen” als de diverse legessoorten mogen maximaal kostendekkende tarieven worden gevraagd.

Overzicht kostendekkendheid 2020

Heffing	Lasten taakvelden	Apparaatskosten	Overhead	BCF-BTW	Storting voorziening	Kwijtschelding	Rente	Totale lasten	Andere inkomsten	Baten heffing	Onttrekking voorziening	Totale baten	Kostendekkendheid
Rioolheffing	366.950	257.813	111.490	183.506	533.789	11.000		1.464.548		1.464.500		1.464.500	100%
Afvalstoffenheffing	1.820.780	126.854	175.287	460.551		23.000	9.000	2.615.472		2.615.472		2.615.472	100%
Leges titel 1	129.247	711.003	100.830	5.803				946.883		389.524		389.524	41,1%
Leges titel 2	189.038	855.823	125.383	39.698				1.209.942	12.454	988.049		1.000.503	82,7%
Leges titel 3	101.719	110.335	25.446	5.285				242.786		12.699		12.699	5,2%
Lijkbezorging	74.304	170.515	30.218	0	7.000			282.037	48	258.989		259.037	91,8%
Marktgelden	3.550	9.252	1.536	746				15.084	1.988	6.076		8.064	53,5%

Rioolheffing

Eind 2017 is het geactualiseerde Gemeentelijke Rioleringsplan vastgesteld. De huidige inkomsten liggen op € 1,5 miljoen euro per jaar. Het nieuwe GRP laat zien dat het totaal van de jaarlijkse heffingsinkomsten op het huidige niveau kan blijven. Op basis van dit GRP is er in de planperiode van het GRP geen kostenstijging voorzien. Er wordt wel geïndexeerd op basis van inflatie. Om in de toekomst onderhoud te kunnen uitvoeren, zonder dat de tarieven hoeven te stijgen, wordt er gespaard in een voorziening.

Afvalstoffenheffing

De lasten voor afvalstoffenheffing zijn sterk gestegen, de oorzaken hiervan worden in Programma 8 uitgebreid toegelicht. Het uitgangspunt bij afval is 100% kostendekkendheid van de tarieven. Als gevolg hiervan stijgen ook de baten van de afvalstoffenheffing. Naar verwachtingen moet het vastrecht stijgen met circa € 40 á € 45 per huishouden. Hier wordt middels een separaat voorstel eind 2019 op terug gekomen.

Leges

Voor de leges in algemeenheid geldt dat voor 2020 een trendmatige aanpassing van 1% wordt doorgevoerd. De verordening en tarieventabel worden verder geactualiseerd op basis van recente wetswijzigingen en bedrijfsvoering. Binnen de titels van de legesverordening is er geen sprake van kruissubsidiëring. Bij kruissubsidiëring worden onrendabele activiteiten gesubsidieerd met winst uit rendabele activiteiten.

Titel 1 Algemene dienstverlening

De tarieven voor de rijbewijzen en reisdocumenten worden door het Rijk vastgesteld. Dit betekent dat de gemeente beperkt invloed heeft om te streven naar een volledige mate van kostendekkendheid. Daarnaast brengen de servicepunten extra kosten met zich mee.

Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning

Door de economische ontwikkelingen is het lastig in te schatten welke baten jaarlijks gerealiseerd worden met het in behandeling nemen van vergunningsaanvragen. Wanneer er een grotere vraag is dan heeft dit ook gevolgen voor de hoogte van de lasten. Om de kwaliteit van de dienstverlening te borgen, kan er voor gekozen worden om bij een grotere vraag tijdelijk extra personeel in te huren.

Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn

Titel 3 van de legesverordening regelt onder andere de leges voor zaken die samenhangen met de APV. Mede door het afschaffen van de leges voor evenementen is het lastig om 100% kostendekkendheid te realiseren.

Lijkbezorging

Gelet op het feit dat de begraafplaatsen een parkachtig karakter hebben, is een hogere mate van kostendekkendheid moeilijk te realiseren. Vanwege de ombuigingen zijn de tarieven verhoogd om richting de 100% kostendekkendheid te gaan.

Marktgeden

Marktgeden worden geheven op basis van de verordening precariobelasting. Gelet op het feit dat we een dergelijke voorziening voor onze burgers in stand willen houden, ligt een hogere mate van kostendekkendheid niet binnen bereik.

Tarievenbeleid overige belastingen 2019

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

Voor 2020 worden er hogere OZB opbrengsten verwacht door de reguliere inflatiepercentage stijging en de reguliere areaaluitbreiding. *Daarnaast stelt het college voor 2020 een verhoging van de opbrengst met 6% voor* ■. Omdat de gegevens van de hertaxatie in oktober 2019 bekend worden, kunnen dan pas de nieuwe tarieven worden berekend. Gelet op de continuering van de positieve ontwikkelingen op de woningmarkt kan dit betekenen dat de totale WOZ-waarde ten opzichte van 2019 stijgt. De ontwikkeling voor het bedrijfsnonroerend goed is nog niet stabiel waardoor hier nog een daling wordt verwacht.

Hondenbelasting

De opbrengst van de hondenbelasting komt ten goede aan de algemene middelen. Hondenbelasting wordt geheven per hond, voor iedere hond boven het aantal van één binnen hetzelfde huishouden wordt anderhalf maal het tarief in rekening gebracht. Voor 2020 is rekening gehouden met de trendmatige tariefsverhoging van 1%.

Precariobelasting

Voor 2020 wordt een trendmatige aanpassing van 1% doorgevoerd.

Toeristenbelasting

Bij de vaststelling van de begroting 2019-2022 is besloten de toeristenbelasting met ingang van 2020 te verhogen. De mogelijkheden om te differentiëren tussen de typen overnachtingen wordt nader uitgewerkt en eind 2019 vastgelegd in de verordening toeristenbelasting.

4. Lastendruk gemeente Dalfsen

De lokale heffingen zijn van invloed op de woonlastenontwikkeling van de gemeente Dalfsen. Onder woonlasten wordt verstaan: onroerendezaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Daarin worden voor elke gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde vergeleken. In de volgende tabel wordt de lastendruk (in 2019) voor meer- en eenpersoonshuishoudens met die in omliggende gemeenten vergeleken. In tegenstelling tot sommige omliggende gemeenten kent Dalfsen geen tariefdifferentiatie voor rioolheffing.

Gemeente	OZB %	Gemiddelde woning-waarde	Gemiddelde OZB per woning	Afvalstoffen-heffing		Riool-heffing		Woonlasten totaal in 2019	
				Één	Meer	Één	Meer	Één	Meer
Dalfsen	0,1102%	283.000	314	173	197	130	130	618	642
Ommen	0,1199%	254.000	303	237	262	204	204	744	769
Staphorst	0,0998%	263.000	262	164	187	230	230	656	680
Zwartewaterland	0,1100%	210.000	231	140	158	292	353	663	742
Raalte	0,1353%	245.000	331	146	183	222	222	699	736
Hellendoorn	0,1434%	242.000	344	182	225	192	266	718	836

Bron: www.coelo.nl

Van de woonlasten in 2020 kan slechts indicatie worden gegeven op basis van de verwachtingen voor 2020. De tarief aanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor 2019:

Woonlastenontwikkeling	2019	2020
OZB eigenaren (6% lastenverhoging)	€ 314	€ 332
Afvalstoffenheffing ¹	€ 185	€ 230
Rioolheffing	€ 130	€ 129
Totaal	€ 629	€ 692

¹ De afvalstoffenheffing is berekend op het gemiddelde van een één- en een meerpersoonshuishouden. Er is geen onderscheid in het vastrecht maar wel in de variabele kosten die afhankelijk zijn van het aantal ledigingen.

5. Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Dalfsen is het mogelijk om volledige dan wel gedeeltelijke kwijtschelding te verkrijgen voor de OZB, hondenbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Voor de afvalstoffenheffing geldt dat kwijtschelding slechts mogelijk is voor het vastrecht. Bij de hondenbelasting is alleen bij de belasting voor een eerste hond kwijtschelding mogelijk. Voor de rioolheffing geldt dat bij de belasting gebruikersdeel per jaar, bij een hoeveelheid afgevoerd afvalwater van 0 m³ tot en met 500 m³, kwijtschelding kan worden verleend.

Bij de beoordeling van de verzoeken om kwijtschelding hanteert GBLT de zogenaamde 100% norm. Inwoners die twee jaar of langer zijn aangewezen op een bijstandsuitkering krijgen automatisch kwijtschelding. Op basis van melding door de gemeente verleent GBLT aan deze mensen automatisch kwijtschelding.

Uit de tweede Voortgangsrapportage 2019 van het GBLT komt naar voren dat in 2018 in totaliteit een bedrag van € 42.600 aan kwijtschelding is verleend op basis van het huidige kwijtscheldingsbeleid. Omdat de cijfers over 2019 nog niet definitief zijn is de prognose voor 2020 nog niet bijgesteld. Mocht de trend uit 2018 zich voortzetten dan zal de kwijtschelding in toekomstige ramingen worden bijgesteld.

2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Het beleidsdocument Risicomanagement is op 1 april 2014 door uw raad vastgesteld. Deze nota bevat het beleid dat de gemeente Dalfsen hanteert om haar risico's te managen en is een basis voor deze paragraaf weerstandsvermogen. Met dit beleid zijn kaders gesteld ten aanzien van de reikwijdte en toepassing van risicomanagement binnen de gemeente Dalfsen. In 2019 wordt een start gemaakt met de evaluatie van dit beleid, wat de raad begin 2020 wordt aangeboden. In het beleidsdocument is de definitie van een risico als volgt verwoord:

"De kans op het optreden van een gebeurtenis met een negatief gevolg voor de organisatie".

Uit deze definitie volgt dat een risico de volgende drie elementen bevat:

- 1) Een kans op het optreden van een gebeurtenis ($p < 1$)

Het gaat hier dus om een mogelijke gebeurtenis. Als iets 100% zeker is, is het geen risico meer.

- 2) Negatief gevolg

De negatieve gevolgen van een risico kunnen zowel financieel als niet financieel van aard zijn. We richten ons echter hoofdzakelijk op het in kaart brengen van de financiële gevolgen die de gebeurtenissen met zich meebrengen. Risico's die mogelijk leiden tot aantasting van het imago van de gemeente dan wel andere niet-financiële gevolgen te weeg kunnen brengen, worden niet gekwantificeerd.

- 3) Een betrokkene, voor wiens rekening de negatieve gevolgen komen

De betrokkene is hierbij de gemeente Dalfsen als organisatie.

Risicomanagementproces

Risicomanagement is het cyclische proces dat bestaat uit verschillende stappen met als doel de gevolgen van de risico's te voorkomen en de kans erop te verkleinen. Voor de totstandkoming van deze paragraaf is het volgende proces doorlopen. Allereerst is gemeentebreed een risico-inventarisatie uitgevoerd. Vervolgens zijn de risico's gekwantificeerd door de kans en het gevolg in te schatten. Hierbij is gebruik gemaakt van 'referentiebeelden'. Voor de beoordeling van de kans dat een risico zich voordoet, zijn de volgende vijf klassen met de referentiebeelden gehanteerd:

Kans:

Klasse	Referentiebeelden	Kwantitatief
1	< of 1 keer per 10 jaar	(10%)
2	1 keer per 5-10 jaar	(30%)
3	1 keer per 2-5 jaar	(50%)
4	1 keer per 1-2 jaar	(70%)
5	1 keer per jaar of >	(90%)

Geldgevolg:

Klasse	Geldgevolg	
0	Geen geldgevolgen	
1	$x < € 31.000$	(< 0,05% van begroting)
2	$€ 31.000 < x > € 123.000$	(0,05 - 0,2% van begroting)
3	$€ 123.000 < x > € 309.000$	(0,2 - 0,5% van begroting)
4	$€ 309.000 < x > € 617.000$	(0,5 - 1% van begroting)
5	$x > € 617.000$	(> 1% van begroting)

Vervolgens is per risico de risicoscore bepaald. Dit is gedaan door van elk risico de bepaalde klassen van kans en gevolg te vermenigvuldigen volgens de formule:

Risicoscore = klasse kans x klasse geldgevolg

De maximale risicoscore is: $5 \times 5 = 25$. Dit levert een 'bruto-risico' op, namelijk: de omvang van het risico exclusief het effect van de beheersmaatregel.

Gelijktijdig met het in beeld brengen van de risico's zijn ook de beheersmaatregelen in beeld gebracht. Een beheersmaatregel is gericht op het voorkomen of reduceren van een risico danwel het beperken van de impact op de organisatie. Dit levert 'netto-risico's' op: namelijk de omvang van het risico inclusief het effect van de beheersmaatregel.

In onderstaande tabel is een top 10 van de 'netto-risico's' opgenomen. Op basis van de netto-risico's wordt de doorvertaling naar het weerstandsvermogen gemaakt.

N.B. Het beleid en de risico's die samenhangen met de grondexploitatie zijn afzonderlijk benoemd in de paragraaf Grondbeleid.

Overzicht risico's

Risico	Risico Score
Ontwikkeling gemeentefonds	25
Open-einde-regelingen sociaal domein	25
Beperkte beschikbaarheid gekwalificeerd personeel	10
Datalekken en/of niet (juiste) naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming	10
Naheffing door belastingdienst	9
Kosten voormalig personeel	8
Claims en aansprakelijkheidstellingen	6
Exploitatierisico bij verbonden partijen	6
Aanschaf nieuw financieel pakket	4
Procedurefouten bij inkoop en aanbestedingen	4

Ontwikkeling gemeentefonds

De gemeente is grotendeels afhankelijk van de algemene uitkering. In maart 2019 zijn twee onderzoeken opgestart: "evaluatie verdeelmodellen sociaal domein en onderzoek naar overige verdelingen gemeentefonds". De planning is dat in de meicirculaire 2020 een mogelijk nieuwe verdeling bekend wordt gemaakt. Een mogelijke herverdeling van de algemene uitkering kan gelet op het aandeel in de totale gemeentelijke inkomsten van grote invloed zijn.

Beheersmaatregelen

1. Bij de periodieke circulaires van het ministerie worden de ontwikkelingen van het gemeentefonds nauwlettend gevolgd en de begroting wordt hierop aangepast.
2. Loon- en prijsontwikkelingen die binnen de algemene uitkering zijn te traceren, worden afzonderlijk als een stelpost in de begroting opgenomen. Hiermee kunnen toekomstige loon- en prijsstijgingen worden opgevangen.
3. Verhoging van algemene uitkering voor nieuw of intensivering van bestaand beleid, worden als algemene stelpost in de begroting opgenomen. Functionele toekenning gebeurt o.b.v. separate besluitvorming over de uitvoering van dit beleid.

Oorzaak:

- Het Rijk bezuinigt op het Gemeentefonds. Het Rijk hanteert het systeem van samen trap op en trap af, minder Rijksuitgaven werken daarmee door in de hoogte van de algemene uitkering.

Gevolg:

Gelet op de omvang van het gemeentefonds kunnen wijzigingen door het Rijk direct forse financiële impact hebben op de gemeentelijke financiën.

Open-einde-regelingen sociaal domein

We kennen als gemeente diverse open-einde-regelingen binnen het sociaal domein, namelijk de regelingen die vallen onder de jeugdwet, Wmo 2015 en participatiewet (WWB). Het risico bestaat voor deze regelingen dat er een groter beroep op de regelingen wordt gedaan en dat het budget daardoor ontoereikend is.

Beheersmaatregelen

1. De gemeente kan - indien er sprake is van bijstandstekorten - een beroep doen op een vangnetregeling om grote tekorten te compenseren. Om daar aanspraak op te maken moet het tekort op het bijstandsbudget groter zijn dan 5% of 30 euro per inwoner (BUIG-uitkering).
2. Per geval kritisch beoordelen of de kosten door gemeente vergoed moeten worden of dat er een andere meer voor de hand liggende voorziening is.
3. Beleidsinhoudelijk worden verschillende maatregelen genomen, zoals de inzet op preventie en vroeg signalering, bieden van passende en duurzame oplossingen en het bevorderen van participatie.
4. In 2018 is gestart met het opstellen van analyses. Naar aanleiding van deze analyses is een projectprogramma opgesteld met als doel meer grip te krijgen op de kosten. Momenteel worden op basis hiervan maatregelen uitgewerkt die de kosten in positieve zin kunnen beïnvloeden.
5. Het hele proces omtrent de toegang tot zorg, wordt onder de loep genomen om tot een meer passende indicatiestelling te komen. Mogelijk leidt dit tot een verlaging van de kosten.

Oorzaak:

Als gemeente beperkte grip op de toestroom naar voorzieningen, maar financieel wel verantwoordelijk.

Gevolg:

Het budget is ontoereikend om de lasten op te vangen met mogelijke overschrijding van het budget als gevolg.

Beperkte beschikbaarheid gekwalificeerd personeel

Als gevolg van een aantrekkende arbeidsmarkt kan het voor bepaalde functies/functiegroepen lastig zijn om gekwalificeerd personeel te vinden.

Beheersmaatregelen

1. Er is een onderzoek uitgevoerd naar de arbeidsmarktpositie van de gemeente Dalfsen in de regio. Op basis van het onderzoek worden concrete instrumenten ontwikkeld die een bijdrage leveren aan het 'aantrekkelijk werkgeverschap'.
2. We sluiten raamovereenkomsten af met uitzendbureaus om snel tijdelijk personeel aan te kunnen trekken.
3. We werken samen in de Talentenregio waarbij we de interne arbeidsmarkt voor elkaar hebben opgesteld.

Oorzaak:

Een aantrekkende arbeidsmarkt.

Gevolg:

De gemeente heeft moeite met het invullen van vacatures en vasthouden van personeel. Dit kan leiden tot het vaker inzetten van een arbeidsmarkttoelage of een hogere inschaling in de functieschaal.

Datalekken en/of niet (juiste) naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming

Sinds 25 mei 2018 is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) van toepassing. De gemeente is verplicht elk ernstig datalek actief te melden bij de Autoriteit Persoonsgegevens. De AVG leidt tot meer verplichtingen bij het verwerken van persoonsgegevens. De Autoriteit Persoonsgegevens kan forse boetes opleggen indien de regels uit de AVG worden overtreden.

Beheersmaatregel

- 1: De ICT omgeving is dusdanig ingericht en voorzien van een firewall om onbevoegde toegang te voorkomen.
- 2: Er zijn procedures en richtlijnen vastgesteld omtrent informatiebeveiliging en het melden van datalekken.
- 3: Er is en wordt specifieke aandacht besteed aan de bewustwording mbt informatieveiligheid en het omgaan met privacy gevoelige gegevens onder het personeel.
- 4: Er is een functionaris gegevensbescherming benoemd en een Chief Information Security Officer. Zij werken intensief samen op het gebied van informatieveiligheid en privacybescherming.
5. Binnen de verbijzonderde interne controles wordt specifieke aandacht geschonken aan de AVG.

Oorzaak:

- Aanvallen van buitenaf via ransomware, malware en hackers.
- Binnen de gemeente wordt dagelijks een groot aantal privacygevoelige gegevens verwerkt met het risico op het ontstaan van een datalek.

Gevolg:

Er kunnen forse boetes worden opgelegd en de gemeente kan aansprakelijk worden gesteld. Voor de burger kan identiteitsfraude grote financiële en maatschappelijke problemen opleveren.

Naheffing door belastingdienst

Mogelijke naheffing in het kader van BTW, BTW Compensatiefonds, Werkkostenregeling (WKR) en Vennootschapsbelasting (VPB) bij het niet goed toepassen van de regelgeving.

Beheersmaatregelen

1. Om de fiscale positie in de organisatie te versterken zijn de structureel toegekende middelen ingezet ten behoeve van inhuur expertise op het gebied van fiscaliteit. In samenspraak met deze fiscaal specialist wordt beoordeeld op welke wijze het toegekende budget het beste structureel ingezet kan worden.
2. De financieel adviseurs hebben een training fiscaliteit gevolgd.
3. In het sjabloon voor B&W-voorstellen wordt extra aandacht gevraagd voor fiscale gevolgen.
4. De interne controle op processen fiscaliteit zijn uitgebreid.

Oorzaak:

De fiscale componenten zijn nog niet optimaal geborgd in onze organisatie.

Gevolg:

De belastingdienst kan bij een boekencontrole over meerdere jaren een naheffing opleggen en eventueel ook boetes.

Kosten voormalig personeel

Het is in de afgelopen jaren incidenteel voorgekomen dat een vaststellingsovereenkomst is opgesteld met daarin een financiële component.

Daarnaast lopen we het risico dat wethouders aanspraak maken op een wachtgelduitkering (maximaal 36 maanden).

Beheersmaatregel

- Bij de werving- en selectie van personeel is vanaf schaal 10 een assessment een verplicht onderdeel van de procedure. In het kader van de voorstellen tot ombuigingen 2020 is het mogelijk dat deze maatregel gedeeltelijk vervalt.
- Er wordt toegezien op de juiste toepassing van de 'goed gepraat' gesprekscyclus.
- Bij niet goed functioneren of disfunctioneren worden tijdig gesprekken gevoerd en worden afspraken vastgelegd.
- Voor wat betreft de wachtgelduitkeringen zijn geen beheersmaatregelen getroffen.

Oorzaak:

- De gemeente is zelf risicodrager voor WW uitkeringen.
- Het beëindigen van een dienstverband door een arbeidsconflict.
- Voor de aanspraken op een wachtgelduitkering zijn wij eigen risicodrager.

Gevolg:

Bij een vaststellingsovereenkomst wordt een financiële compensatie overeengekomen. Een wachtgelduitkering leidt tot een financiële verplichting voor de gemeente waar in de begroting geen rekening mee is gehouden.

Claims en aansprakelijkheidstellingen

De gemeente loopt bij de uitvoering van haar publieke taak risico's op claims door derden zoals aansprakelijkheidsstellingen en gerechtelijke procedures. Met name in de openbare ruimte is sprake van dit risico.

Beheersmaatregelen

De gemeente is verzekerd voor dergelijke aansprakelijkheidsstellingen. Wel geldt er binnen de aansprakelijkheidsverzekering een eigen risico van € 2.500. Vooral veel materiele schades blijven onder dit bedrag. Indien er sprake is van veel toegekende aansprakelijkheidsstellingen kunnen de kosten oplopen. Dit heeft tevens invloed op de aangeboden premiestelling.

Oorzaak:

Er kunnen zich situaties voordoen waarbij sprake is van (financiële) schade waarvoor de gemeente in beginsel aansprakelijk is.

Gevolg:

De gemeente kan worden verplicht tot het vergoeden van de financiële schade van de tegenpartij, daarnaast is er ook imagoschade.

Exploitatierisico bij verbonden partijen

Verbonden partijen vertegenwoordigen een financieel en een bestuurlijk belang. De grootste risico's loopt de gemeente bij de gemeenschappelijke regelingen.

Beheersmaatregelen

1. De verbonden partijen rapporteren periodiek over de risico's in de planning & control documenten. Door de beleidsmedewerker concerncontrol wordt hier toezicht op gehouden.
2. Door een aantal gemeenschappelijke regelingen wordt eigen weerstandsvermogen aangehouden zodat zij zelf deze risico's kunnen opvangen en/of tijdig kunnen bijsturen.

Oorzaak:

Binnen de verbonden partijen kan sprake zijn van deel-verantwoordelijkheid voor de exploitatie.

Gevolg:

Wij kunnen geconfronteerd worden met een exploitatietekort van een verbonden partij dat wij moeten aanzuiveren.

Aanschaf nieuw financieel pakket

Momenteel wordt gewerkt aan de vervanging van het financieel pakket. De werking van het financieel pakket is essentieel voor de dagelijkse financiële bedrijfsvoering. Dit geldt voor een efficiënte en effectieve verwerking van het daadwerkelijke betalingsverkeer als het leveren van gevraagde managementinformatie. Het project bevindt zich in de voorbereidende fase op de aanbesteding waardoor onduidelijk is wat de impact van de vervanging is.

Beheersmaatregelen

1. opstellen van integraal plan van aanpak (inclusief ICT, AVG, inkoop etc)
2. marktverkenning (extern en intern)
3. opstellen programma van eisen
4. zorgvuldige aanbesteding onder begeleiding van inkoop
5. implementatie volgens plan van aanpak

Oorzaak:

- beschikbaarheid personele inzet
- de te maken kosten zijn nog onzeker
- huidig pakket is gedateerd en gebruiksrecht loopt af

Gevolg:

- inzet nodig van extra budget (zowel software als personeel)
- lopen van bedrijfsvoeringsrisico bij verkeerde keuze en implementatie pakket

Procedurefouten bij inkoop en aanbestedingen

De gemeente koopt jaarlijks voor een bedrag van circa € 40 mln in. De inrichting van de inkoopfunctie is geborgd binnen de ambtelijke organisatie. Procedurefouten zijn niet uit te sluiten.

Beheersmaatregelen

1. Sinds 1 april 2018 maken wij op het gebied van inkoop gebruik van de dienstverlening van het Shared Service Centrum ONS. Hiermee is een stap gezet in de verdere professionalisering van de inkoopfunctie.
2. Voor inkoop personeel is in 2018 een (gezamenlijke) Europese aanbesteding gedaan.
3. Het hele interne proces voor aantrekken personeel is opnieuw in beeld gebracht en vastgelegd, om te zorgen dat de juiste stappen worden gezet, inkoop is hierin meegenomen.
4. Jaarlijks vindt er een analyse plaats met betrekking tot inkopen boven de EU drempelwaarden door de medewerker Verbijzonderde Interne Controle (VIC).
5. In het controleprotocol is opgenomen dat alleen EU aanbestedingen meewegen in de fouttolerantie van de accountant.

Oorzaak:

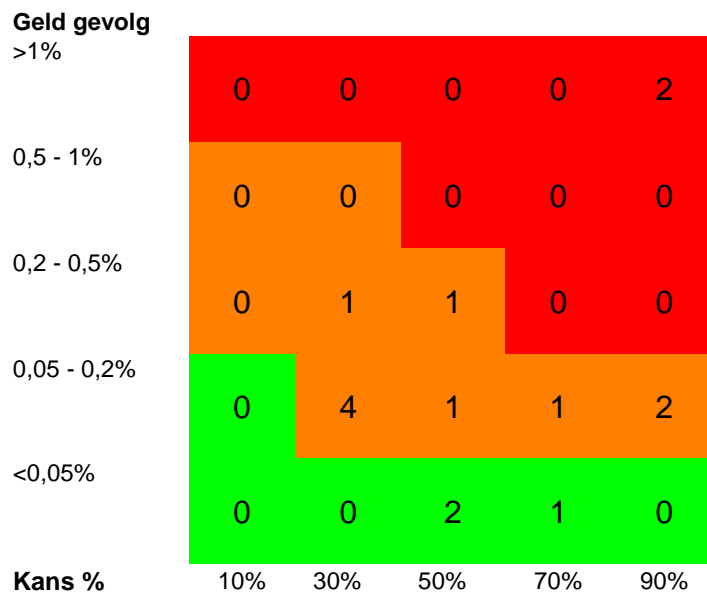
- Jaarlijks is er sprake van een veelvoud aan inkoophandelingen door verschillende inkopers. Verder is de wetgeving complex.

Gevolg:

- Bij een gerechtelijke procedure kan de gemeente worden veroordeeld tot het vergoeden van de financiële schade.
- Gevolgde procedures kunnen door aanbestedende partijen worden afgekeurd of achteraf kan blijken dat aanbesteding niet op een rechtmatige wijze heeft plaatsgevonden.

Risicokaart

De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. Het geeft ook een beeld van de verhoudingen tussen de risico's, van laag, midden en hoog. Per risicoscore wordt aangegeven hoeveel risico's zich in het betreffende vak bevinden.

Een risico dat zich in het groene gebied bevindt, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico dat een score heeft in het oranje gebied, vraagt om extra aandacht van het college. Het risico vormt dan nog geen reëel gevaar voor de continuïteit van de organisatie, maar naarmate de tijd vordert, kan het risico wel een bedreiging gaan vormen. Het is daarom van belang tijdig beheersmaatregelen te nemen. Een risico met een risicoscore in het rode gebied, vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd. Preventieve en reducerende beheersmaatregelen kunnen de kans respectievelijk het gevolg terugbrengen naar een acceptabel niveau.

Risico's, zeker wanneer die door de organisatie zelf niet kunnen worden beïnvloed, dienen concern breed periodiek gemonitord te worden. De financiële gevolgen van een (opgetreden) risico kunnen worden opgevangen met het weerstandsvermogen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden, waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten die onverwacht en substantieel zijn te dekken. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

Incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen om calamiteiten eenmalig op te vangen. Het zijn de direct aan te wenden middelen voor financiële tegenvallers. Alleen reserves die alternatief aanwendbaar zijn worden meegenomen. Specifieke bestemmingsreserves rekenen we niet mee, omdat een onttrekking uit deze reserves direct van invloed is op de dekking van kosten in de exploitatie. Stille reserves worden eveneens niet meegenomen. Niet duidelijk is in hoeverre stille reserves op korte termijn liquide te maken zijn. In onderstaande tabel staan reserves waar geen claims op rusten.

In onderstaande tabel is de geraamde stand van de reserves per 31 december 2023 van de begroting 2020 opgenomen. Ten opzichte van de stand van de jaarrekening 2018 is er sprake van een stijging van ruim € 2 miljoen, wat een procentuele stijging van 15% betekent.

Vrij besteedbaar	
Algemene reserve	5.500.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	7.752.249
Reserve herstructurering openbaar groen	310.587
Reserve decentralisaties	316.293
Reserve volkshuisvesting	1.885.460
Totaal	15.764.589

Structurele weerstandscapaciteit

Structurele weerstandscapaciteit betreft de middelen die eventueel aangeboden kunnen worden om tegenvallers op te vangen. De structurele weerstandscapaciteit betreft de mogelijkheid om vanuit een verhoging van belastingen en leges structurele risico's op te vangen.

De onbenutte belastingcapaciteit wordt berekend door de maximale tarieven (artikel 12) te vergelijken met de gehanteerde tarieven. Het Ministerie publiceert de artikel 12 tarieven jaarlijks bij de mei circulaire van het gemeentefonds.

De berekening van de onbenutte belastingcapaciteit is als volgt:

Soort	WOZ-waarde jun-19	% Tarief Dalfsen	% Tarief art. 12	Vershil in tarief	Onbenutte capaciteit
eigenaar woning	3.266.364.000	0,1102	0,1853	0,0751	2.453.000
eigenaar niet-woning	655.693.000	0,1711	0,1853	0,0142	93.000
gebruiker niet-woning	490.181.000	0,1699	0,1853	0,0154	75.000
				Totaal	2.621.000

Op het moment van opstellen (september 2019) van de begroting 2020 waren de definitieve rekkentarieven van de gemeente Dalfsen nog niet beschikbaar, daarom zijn de tarieven van 2019 hierin opgenomen. Bij het berekenen van de onbenutte belastingcapaciteit zijn wij volledigheidshalve uitgegaan van de landelijke ontwikkelingen voor woningen en niet-woningen, zoals deze geschetst zijn in de mei circulaire 2019. Het tarief artikel 12 status is afkomstig uit de mei circulaire 2019.

Het totale verwachte weerstandsvermogen 2020 ziet er als volgt uit:

Incidentele weerstandscapaciteit	15.764.589
Structurele weerstandscapaciteit	2.621.000
Totaal weerstandsvermogen	18.385.589

Benodigde weerstandscapaciteit

Het netto-risico op basis van de geïnventariseerde risico's bedraagt € 4.132.500. Gelet op het gehanteerde zekerheidspercentage van 90% wordt € 3.719.250 opgenomen als benodigde weerstandscapaciteit. Het geïnventariseerde risico van de jaarrekening 2018 was € 3.325.500, zodat er sprake is van een stijging van het risico van bijna € 400.000. Dit is een stijging van bijna 12%.

Op basis van onderstaande tabel wordt de waardering van de ratio's gedaan.

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$> 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$< 0,6$	Ruim onvoldoende

Indien de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld wordt door de benodigde weerstandscapaciteit uit de risicosimulatie ontstaat de ratio weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen	2020
Benodigde weerstandscapaciteit	3.719.250
Beschikbare weerstandscapaciteit	18.175.089
Benodigd versus beschikbaar (ratio weerstandsvermogen)	4,9

De gemeente Dalfsen behaalt met een ratio van 4,9 waarderingscijfer A. Dit betekent dat de gemeente in zeer ruime mate in staat is om tegenvallers op te vangen zonder dat dit de continuïteit van de organisatie in gevaar brengt. De norm die wij voor ons zelf hebben gesteld komt op een score van 2 (uitstekend). In vergelijking met andere gemeenten scoren wij zeer hoog. Ten opzichte van de jaarrekening 2018 is de ratio praktisch gelijk gebleven. Wel is er sprake van een stijging van zowel de beschikbare als de benodigde weerstandscapaciteit.

Financiële kengetallen

Alle gemeenten zijn verplicht om een tabel met financiële kengetallen op te nemen in de begroting en de jaarstukken. Dit is opgenomen in een ministeriële regeling.

De kengetallen geven een globaal inzicht in de verwachte financiële ontwikkelingen in de gemeente. Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. De kengetallen zullen in samenhang moeten worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente.

De volgende zes financiële kengetallen worden onderkend:

1. Netto schuldquote
2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
3. Solvabiliteitsratio
4. Structurele exploitatieruimte
5. Grondexploitatie
6. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouders

Financiële kengetallen	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto schuld quote	34%	24%	15%	16%	23%	31%
Netto schuld quote gecorrigeerd	22%	14%	5%	7%	13%	21%
Solvabiliteitsratio	54%	55%	57%	57%	57%	52%
Structurele exploitatieruimte	-3,25%	-1,56%	-2,17%	-0,65%	0,64%	1,29%
Grondexploitatie	36%	15%	2%	1%	3%	7%
Belastingcapaciteit	83%	85%	93%	97%	100%	100%

Hieronder treft u voor de begroting per genoemd kengetal een uitleg aan, inclusief de berekening en beoordeling.

1. Netto schuldquote

Definitie:

De netto schuldquote geeft de verhouding weer tussen het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Hierin is een nuancering op zijn plaats. Het kan namelijk voorkomen dat gemeenten veel geld doorlenen aan derden. Om die reden is de 'netto schuldquote gecorrigeerd' ontwikkeld. Hierin is het doorleeneffect geëlimineerd en geeft daarmee een zuiverder beeld van de positie van de gemeente weer.

Netto schuldquote (bedragen x € 1.000)		Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Vaste schulden	+	19.127	17.732	16.337	14.941	13.545	12.150
Netto vlottende schuld	+	7.590	6.000	4.000	4.000	4.500	6.000
Overlopende passiva	+	3.728	4.000	3.000	3.000	3.000	8.000
Financiële activa	-	0	0	1	2	3	4
Uitzettingen	-	7.381	6.000	5.500	5.000	5.000	5.000
Liquide middelen	-	260	5474	6835	4.980	315	356
Overlopende activa	-	1.998	2.000	1.500	1.500	1.500	1.500
Totale baten		61.848	60.235	65.492	66.093	62.891	62.475
Netto schuldquote		34%	24%	15%	16%	23%	31%

2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Netto schuldquote gecorrigeerd		Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Vaste schulden	+	19.127	17.732	16.337	14.941	13.545	12.150
Netto vlottende schuld	+	7.590	6.000	4.000	4.000	4.500	6.000
Overlopende passiva	+	3.728	4.000	3.000	3.000	3.000	8.000
Financiële activa	-	6.953	6.087	6.087	6.087	6.087	6.087
Uitzettingen	-	7.381	6.000	5.500	5.000	5.000	5.000
Liquide middelen	-	260	5.474	6.835	4.980	315	356
Overlopende activa	-	1.998	2.000	1.500	1.500	1.500	1.500
Totale baten		61.848	60.235	65.492	66.093	62.891	62.475
Netto schuldquote gecorrigeerd		22%	14%	5%	7%	13%	21%

Beoordeling:

Dit kengetal laat zien dat de gemeente in verhouding veel eigen middelen heeft (ter vergelijking: een ratio van 60% is het gemiddelde van alle gemeenten). De rentelasten en aflossingen drukken dus beperkt op de exploitatie.

3. Solvabiliteitsratio

Definitie:

De mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit wordt uitgedrukt in het percentage eigen vermogen ten opzichte van het balanstotaal.

Solvabiliteitsratio (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Eigen vermogen	46.719	42.634	40.788	39.146	37.756	36.480
Balanstotaal	85.927	77.209	71.227	68.505	66.417	69.861
Solvabiliteitsratio	54%	55%	57%	57%	57%	52%

Beoordeling:

De VNG heeft een signaleringswaarde ontwikkeld, als hulpmiddel om de uitkomst van de solvabiliteitsratio in perspectief te kunnen plaatsen. Voor deze ratio worden drie categorieën onderscheiden. De drie categorieën zijn:

- < 20% meest risicovol;
- van 20% t/m 50% neutraal;
- > 50% minst risicovol.

Hoe hoger dit percentage, hoe beter de weerbaarheid is. Een solvabiliteit groter dan 50% is zeer positief te noemen. De gemeente Dalfsen heeft een zeer solvabele vermogenspositie. De gemeente is goed in staat om financiële klappen en risico's op te vangen.

4. Structurele exploitatieruimte

Definitie:

Om een flexibele begroting te kunnen bewerkstelligen is het zinvol de structurele baten hoger te laten zijn dan de structurele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

Structurele exploitatieruimte (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Structurele lasten	62.721	62.567	66.968	67.970	63.782	62.850
Structurele baten	59.006	59.895	63.951	65.948	62.796	62.380
Structurele toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	20	20
Structurele onttrekkingen aan reserves	1.705	1.730	1.597	1.592	1.410	1.295
Totale baten	61.848	60.235	65.492	66.093	62.891	62.475
Structurele exploitatieruimte	-3,25%	-1,56%	-2,17%	-0,65%	0,64%	1,29%

Beoordeling:

Hoe hoger dit percentage hoe beter. Een positieve uitkomst van dit kengetal houdt in dat de gemeente structurele lasten kan afdekken door structurele baten. Dit kengetal laat zien dat de gemeente in staat is de structurele lasten af te dekken met structurele baten. De (meerjaren) begroting is structureel sluitend. Hierin is een positieve ontwikkeling zichtbaar.

5. Grondexploitatie

Definitie:

De boekwaarde van de voorraden grond zijn van belang, want deze waarden moeten meerjarig worden terugverdiend bij de verkoop. De ratio wordt berekend door de bouwgrond in exploitatie te delen door de totale baten van de programmabegroting in de bijlage 4.2.

Kengetal grondexploitatie in % (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Bouwgronden in exploitatie	22.359	9.159	1.522	522	2.001	4.636
Totale baten	61.848	60.235	65.492	66.093	62.891	62.475
Kengetal Grex	36%	15%	2%	1%	3%	7%

Beoordeling:

Het kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totaal geraamde baten. Hoe lager dit percentage is, hoe beter voor de financiële weerbaarheid. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar. De komende jaren zullen de voorraden gronden afnemen en daarmee zal de kwetsbaarheid worden verminderd.

6. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishoudens

Definitie:

Het cijfer geeft inzicht hoe de belastingdruk zich in de gemeente verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo en 'waarstaatjegemeente.nl' publiceren deze gegevens.

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
OZB last gezin gemiddelde WOZ-waarde	302	314	335	359	385	389
Rioolheffing gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	137	130	129	129	129	129
Afvalstoffenheffing voor gezin	161	186	230	242	249	253
Totale woonlasten voor gezin bij gem. WOZ-waarde	600	630	694	730	763	771
Woonlasten landelijk T-1	721	740	747	755	762	770
Woonlasten tov landelijk gemiddelde jaar ervoor	83%	85%	93%	97%	100%	100%

Beoordeling:

De gemiddelde woonlast ligt voor een 'gemiddeld gezin' in Dalfsen voor het begrotingsjaar lager dan het landelijke gemiddelde, ondanks dat een stijging van 6, 6, 6 procent bij de OZB is opgenomen en de stijging bij afval.

Samenvatting risicoprofiel

Ten opzichte van de jaarrekening 2018 (de laatste inventarisatie van de risico's) is er sprake van diverse wijzigingen van risico's in de top 10. Wijzigingen in de top 10 en specifieke aandachtspunten voor de begroting 2020 zijn:

nieuw:

- het risico voor claims en aansprakelijkheidsstelling is wat betreft de score niet aangepast, maar is in de afgelopen periode net buiten de top tien risico's gevallen. Door aanpassingen van andere risico's valt het nu binnen de top-tien risico's en is daarom opgenomen;
- bij de jaarrekening 2018 is het risico "procedurefouten bij inkoop" vanwege de verdere professionalisering verlaagd en buiten de top 10 risico's gevallen. Doordat er in totaliteit sprake is van een daling van de totaalscores valt dit risico met een totaalscore van 4, binnen de top 10 risico's en is het weer opgenomen;

vervallen:

- in verband met de overgang per 1 januari 2020 naar het Shared Service Centrum is de continuïteit gewaarborgd en is het risico van de ICT kwetsbaarheid bedrijfsvoering komen te vervallen;

aanpassingen:

- bij de open-eind regelingen sociaal domein is de klasse voor kans naar boven bijgesteld naar score 5. Het geldgevolg stond al op de maximale score 5, waarbij het bedrag op 3 keer het maximale bedrag van € 617.000 is meegenomen in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit;
- momenteel lopen er twee onderzoeken naar de verdeling van het gemeentefonds, die van invloed kunnen zijn op onze grootste inkomstenbron, de algemene uitkering. Vanwege de impact van een mogelijke herverdeling wordt het risico hoger ingeschat en zijn zowel de kans als de financiële impact op een score 5 gezet. De mogelijke financiële impact is op 1,5 keer het maximale bedrag van € 617.000 gezet.
- de Kans op een datalek en/of niet juiste naleving van de AVG is naar boven bijgesteld naar een score 5. We constateren dat er sprake is van een toenemende bewustwording binnen de gehele organisatie omtrent het vertrouwelijk omgaan met persoonsgegevens. Als gevolg hiervan worden ook meer datalekken gesignaleerd en vervolgens gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Om deze reden is de kans verhoogt naar 5. De impact/het geldgevolg is op de score 2 gehandhaafd;
- de totaalscore voor kosten voormalig personeel is naar beneden bijgesteld van 10 naar 8. Deze aanpassing is gebaseerd op de ervaringscijfers van de afgelopen jaren;
- het exploitatierisico van verbonden partijen is aangepast van een totaalscore 9 naar een score 6. De aanpassing heeft betrekking op de verlaging van het geldgevolg naar klasse 2. Dit risico wordt lager ingeschat, vanwege meer aandacht en overleg met de Verbonden Partijen over de verschillende documenten van de totale planning en control cyclus;
- het projectplan "aanschaf financieel pakket" is een fase verder. Het project is ingericht, risico's zijn in beeld en beheersmaatregelen zijn benoemd, waardoor het (netto-)risico lager wordt ingeschat.

De gemeente Dalfsen behaalt met een ratio van 4,9 waarderingscijfer A. Dit betekent dat de gemeente in zeer ruime mate in staat is om tegenvallers op te vangen zonder dat dit de continuïteit van de organisatie in gevaar brengt. De norm die wij onszelf hebben gesteld komt op een score van 2 (uitstekend). In vergelijking met andere gemeenten scoren wij zeer hoog, dus positief.

Uit de financiële kengetallen kunnen we concluderen dat onze schuldenpositie en solvabiliteitsratio goed te noemen zijn. Tevens is de gemeente in het meerjarenperspectief (2022 en 2023) in staat de structurele lasten met structurele baten af te dekken. De gemeente heeft bovendien nog de mogelijkheid om meer inkomsten uit belastingen te verwerven. Ten aanzien van de grondexploitaties is het risico naar beneden bijgesteld, door de strakke regie op de grondexploitaties. Bovendien is te zien dat de komende jaren de voorraden gronden afnemen en daarmee de kwetsbaarheid wordt verminderd. Al met al kunnen we concluderen dat er sprake is van een gezonde financiële positie en een positieve ontwikkeling hierin.

3 Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Binnen de gemeente is een groot vermogen geïnvesteerd in kapitaalgoederen als wegen, openbare verlichting, riolering, groen en gebouwen. Deze kapitaalgoederen zijn van cruciaal belang voor wonen, werken, vervoer, recreatie en huisvesting van de gemeentelijke diensten en instellingen. Het gewenste kwaliteitsniveau voor gebruik, inrichting en beheer wordt door de raad vastgesteld met beleidsplannen en door het college uitgewerkt in de diverse beheer- en uitvoeringsplannen.

Een omvangrijk deel van de begroting is bestemd voor het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Het is van belang dat hierover een zorgvuldig beheer wordt gevoerd, want het is juist de kwaliteit van de openbare ruimte die door de inwoners vaak intensief wordt beleefd.

Met het in de raadsvergadering van 25 september 2017 vastgestelde beleidsplan Integraal beheer openbare ruimte (IBOR) is de gewenste onderhoudskwaliteit voor de meeste kapitaalgoederen in de openbare ruimte vastgelegd. Met het vastgestelde niveau wordt ingezet op het handhaven van de groene, veilige, duurzame en nette kwaliteit van de openbare ruimte. In het beleidsplan zijn de verschillende kwaliteiten uitgewerkt per functiegebied en worden de accenten per kern toegelicht. Onderstaande figuur geeft een samenvatting van de vastgestelde inrichtings- en onderhoudskwaliteit. De onderhoudskwaliteit wordt gemeten volgens de (beeld)kwaliteitscatalogus openbare ruimte van het CROW (Publicatie 323).

Om de inrichtings- en gebruikskwaliteit te ondersteunen is een passend onderhoudsniveau nodig. Een duurzame veilige, nette en groene omgeving is een kernkwaliteit van de kernen en het buitengebied van de gemeente Dalfsen en deze wil de gemeente overal bieden.

Basis, voor de hele openbare ruimte biedt de gemeente een minimaal B-niveau voor de technische staat (duurzaam, heel en veilig) en een AB-kwaliteit voor de reiniging (schoon), het aanzien van verhardingen wordt op C-kwaliteit gehouden.

Hoog, het groen wordt op een A-niveau onderhouden. Dit geldt dus voor dorpscentra, de begraafplaatsen en de hoofdinfrastructuur. De reiniging heeft ook in deze gebieden een AB-kwaliteit, het aanzien van verhardingen wordt op C-kwaliteit gehouden.

Functiegebied	Inrichting	Onderhoud							
		Groen	Verharding	Verlichting	Spelen	Meubilair	Water	Civiele kunstwerken	Reiniging
Dorpscentra	Hoog	A	B/C	A	B	B	B	B	A B
Hoofdinfrastructuur	Basis / Hoog	A	B/C	B	B	B	B	B	A B
Begraafplaatsen	Hoog	A	B/C	B	B	B	B	B	A B
Woonwijken	Basis	B	B/C	B	B	B	B	B	A B
Bedrijventerreinen	Basis	B	B/C	B	B	B	B	B	A B
Recreatie en sport	Basis	B	B/C	B	B	B	B	B	A B
Maatschappelijk & dienstverlening	Basis	B	B/C	B	B	B	B	B	A B
Buitengebied	Basis	B	B/C	B	B	B	B	B	A B

- A Goed (mooi en comfortabel)
 B Voldoende (functioneel)
 C Matig (onrustig beeld, discomfort of enige vorm van hinder)

In deze paragraaf worden voor de kapitaalgoederen wegen, infrastructurele (civiele) kunstwerken, openbare verlichting, riolering, water, openbaar groen en gebouwen achtereenvolgens aangegeven:

- a. Het beleidskader;
- b. Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren;
- c. Financiële consequenties beleidsdoel.

Voordat we daarmee starten, volgt eerst een samenvattend overzicht van de actualiteit van onze plannen en de verwerking daarvan in deze begroting.

Beleidsplan	Betreft periode (vaststelling)*	Financieel verwerkt in begroting
Integraal beheer openbare ruimte	2017 - 2021 (2017)	Ja
Licht in de Openbare Ruimte	2016 - 2020 (2016)	Ja
Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan	2016 - 2026 (2016)	Ja
Groenstructuurplan	2013 - 2017 (2013)	Ja
Gemeentelijk rioleringsplan (GRP)	2017 - 2020 (2017)	Ja
Landschapsontwikkelingsplan (LOP)	2010 - 2020 (2010)	Ja

Beheerplan	Betreft periode (vaststelling)*	Financieel verwerkt in begroting
Beheerplan onderhoud gem gebouwen	2019-2023 (2018)	Ja
Wegenbeheerplan	2017 - 2020 (2017)	Ja
Civiele kunstwerken	2018 - 2022 (2017)	Ja
Uitvoeringsprogramma GVVP	2016 - 2018 (2016)	Ja
Speelplaatsenbeheersplan	2014 - 2018 (2014)	Ja
Rioolbeheerplan	2015 - 2018 (2014)	Ja
Berm- en slootbeheersplan	(1998)	Ja

*) De looptijd van een aantal plannen is inmiddels verstreken. Hieruit vloeien geen consequenties uit voort. De 'oude' plannen zijn nog toepasbaar en worden (waar nodig) binnen afzienbare tijd geactualiseerd en/of geïntegreerd in het omgevingsplan, welke voortkomt uit de Omgevingsvisie. Voor een aantal genoemde beleids- of beheerplannen betekent dit concreet;

- groenstructuurplan, actualisatie in 2020;
- speelplaatsenbeheerplan, actualisatie in 2019;
- rioolbeheerplan, actualisatie in 2020.

In december 2017 heeft de commissie BBV de notitie materiële vaste activa uitgebracht. De notitie bevat een aanscherping ten opzichte van eerder gepubliceerde notities. Dit betekent:

- In geval van achterstallig onderhoud, waarbij sprake is van kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties, wordt op basis van artikel 44 lid 1a BBV een voorziening gevormd;
- Een beheerplan dient recent te zijn (maximaal vijf jaar oud ten opzichte van het verslagleggingsjaar). Dit is een richttermijn waar gemotiveerd van kan worden afgeweken. De plek om dit te doen is de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen'.

Hiermee komt meer nadruk te liggen op achterstallig onderhoud en de beheerplannen. Dit vraagt om zogenaamd asset management, waaronder wordt verstaan "de systematische en gecoördineerde activiteiten waarmee een organisatie haar bedrijfsmiddelen optimaal beheert (vanaf de investering) en prestaties, risico's en kosten over de levensduur volgt met als doel een optimale bijdrage te leveren aan de strategie van de organisatie".

In dit verband heeft de accountant ons via de management letter 2018 gevraagd een analyse op hoofdlijnen op te stellen over hoe het assetmanagement is geregeld ten aanzien van de hoofdcategorieën van de gemeentelijke bezittingen. Wij hebben kennis genomen van de vraag van de accountant en zullen hier in de komende periode mee aan de slag gaan. Door onder andere vacatures is daar op dit moment nog geen prioriteit aan gegeven.

Wegen

Het beleidskader

Het beleidsplan integraal beheer openbare ruimte vormt het beleidskader voor het onderhoud van de gemeentelijke wegen. Met het in 2017 vastgestelde beleidsplan is het gewenste onderhoudsniveau en zijn de benodigde financiële middelen vastgelegd. Met het vastgestelde niveau wordt ingezet op het behoud van onze duurzame en veilige wegen. Het beleid is uitgewerkt in het vastgestelde wegenbeheerplan (college van B&W 12 juni 2017).

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

De omvang van het gemeentelijke wegennet bestaat naast bermen en bermsloten uit ongeveer 2,7 miljoen vierkante meter verhard oppervlak en ongeveer 0,2 miljoen vierkante meter onverharde en half verharde paden en rijbanen.

De onderhoudstoestand van wegen is onderverdeeld naar de volgende vier thema's: duurzaamheid, veiligheid, comfort en aanzien. De onderhoudstoestand wordt beoordeeld conform de beeldkwaliteitscatalogus openbare ruimte en aan de hand van de criteria voor rationeel wegbeheer van het CROW.

Voor duurzaamheid en veiligheid geldt het beeldkwaliteitsniveau B (voldoende – functioneel), die is vertaald vanuit het zogenoemde kwaliteitsniveau R voor rationeel wegbeheer, waarbij het percentage verharding onvoldoende $\leq 4\%$. Voor aanzien geldt het beeldkwaliteitsniveau C (Matig), waarbij het percentage verharding onvoldoende $\leq 7\%$.

Indicator	Bron	2016	2018
Duurzaamheid percentage verharding onvoldoende $\leq 4\%$	Inspectie	4%	9%
Veiligheid percentage verharding onvoldoende $\leq 4\%$	Inspectie	4%	9%
Aanzien percentage verharding onvoldoende $\leq 7\%$	Inspectie	7%	14%

Vanuit de inspectie van 2018 zijn de percentages voor duurzaamheid, veiligheid en aanzien hoger als in 2016. De betrouwbaarheid van deze cijfers is minder omdat de verwerking binnen het beheerprogramma niet optimaal is. In 2020 wordt er weer een inspectieronde uitgevoerd en wij gaan ervan uit dat deze inspectie nauwkeuriger resultaten geeft.

Financiële consequenties beleidsdoel

De totale lasten/baten voor wegen (exclusief apparaatskosten) vallen onder programma 3 Beheer openbare ruimte en omvatten de verharde en onverharde wegen. Het budget is opgedeeld in regulier budget en budget voor groot onderhoud. Dit budget is exclusief het budget voor het reinigen van de openbare ruimte maar inclusief het budget voor berm en bomen in het buitengebied.

x € 1.000	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Regulier budget	427	377	406	453

x € 1.000	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Groot onderhoud budget	760	763	763	763

Infrastructurele kunstwerken (verkeersbruggen en duikers)

Het beleidskader

Het beleid is uitgewerkt in het beheerplan civiele kunstwerken 2018 - 2022 als onderdeel van het beleidsplan Integraal beheer openbare ruimte. Door middel van het Ibor is het gewenste onderhoudsniveau en zijn de benodigde financiële middelen vastgelegd. Met het vastgestelde niveau wordt ingezet op het behoud van duurzame en veilige kunstwerken.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Het areaal bestaat uit 60 objecten onderverdeeld 10 verkeersbruggen, 15 duikerbruggen, 25 fiets- en voetgangersbruggen, 3 tunnels, 6 kademuren en 1 overkluizing. Daarnaast heeft de gemeente circa 530 duikers in beheer.

In het beheerplan is vastgesteld om de civiele kunstwerken op een "redelijk" onderhoudsniveau te onderhouden (conditiescore 3 NEN 2767-4). Dit onderhoudsniveau komt overeen met het afgesproken beeldkwaliteitsscore "B" in de IBOR.

Financiële consequenties beleidsdoel

De totale lasten/baten voor civiele kunstwerken (exclusief apparaatskosten) vallen onder programma 3 beheer openbare ruimte. Het budget is opgedeeld in regulier budget en budget voor groot onderhoud.

x € 1.000	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Regulier budget	8	8	8	8

x € 1.000	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Groot onderhoud budget	48	48	48	48

Openbare verlichting

Het beleidskader

Het beleidskader voor de openbare verlichting is in de raadsvergadering van 24 oktober 2016 vastgelegd in het beleidsplan Licht in de Openbare Ruimte. Er is in het digitale beleidsplan vastgelegd waarom, waar en hoe openbare verlichting wordt toegepast evenals het kwaliteitsniveau en de financiële middelen. Het vastgestelde beleidsplan Integraal beheer openbare ruimte bekrachtigt het eerder vastgestelde gedifferentieerde onderhoudsniveau.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Het openbare verlichtingsareaal in onze gemeente bestaat uit (afgerond): 5.900 lichtmasten, 6.100 armaturen en 6.250 lampen. Jaarlijks verbruikt de openbare verlichtingsinstallatie ca. 750.000 kWh elektrische energie.

De onderhoudstoestand wordt beoordeeld conform de beeldkwaliteitscatalogus openbare ruimte van het CROW. Voor centrumgebieden geldt het beeldkwaliteitsniveau A en voor de overige functiegebieden geldt een beeldkwaliteitsniveau B.

Financiële consequenties

Voor de openbare verlichting worden kosten gemaakt. Deze kosten worden verdeeld volgens de landelijke kengetallensystematiek van de NSVV (Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde). De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget, waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders.

Er wordt onderscheid gemaakt in drie kostensoorten:

1. Energiekosten: netwerkkosten, kosten levering en de energiebelasting.
2. Onderhoud en Beheer: onderhoud aan de masten en lampen en schades.
3. Investeringskosten: kosten voor renovaties die zijn opgenomen in het investeringsplan.

De drie kostensoorten voor openbare verlichting zijn in de gemeente Dalfsen als volgt:

Exploitatie exclusief investeringen(energie, dagelijks beheer en onderhoud)

x € 1.000	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Openbare verlichting	177	177	175	175

Voor de renovaties van de installaties heeft de gemeenteraad uitvoeringskredieten beschikbaar gesteld door middel van het investeringsplan. Volgens het vastgestelde investeringsplan 2017 – 2020 ziet het overzicht voor vervanging er in de komende jaren als volgt uit:

Investerings (groot onderhoud binnen de exploitatie)

x € 1.000	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Openbare verlichting	110	110	110	110

Bovenstaande kosten hebben betrekking op het beheer en onderhoud van de aanwezige verlichtingspunten. Dat wil zeggen: de kosten van de aanleg van verlichtingspunten in nieuwe woonwijken, industrieterreinen, herinrichtingsplannen en inbreidingslocaties zijn hierin niet opgenomen. De kosten voor de aanleg van openbare verlichting in nieuwe woonwijken en industrieterreinen worden opgenomen en verantwoord in de grondexploitatie. De kosten voor de aanleg van openbare verlichting bij inbreidingen of grootschalige herinrichtingsplannen worden opgenomen in de desbetreffende exploitaties.

Riolering

Het beleidskader

Het gemeentelijk rioleringsplan is leidend voor het onderhoud van de gemeentelijke riolering.

In het in 2017 vastgestelde plan staat het gewenste niveau van onderhoud, welke risico's we nemen en hoeveel geld daarvoor nodig is.

Onze ambitie voor het onderhoud van de riolering is "spaarzaam en betrouwbaar daar waar het moet, vooruitstrevend daar waar het (eenvoudig) kan".

Welke werkzaamheden wij uitvoeren voor het onderhoud van riolering staat in het rioolbeheerplan.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Riolering bestaat uit diverse objecten zoals buizen, putten en pompen voor inzameling en transport van afvalwater, maar bijvoorbeeld ook wadi's voor de infiltratie van regenwater en drainage voor beheersing van de grondwaterstand. In hoofdzaak bestaat de riolering uit 169 kilometer vrijverval riolering en 63 kilometer mechanische riolering. Er zijn meer dan 3.500 inspectieputten, 9.200 kolken, 30 gemalen en 300 pompunits. Voor gedetailleerde informatie over deze voorzieningen wordt verwezen naar het beheerplan en naar het basisrioleringsplan.

In het gemeentelijke rioleringsplan is vastgelegd, aan welke voorwaarde(n) we willen voldoen en hoe de voorzieningen dan functioneren in een kwalitatieve maat. De eisen hebben betrekking op het inzamelen, transporteren en verwerken ten behoeve van de volksgezondheid, woonbaarheid en het milieu. De bijbehorende maatstaven (kwalitatieve indicatoren) zijn gericht op de effecten, wat ervaart de burger en / of omgeving. De resultaten worden afgeleid uit de geregistreerde meldingen.

Maatstaven	2020
< 5 meldingen van het niet kunnen lozen van afvalwater door het niet functioneren van het gemeentelijke riool.	
< 2 meldingen van gezondheid gerelateerde klachten door contact met afvalwater in de openbare ruimte.	
< 5 meldingen van stank gerelateerde klachten vanuit de gemeentelijke riolering.	

Maatstaven	2020
< 10 meldingen van grondwateroverlast veroorzaakt door gemeentelijke voorzieningen.	

Maatstaven	2020
< 10 meldingen van het niet kunnen lozen van hemelwater door het niet functioneren van het gemeentelijke riool.	
< 5 meldingen van wateroverlast per jaar.	
< € 5.000,- schade door wateroverlast per jaar.	

Maatstaven	2020
< 1 meldingen van persoonlijk letsel als gevolg van ernstige gebreken.	
< € 5.000,- schade door ernstige gebreken van objecten in de openbare ruimte.	

Financiële consequenties

In het gemeentelijke rioleringsplan is de huidige situatie omschreven, is de ambitie met het gewenste onderhoudsniveau vastgesteld en zijn de bijbehorende maatregelen en middelen bepaald. Het totaalpakket vormt de grondslag voor het kostendekkende tarief van de rioolheffing. Er wordt voor de riolering met een voorziening voor toekomstige onderhoud gewerkt. De totale lasten van de riolering vallen onder programma 8 duurzaamheid en milieu.⁷

Exploitatie (dagelijks onderhoud)

x € 1.000	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Riolering	367	367	368	373

Mutatie voorziening riolering

x € 1.000	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Bruto dotatie	534	531	528	524

Om invulling te geven aan de gestelde doelen zijn voor de maatregelen de volgende bedragen opgenomen. Het bedrag wordt onttrokken aan de voorziening riolering.

Groot onderhoud (incl. vervanging)

x € 1.000	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Maatregelen uitvoering GRP	275	275	275	275

Bedrag is exclusief de onttrekking aan de voorziening

Nieuwe ontwikkelingen en verbeter maatregelen

x € 1.000	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Nieuwe ontwikkelingen GRP	50	50	50	50

Water

Het beleidskader

Het gaat hier met name om het beheer van watergangen met een schouwplicht. Andere watergangen zijn functioneel onderdeel van wegen of openbaar groen en worden vanuit de betreffende budgetten gedekt. De beheerkosten worden gemaakt voor het maaien en onderhouden van watergangen (met name in het buitengebied) en het afvoeren of verwerken van het maaisel.

Het beleidskader wordt gevormd door;

- de Waterwet;
- de Keur van het waterschap Drents Overijsselse Delta;
- de Legger van het waterschap Drents Overijsselse Delta;
- de Wet natuurbescherming;
- de Wet milieubeheer.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Jaarlijks vindt onderhoud plaats aan de watergangen met een schouwplicht (Secundaire watergangen) wordt het schouwafval opgeruimd waarvoor een ontvangstplicht bestaat (Primaire watergangen). De omvang van de Secundaire watergang waarvoor een opdracht ligt om die in samenwerking met aanliggende eigenaren te onderhouden, omvatten 84 km aan lengte. Voor 149 km aan watergangen geldt een schouwplicht en wordt het schouwafval opgeruimd.

Financiële consequenties

De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders. De totale lasten van de watergangen:

x € 1.000	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Watergangen	62	172*	62	62

*In 2021 incidenteel € 110.000 beschikbaar voor vervanging beschoeiingen (PPN 2019-2022)

Openbaar groen

Het beleidskader

Het onderhoud en de inrichting van het openbaar groen vindt plaats conform de kwaliteitsniveaus van het beleidsplan Integraal beheer openbare ruimte en volgens het Groenstructuurplan gemeente Dalfsen (GSP) 2013-2017.

De kwaliteitsniveaus die gehanteerd worden zijn onderhoudsniveau A in winkelgebieden en onderhoudsniveau B voor de overige gebieden binnen en buiten de bebouwde kom.

In het GSP worden de kwaliteiten van de groene openbare ruimte in de vijf kernen beschreven.

Tevens beschrijft het GSP visies voor de beleidsthema's bomen, snippergroen, speelplaatsen en honden.

De identiteit van de gemeente Dalfsen wordt voor een belangrijk deel bepaald door aanwezigheid van bomen, beplanting en ander groen. Het zorgt er onder andere voor dat het prettig leven is. Afgelopen jaren is gewerkt aan het verbeteren van de huidige groenstructuur in Dalfsen zowel bij nieuwbouw als in de bestaande delen, de belangrijkste beheer en verbetervoorstellen zijn gerealiseerd of zijn in voorbereiding. De opgaven van de komende jaren op het gebied van klimaatadaptatie, energietransitie, circulair en biodiversiteit vragen een bepaalde invulling van groen (landschappelijke inpassing, bomen wijken niet voor aanleg zonnepanelen, waterberging, circulair terreinbeheer, natuur inclusieve landbouw, incestvriendelijk beheer). In 2020 wordt het groenstructuurplan geactualiseerd. Hierin wordt tevens opnieuw gekeken welke groenstructuren gewaarborgd of juist versterkt moeten worden. Ook wordt gekeken naar waar ruimte is voor participatie in het groen. De groenvisie zal in de toekomst integraal onderdeel uitmaken van de omgevingsvisie dat in het kader van de omgevingswet opgesteld zal worden.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Het openbaar groen in de gemeente Dalfsen omvat in totaal ± 142 ha. Het totale bomenbestand binnen de kom beslaat ruim 17.100 stuks en buiten de bebouwde kom circa 38.000 stuks.

Financiële consequenties

Er wordt onderscheid gemaakt in twee kostensoorten:

1. Onderhoud en beheer aan de groene buitenruimte (bomen, bosplantsoen, heesters, gras), hondentoiletten.
2. Investeringskosten: de uitvoeringsprojecten uit het GSP worden betaald uit de reserve herstructurering openbaar groen. Deze reserve wordt gevoed door de verkoop van openbare groenstroken.

De kosten voor de aanleg van openbaar groen in nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen zijn opgenomen en verantwoord in de grondexploitaties.

De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders. De kosten voor openbaar groen zijn in de gemeente Dalfsen als volgt:

x € 1.000	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Openbaar Groen	511	505	553	543

Investerings (groot onderhoud binnen de exploitatie)

x € 1.000	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Openbaar Groen	50	50	50	50

Gebouwen

Het beleidskader

De wijze waarop de gemeentelijke gebouwen worden onderhouden en in stand worden gehouden, is vastgelegd in het beheerplan Onderhoud Gemeentelijke Gebouwen 2019 - 2023. Dit beheerplan is vastgesteld in de raadsvergadering van 18 juni 2018.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

De gemeente heeft circa 25 gebouwen in eigendom. Gezamenlijke deler is dat alle gebouwen worden gebruikt voor maatschappelijke doeleinden. Alle gebouwen bij elkaar hebben een bruto vloeroppervlakte van ruim 25.000 m² en vertegenwoordigen een WOZ-waarde van in totaal ruim 25 miljoen euro.

Financiële consequenties

De benodigde middelen voor de uitvoering van werkzaamheden worden ten laste gebracht van de jaarbegroting (contracten, abonnementen, klachtenonderhoud) of worden onttrokken aan de voorziening groot onderhoud gebouwen (meerjarenonderhoud en eenmalige uitgaven).

De voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen wordt gevoed vanuit de jaarlijkse dotaties voor diverse gebouwen. De jaarlijkse dotatie van € 165.000 is gebaseerd op een onderhoudsplanning van tien jaar.

Verzekeringsbeleid

Van de gemeentelijke kapitaalgoederen zijn de gebouwen, inclusief die voor het onderwijs, verzekerd op basis van een uitgebreide gevarenpolis voor gemeenten (brand, storm, inbraak e.d.).

De verzekering voor de eigendommen van de gemeente (gebouwen, inventaris, elektronica) en voor de scholen (gebouwen, inventaris, elektronica) is in 2018 Europees aanbesteed. De nieuwe polis heeft een looptijd van drie jaar (01-01-2019 tot 01-01-2022), met stilzwijgende verlenging voor 12 maanden, tenzij 2 maanden voor de afloopdatum opgezegd. De polis kent een eigen risico van € 2.500.

Alle gebouwen, gemeentelijk eigendom en scholen, zijn eind 2018 opnieuw getaxeerd. Omdat de verzekering van de gebouwen een jaarlijkse indexering kent hebben deze taxaties een geldigheidsduur van zes jaar

4 Financiering

Algemeen

De paragraaf financiering is een verplicht onderdeel van de begroting. De verplichting hangt samen met de wet Fido (Wet financiering decentrale overheden). Deze paragraaf bevat, conform artikel 13 van het BBV, in ieder geval de beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille. De paragraaf financiering vormt, samen met de financiële verordening (artikel 212 van de Gemeentewet) en de uitvoeringsregels treasury, een belangrijk instrument voor het sturen, beheersen, verantwoorden van en toezicht houden op de financieringsfunctie. In september 2018 heeft de raad specifieke uitgangspunten vastgesteld voor het verstrekken van leningen en garanties.

In deze documenten worden onder meer doelstellingen, uitzettingen en garanties, financiering, kasbeheer en organisatie van de treasuryfunctie rond het liquiditeitenbeheer van de gemeente op korte en lange termijn vastgelegd. Zij geven de kaders weer waarbinnen de treasuryactiviteiten dienen te worden uitgevoerd. We zetten onze treasuryfunctie in 2020 op dezelfde risicomijdende wijze voort als in de jaren daarvoor.

De gemeente verkeert permanent in de situatie van financieringsbehoefte. Dit houdt verband met het stelsel van baten en lasten, waarbij investeringen worden geactiveerd en de lasten in de vorm van afschrijvingslasten ten laste van de exploitatie worden gebracht. Deze handelwijze leidt ertoe dat de investeringsuitgaven gedurende de periode van afschrijving gefinancierd moeten worden. Daarnaast ontstaat een financieringsbehoefte door het in de tijd achterlopen van de inkomsten bij de uitgaven. Voor de financieringsbehoefte worden leningen afgesloten. Door het aantrekken van geld van derden ontstaat een schuldpositie. De gemeente moet de leningen aflossen en betaalt gedurende de looptijd van de lening rente. Gemeenten zijn bij deze financieringswijze gehouden aan twee normen uit de wet Fido: de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Procedures en bevoegdheden zijn uitgewerkt in de uitvoeringsregels treasury.

Kasgeldlimiet

Gegeven de permanente financieringsbehoefte, kunnen fluctuaties in rentelasten voor de gemeente risico's met zich meebrengen. Om deze risico's zoveel mogelijk te beperken is de kasgeldlimiet ingesteld. De kasgeldlimiet stelt grenzen aan de mate waarin de financieringsbehoefte wordt gedekt met kortlopende leningen (< 1 jaar). De kasgeldlimiet is uitgedrukt in een percentage van de omvang van de begroting. Voor 2020 bedraagt dit, bij ministeriële regeling vastgestelde, percentage 8,5. De omvang van de begroting op 1 januari 2020 bedraagt € 65.492.000. De kasgeldlimiet bedraagt dan € 5.567.000.

Renterisiconorm

Om het risico van renteaanpassing en herfinanciering bij langlopende leningen (> 1 jaar) te beperken is de renterisiconorm ingesteld. Deze norm is bij ministeriële regeling bepaald en houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Uit het volgende overzicht blijkt dat we ruim binnen de renterisiconorm blijven.

	Variabelen renterisico(norm)	2020	2021	2022	2023
1	Renteherziening	0	0	0	0
2	Aflossingen	1.395	1.395	1.395	1.395
3	Renterisico (1+2)	1.395	1.395	1.395	1.395
4	Renterisiconorm	13.098	13.219	12.578	12.495
5a=(4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	11.703	11.824	11.183	11.100
5b=(4<3)	Overschrijding renterisiconorm				
	Berekening renterisiconorm				
	Begrotingstotaal	65.492	66.093	62.891	62.475
	Bij ministeriële regeling vastgesteld %	20%	20%	20%	20%
4	Renterisiconorm	13.098	13.219	12.578	12.495
	(bedragen x €1.000)				

Langlopende geldleningen

In januari 2017 heeft de gemeente voor het laatst nieuwe geldleningen aangetrokken van respectievelijk € 10 miljoen en € 5 miljoen. In 2023 vervalt de eerstvolgende lening.

Op 1 januari 2020 bedraagt de restantschuld van de langlopende geldleningen € 17,7 miljoen.

NAAM GELD- GEVER	LAATSTE AFL.	RENTE %	LENING	AFLOS- SING T/M 2019	SCHULDRES- TANT OP 01-01-20	RENTE 2020	AFLOSSING 2020	AFLOS- SING T/M 2020	SCHULD- RES- TANT OP 31-12-20
B.N.G.	2042	1,225	10.000.000	800.000	9.200.000	112.700	400.000	1.200.000	8.800.000
B.N.G.	2042	1,275	5.000.000	400.000	4.600.000	58.650	200.000	600.000	4.400.000
B.N.G.	2024	1,84	7.500.000	3.750.000	3.750.000	68.925	750.000	4.500.000	3.000.000
B.N.G.	2023	5,29	1.134.451	952.938	181.512	9.602	45.378	998.316	136.134
TOTAAL			23.634.451	5.902.938	17.731.512	249.877	1.395.378	7.298.316	16.336.134

Rentebeleid in de gemeente Dalfsen

Het rentebeleid ziet er als volgt uit:

- over het eigen vermogen wordt geen rente berekend
- daardoor vindt geen rentebijdrage aan de reserves plaats
- de rentekosten bestaan derhalve alleen uit externe rentekosten
- bepalend hierbij zijn de te verwachten rentekosten (begroting) of de werkelijke rentekosten (jaarrekening)
- een deel van deze rentekosten wordt doorberekend aan de grex; daarbij is het toegestaan het rentepercentage te corrigeren met plus of min 0,5%

Hieronder volgt een berekening van de rentekosten volgens het format dat is voorgeschreven.

Rentetoerekening begroting 2020	(- is nadeel)
De externe rentelasten over korte en lange financiering	-249.877
De externe rentebaten	179.897
Saldo 1: totaal van rentelasten en rentebaten	-69.980
De rente die aan de grex moet worden doorberekend (opbrengst)	138.981
Saldo 2: aan taakvelden toe te rekenen externe rente	69.001
Interne rente over eigen vermogen	0
Interne rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	0
Saldo 3: aan taakvelden toe te rekenen externe en interne rente	69.001
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (deze is nihil bij een positief saldo van externe en interne rente)	0
Renteresultaat op taakveld treasury	69.001

5 Bedrijfsvoering

Algemeen

Bedrijfsvoering is ondersteunend en adviserend aan de organisatieonderdelen, het gemeentebestuur, directie en management.

In deze paragraaf gaan wij in op organisatieontwikkeling, personeelsbeleid, samenwerking, inkoopbeleid, informatievoorziening & automatisering, Geo-informatie en documentbeheer, juridische kwaliteitszorg en rechtmatigheid.

Nieuw Financieel Systeem

Het huidige financieel systeem (FMS) is om diverse redenen aan vervanging toe. De raad heeft hiervoor budget beschikbaar gesteld. In 2019 en 2020 wordt hard aan deze vervanging gewerkt. Het plan van aanpak is in de zomer van 2019 vastgesteld. Het globale stappenplan luidt:

• Marktverkenning en aanbesteding	2e halfjaar 2019
• Technische inrichting systeem en realisatie technische koppelvlakken	1e halfjaar 2020
• Testen, trainen gebruikersorganisatie en eventueel converteren	2e halfjaar 2020
• Go live	1 januari 2021
• Live en after go live support	1e halfjaar 2021

Organisatieontwikkeling

Ambtelijke organisatie

In het laatste kwartaal van 2019 zijn we gestart met de voorbereidingen op het Medewerkers Onderzoek. Het daadwerkelijke onderzoek wordt in het eerste kwartaal van 2020 uitgevoerd, waarbij we uit de resultaten van het onderzoek aandachtspunten inventariseren en in samenwerking met medewerkers actiepunten formuleren.

De vele veranderingen in onze omgeving, zoals implementatie van de Omgevingwet, transformatie van sociaal domein, bestuurlijke vernieuwing, digitalisering en big data krijgen ook de komende jaren nadrukkelijk de aandacht.

Het managementteam heeft een toekomstvisie opgesteld. Hierin zijn alle ontwikkelingen in kaart gebracht en is bekeken wat deze ontwikkelingen van onze organisatie en medewerkers vragen. De komende jaren staan in het teken van ontwikkelen en faciliteren van medewerkers in een andere manier van werken om goed toegerust te zijn en mee te kunnen bewegen in de komende veranderingen.

Personeelsbeleid

Ziekteverzuim

Als kengetal heeft de directie vastgesteld dat het verzuimpercentage onder de 5% moet blijven. Per kwartaal wordt het ziekteverzuim bekeken door het management en waar nodig worden maatregelen genomen om bij te sturen. Het ziekteverzuim was in 2018 4,13%. In het eerste halfjaar van 2019 was het ziekteverzuim 3,65%.

Salarispost

In de nieuwe cao zijn vakbonden en gemeenten een salarisstijging van 6,25% overeengekomen, waarvan 3,25% in 2019 en 3% in 2020.

Dalfsen als aantrekkelijke werkgever

De krapte op de arbeidsmarkt neemt toe. Gemeenten vissen allemaal in dezelfde vijver. Het is belangrijk om goed gekwalificeerde medewerkers aan te trekken en te houden. Wij gaan onderzoeken hoe wij als Dalfsen een aantrekkelijke werkgever kunnen blijven en onze positie op de arbeidsmarkt kunnen behouden.

Wet banenafpraak

In de wet banenafpraak 'Meedoen naar vermogen' is de afspraak met betrekking tot het creëren van extra banen voor mensen met een arbeidsbeperking vastgelegd. Naast het overtuigen van ondernemers binnen de gemeente Dalfsen om mensen met een arbeidsbeperking in te zetten, hebben we ook de taak te zorgen voor voldoende instroom in de ambtelijke organisatie.

Door de oprichting van Stichting Dalfsen Werkt in 2016 geven wij uitvoering aan deze wet. Wij zijn een organisatie met kansen voor iedereen: "Iedereen doet mee en iedereen hoort erbij!"

Aandacht voor arbo en vitaliteit

De gemeente Dalfsen heeft structurele zorg voor veilig en gezond werken. Er is ook aandacht voor vitaliteit; lichamelijke en geestelijke fitheid. Dalfsen scoort dan ook goed in de medewerkersonderzoeken. Het kan echter altijd beter; met name op het punt van mentale fitheid. Een te hoge werkdruk en (hierdoor) verstoorde balans werk/privé liggen op de loer. Dalfsen houdt de komende jaren dan ook vinger aan de pols om vroegtijdig mogelijke uitval te signaleren. Zo is er structureel aandacht voor dit onderwerp in de 'goed gepraat-gesprekken' en is er voor managers en medewerkers een cursusaanbod voor het herkennen van psychische klachten en het vergroten van mentale weerbaarheid. Daarnaast is er de mogelijkheid van deeltijdontslag.

Dalfsen staat niet alleen in de zorg voor werkdruk en werk/privébalans, want dit is een landelijk beeld. Dit geldt ook voor uitdagingen als langer doorwerken, vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt. Daarnaast zorgt digitalisering dat werk verandert en functies wijzigen of zelfs vervallen. Fysieke en mentale vitaliteit helpen medewerkers inzetbaar te blijven; hierop ligt dan ook het accent in het arbo- en vitaliteitsplan.

Samenwerking

Samenwerking

Onze 'zoekrichting' in de regionale samenwerking gaat vooral naar Zwolle en omgeving. We hebben daarin belangrijke stappen gezet op het gebied van economische ontwikkeling (de Regio Zwolle) en de bedrijfsvoering (voor de taken ICT, inkoop en personeels- en salarisadministratie, samen met Zwolle, Kampen en de provincie Overijssel). We zullen dit de komende jaren continueren en waar dat zinvol is ook intensiveren. Zo zoeken we op taakgebieden waarin we als Dalfsen een te kleine schaal hebben om effectief en kostenefficiënt te opereren, de samenwerking met Zwolle. Op korte termijn gaat dit bijvoorbeeld spelen op het gebied van informatievoorziening en –beveiliging. Onze primaire oriëntatie op Zwolle en regio betekent niet dat we andere samenwerkingsverbanden uitsluiten. Er zijn meerdere thema's denkbaar waar een samenwerking in een andere windrichting meer voor de hand ligt.

Bij nieuwe samenwerkingsverbanden zullen we blijvend oog houden voor de governancestructuren en de wijze waarop democratische controle door de gemeenteraad kan worden geborgd.

Inkoopbeleid

Vanaf 1 mei 2018 maken we op het gebied van inkoop gebruik van de diensten van het Shared Service Centrum (SSC) ONS. Door de aansluiting kunnen we gebruik maken van alle expertise die het SSC ons biedt. Fasegewijs gaan we aan de slag om intern het inkoopproces verder te professionaliseren. In 2019 is het formele verzoek ingediend om per 1.1.2020 als volwaardig partner toe te mogen treden tot SSC-ONS.

Informatievoorziening & automatisering

Informatiebeveiliging

Vanaf 2020 volgen we op het gebied van informatiebeveiliging de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Hierin staan verschillende normen op het gebied van informatiebeveiliging. De BIO betreft één baseline voor alle bestuursorganen van de Nederlandse overheid, daar waar elk bestuursorgaan zijn eigen baseline had. Dit komt voort uit de wet- en regelgeving en algemeen geldende beveiligingsprincipes, vanuit de ISO 27001 en ISO 27002. De BIO zorgt voor een meer risico gebaseerde aanpak. Voor het jaar 2020 hebben we een risico gebaseerd actieplan opgesteld om een selectie van maatregelen vanuit de BIO te implementeren. Denk aan het instroom, doorstroom en uitstroom proces van personeel en externen en een nieuwe bewustwordingscampagne rondom informatiebeveiliging en privacy.

Door ontwikkelingen zoals de transitie naar SSC ONS, de BIO en ontwikkelingen op internationaal gebied zoals ransomware*, (spear)phishing**, cyberspionage etc., is het belangrijk dat we blijven investeren in veiligheid van onze applicaties en systemen. Dit betreft o.a. het stellen van beveiligingseisen aan onze leveranciers en aan SSC ONS en het treffen van extra maatregelen per applicatie op beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid. Denk hierbij aan two factor authenticatie op de mailservice, in verband met het extra beveiligen tegen phishing en hacking, extra controles op autorisaties, het verbeteren van het inkoopproces. Bovendien wordt goed functioneel beheer op applicaties steeds belangrijker binnen de organisatie vanwege de transitie naar SSC ONS.

De gemeentebrede zelfevaluatie ENSIA (Eenduidige Normatief Single Information Audit) omtrent informatieveiligheid wordt in 2019 weer uitgevoerd, verantwoording zal in begin 2020 afgelegd worden. De gemeentebrede zelfevaluatie is de basis van de horizontale verantwoording informatieveiligheid binnen de gemeente Dalfsen, die het college B&W jaarlijks aflegt aan de gemeenteraad. In de paragraaf Bedrijfsvoering in het jaarverslag verantwoordt het college van B&W zich aan de gemeenteraad over informatiebeveiliging in brede zin ('horizontale verantwoording'). Hierbij zal worden ingegaan op de ENSIA resultaten. Bovendien zullen knelpunten en de voortgang van de implementatie omtrent de Baseline informatieveiligheid aangestipt worden.

Begin 2020 vindt er naar aanleiding van ENSIA een Audit plaats betreffende SUWInet en DigiD. Met deze audit wordt er verantwoording afgelegd richting toezichthouders/de diverse Ministerie door middel van een collegeverklaring. Ook zal de Raad de collegeverklaring ontvangen. Begin 2021 zal er op eenzelfde manier verantwoording worden afgelegd richting de Raad over informatieveiligheid omtrent het jaar 2020.

*Hierbij wordt met speciale software 'gegijzeld' de computer met als doel om tegen vergoeding de computer weer vrij te geven

**Hierbij worden ontvangers van mails (en sms/whatsapp berichten) ertoe verleid om persoonlijke gegevens te delen, zoals gebruikersnamen en wachtwoorden of bankgegevens

Informatievoorziening

Op het gebied van informatievoorziening liggen er in 2020 kansen voor een samenwerking met de SSC-ONS partners. Op het gebied van Datagedreven Werken spelen binnen omliggende gemeenten dezelfde vraagstukken als in Dalfsen en kunnen we elkaar versterken met expertise. Het op orde brengen van data om datakwaliteit te verbeteren is een belangrijk aandachtspunt.

Daarnaast wordt er gekeken naar een optimalisering van de digitale dienstverlening. Kan er gebruik worden gemaakt van de Berichtenbox van Mijn Overheid, of dient er een andere manier van digitale dienstverlening te worden gekozen? De Berichtenbox is een onderdeel van de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) van de Overheid, waar Dalfsen op aangesloten is.

Verder wordt er nadere invulling gegeven aan het door M&I Partners opgeleverde Bedrijfsinformatieplan uit 2018. Dit plan is destijds voor meerdere jaren opgesteld en zal worden bijgestuurd en geüpdatet waar dat noodzakelijk wordt geacht.

Geo-informatie en documentbeheer

Geo-informatie

Doorontwikkeling in Samenhang van de geo-basisregistraties

De afgelopen jaren is er hard gewerkt aan de opbouw van maatschappelijk waardevolle basisregistraties en andere voorzieningen in het geo-informatiedomein. Het resultaat van deze inspanningen mag er zijn.

De basis staat en wordt gebruikt. Zo zijn er met de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), en de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT), de afgelopen jaren twee basisregistraties gerealiseerd. Daarnaast is er een start gemaakt met de Basisregistratie Ondergrond (BRO) en is er geïnvesteerd in de kwaliteit, actualiteit en het gebruikersgemak van de twee reeds bestaande basisregistraties Kadaster (BRK) en Topografie (BRT).

Het gebruik en het maatschappelijk nut van deze basisregistraties en de aangrenzende voorzieningen overtreft de verwachtingen in zeer grote mate. Er is daarmee een aantrekkelijk fundament gelegd voor een nationale geo-informatie infrastructuur met een hoog maatschappelijk rendement

Ondanks en dankzij dit succes is het belangrijk om de geo-basisregistraties in de nationale geo-informatie infrastructuur, stapsgewijs, door te ontwikkelen:

- De huidige infrastructuur heeft niet het benodigde niveau van robuustheid, schaalbaarheid en zekerheid dat past bij het enorme gebruik en de maatschappelijke relevantie.
- De geo-basisregistraties zijn los van elkaar ontwikkeld, en vormen daardoor nog geen samenhangend geheel. Dat staat optimale synergie in sturing, bekostiging, inwinning, kwaliteitsbeheer, en gebruik, en de bijbehorende kostenvoordelen, in de weg.
- Met het stijgende gebruik zijn er additionele gebruikersbehoeften ontstaan, en zullen deze blijven ontstaan. De inhoudelijke en technische doorontwikkeling die dat vraagt, levert meer maatschappelijk rendement op en is efficiënter te realiseren, wanneer dit in samenhang gebeurt.

Het Ministerie van BZK is daarom gestart met de ontwikkeling van een samenhangende objectenregistratie. Deze samenhangende objectenregistratie zal impact hebben op de huidige basisregistraties BAG, BGT, BRO en WOZ die de gemeente Dalfsen (op de WOZ na) in eigen beheer uitvoert. We volgen de ontwikkelingen dan ook op de voet.

Juridische kwaliteitszorg

Legal Quick Scan

Als uitwerking van de organisatieontwikkeling is een organisatiebrede legal audit in de vorm van een quick scan gehouden. Een aantal van de hierin opgenomen aanbevelingen zullen de komende jaren verder worden uitgewerkt, met als doel verbetering of behoud van de juridische kwaliteit. Er wordt een extra slag gemaakt door het invoeren van een juridische check op college- en raadsvoorstellen, waarvoor extra capaciteit is toegevoegd. Ook zullen er de komende jaren, in overleg met team Concern Control weer audits op werkprocessen worden gehouden.

Wet elektronische publicatie algemene bekendmakingen en mededelingen

In het regeerakkoord is afgesproken dat de communicatie door de overheid zoveel mogelijk digitaal moet plaatsvinden. Voor een deel van de gemeentelijke bekendmakingen, bijvoorbeeld voor verordeningen, vindt de rechtsgeldige bekendmaking al in het elektronisch Gemeentebblad plaats. De bedoeling van het wetsvoorstel 'elektronische publicatie algemene bekendmakingen en mededelingen' is, dat straks alle wettelijk voorgeschreven mededelingen en kennisgevingen in het elektronisch Gemeentebblad zullen plaatsvinden. Het huis-aan-huis blad heeft voor deze bekendmakingen dan nog uitsluitend een facultatief karakter. Dit wetsvoorstel zal de komende jaren verder worden uitgewerkt.

Wet open overheid (Woo)

De initiatiefnemers van het wetsvoorstel Wet open overheid (Woo) hebben overleg gehad met het Ministerie van Binnenlandse zaken om de in het regeerakkoord verwoorde zorgen van het kabinet rondom de uitvoerbaarheid en de kosten van het wetsvoorstel weg te nemen. Begin 2019 is een wijzigingsvoorstel voor de Wet open overheid (Woo) bij de Tweede Kamer ingediend, met verduidelijkingen en wijzigingen die eraan bijdragen dat het doel (een open overheid) bereikt wordt zonder hoge kosten. Het wetsvoorstel wordt in het najaar van 2019 in de Tweede Kamer besproken. De Woo zal op termijn de huidige Wet openbaarheid van bestuur gaan vervangen.

Rechtmatigheid

In artikel 213 van de Gemeentewet is opgenomen dat de accountant jaarlijks een verklaring moet afgeven over de mate waarin gemeenten rechtmatig handelen. Bij het afgeven van de rechtmatigheidsverklaring baseert de accountant zich mede op de bevindingen van de door de gemeente verrichte interne controles. De gemeente heeft artikel 213 van de Gemeentewet vertaald naar de financiële verordening waarin is aangegeven dat het college zorgt voor interne toetsing van de getrouwheid van de informatieverstrekking en rechtmatigheid van beheershandelingen. Om deze reden worden - om te toetsen of rechtmatig wordt gehandeld - periodiek verbijzonderde interne controles op een selectie van processen verricht. De controles die worden verricht zijn vastgelegd in een interne controleplan. Dit plan wordt jaarlijks geactualiseerd en afgestemd met de accountant. In 2020 zullen in ieder geval controles worden verricht ten aanzien van de volgende processen:

- Inkopen en aanbestedingen;
- Personele lasten/ toepassing wet normering topinkomens;
- Verstrekte subsidies;
- Single Information Single Audit (SISA) / Inkomende subsidies;
- Legesopbrengsten omgevingswet (Wabo) en publiekszaken;
- Bestedingen en uitkeringen in het kader van de Participatiewet, WMO en Jeugdzorg;
- Treasury
- Algemene uitkering Rijk;
- Grondexploitatie;
- Bestedingen leerlingenvervoer;
- ICT en AVG.

De verbijzonderde interne controles leiden per proces tot aanbevelingen. Tweemaal per jaar wordt de opvolging van de aanbevelingen gemonitord.

Vanaf boekjaar 2021 zal het college een rechtmatigheidsverantwoording afgeven in plaats van de accountant. In 2019 is door middel van een nulmeting in kaart gebracht hoe we er als gemeente voor staan om in de toekomst deze verklaring te kunnen afgeven, de vervolgacties zijn (2019/2020):

- Visievorming: waar staan we en waar gaan we naar toe;
- Opstellen implementatieplan: het opnemen van concrete acties;
- Uitvoering implementatieplan: het uitvoeren van actiepunten inclusief het monitoren c.q. bewaken hiervan (doorloop naar 2021).

6 Verbonden partijen

Algemeen

Op grond van artikel 9, lid 2f van het BBV dient de programmabegroting een paragraaf Verbonden Partijen te bevatten. Volgens artikel 15 BBV dient deze paragraaf ten minste te bevatten:

- De visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting;
- De beleidsvoornemens over verbonden partijen;
- De lijst van verbonden partijen.

Het begrip verbonden partij is vastgelegd in het BBV en is als volgt gedefinieerd:

"Een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarbij de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft".

Van een financieel belang is sprake als aan de verbonden partij een bedrag ter beschikking is gesteld dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Van een bestuurlijk belang is sprake bij zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

In deze paragraaf treft u een overzicht aan van de verbonden partijen. De verbonden partijen worden in deze paragraaf opgesplitst in:

- Publiekrechtelijke verbonden partijen
- Privaatrechtelijke verbonden partijen
 - Coöperaties/vennootschappen
 - Stichtingen/verenigingen
 - Overige

Gelet op het feit dat de raad op 21 maart 2016 de [Kadernota Verbonden Partijen](#) heeft vastgesteld, beperkt deze paragraaf zich tot het geven van een totaalbeeld van de verbonden partijen en de financiële aspecten ervan.

Nieuw in deze paragraaf is Shared Service Centrum Bedrijfsvoering (SCC-ONS) te Zwolle. Vanwege de toetreding per 1 januari 2020 is deze opgenomen.

Evaluatie verbonden partijen:

In de door uw raad vastgestelde kadernota verbonden partijen is bepaald dat aan het einde van iedere raadsperiode een evaluatie zal plaatsvinden van de verbonden partijen. Doel van deze evaluatie is antwoord te geven op de vraag of de betreffende verbonden partijen nog steeds de geëigende vorm zijn om de doelstellingen van de gemeente te realiseren. Begin 2020 zal de evaluatie aan uw raad worden voorgelegd.

N.B.

De financiële ratio's voor de publiekrechtelijke verbonden partijen hebben betrekking op de jaren 2018 t/m 2020. De financiële ratio's met betrekking tot de privaatrechtelijke verbonden partijen (vennootschappen) hebben betrekking op 2018. Dit gelet op het feit dat wij van deze partijen enkel de jaarstukken ontvangen.

Gemeenschappelijke regeling openbaar lichaam

Naam	Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland		
Website	Veiligheidsregio IJsselland		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen	€ 3.610.3938	€ 4.008.000	€ 4.617.000
Vreemd vermogen	€ 32.076.679	€ 31.421.000	€ 30.395.000
Resultaat	€ 1.454.308	-/- € 352.000	€ 0
Gemeentelijke bijdrage	€ 1.729.932	€ 1.786.263	€ 1.827.414
Bron	Voorlopige jaarrekening Veiligheidsregio	begroting Veiligheidsregio	begroting Veiligheidsregio
Beleidsvoornemens	<p>Na een periode van interne focus richt Veiligheidsregio IJsselland zich de komende jaren meer op de buitenwereld en levert daarbij maatwerk in verbinding met de samenleving en onze partners. Doel is de continuïteit van de samenleving binnen de elf gemeenten uit onze regio te waarborgen, niet alleen door rampen te bestrijden, maar ook door ze te voorkomen. Burgers en partners mogen daarbij op haar rekenen als expert, strategische netwerkpartner en adviseur. Maar gelijktijdig worden ze uitgedaagd om zelf een actieve bijdrage te leveren aan een veilig IJsselland.</p> <p>Hoe ze dat gaan doen is beschreven in de Strategische Beleidsagenda 2019-2023 (inclusief Risicoprofiel). Hierin zijn de missie en visie van de Veiligheidsregio IJsselland als volgt verwoord:</p> <p>Missie: (Waarom bestaan wij?) Versterken van veiligheid in de fysieke leefomgeving: risico's beperken waar het kan en incidenten bestrijden waar het moet.</p> <p>Visie: (Hoe realiseren wij onze missie?) Wij:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kennen de risico's en communiceren hierover naar de inwoners van IJsselland; • maken gebruik van het vakmanschap van integere medewerkers; • verbinden ons in het netwerk door samenwerking met burgers en partners; • adviseren over en denken mee in de veiligheidsvraagstukken door de inbreng van onze kennis en kunde en wij stimuleren zelfredzaamheid van inwoners en bedrijven; • bereiden ons voor op mogelijke incidenten, ook samen met onze partners; • bestrijden incidenten wanneer ze zich voordoen en coördineren de inzet. 		

Ontwikkelingen

In de Strategische Beleidsagenda 2019-2023 worden de volgende externe ontwikkelingen benoemd:

- De regio heeft te maken met nieuwe risico's door gebruik van digitale technologieën (o.a. invloed social media, cyberaanvallen)
- De regio heeft te maken met veranderende risico's door klimaatverandering (bv. extreem weer, wateroverlast)
- De regio heeft te maken met nieuwe of complexere risico's door demografische veranderingen (bv. het aantal zelfstandig wonende kwetsbare inwoners die extra hulp nodig hebben bij rampen of crises neemt toe, steeds meer verkeerstromen en 'hoog-risico-evenementen' met grotere kans op verstoringen.
- Risico's zijn steeds vaker regio-overstijgend
- Burgers en bedrijven informeren zich steeds vaker via nieuwe kanalen over veiligheid in de regio (bv. social media)
- Burgers voelen zich steeds veiliger, maar verwachten steeds meer van de overheid bij rampen en crises (Burgers willen veel vrijheid van handelen, maar ook dat de overheid krachtig optreedt bij rampen en crises. Burgers en bedrijven verwachten snel concrete informatie van overheden tijdens en vóór een crisis.
- Gemeenten in de regio willen veiligheid dicht bij burgers organiseren
- Overheden verlangen dat burgers en bedrijven meer bijdragen aan veiligheid (Gemeenten en veiligheidsregio's willen zelfredzaamheid van burgers en bedrijven vergroten, zoals via voorlichting).
- Overheden veranderen wet- en regelgeving waar veiligheidsregio's aan moeten voldoen (Invoering van de Omgevingswet in 2021 vergroot de diversiteit in lokale regels waar VRIJ mee te maken heeft. Overheden verscherpen milieunormen, zoals voor duurzaam grondwater- en energiegebruik).
- Het Rijk stimuleert dat veiligheidsregio's meer samenwerken.

Risico's	<p>De Veiligheidsregio heeft een risicoprofiel opgesteld om de risico's van de organisatie in kaart te brengen. De tien risico's met de meeste invloed op de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit zijn:</p> <p>Grootschalige/langdurige inzet, stijgende rentepercentages, fiscale controles, stijgende pensioenpremies, datalek, transitie meldkamer, besluiten van het Veiligheidsberaad met financiële of personele gevolgen, marktontwikkelingen oefentrajecten, wijzigingen in beleid of financiering van de Rijksoverheid en complexiteit Europese aanbestedingen.</p> <p>Naast de top tien risico's speelt voor de Veiligheidsregio de mogelijke salariëring van het vrijwillige brandweerpersoneel als gevolg van een uitspraak van het Europese Hof. Er is een risico dat elementen in de rechtspositie van de brandweervrijwilligers in strijd zijn met de normen uit Europese en internationale regelgeving en jurisprudentie van het Europese hof. Dit vraagt nader onderzoek. In den lande circuleren percentages van 25 tot 40% als mogelijke meerkosten als gevolg van het omzetten van vrijwilligheid in een vorm van dienstverband. Voor de Veiligheidsregio zou dat in de range kunnen liggen van € 1.000.000 – € 1.600.000 op jaarbasis bij een gelijkblijvend voorzieningenniveau. Voor Dalfsen is, als dit bedrag niet als taakstelling binnen de begroting van de Veiligheidsregio wordt opgelost, een bedrag van € 50.000 tot € 80.000.</p> <p>Op basis van alle risico's met bijbehorende inschatting is een analyse gemaakt van de benodigde weerstandsvermogen, dat op basis van een zekerheidspercentage van 90%, € 1,18 miljoen zou moeten bedragen. De benodigde weerstandscapaciteit ligt in de lijn der verwachting op basis van de bedragen die andere veiligheidsregio's hanteren.</p> <p>De Veiligheidsregio IJsselland heeft op 31-12-2018 een weerstandsvermogen van één miljoen euro, dat geeft een betrouwbaarheid van 85%. Op basis van het huidige risicoprofiel is de beschikbare weerstandscapaciteit iets te laag. Het is echter wel raadzaam definitieve uitspraken pas te doen wanneer enige ervaring is opgedaan met de gevolgde werkwijze in het benoemen en inschatten van risico's door de Veiligheidsregio.</p> <p>Op het moment dat zich risico's voordoen en/of er sprake is van een eventueel exploitatietekort kan de gemeente hiervoor worden aangesproken.</p>
----------	--

Naam	Gemeenschappelijke regeling GGD IJsselland		
Website	GGD IJsselland		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen	€ 3.014.000	€ 1.422.000	€ 1.472.000
Vreemd vermogen	€ 5.512.000	€ 5.283.000	€ 5.095.000
Resultaat	€ 1.692.000	n.n.b.	n.n.b.
Gemeentelijke bijdrage	€ 923.812	€ 998.941	€ 1.092.000
Bron	Jaarrekening 2018	Begroting 2020 GGD	Begroting 2020 GGD

Beleidsvoornemens	<p>“GGD IJsselland, voor een gezonde samenleving”. Zo luidt de missie van GGD IJsselland. Voor de lopende bestuursperiode (2018 tot 2023) is door het bestuur van de GGD een strategische beleidsagenda opgesteld: “Beweging vanuit regie” Deze bevat de beleidsvoornemens en beoogde effecten in vijf programmalijnen:</p> <p>1: Versterken publieke gezondheidszorg 2: Jeugd en kansrijke start 3: Psychische gezondheid 4: Gezonde leefomgeving 5: Preventieve gezondheidszorg voor ouderen</p>		
Ontwikkelingen	Zie beleidsvoornemens. De hier genoemde programmalijnen worden opgepakt.		
Risico's	<p>De gemeente betaalt een bijdrage per inwoner voor de basisproducten die voor alle gemeenten gezamenlijk worden uitgevoerd (inwonersbijdrage). GGD IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie. De beschikbare weerstandscapaciteit is op basis van het risicoprofiel van de GGD voldoende en binnen de afgesproken norm. Indien de weerstandscapaciteit niet te voldoet, dan kan de gemeente worden aangesproken naar rato van het inwonertal op een eventueel exploitatietekort (Dalfsen 5,4%). Additionele producten worden gefinancierd door de gemeenten die deze taken afnemen. Sinds 2013 is in de tarieven van de GGD een opslag verwerkt voor de dekking van de risico's. De risicocomponent in het tarief wordt gereserveerd voor dekking van eventuele frictiekosten die uit additionele taken kunnen voortvloeien. Risico's voor additionele producten kunnen niet ten laste komen van alle gemeenten in de gemeenschappelijke regeling.</p>		
Naam	Omgevingsdienst IJsselland		
Website	Omgevingsdienst IJsselland		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen	0	€ 755.258	€ 755.258
Vreemd vermogen	€ 2.102.779	€ 2.102.779	€ 2.102.779
Resultaat	€ 755.258	n.n.b.	n.n.b.
Gemeentelijke bijdrage	€ 476.219	€ 478.481	€ 477.913
Bron	Jaarrekening 2018 Omgevingsdienst	Begroting 2019 Omgevingsdienst	Begroting 2020 Omgevingsdienst

<p>Beleidsvoornemens</p>	<p>Een klant- en oplossingsgerichte werkwijze, dat is wat de eenduidige aanpak van de Omgevingsdienst IJsselland kenmerkt. De onafhankelijke experts wegen maatschappelijke belangen zorgvuldig af en vervullen een verbindende rol in het krachtenveld. Doel is om een optimale balans aan te brengen tussen een duurzame leefomgeving en nieuwe initiatieven. De missie van de Omgevingsdienst is daarom:</p> <p style="text-align: center;">Waarborgt de leefomgeving, versterkt bedrijven.</p> <p>De Omgevingsdienst wil voorop lopen met vernieuwende werkmethoden, actuele expertise en moderne ICT-voorzieningen. De Omgevingsdienst wil een hoogwaardige bijdrage leveren aan een veilige, gezonde, aantrekkelijke en duurzame omgeving om in te wonen, werken en leven. Onder het motto 'Lokale binding, regionale bundeling' combineert de Omgevingsdienst nabijheid met schaalvergroting. De verbinding van kwaliteitsverbetering en efficiencywinst komt zo binnen bereik. De Omgevingsdienst is een betrouwbare partner in de keten met het Openbaar Ministerie (OM), politie, Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) en Veiligheidsregio (VR) en een samenwerkingspartner van de waterschappen in Overijssel. De Omgevingsdiensten die zijn ontstaan hebben het doel om meerwaarde te creëren op het gebied van de fysieke leefomgeving. De Omgevingsdienst wil van toegevoegde waarde zijn voor het bedrijfsleven, de inwoners en de leefomgeving van IJsselland.</p> <p>Het managementteam geeft in de eerste drie jaar (2018-2020) prioriteit aan de ontwikkelopgaven:</p> <ul style="list-style-type: none"> • borgen en doorontwikkelen van politieke sensitiviteit en lokale binding; • vormen van één organisatie, en • anticiperen op inwerkingtreding Omgevingswet, wet VTH, wet Natuurbescherming en wet Kwaliteitsborging voor het Bouwen.
<p>Ontwikkelingen</p>	<p>Er zijn op het werkveld van de Omgevingsdienst IJsselland veel nieuwe ontwikkelingen, zoals de komst van de Omgevingswet met het bijbehorende Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) en de opgaven op het gebied van duurzaamheid en klimaatadaptatie. Ook de sanering van asbestdaken in Overijssel is een dossier dat aandacht vraagt, ondanks dat er nog geen wettelijk verbod is. In overleg met de 12 deelnemers zet de Omgevingsdienst haar kennis en expertise in om op deze dossiers de gewenste resultaten te boeken. De primaire meerwaarde van de Omgevingsdienst is gelegen in de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving van de milieutaken. In het derde bestaansjaar (2020) gaat de Omgevingsdienst verder met de eerder genoemde ontwikkelopgaven om te bouwen aan een efficiënte Omgevingsdienst, die goed uitgerust is voor de door de gemeenten gemandateerde taken. Zoals al eerder in gang gezet, wordt in 2020 de samenwerking met de Veiligheidsregio en de GGD verder geïntensiveerd. Deze gemeenschappelijke regelingen zijn ook actief in het fysieke domein. Een andere uitdaging wordt de overgang van inputfinanciering naar outputfinanciering, in het bedrijfsplan is vastgelegd dat de Omgevingsdienst vanaf 2020 geleidelijk overgaat op de methodiek van outputfinanciering.</p>

Risiko's	<p>Er is een toenemende druk op de organisatie van de Omgevingsdienst vanwege de groei van de economie. Deze brengt meer bedrijvigheid met zich mee, met als gevolg dat er significant meer inzet nodig is vanuit het werkveld vergunningverlening, toezicht/handhaving en advies (VTH). Er zijn bovendien op het werkveld van de Omgevingsdienst veel nieuwe ontwikkelingen, zoals hierboven geschetst. Datakwaliteit en daaromheen het hele ICT-thema is een kwetsbaar gegeven. De invoering van een nieuw systeem IJVI ging gepaard met de nodige struikelblokken m.b.t. dataconversie, uniformering etc. Dit blijft een punt van aandacht, hoewel de voortgang in 2019 positief te duiden is. Het systeem IJVI wordt door verschillende gemeenten ook toegepast voor overige Wabo-taken. Wij hebben hier een voorbehoud in gemaakt en gekozen om dit systeem i.v.m. alle risico's vooralsnog niet aan te schaffen.</p> <p>In juni 2018 stelde het Algemeen Bestuur de documenten nota 'Kaders weerstandsvermogen' en nota 'Weerstandsvermogen' vast. De laatstgenoemde nota gaat vooral in op de capaciteit van het weerstandsvermogen, het risicomanagement en de risico-inventarisatie. De risico's zijn financieel gekwantificeerd. Deze financiële vertaling vormt de basis voor de hoogte van de algemene reserve. Dit resulteert in een benodigd weerstandsvermogen van € 311.000 en bedraagt hiermee ongeveer 3% van de begroting. Het risicomanagement is onderdeel van de planning- en controlcyclus.</p> <p>De opgave van de deelnemers aan de Omgevingsdienst is om met ingang van 2020 vier jaar lang 2% besparing op de begroting te realiseren bij een gelijkblijvend werkaanbod. Voor het realiseren van deze opgave zijn de eerste aandachtspunten het verder uniformeren van processen en het efficiënter werken. Het doorontwikkelplan, dat eind 2019 vastgesteld moet worden volgens het vastgestelde bedrijfsplan 2016, zal een concretere invulling geven aan de doelstelling. Het opnemen van de besparingsdoelstelling zonder een concrete invulling geeft een risico op het gebied van de realisatie en beheersing.</p>		
Naam	Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus - Tricijn (GBLT)		
Website	GBLT		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen	€ 0	n.b.	n.b.
Vreemd vermogen	€ 4.282.000	n.b.	n.b.
Resultaat	€ 1.460.000	n.b.	n.b.
Gemeentelijke bijdrage	€ 425.401	€ 425.000	€ 447.000
Bron	jaarrekening GBLT	Begroting GBLT	begroting GBLT
Beleidsvoornemens	<p>GBLT kent geen bevoegdheid om beleid vast te stellen. Beleidsvorming is een taak voor alle individuele deelnemers.</p> <p>Eind 2019 vindt overleg plaats tussen de deelnemers en GBLT om een toekomstvisie voor GBLT vast te stellen.</p>		
Ontwikkelingen	<p>GBLT heeft ambities geformuleerd met een horizon tot 2022 waarbij ze aansluiten bij de strategische doelen van de organisatie. De thema's vanuit de strategische doelstellingen zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Belastingaanslagen juist, volledig en tijdig, opgelegd en geïnd. 2. Toonaangevende kwaliteit van klantbeleving. 3. Informatiepositie van opdrachtgevers realiseren. 4. Medewerkers in beweging. 5. De ontwikkeling van de digitale overheid mede vormgeven. 6. Daling van maatschappelijke kosten mogelijk maken. 		

Risico's

GBLT werkt in opdracht van en voor rekening en risico van de deelnemende overheden. Dat betekent dat de begrotingsresultaten worden verrekend met de deelnemers. GBLT heeft geen weerstandsvermogen om tegenvallende resultaten op te vangen. De keerzijde is dat de gemeente zelf weerstandsvermogen dient aan te houden voor de risico's van GBLT. In dit kader is een niet adequate interne beheersing van GBLT een risico voor de gemeente.

Om dit te bereiken heeft GBLT risicomanagement ontwikkeld, wat een integraal onderdeel is van de planning en control cyclus en waar gedurende het jaar twee keer over wordt gerapporteerd.

Indien de kwaliteit van GBLT niet op orde is, kan dit de burger raken voor wat betreft de dienstverlening. Daarnaast loop de gemeente dan het risico op lagere belastingopbrengsten. Op dit punt vindt sturing plaats op de afgesloten dienstverleningsovereenkomst.

Gemeenschappelijke regeling centrumregeling

Naam	Gemeenschappelijke regeling sociale recherche IJssel - Vechtstreek		
Website			
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen			
Vreemd vermogen			
Resultaat			
Gemeentelijke bijdrage	€ 32.908	€ 31.600	€ 31.600
Bron			
Beleidsvoornemens	De Sociale recherche IJssel-Vechtstreek zal meer aandacht geven aan de ontwikkelingen op het gebied van internetonderzoeken. Om de samenwerking met partners te bevorderen wordt een samenwerkingsovereenkomst met de politie gesloten om uitkeringsfraude te bestrijden.		
Ontwikkelingen	In de praktijk werd de sociale recherche alleen ingezet in het kader van de Participatiewet. Besloten is het de sociale recherche ook in te zetten voor het rechtmatigheidstoezicht voor de Wmo.		
Risico's	De inschatting is dat er van risico's zowel bestuurlijk als financieel geen sprake is.		

Gem. regeling bedrijfsvoeringsorganisatie

Naam	Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland (RSJ)		
Website	Jeugdzorg regio IJsselland		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen			
Vreemd vermogen			
Resultaat			
Gemeentelijke bijdrage	€ 99.986	€ 92.245	€ 92.245
Bron			
Beleidsvoornemens	De uitvoeringsorganisatie fungeert met name als inkooporganisatie, contractbeheer en regionale beleidsondersteuning van de gemeenten en kent geen bevoegdheid om beleid vast te stellen.		
Ontwikkelingen	Het inkoopmodel jeugd wordt doorontwikkeld in de komende jaren. Het RSJ speelt hierin een belangrijke rol omdat de inkoop voor de regio centraal gedaan worden door het RSJ.		
Risico's	De gemeenschappelijke regeling heeft geen weerstandsvermogen. Een nadelig of voordelig exploitatieresultaat komt voor rekening van, respectievelijk ten goede aan, de deelnemende gemeenten. Dit is een risico voor de gemeente. Het hier bedoelde risico heeft uitsluitend betrekking op de kosten van de RSJ, niet op kosten voor de daadwerkelijke zorg.		
Naam	Shared Service Centrum Bedrijfsvoering ONS (SSC ONS)		
Website			
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen			€ 0
Vreemd vermogen			€ 0
Resultaat			n.b.
Gemeentelijke bijdrage			€ 1.150.000
Bron			SCC ONS
Beleidsvoornemens	Uitgangspunten voor de komende jaren zijn continuering en verbetering van de huidige dienstverlening en klanttevredenheid.		
Ontwikkelingen	Onderzocht wordt of in 2020 nieuwe partners kunnen toetreden of dat uitbreiding naar andere taakvelden mogelijk is.		
Risico's	Het ONS voert cruciale basistaken voor de bedrijfsvoering van de gemeente uit. De vijf deelnemende partners sturen hierop, inclusief de beheersing van risico's. Het SSC ONS mag een weerstandsvermogen van maximaal 5% van de jaaromzet opbouwen. Als de gekwantificeerde risico's hoger zijn dan 5% van de jaaromzet, dient het weerstandsvermogen daarop te worden aangepast		

Naamloze Vennootschap

Naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)		
Website	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen	€ 4.991 mln	n.b.	n.b.
Vreemd vermogen	€ 132.518 mln	n.b.	n.b.
Resultaat	€ 337 mln	n.b.	n.b.
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bron	jaarrekening BNG		
Beleidsvoornemens	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.		
Ontwikkelingen	N.v.t.		
Risico's	Voor de gemeente bestaat net als bij deelname in andere vennootschappen formeel het risico van het verliezen van geïnvesteerd kapitaal. Dit risico wordt als verwaarloosbaar gekwantificeerd. Daarnaast is het belangrijkste risico op dit moment lagere dividenduitkeringen dan voorzien. De gemeente Dalfsen heeft met 33.735 aandelen 0,0606% aandelen BNG.		
Naam	Vitens N. V.		
Website	Vitens		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen	€ 537,1 mln	€ 552,9 mln	n.b.
Vreemd vermogen	€ 1.240 mln	€ 1.294 mln	n.b.
Resultaat	€ 20,5 mln	€ 14,0 mln	n.b.
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bron	jaarrekening Vitens	schrijven Vitens 28-08-2018	
Beleidsvoornemens	Vitens wil optimaal tegemoetkomen aan de belangen van al haar stakeholders: de (gebonden) klanten, de aandeelhouders en de samenleving. Voorop staat het belang van continuïteit. Vitens wil ook aan de volgende generaties veilig en betrouwbaar drinkwater garanderen. Klanten willen kwaliteit tegen zo laag mogelijke tarieven; aandeelhouders willen een passend rendement op hun geïnvesteerd vermogen en de samenleving wil een publiek drinkwaterbedrijf dat zich rekenschap geeft van haar maatschappelijke, natuurlijke en bestuurlijke omgeving. Vitens wil daarom op een duurzame basis een uitstekende kwaliteit drinkwater leveren en een hierbij behorende dienstverlening.		

Ontwikkelingen	<p>Op 13 oktober 2016 is in de RvC vergadering ingestemd met het “herijkte” Financieel Beleid van Vitens en dit is vervolgens vastgesteld in de Aandeelhoudersvergadering van 24 november 2016. Dit financiële beleid is van kracht voor de kalenderjaren 2017 t/m 2019. Het nieuwe bedrijfsplan wordt in oktober 2019 verwacht.</p> <p>Te verwachten aandachtspunten hierbij zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • laten stijgen van de solvabiliteitsratio naar een niveau van 35%; • aanpassing range voor dividend naar een niveau van 0 tot 50% (nu minimaal 40 en maximaal 75%) <p>Daarnaast speelt een verhoging van het toekomstige investeringsniveau. Dit zal van invloed zijn op de hoogte van de kapitaallasten (afschrijving en rente) en daarbij op het drinkwatertarief en het nettoresultaat. Voor het investeringsplan 2019-2023 voorziet Vitens een structureel hoger investeringsniveau dan in het investeringsplan van de afgelopen jaren.</p>		
Risico's	<p>Voor de gemeente Dalfsen bestaat formeel het risico van het verliezen van het geïnvesteerd kapitaal. Dit risico kan als verwaarloosbaar worden gekwantificeerd.</p> <p>Daarnaast is het belangrijkste risico op dit moment lagere dividenduitkeringen. Het dividend wordt gerelateerd aan het netto resultaat. Het bedrag aan dividend dat wordt uitgekeerd bedraagt op basis van het huidige beleid minimaal 40% en maximaal 75% van het netto resultaat. De verwachting is dat de range voor dividend naar beneden wordt bijgesteld.</p> <p>Daarnaast is er nog een achtergestelde lening met een looptijd van 15 jaar waar de gemeente jaarlijks rente over ontvangt. In geval van faillissement bestaat het risico dat de gemeente deze lening niet terug ontvangt. Dit risico wordt als zeer laag geschat. De gemeente Dalfsen heeft 0,55% van de aandelen Vitens.</p>		
Naam	Wadinko N. V.		
Website	Wadinko		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen	€ 68 mln	€ 68 mln	€ 68 mln
Vreemd vermogen	€ 1,5 mln	€ 1,5 mln	€ 1,5 mln
Resultaat	€ 1,1 mln	€ 1,5 mln	€ 1,5 mln
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bron	jaarrekening 2018	jaarrekening 2018	Wadinko 16 juli 2019
Beleidsvoornemens	<p>Het doel van Wadinko is het stimuleren en behouden van gezonde bedrijvigheid en daarmee werkgelegenheid in het werkgebied met risicodragend kapitaal, kennis, managementondersteuning en netwerken. Niet de rendementsdoelstellingen van haar aandeelhouders staan voorop, maar juist de groei en bloei van de bedrijvigheid in het werkgebied. Wadinko participeert bij voorkeur in de maakindustrie, de zakelijke dienstverlening en logistiek, vanwege de ontwikkelingsmogelijkheden, groeipotentie en aandacht voor innovatie van deze branches. Zij dragen zo in bij aan de bevordering van de regionale economische structuur.</p>		
Ontwikkelingen	N.v.t.		
Risico's	<p>Het aandeel van de gemeente Dalfsen is beperkt. Dalfsen bezit 75 van de totaal 2.389 geplaatste aandelen (3,14%). Gelet op het financiële belang dat de gemeente heeft (€ 7.500) in combinatie met de zeggenschap (3,14%) is het risico van deze deelname verwaarloosbaar.</p>		

Naam	Enexis Holding N. V.		
Website	Enexis Holding		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen	€ 4.024 mln	€ 4.021 mln	n.b.
Vreemd vermogen	€ 3.691mln	€ 3.691 mln	n.b.
Resultaat	€ 319 mln	€ 100 mln	n.b.
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bron	jaarverslag 2018 Enexis	Enexis N.V.	
Beleidsvoornemens	<p>De vennootschap heeft ten doel het realiseren van een duurzame energievoorziening door state of the art dienstverlening en netwerken en door regie te nemen in innovatieve oplossingen. Dit om de energietransitie te versnellen én excellent netbeheer uit te voeren.</p> <p>Deze doelen worden gerealiseerd op basis van de volgende strategieën:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Netwerk en dienstverlening tijdig gereed voor veranderingen in de energiewereld; - Betrouwbare energievoorziening; - Excellente dienstverlening: hoge klanttevredenheid en verlaging kosten; - Samen met lokale partners Nederlandse klimaatdoelen realiseren; - Innovatieve, schaalbare oplossingen om de energietransitie te versnellen. 		
Ontwikkelingen	<p>Er is een goed functionerende Aandeelhouderscommissie onder voorzitterschap van de provincie Noord-Brabant. De governance is op orde en voldoet aan de Corporate Governance Code en aan de voorwaarden van de WNT (Wet Normering Topinkomens). Met ingang van 1 januari 2019 verloopt het overgangsrecht in het kader van de WNT, wat betekent dat de bezoldiging vervolgens in twee jaar verder dient te worden teruggebracht tot de norm die op dat moment geldt.</p>		
Risico's	<p>Voor de gemeente Dalfsen bestaat formeel het risico van het verliezen van het geïnvesteerd kapitaal. Het risico is echter gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V. Daarnaast is het belangrijkste risico op dit moment de lagere dividenduitkeringen dan voorzien. Het risico is echter gemitigeerd middels een overeengekomen streefwaarde van € 100 miljoen voor het jaarlijkse dividend. De gemeente Dalfsen heeft met 64.662 aandelen een belang van 0,0433% belang in Enexis.</p>		
Naam	N. V. ROVA Gemeenten		
Website	ROVA		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen	€ 32.500.000	€ 37.324.000	n.b.
Vreemd vermogen	€ 58.017.000	€ 64.600.00	n.b.
Resultaat	€ 5.500.000	€ 4.399.000	€ 4.443.000
Gemeentelijke bijdrage	€ 1.901.033	€ 1.913.720	€ 1.947.739
Bron	jaarverslag ROVA	begroting 2018	begroting 2020
Beleidsvoornemens	<p>ROVA heeft een nieuw strategiedocument vastgesteld voor de periode 2020 tot 2025. Missie: "ROVA werkt als maatschappelijke onderneming samen met gemeenten en inwoners aan een mooie en schone leefomgeving, nu en in de toekomst."</p>		

Ontwikkelingen	<p>Strategische doelen 2025</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Minder verspilling van natuurlijke grondstoffen 2. Beter verwaarding van ingezamelde afvalstoffen 3. Optimalisatie van inzamelsystemen 4. Hogere klanttevredenheid 5. Duurzamere bedrijfsvoering <p>Het hergebruik van grondstoffen bevinden zich op een kantelpunt. Natuurlijke bronnen raken op en hergebruik van grondstoffen is nog in ontwikkeling. Hierdoor ontstaat onrust op de markt met bijvoorbeeld discussies over PMD, GFT, textiel en oud papier. Deze ontwikkelingen zijn ook actueel in onze regio.</p>
Risico's	<p>De gemeente loopt de volgende risico's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dienstverleningsovereenkomst: stijging van de tarieven voor de diensten van ROVA. - Aandelenbezit: Bij een tegenvallende exploitatie lagere dividenduitkering dan begroot. - Achtergestelde lening: De geldlening betreft een achtergestelde lening ten opzichte van bancaire financiers, zodat ROVA in geval van ontbinding, surséance van betaling of faillissement pas verplicht is aflossing te voldoen nadat de op dat moment bestaande schulden van ROVA aan haar bancaire financiers zijn betaald. <p>De gemeente heeft met 360 aandelen 3,28% van het aandelenbezit van ROVA in haar bezit.</p>

Besloten Vennootschap

Naam	CBL Vennootschap B. V.		
Website			
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen	€ 137.536	□€ 90.000	€ 0
Vreemd vermogen	€ 21.460	€ 20.000	€ 0
Resultaat	€ 21.460	-/- € 25.000	€ 0
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bron	jaarrekening	CBL Vennootschap BV	CBL Vennootschap BV
Beleidsvoornemens	Het initieel vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln. Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap.		
Ontwikkelingen	<p>Ondanks dat het CBL Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden.</p> <p>De verwachting is dat de vennootschap in 2019 of begin 2020 zal kunnen worden ontbonden en/of zal kunnen fuseren met één van de andere vennootschappen die bij de verkoop van Essent zijn opgericht. In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 11 april 2019 heeft het bestuur van de vennootschap hiervoor een voorstel besluit aan de aandeelhouders voorgelegd.</p>		
Risico's	<p>Met de liquidatie van het CBL Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.</p> <p>Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000). Gelet op het aandeel van de gemeente Dalfsen (0,0432%) loopt de gemeente Dalfsen een te verwaarlozen risico.</p>		
Naam	Vordering Enexis B. V.		
Website			
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen	-/- € 2.034	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen	€ 356.324.180	€ 0	€ 0
Resultaat	-/- € 11.206	-/- € 15.000	€ 0
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bron	jaarrekening	Vordering op Enexis BV	Vordering op Enexis BV
Beleidsvoornemens	Op dit moment resteert alleen nog de lening van de 4e tranche. De 4e tranche mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen.		

Ontwikkelingen	<p>De vennootschap zal eind 2019/begin 2020 kunnen worden ontbonden na de aflossing van de 4e Tranche op 30 september 2019.</p> <p>In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 11 april 2019 heeft het bestuur van de vennootschap hiervoor een voorstel besluit aan de aandeelhouders voorgelegd.</p> <p>De vennootschap zal bij ontbinding een negatief Eigen Vermogen hebben. In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 5 april 2018 is besloten een eventueel tekort in het Eigen Vermogen tijdelijk middels een rekening-courant aan te vullen vanuit de andere vennootschappen en dit te verrekenen met een winstuitkering uit deze betreffende vennootschap(pen).</p>		
Risico's	<p>De aandeelhouders lopen beperkte risico's op Enexis voor de niet -tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.</p> <p>Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000). Gelet op het aandeel van de gemeente Dalfsen (0,0432%) loopt de gemeente Dalfsen een te verwaarlozen risico.</p>		
Naam	Verkoop Vennootschap B. V.		
Website			
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen	€ 112.694	€ 5.000	€ 0
Vreemd vermogen	€ 56.904	€ 0	€ 0
Resultaat	-/- € 38.240	-/- € 50.000	€ 0
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bron	Verkoop Vennootschap BV	Verkoop Vennootschap BV	Verkoop Vennootschap BV
Beleidsvoornemens	<p>Het initieel vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln. Eind juni 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap.</p>		
Ontwikkelingen	<p>Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden.</p> <p>De verwachting is dat de vennootschap in 2019 of begin 2020 zal kunnen worden ontbonden en/of zal kunnen fuseren met één van de andere vennootschappen die bij de verkoop van Essent zijn opgericht.</p> <p>In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 11 april 2019 heeft het bestuur van de vennootschap hiervoor een voorstel besluit aan de aandeelhouders voorgelegd.</p>		

Risico's	Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het financiële risico is na de liquidatie van het General Escrow Fonds relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000). Gelet op het aandeel van de gemeente Dalfsen (0,0432%) is dit een te verwaarlozen risico.		
Naam	CSV Amsterdam B. V.		
Website			
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen	€ 748.894	€ 530.000	€ 0
Vreemd vermogen	€ 60.083	€ 0	€ 0
Resultaat	-/- €120.804	-/- € 150.000	€ 0
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bron	jaarrekening	CSV Amsterdam BV	CSV Amsterdam BV
Beleidsvoornemens	De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims worden afgewikkeld. Eventuele claims kunnen door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) worden ingediend. Na afwikkeling van deze eventuele claims van Waterland zal de escrow-rekening kunnen worden opgeheven en het restant op deze rekening kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.		
Ontwikkelingen	De verwachting is dat de vennootschap in 2019 of begin 2020 zal kunnen worden ontbonden. Echter is er een dispuut tussen de vennootschap en Waterland/Attero over een belastingteruggave over het boekjaar 2011. De vennootschap is van mening dat zij recht heeft op doorbetaling van de belastingteruggave en Waterland/Attero is van mening dat de teruggave verrekend moet worden met de belasting die vervolgens later weer wordt geheven. Echter heeft deze belastingheffing betrekking op een jaar na verkoopdatum. In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 11 april 2019 heeft het bestuur van de vennootschap de aandeelhouders geïnformeerd over de actuele stand van zaken met betrekking tot de afwikkeling van de claims en mogelijke teruggaven.		
Risico's	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000). Gelet op het aandeel van de gemeente Dalfsen (0,0432%) is dit een te verwaarlozen risico.		
Naam	Publiek Belang Elektriciteitsproductie B. V.		
Website			
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen	€ 1.605.524	€ 1.595.000	€ 0
Vreemd vermogen	€ 22.928	€ 0	€ 0
Resultaat	-/- € 14.721	-/- € 30.000	€ 0
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Bron	jaarrekening	Publiek Belang	Publiek Belang
		Elektriciteitsproductie BV	Elektriciteitsproductie BV
Beleidsvoornemens	Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden.		
Ontwikkelingen	<p>Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden.</p> <p>De verwachting is dat de vennootschap in 2019 of begin 2020 zal kunnen worden ontbonden en/of zal kunnen fuseren met één van de andere vennootschappen die bij de verkoop van Essent zijn opgericht. In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 11 april 2019 heeft het bestuur van de vennootschap hiervoor een voorstel besluit aan de aandeelhouders voorgelegd.</p>		
Risico's	Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 1.496.822). Dit risico is voor Dalfsen beperkt gelet op het aandelenbelang van 0,0432%.		

Stichting

Naam	Stichting Dalfsen Werkt		
Website			
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen	€ 105.000	€ 97.200	€ 92.040
Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat	€ 0	€ 0	€ 0
Gemeentelijke bijdrage	€ 3.398.928	€ 3.240.000	€ 3.068.000
Bron	jaarrekening 2018	begroting 2019	begroting 2020
Beleidsvoornemens	De stichting stelt geen beleid vast.		
Ontwikkelingen	In 2019 is een hernieuwd uitgangspunt geformuleerd waarin aandacht is voor het belang van maatschappelijke participatie naast het maximaal haalbare in werk. Hier wordt de komende jaren verder uitvoering aan gegeven. Daarnaast zijn er ontwikkelingen in wet- en regelgeving die moeten worden doorgevoerd, zoals de regeling compensatie transitievergoeding en nieuwe regels rondom het tijdelijk detacheren van personen.		
Risico's	De stichting fungeert enkel als werkgever van de SW'ers en –voor maximaal 2 jaar- voor inwoners die vanuit de SDW worden gedetacheerd bij reguliere werkgevers. De financiële afhandeling van de stichting vindt plaats door de gemeente. De stichting wordt in het kader van de vennootschapsbelasting gevolgd. Vanaf 1 juli 2015 zijn de salariskosten toegerekend aan Stichting Dalfsen Werkt. Op moment dat de begrote inleenvergoeding van de diverse werkgevers achterblijft bij de begroting, ontstaat een financieel risico. Dit komt ten laste van het budget Arbeidsparticipatie van de gemeente.		
Naam	Stichting Administratiekantoor Dataland		
Website	Dataland		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Eigen vermogen	€ 112.313	n.n.b.	n.n.b.
Vreemd vermogen	€ 463.084	n.n.b.	n.n.b.
Resultaat	-/- € 638516	n.n.b.	n.n.b.
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bron	Jaarrekening 2018		
Beleidsvoornemens	Door de komst van de verschillende geo-basisregistraties zijn vele basisgegevens als open data voor een ieder beschikbaar. Hierdoor heeft Dataland als verstrekker van objectgegevens voor gemeenten geen bestaansrecht meer, en is besloten om de overige taken van Dataland onder te brengen bij het Kadaster en de VNG (o.a. aanbieden van cursussen en het secretariaat van de kennisbank (Gemeentelijk Geo Beraad)).		

Ontwikkelingen	<p>Door het bestuur van de vennootschap is in 2019 het besluit genomen tot een overname en afbouw van haar activiteiten. Dit besluit is tevens door de certificaathouders van de vennootschap goedgekeurd. Het bestuur heeft uitgesproken de activiteiten uiterlijk eind december 2021 of zoveel mogelijk eerder te hebben overgedragen of hebben afgebouwd. Hierna zal de vennootschap worden geliquideerd. De verwachting is dat de onderneming met de toekomstige kasstromen deze beëindiging uit eigen middelen kan financieren. De verschillende activiteiten die Dataland uitvoert op het gebied van cursussen en de kennisbank (Gemeentelijk Geo Beraad) zullen worden overgedragen aan het Kadaster en de VNG.</p>
Risico's	<p>Het financieel risico is laag en beperkt zich tot het in certificaten geïnvesteerde bedrag.</p>

7 Grondbeleid

Algemeen

In deze paragraaf wordt ingegaan op de wijze waarop de gemeente in 2020-2023 invulling zal geven aan haar grondbeleid. In 2015 is de Nota Grondbeleid (2015-2020) vastgesteld. In de nota grondbeleid is opgenomen dat de gemeente een actief grondbeleid voert. In het begrotingsjaar 2020 zal in afstemming met de gemeenteraad gekeken worden naar de invulling van de nota grondbeleid. Actief grondbeleid houdt in dat actief gestuurd wordt op de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeente. Op deze wijze wordt grip gehouden op planvorming, realisatie en uitgifte van gronden. Het aankoopbeleid is gericht op het zelf verwerven van grond voor de realisatie van bedrijventerreinen en woningbouwlocaties. De huidige grondexploitaties worden voornamelijk in eigen beheer uitgevoerd.

Als daar aanleiding toe is, wordt op basis van de Wet voorkeursrecht gemeenten, het voorkeursrecht gevestigd. Dit betekent dat de eigenaren bij voorgenomen verkoop eerst de grond aan de gemeente moeten aanbieden. Daarnaast wordt gekeken welke mogelijkheden er zijn om gronden die in de toekomst niet worden ingezet voor nieuwe exploitaties of ruilgronden, weer op de markt te zetten en af te stoten.

In 2013 is de Nota Kostenverhaal gemeente Dalfsen deel 1 vastgesteld. In deze nota is het beleid voor de kostentoerekening van bovenwijkse voorzieningen aan de verschillende grondexploitaties vastgelegd.

De financiële vertaling van de grondexploitaties is opgenomen in de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) 2019. In de MPG zijn de financiële doorrekeningen opgenomen van alle lopende grondexploitaties en is inzicht gegeven in het verwachte resultaat en het weerstandsvermogen. In de MPG zijn ook meer details per grondexploitatie opgenomen.

Belangrijke beleidsdocumenten:

[Nota Grondbeleid 2015-2020 \(2015\)](#)

[Nota Kostenverhaal gemeente Dalfsen \(2013\)](#)

[Structuurvisie kernen \(2010\)](#)

[Structuurvisie buitengebied \(2012\)](#)

Plaats van de grondexploitaties binnen de gemeentelijke organisatie/bedrijfsvoering

Er is geen sprake van een gemeentelijk grondbedrijf. De taakgebieden grondbeleid en grondexploitatie vallen onder de eenheid Ruimtelijke Ontwikkeling. De eenheidsmanager is verantwoordelijk voor deze taakgebieden en is ook budgethouder.

Planning en control cyclus en grondexploitaties/informatievoorziening gemeenteraad

In de planning en control cyclus wordt de gemeenteraad jaarlijks drie keer geïnformeerd over de exploitatie van grond in de gemeente Dalfsen. Dat is op de volgende momenten:

- in november via de paragraaf grondbeleid in de programma begroting
- in april via de MPG
- in mei via de paragraaf grondbeleid in de jaarrekening

Bij belangrijke ontwikkelingen zal de raad ook tussentijds worden geïnformeerd. Dit kan onder andere bij de reguliere bestuursrapportages.

Ontwikkelingen

Voor het begrotingsjaar 2020 is in de MPG 2019 een verkoop van industrieterreinen begroot van 1,5 ha en 87 bouwkaavel transacties op woningbouwlocaties. Hierbij is rekening gehouden met de verrichte uitgiften in 2019 en de afspraken die gemaakt zijn met ontwikkelaars en woningcoöperaties. De marktomstandigheden laten zien dat de markt sterk aantrekt, maar dat het wel steeds lastiger wordt om het hele bouwproces rond te krijgen. Uitgiften die recentelijk zijn geweest zijn succesvol, wel zijn er niet meer zoveel overschrijvingen (meer inschrijvingen dan beschikbare kavels) als voorheen.

In Dalfsen is ook in de crisisjaren doorgewerkt aan de planvorming van nieuwe plannen en wordt ook nu gekeken naar potentiële nieuwe ontwikkelgebieden. Dit heeft er toe geleid dat, in 2019 nieuwe gronden zijn aangekocht en dat er actief wordt gekeken naar de uitbreidingsmogelijkheden voor industrielocaties.

De uitgifte van gronden zal gefaseerd blijven gebeuren. Het doel hiervan is om altijd gronden aan te kunnen bieden en geen overaanbod te creëren in de markt. De planning is om er voor te zorgen dat in alle kernen mogelijkheden bestaan nieuwbouw te realiseren. Hetzij via een gemeentelijke grondexploitatie dan wel door particuliere initiatieven.

Grondexploitaties verder ontwikkeld

De grondexploitaties blijven in ontwikkeling. Zo wordt bijvoorbeeld kritisch gekeken naar de verkaveling in de verschillende projecten en wordt deze zo nodig aangepast om de verkoopbaarheid te vergroten. Daarnaast vindt er over de industrielocaties actief overleg plaats met potentiële kopers.

De provincie houdt scherp toezicht op nieuwe woningbouwlocaties. De regionale en lokale woningbehoefte voor uitbreiding van woningbouw moet in bestemmingsplannen worden onderbouwd. In dit verband moet aandacht worden besteed aan de "ladder voor duurzame verstedelijking". De ladder voor duurzame verstedelijking houdt in dat de gemeente bij nieuwe stedelijke ontwikkelingen (woningbouw, bedrijventerreinen, detailhandel) niet onnodig een beroep doet op uitbreidingslocaties. Daarvoor moet worden aangetoond dat voor die ontwikkeling:

1. Een actuele behoefte bestaat;
2. Er geen inbreidingslocatie voorhanden is;
3. De stedenbouwkundige ontwikkeling passend ontsloten is, zowel met openbaar vervoer als met de auto.

Gronden betrekking op grondexploitaties opgenomen onder de materiële vaste activa

In 2016 zijn er een aantal regels in het BBV gewijzigd die gevolgen hebben voor de grondexploitaties. Een van de aanpassingen had betrekking op de classificatie van de voormalige NIEGG gronden. Deze gronden moesten vanaf 2016 opgenomen worden onder de materiële vaste activa tegen de boekwaarde van dat moment. De gemeente heeft op basis van de regelgeving tot en met 2019 de tijd om de waardering van deze gronden te beoordelen en waar nodig een correctie uit te voeren. In de afgelopen jaren zijn de voormalig NIEGG gronden meerdere malen beoordeeld en waar nodig heeft er een correctie plaatsgevonden. In het begrotingsjaar 2019 zal een finale beoordeling worden verricht, zodat voldaan wordt aan de eisen uit het BBV. De verwachting is dat hier geen significante afwaardering uit volgt.

In onderstaande tabel zijn de boekwaardes (stand 31-12-2018) opgenomen.

Gronden betrekking op grondexploitaties, opgenomen onder de materiële vaste activa					
Overige gronden	Aantal m2	Boekwaarde na correctie	Prijs per m2	Taxatie waarde 1-1-2018	Toelichting
Molenstraat 14	939	-	-		Grond zonder boekwaarde
't Febriek Zuid	20.750	245.838	12,70		aankoop is gelopen via het krediet voor strategische aankopen
Vorbereiding 't Febriek Zuid		17.677			Krediet van € 150.000 vastgesteld in 2018
Oosterdalfsen II	31.925	99.854	3,13		Gezien waarde per m2 beperkt risico
't Gruthuuske	1.349	48.416	49,44		Naar verwachting in 2019 grondexploitatieberekening in de raad
Vorbereiding 't Gruthuuske		18.283			
Klaverkampsweg	193.860	775.440	4,00		gezien waarde per m2 beperkt risico
Kiezebrink	24.596	615.000	25,22	615.000,00	taxatie verricht o.b.v. boekwaarde per m2
Vorbereiding Kiezebrink		5.290			Naar verwachting in 2019 in de raad
Vorbereiding Centumplan		12.355			Krediet van € 195.000 vastgesteld in 2018
Oosterbouwlanden	96.004	2.257.500	23,63	2.257.500,00	taxatie verricht o.b.v. boekwaarde per m2
Vorbereiding Oosterbouwlanden		11.344			Krediet van € 100.000 vastgesteld in 2018
Nieuwleusen Midden	5.370	-	-		Grond zonder boekwaarde
De Meulehoek	1.085	-	-		Grond zonder boekwaarde
Paltheweg	122.820	491.280	4,00		Gezien waarde per m2 beperkt risico
Westeinde brandweerkazerne	2.908	-	-		Grond zonder boekwaarde
Westeinde	38.155	152.620	4,00		Gezien waarde per m2 beperkt risico
De Grift IV	44.618	178.472	4,00		Gezien waarde per m2 beperkt risico
Pr. Margrietstraat	7.795	126.157	16,18	195.000,00	Marktwaarde boven taxatiewaarde geen afwaardering verricht
Waterinkweg	18.289	73.156	4,00		Gezien waarde per m2 beperkt risico
Uitbreiding Hoonhorst	1.286	65.525	57,72		Nog geen inzicht wanneer deze aan de raad zal worden aangeboden
Vorbereiding Hoonhorst		8.706			
Zwarteweg	16.415	-	-		Grond zonder boekwaarde
Vorbereiding Agnieten college		6.464			Krediet van € 100.000 vastgesteld in 2018

Grondwaarde bibliotheek	1.116	35.000	34,50	Collegebesluit 3129
Vorbereiding bibliotheek		3.507		
Uitbreiding Den Hulst		341.595		Waardering op basis van contractuele afspraken
		5.589.479		

Tussentijdse winstnames

De commissie BBV heeft in de notitie grondexploitatie van 2016 een aanbeveling gedaan welke betrekking heeft op de tussentijdse winstname. Hierbij dient een afweging gemaakt te worden tussen het realisatieprincipe en het voorzichtigheidsprincipe. Dalfsen heeft altijd het voorzichtigheidsprincipe voor laten gaan op het realisatieprincipe. In 2017 heeft de commissie meer duidelijkheid gegeven over de toepassing van tussentijdse winst name, waarbij meer nadruk is gelegd op het realisatieprincipe. Dit heeft tot gevolg dat eerder winst genomen wordt.

Om tussentijdse winst op de grondexploitatie te kunnen nemen moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is mogelijk wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan een project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Er zijn verschillende complicaties die het nemen van (tussentijdse) resultaten op de grondexploitatie bemoeilijken:

- In de praktijk zijn de nog te maken aanlegkosten niet goed in te schatten door de conjunctuurgevoeligheid van het meerjarige vervaardigingsproces.
- Ook zijn de mogelijke opbrengsten zeer conjunctuurgevoelig en zijn niet alle kavels op voorhand al verkocht tegen de gewenste verkoopprijzen.
- Tijdens het meerjarige proces ontstaan er vaak nieuwe inzichten die dwingen tot een andere uitvoering of er treden onvoorziene verrassingen op.
- De aangelegde infrastructuur, zoals wegen en riolering, is voor een deel dienstbaar aan alle percelen waardoor het financieel afsluiten van delen van een locatie problemen oplevert.

De tussentijdse winstname dient te worden bepaald op basis van de verhouding tussen het percentage gerealiseerde kosten en gerealiseerde opbrengsten. Het percentage gerealiseerde kosten x het percentage gerealiseerde opbrengsten x de verwachte winst in euro's is in principe de winst die genomen moet worden.

Voor de tussentijdse winstname wordt de PC methode (percentage-of-completion methode) gehanteerd. Wel zijn uit voorzichtigheid de winsten verminderd met de project specifieke risico's. Op deze manier blijft er een buffer over in de grondexploitaties om tegenslagen op te kunnen vangen. Voor het begrotingsjaar 2020 heeft dit tot gevolg dat naar verwachting tussentijdse winst gerealiseerd zal worden. Uit voorzichtigheid is deze tussentijdse winst niet meegenomen in de begroting, daarnaast worden op basis van het besluit van de raad, winsten op de grondexploitaties direct ten gunste gebracht van de algemene reserve grondbeleid. Op basis van de uitgangspunten uit de MPG 2019 en de POC methode kan de volgende winstverwachting worden weergegeven. In onderstaande tabel is geen rekening gehouden met de risico's die in de werkelijkheid in mindering gebracht zullen worden.

	2020	2021	2022	2023
Verwachte tussentijdse winst	988.620	1.034.410	640.726	546.924

Risicomanagement

De jaarlijkse herzieningen van de grondexploitaties zijn onderdeel van de risicobeheersing. Jaarlijks worden de exploitaties herzien en worden de inschattingen van toekomstige kosten en opbrengsten beoordeeld, en waar nodig aangepast. Voorzienbare risico's worden verwerkt in de desbetreffende grondexploitatie. Als de risico's inzichtelijk zijn kan er worden gekeken naar hoe de risico's kunnen worden beheerst.

Risicobeheersing bestaat uit het nemen van maatregelen op basis van een beoordeling. Bij het beheersen van risico's worden meestal vier keuzes genoemd:

- Vermijden van het risico. Het doel daarbij is om het risico weg te nemen.
- Verminderen van het risico. In dat geval wordt geprobeerd de kans of het effect van risico's zoveel mogelijk te beperken.
- Overdragen of delen van een risico. In dat geval wordt geprobeerd het risico (gedeeltelijk) uit te sluiten door dit over te dragen aan een derde partij of te delen met een derde partij.
- Accepteren van een risico. Dit kan bijvoorbeeld zijn door in financiële zin alvast een voorziening te treffen voor als het risico optreedt.

Onvoorzienbare risico's

Onvoorzienbare risico's zoals het hoger uitvallen van de ramingen voor het bouw- en woonrijp maken, worden zoveel mogelijk opgevangen binnen de grondexploitatie. Naast deze tegenvallers van de al geraamde kosten kan het ook voorkomen dat zich specifieke projectrisico's voordoen. Bijvoorbeeld verplichtingen in contracten met ontwikkelaars of grondeigenaren, locatietekenen, vervuiling en planschade. Per project wordt er geïnventariseerd of er sprake is van risico's. Deze worden zoveel mogelijk gekwantificeerd.

Er zijn ook onvoorzienbare risico's die samenhangen met de zogenaamde markt risico's. Bijvoorbeeld renterisico's, verwervingsrisico's en afzetrisico's. Deze worden gezien als generieke risico's, die op alle grondexploitaties van toepassing zijn en invloed op elkaar hebben. Deze eventuele tegenvallers die niet uit de grondexploitatie kunnen worden gedekt, moeten worden opgevangen door de algemene reserve grondexploitaties.

Proces

Om de risico's binnen de grondexploitaties te kwantificeren wordt een planmatig/cyclisch risicomodel toegepast. Dit risicomodel kenmerkt zich door het financieel vertalen van een situatie, waarbij er sprake is van een (geringe) verslechtering van de economische situatie of stagnatie op de vastgoedmarkt. Periodiek worden de risico's van de beheersmaatregelen in kaart gebracht en geëvalueerd. Midden 2019 heeft deze voor het laatst plaatsgevonden. De geconstateerde risico's zijn gekwantificeerd op basis van kans x impact. Vervolgens zijn de beheersmaatregelen bij de risico's geformuleerd. Door de risico's periodiek intern te bespreken blijven ze onder de aandacht en kan er als dat nodig is actie worden ondernomen. Op deze manier wordt er actief gestuurd op projecten met een hoog risico.

In het onderstaande overzicht zijn de totale risico's per complex opgenomen (kans x impact). Op het moment dat complexen winstgevend zijn kan een deel van het risico worden opgevangen door de verwachte winsten. Voor het risicoprofiel wordt 25% van de verwachte winst in mindering gebracht op het risico.

Complex	25% van het verwachte resultaat	Risico begroting 2020	Risicoprofiel begroting 2020	Risico jaarrekening 2019	Risicoprofiel jaarrekening 2019
BT Grift III	274.000			110.000	
BT Stappenbelt t febriek zuid					
Subtotaal bedrijventerreinen	274.000			110.000	
De Gerner Marke	62.000	212.000	150.000	53.000	
Waterfront	78.000	160.000	82.000	160.000	82.000
Oosterdalfsen	242.000	130.000		130.000	
Kleine veer	80.000				
Westerbouwlanden Noord	1.010.000	295.000		305.000	-
De Nieuwe Landen	29.000	24.000		63.000	34.000
De Nieuwe Landen II	300.000	75.000		105.000	
De Koppeling	15.000				
De Koele	24.000				
Muldersveld II	9.000				
Muldersweg	30.000				
Subtotaal woningbouwlocaties	1.879.000	896.000	232.000	816.000	116.000
1% rentestijging		175.000	175.000	175.000	175.000
Kostenstijging		1.520.000	1.520.000	1.520.000	1.520.000
Risico POC methode		500.000	500.000	500.000	500.000
Subtotaal exploitatieoverstijgend		2.195.000	2.195.000	2.195.000	2.195.000
Totaal	2.153.000	3.091.000	2.427.000	3.121.000	2.311.000

In bovenstaande tabel is zichtbaar dat de project specifieke risico's zijn afgenomen en dat eventuele risico's meer opgevangen kunnen worden binnen de grondexploitaties. In de risico inschatting is een risico opgenomen voor stijgende rente. Voor de rente is reeds 0,44% ingerekend in de grondexploitaties (1% - 0,56%). Voor het risico op een rentestijging van 1% boven op het huidige werkelijke risico risicobuffer opgenomen.

Een sterke stijging is zichtbaar bij het risico met betrekking tot prijsstijgingen. In de actualisaties is gerekend met de huidige prijzen. Door de sterk stijgende prijzen in afgelopen jaar blijft het risico bestaan dat dit niet volledig is vertaald in de berekeningen. De verwachting is dat de geprognosticeerde stijging van verkoopprijzen wel kan worden doorgevoerd. Het risico bedrag is aangepast in verband met de verwachting dat kosten sneller stijgen dan verwacht. Dit risico is deels meegenomen in het risicoprofiel, maar kan in eerste instantie worden opgevangen in het resultaat van de desbetreffende grondexploitatie.

Op basis van bovengenoemde wordt een totaal risico van circa € 2,4 miljoen gelopen, dit ligt in lijn met de risico's zoals deze bij de jaarrekening zijn weergegeven. Bij de inschatting van de risico's is er rekening mee gehouden dat niet alle risico's zich gelijktijdig voordoen. De gemeente moet voor het totale risico voldoende buffers hebben om deze op te vangen. Dit wordt bij het weerstandsvermogen nader toegelicht.

Algemene reserve grondbedrijf (weerstandsvermogen)

In de vorige paragraaf is weergegeven dat grondexploitaties risico's met zich meebrengen. Deze mogelijke risico's worden gedekt door een buffer; de algemene reserve grondexploitaties.

Om de omvang van de algemene reserve grondexploitaties (weerstandsvermogen) te bepalen werd in het verleden een statische methode gehanteerd. De methode hing af van de boekwaardes, de nog te maken kosten en de verwachte winst. In de nota reserves en voorzieningen (2015 - 2019) is deze methode vastgesteld. Het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald aan de hand van geïntariseerde risico's (zie vorige paragraaf). Hierbij wordt er rekening mee gehouden dat bij winstgevende exploitaties de eerste 25% van de winst kan worden ingezet om de risico's van deze exploitatie op te vangen.

Op basis van risicoafweging is een algemene reserve grondexploitaties van € 2,4 miljoen genoeg voor het afdekken van de risico's. Na resultaat verwerking jaarrekening bedraagt de reserve grondexploitaties € 2,3 miljoen (inclusief de verwerking van de tussentijdse winst).

Volgens deze gegevens kan het volgende verloop worden weergegeven voor de benodigde bijdrage vanuit/aan de algemene reserve vrij besteedbaar.

	2015	2016	2017	2018
Netto berekende risico/benodigde stand reserve	1.869.000	1.988.000	2.713.000	2.311.000
Stand algemene reserve grondexploitaties	3.989.829	3.589.486	7.190.000	3.570.000
Bijdrage reserve vrij besteedbaar	2.120.829	1.601.486	4.477.000	1.259.000

Parameters

Voor de actualisatie van de grondexploitaties wordt gebruikt gemaakt van verschillende parameters. In deze paragraaf zal meer inzicht worden gegeven in de gehanteerde parameters. Deze parameters zijn bij het opstellen van de MPG 2019 allemaal geanalyseerd. Er zijn op dit moment geen indicaties dat de parameters aangepast moeten worden.

Programmering

Eén keer per twee tot drie jaar wordt een woningbouw behoefte onderzoek gedaan in de gemeente Dalfsen en wordt er marktonderzoek gedaan naar bedrijventerreinen. Deze onderzoeken zijn eind 2018 verricht. Uit dit onderzoek blijkt dat er voor Dalfsen meer vraag is dan aanbod.

Op basis van de werkelijke verkopen en de ontwikkelingen in de markt en de verrichte onderzoeken zal beoordeeld worden in hoeverre de programmering aangepast dient te worden. De uitkomsten worden verwerkt in de programmering van de MPG 2020.

Kosten en opbrengstenstijging

Bij het opstellen van de actualisaties worden kosten (investeringen) en opbrengsten (grondverkopen) in de tijd uitgezet. Op basis van deze beoordeling zijn de volgende parameters gehanteerd bij het actualiseren van de grondexploitaties in de MPG 2019.

Voor 2020 is rekening gehouden met 0%, gezien de vooruitblik die gegeven is in het onderzoek van STEC bij de prijsdifferentiatie. Meerjarig wordt uitgegaan van 2,0% in 2022 en verder. Dit is een conservatieve inschatting, als gekeken wordt naar de huidige marktomstandigheden. Er zijn geen grondexploitaties met grondverkopen die op een langere termijn dan 10 jaar zijn geraamd.

Op basis van bovengenoemde analyse worden de volgende parameters opgenomen in de grondexploitaties. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de lange- en korte termijn.

Parameters	2019	2020	2021 e.v.
Kostenstijging	0,0%	3,0%	3,0%
Opbrengstenstijging	0,0%	0,0%	1,5%

Rentetoerekening

Het BBV heeft aangegeven voor de rentetoerekening aan te willen sluiten bij de fiscale grondslagen. Dat betekent dat alleen de daadwerkelijke rente toegerekend kan worden en dat er geen rente over het eigen vermogen mag worden toegerekend. Het rentepercentage die gehanteerd wordt voor de doorrekeningen is bepaald op 1%. Het gemiddelde percentage aan betaalde rente ligt op 1,35%. Aangezien deze in de verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen toegerekend dient te worden, daalt dit percentage en komt het uit op 0,56%. Bij de werkelijke toerekening moet het werkelijke percentage (op dit moment 0,56%) worden toegerekend. In de doorrekeningen wordt uitgegaan van het percentage van 1%. Met deze 1% wordt een kleine risicobuffer ingebouwd die stijgende rente op kan vangen.

Disconteringsvoet

De disconteringsvoet is het rekenpercentage dat gebruikt wordt om de toekomstige contante waarde van kasstromen te kunnen bepalen. Dit is het percentage waartegen de eindwaarden contant worden gemaakt naar startwaarde. Dit moet aansluiten op het meerjarig streefpercentage van Europese Banken voor inflatie. In de doorrekeningen van de grondexploitaties is rekening gehouden met een disconteringsvoet van 2%.

Verkoopprijzen

De grondprijzen worden jaarlijks aangepast aan de huidige marktomstandigheden. In 2018 heeft de raad ingestemd met prijsdifferentiatie per kern. De bevoegdheid tot het vaststellen van de verkoopprijzen voor de woningbouw- en bedrijvenlocaties ligt bij het college. De prijzen voor 2019 heeft het college vastgesteld (collegebesluit 3263).

Actualiteit grondexploitaties

Alle grondexploitaties zijn per 1-1-2019 geactualiseerd en door de gemeenteraad vastgesteld door het vaststellen van het MPG 2019.

In onderstaand overzicht is de prognose weergegeven van de balansposten en de verwachte resultaten zoals deze voortkomen uit het MPG 2019 en de correcties die zijn doorgevoerd bij de jaarrekening 2018.

Het verwachte geconsolideerde resultaat op startwaarde bedraagt € 8,6 mln. (jaarrekening 2018: € 9,5 mln.). De belangrijkste oorzaak van de daling van het resultaat is de tussentijdse winst name van € 1.0. mln. en de hogere kosten die zijn ingerekend doordat voor de MPG 2019 de civieltechnische ramingen geactualiseerd zijn. Deze kosten hebben een sterke toename ten opzichte van vorig jaar.

In 2019 is de grondexploitatie 't Fabriek zuid vastgesteld door de raad. Deze grondexploitatie is op basis van de vastgestelde cijfers meegenomen in onderstaand overzicht.

	Boekwaarde 31-12-2018	Verwacht resultaat op startwaarde	Verwacht resultaat op eindwaarde	Nog te maken kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Rente *
	A)	B)	C)	D)	E)	F)
Grift III	5.873.000	1.096.000	1.210.000	1.469.000	8.593.000	-41.000
Stappenbelt	964.000	2.000	3.000	180.000	1.162.000	-16.000
t Fabriek Zuid	263.000	1.000	1.000	567.000	840.000	-9.000
De Gerner Marke	574.000	246.000	261.000	95.000	933.000	-3.000
Waterfront	-1.431.000	311.000	330.000	1.074.000	-50.000	23.000
Oosterdalfsen	2.911.000	966.000	1.088.000	4.136.000	8.149.000	-14.000
Kleine Veer	220.000	309.000	322.000	160.000	700.000	2.000
Westerbouwl. Noord	10.106.000	4.031.000	4.914.000	3.906.000	19.151.000	-225.000
De Nieuwe Landen	456.000	116.000	126.000	518.000	1.104.000	-4.000
De Nieuwe Landen II	1.662.000	1.201.000	1.463.000	1.406.000	4.505.000	27.000
De Koppeling	135.000	62.000	64.000	51.000	252.000	-2.000
De Koele	23.000	97.000	101.000	92.000	216.000	1.000
Muldersveld II	150.000	37.000	39.000	37.000	227.000	-1000
Muldersweg	764.000	120.000	147.000	468.000	1.421.000	-43.000
	22.670.000	8.595.000	10.069.000	14.159.000	47.203.000	-305.000

Bepaling van de verwachte eindwaarde (A + D - E - F = C). De verwachte startwaarde betreft de verwachte eindwaarde contant gemaakt naar 1-1-2019 tegen 2% rente.

* - bedrag is betaalde rente, + bedrag is ontvangen rente

8 Duurzaamheid

Algemeen

Duurzaamheid zit verweven in verschillende beleidsvelden binnen de gemeentelijke organisatie. Voorbeelden zijn klimaat en water, groenbeheer, gemeentelijke gebouwen en voertuigen en duurzaam inkopen en aanbesteden, maar ook civieltechnische projecten. De verplichte duurzaamheidsparagraaf in college- en raadsvoorstellen zorgt dat voor alle beleidsvelden de integrale koppeling met duurzaamheid in beeld wordt gebracht.

Beleidskader

In 2017 heeft de raad het nieuwe duurzaamheidsbeleid tot en met 2025 vastgesteld, met een uitvoeringsprogramma voor 2018, 2019 en 2020. De missie uit het duurzaamheidsbeleid, "Dalfsen nu en in de toekomst leefbaar" heeft vier pijlers: minder energiegebruik, meer duurzame energie, meer lokale kracht, meer circulair. Binnen deze vier pijlers zijn in maart 2019 tijdens de herijking van het duurzaamheidsbeleid de volgende drie thema's toegevoegd: RES, Warmteplannen en Energiemix.

Het beleid is grotendeels gericht op het faciliteren van lokale initiatieven, die één of meer van de vier pijlers in de praktijk gestalte geven. Samen met de inwoners werkt de gemeente op deze manier aan een duurzaam leefbare omgeving. Naast deze strategische insteek kent het duurzaamheidsbeleid ook platte (energie)doelstellingen over het verduurzamen van de eigen gemeentelijke organisatie.

Stand van zaken

Voor 2019 zijn de onderstaande projecten in uitvoering.

Gemeentelijke panden

- Ons gehele gemeentelijke elektriciteitsverbruik is afkomstig van Nederlandse Groene energiebronnen.
- Diverse gemeentelijke panden zoals het zwembad en de brandweerkazerne zijn voorzien van extra isolatie. Het energieverbruik van het gemeentehuis wordt nauwkeurig gemonitord met een nieuw gebouw-informatie-systeem. Hiermee worden gerichte energiebesparingen doorgevoerd.

Maatschappelijke panden

- Onze basisscholen hebben diverse energiebesparingen gerealiseerd.
- Basisschool Cazemier in Oudleusen heeft de provinciale E-battle gewonnen.
- In deze school wordt ook een uniek digitaal gebouwbeheersysteem getest
- Een energieplan wordt gemaakt voor onze sportparken.

Woningbouw

- Onze nieuwbouwplannen en inbreidingsplannen zijn gasloos en energieneutraal.
- Meer dan 150 woningeigenaren hebben hulp gekregen van onze Energiecoach.
- Meer dan 50 woningeigenaren doen mee met het regioproject Energieneutraal Renoveren.
- Ons Energieloket heeft maandelijks meer dan 100 contactmomenten met onze inwoners.

Bedrijven

- 6 bijeenkomsten voor ondernemers over energiebesparing en zonnedaken.
- 30 adviesgespreken voor ondernemers over energiebesparing en zonnedaken.
- Geslaagde lobby voor doorstart Provinciale Energiebespaarlening voor ondernemers.
- Waterstofbijeenkomst voor ondernemers (ism Pionneering).

Mobiliteit

Gemeentelijke voertuigen op duurzame energie

- Gemeente buitendienst meer dan 20.000 km/ half jaar
- Gemeente binnendienst meer dan 20.000 km/half jaar
- Gemeente buitendienst (GTL schonere vervanger diesel) meer dan 35.000 liter per half jaar
- Gemeente twee nieuwe elektrische fietsen
- 5 nieuwe openbare Laadpalen
- Start aanleg snelfietsroute Dalfsen - Zwolle
- Realisatie Duurzame Jagtclusterallee
- Aanjagen duurzaamheid aanpak N-wegen.

Regelgeving (met Bestuurszaken)

- Nieuwe ruimtelijke kaders Duurzame Energie
- Onderzoek Tiny Houses
- Start project Woonpas (woninggebonden financiering).

Lokale Kracht

- Diverse wijkacties en informatiebijeenkomsten voor inwoners over duurzame energie en isolatie
- Ontwikkeling natuurboerderij Nieuwleusen
- Ontwikkeling zonnepark Lemelerveld
- Ontwikkeling windmolens Nieuwleusen
- Nieuwe zonnedaken DalfsenStroomt
- Waterkrachtcentrale Vechterweerd
- Enkele projecten voor meer groen in de wijk.
- Start project duurzaam gezonde levensstijl Groen Gebogen

Afval

- Huishoudelijk en gemeentelijk afval 85% gerecycled
- Handhaving informatieplicht ondernemers
- Ondersteuning circulair nieuwbouwplan RPP Nieuwleusen.

Communicatie (met Bestuurszaken)

- Uitvoering communicatieplan Duurzaamheid met o.a. ieder kwartaal een duurzaamheidspagina
- Upgrade website Energieloket.
- Deelname Damitobeurs
- Voorlichtingscampagne energieneutraal verbouwen
- Duurzaamheidspagina DalfsenNet-Magazine

De meeste projecten krijgen een vervolg in 2020.

Voor de RES zijn diverse bijeenkomsten met stakeholders geweest en in een Startnotitie uitgewerkt. We liggen op schema. In 2020 moet een regiobod gereed zijn.

De voorbereidingen voor de transitievisie warmte gaat ook van start dit najaar, aansluitend wordt er een start gemaakt met de wijkplannen (Warmte Uitvoerings Plannen (WUP)). Eind 2021 moeten de transitievisie warmte gereed zijn.

De Energiemix is in september aan de raad gepresenteerd net zoals een verkenning voor een eigen energiebedrijf. De vervolgcities uit deze twee voorstellen worden in 2019 en 2020 uitgevoerd.

Bij het vaststellen van het beleids- en uitvoeringsplan is afgesproken dat sturen en meten via de Dalfser Duurzaamheidsindex (DDI) gebeurt. Zoals in de DDI van 2018 gesteld wordt, komt er nog een verfijningsslag op het huidige stoplichtmodel van de DDI. Hier wordt momenteel onderzoek naar gedaan. Daardoor is er in deze programmabegroting (nog) geen weergave beschikbaar van de DDI over 2019.

Hoofdstuk 5 Bijlagen

1 Kerngegevens

Inwoners	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Totaal	28.499	28.500	28.650
< 20 jaar	6.895	6.900	6.925
> 64 jaar	5.888	5.825	6.150
waarvan 75 - 85 jaar	1.987	2.500	2.100

Uitkeringsgerechtigden bijstand	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
IOAW	23	23	24
IOAZ	3	2	3
PW (participatiewet	223	225	213

Fysieke structuur	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
oppervlakte land in hectaren	16.510	16.510	16.510
oppervlakte binnenwater in hectaren	140	140	140
aantal verblijfsobjecten met woonfunctie	11.722	11.698	11.773
km gemeentelijke wegen	513	513	513
km provinciale wegen	34	34	34

Personele gegevens	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
aantal fte's	191	194	211

Financiële structuur per inwoner	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
algemene uitkering gemeentefonds	801	1105*	1.169

*Integratie uitkering sociaal domein toegevoegd aan algemene uitkering

2 Lasten en baten 2020 tot en met 2023

	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten						
Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen	-12.524	-12.167	-13.127	-13.281	-13.424	-13.972
Openbare orde en veiligheid	-2.160	-2.192	-2.612	-2.223	-2.224	-2.225
Beheer openbare ruimte	-5.092	-5.613	-5.393	-5.462	-5.479	-5.488
Economische zaken	-1.299	-1.001	-983	-1.180	-1.206	-245
Onderwijs en vrije tijd	-5.645	-5.580	-5.729	-5.724	-5.742	-5.711
Inkomensondersteuning	-5.769	-5.566	-5.911	-5.796	-5.802	-5.809
Sociaal domein	-20.168	-18.625	-20.029	-19.578	-19.450	-19.387
Duurzaamheid en milieu	-4.595	-4.866	-5.134	-5.165	-5.170	-5.214
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	-8.520	-7.891	-9.843	-9.935	-5.388	-4.819
Totaal lasten	-65.773	-63.500	-68.761	-68.343	-63.885	-62.870
Baten						
Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen	41.806	43.147	45.519	45.894	47.001	47.939
Sociaal domein	1.349	547	936	619	617	617
Beheer openbare ruimte	476	229	266	266	267	267
Openbare orde en veiligheid	92	78	102	103	103	103
Economische zaken	1.497	823	801	997	1.022	60
Onderwijs en vrije tijd	470	570	591	594	598	602
Inkomensondersteuning	3.851	3.665	3.859	3.859	3.859	3.859
Duurzaamheid en milieu	4.419	4.494	5.079	5.184	5.266	5.315
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	7.888	6.681	8.339	8.577	4.159	3.714
Totaal baten	61.848	60.235	65.492	66.093	62.891	62.475
Saldo						
Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen	29.282	30.980	32.391	32.613	33.577	33.967
Sociaal domein	-18.819	-18.078	-19.093	-18.959	-18.833	-18.771
Beheer openbare ruimte	-4.616	-5.383	-5.128	-5.195	-5.212	-5.220
Openbare orde en veiligheid	-2.068	-2.114	-2.509	-2.120	-2.121	-2.122
Economische zaken	197	-178	-182	-183	-184	-185
Onderwijs en vrije tijd	-5.175	-5.010	-5.137	-5.129	-5.144	-5.110
Inkomensondersteuning	-1.918	-1.902	-2.052	-1.937	-1.944	-1.950
Duurzaamheid en milieu	-176	-372	-55	19	95	101
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	-632	-1.209	-1.504	-1.358	-1.229	-1.104
Totaal saldo	-3.925	-3.266	-3.270	-2.250	-994	-394
Storting in reserves	-1.331	-20	-352	0	-20	-20
Onttrekking in reserves	4.753	2.980	2.197	1.642	1.410	1.295
Resultaat	-503	-306	-1.424	-607	396	881

3 Geraamde incidentele bedragen

Toelichting incidentele baten en lasten

De opgenomen incidentele baten in voorgaande tabel hebben merendeels een directe relatie met genoemde incidentele lasten. In dat geval is de nummering bij zowel de lasten als de baten hetzelfde.

Hieronder volgt een toelichting op de posten groter dan € 50.000 op volgorde van nummering, te starten met de incidentele lasten. Waar mogelijk is de toelichting op baten en lasten gecombineerd.

2. Transformatie MO

Voor de uitvoering van de transformatie MO is budget voor opleiding en ontwikkeling van medewerkers beschikbaar gesteld. Als laatste tranche is voor 2020 € 60.000 begroot. Deze lasten worden grotendeels - € 50.000 - gedekt uit de reserve en voor € 10.000 bekostigd uit budget studiekosten.

5. Ondersteuning invoering nieuw financieel systeem

Het financieel systeem wordt vervangen. Gekoerst wordt om het nieuwe systeem per 1 januari 2021 operationeel te hebben. Geraamde lasten voor projectleiding en vrijspelen capaciteit in 2020 bedragen € 125.000.

6. Overgang naar Shared Service Centrum

In verband met de overgang naar het Shared Service Centrum ONS (SSC) per 1 januari 2020 is afgesproken, dat de restant boekwaarde van de investering in de ICT, die Dalfsen in 2019 heeft gedaan, wordt overgenomen door SSC. Dit bedrag is vervolgens gestort in de Algemene Reserve Vrij Besteedbaar.

7. Vliegtuigwrak Millingen

Voor de berging van het vliegtuigwrak in Millingen is een bedrag beschikbaar gesteld, dat via een bijdrage vanuit de Algemene Uitkering gemeentefonds wordt vergoed aan de gemeente. Voor 2020 (perspectiefnota 2020-2023) is dit een bedrag van € 390.000.

8. Beschoeiingen

12. Cultuurbeleid 2017-2020

Het budget voor het project DNA van Dalfsen is verdeeld over een aantal jaren waarvan 2020 de laatste jaarschijf, € 90.000. Als dekking is een onttrekking aan de reserve geraamd.

14. Asielinstroom statushouders

De laatste inkomsten voor de c zijn in 2018 voor deze groep ontvangen. De kosten die gemaakt worden voor de groep vergunninghouders die de afgelopen jaren naar Dalfsen zijn gekomen, beperken zich echter niet tot één of twee jaar, maar spreiden zich over meerdere jaren uit. Denk aan de kosten voor re-integratie, welzijn en preventie. Via budgetoverheveling vanuit 2018 is voor 2020 € 65.000 beschikbaar.

15. Programmaplan jeugdzorg

Om meer grip te krijgen op indicatiestellingen en daarmee de kosten wordt een programmaplan jeugdzorg opgesteld. De incidentele kosten voor 2020 zijn geraamd op € 93.000; met als dekking de reserve sociaal domein.

17. Verduurzaming gebouwen

Met het vaststellen van het plan duurzaamheid is voor de jaren 2018-2022 incidenteel € 65.000 beschikbaar gesteld.

20. Invoeren Omgevingswet

Voor het invoeren van de omgevingswet zijn er incidentele middelen beschikbaar gesteld.

25. Bijdrage SPUK

Met ingang van 1 januari vervalt het recht op aftrek van btw voor gemeenten. Het rijk heeft een specifieke uitkering (SPUK) opgesteld om de gemeenten te compenseren. Vooral nog geldt dit tot en met 2023. Daarom is deze bijdrage als incidenteel aangemerkt.

26. Vrijval beschermd wonen

Centrumgemeente Zwolle ontvangt vanaf 2015 de financiële middelen voor Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang van het rijk en heeft voor het afdekken van risico's een reserve gevormd vanuit de niet benodigde middelen. Door de financiële resultaten over de afgelopen jaren en de te verwachte resultaten in de periode 2018-2020, wordt het risico lager ingeschat dan voorheen. In regio verband is afgesproken geen centrale risico reserve binnen het samenwerkingsverband aan te houden en deze verantwoordelijkheid bij de gemeenten te beleggen. Verwacht voordeel voor 2020 is € 315.000.

4 Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

TOEVOEGINGEN

Progr	Toevoegingen aan de reserves structureel	2020	2021	2022	2023
3	1. Opbrengsten snippergroen	0	0	20.000	20.000
	Totaal toevoegingen reserves structureel	0	0	20.000	20.000

Progr	Toevoegingen aan de reserves incidenteel	2020	2021	2022	2023
1	2. Overgang SSC overname boekwaarde investering	352.000	0	0	0
	Totaal toevoegingen reserves Incidenteel	352.000	0	0	0

	Totaal toevoegingen structureel en incidenteel	352.000	0	20.000	20.000
--	---	----------------	----------	---------------	---------------

ONTTREKKINGEN

Progr	Onttrekkingen aan de reserves structureel	2020	2021	2022	2023
1	3. Vervallen dividend WMO	28.750	23.750	18.750	13.750
1	4. Kapitaallasten gemeentehuis bouw	283.350	283.350	283.350	283.350
1	5. Vechthorst geldlening	400.000	400.000	400.000	400.000
1	6. Storting vanuit Vechthorst geldlening	-200.000	-200.000	-200.000	-200.000
1	7. Aflossing geldlening Vitens (t/m 2021)	152.000	152.000	0	0
2	8. Kapitaallasten brandweerkazerne Nieuwleusen	34.750	34.750	34.750	34.750
3	9. Kapitaallasten huisvesting gemeentewerf	46.600	46.600	46.600	46.600
3	10. Uitvoering groenstructuurplan	50.000	50.000	50.000	50.000
3	11. Herinrichting opwaarderen woonomgeving (ombuiging)	0	0	0	0
3	12. Renovatie verlichting (t/m 2022)	110.000	110.000	110.000	0
3	13. Kapitaallasten extra zonnepanelen gemeentewerf	14.150	14.150	14.150	14.150
3	14. Kapitaallasten wandelpromenade	6.534	6.534	6.534	6.534
5	15. Cultuurbeleid (2017 t/m 2020) incidenteel ogv notitie	0	0	0	0
5	16. Kapitaallasten kunstgrasvelden	85.473	85.473	85.473	85.473
5	17. Kapitaallasten Cichoreifabriek gebouw + installaties	80.966	80.966	80.966	80.966
5	18. Kapitaallasten fontein	4.458	4.458	4.458	4.458
5	19. Kapitaallasten De Spil gebouw + installaties	442.783	442.783	442.783	442.783
9	20. Gebiedsgericht beleid projecten (t/m 2021)	25.000	25.000	0	0
9	21. Bestemmingsplan kernen 50% volkshuisvesting	32.500	32.500	32.500	32.500
	Totaal onttrekkingen aan de reserves structureel	1.597.314	1.592.314	1.410.314	1.295.314

Progr	Onttrekkingen aan de reserves incidenteel	2020	2021	2022	2023
1	22. Gemeentelijke website / intranet	25.000	0	0	0
1	23. Opleiding Transformatie MO	50.000			
1	24. Overgang SSC conform raadsbesluit mei 2019	222.000			
3	25. Planvorming N340, budgetoverheveling jaarrek 2018	30.000	0	0	0
5	26. Cultuurbeleid (2017 t/m 2020, was voorheen struct)	90.000			
6	27. Asielinstroom Vergunninghouders, budgetovh 2018	65.000	0	0	0
7	28. Programmaplan jeugdzorg (PPN 2020-2023)	93.000	0	0	0
8	29. Duurzame dorpen, budgetovh jaarrek 2018	0	50.000	0	0
9	30. Omgevingswet, budgetovh jaarrekening 2018	25.000	0	0	0
	Totaal onttrekkingen aan de reserves incidenteel	600.000	50.000	0	0

Totaal onttrekkingen structureel en incidenteel	2.197.314	1.642.314	1.410.314	1.295.314
--	------------------	------------------	------------------	------------------

Toelichting

1. en 10. De opbrengsten uit de verkoop van snippergroen worden gestort in de reserve herstructurering openbaar groen. De kosten van de uitvoering van groenstructuurplan projecten worden gedekt uit deze reserve. *In het kader van de ombuigingen wordt de opbrengst verkoop snippergroen over de jaren 2020 en 2021 niet gestort in de reserve, maar komt t.g.v. de exploitatie. Vanaf 2022 worden opbrengsten weer toegevoegd aan de reserve.*

2. en 24. Aansluiting bij Shared Service Centrum
In mei 2019 is besloten om per 1 januari 2020 volledig aan te sluiten bij het Shared Service Centrum. In 2019 wordt een investering gedaan in de hardware. De boekwaarde wordt t.z.t. door SSC overgenomen. De geraamde boekwaarde wordt gestort in de reserve en tzt bij versneld afschrijven weer onttrokken. Daarnaast zijn extra incidentele middelen nodig voor de overgang. De raad heeft hierover in mei 2019 besloten.

3. Vervallen dividend WMO (Waterleiding Maatschappij Overijssel) betreft wegvallend dividend. In 2005 heeft WMO Beheer het aandeel in Wavin verkocht. Vervolgens is in 2006 besloten WMO beheer te laten fuseren met Wadinko Beheer BV. De gemeente is daarom nu rechtstreeks aandeelhouder in Wadinko BV. Bij de verkoop van de Wavin is besloten het wegvallende dividend gedurende 20 jaar (dat wil zeggen elk jaar € 5.000 minder) ten laste te brengen van de algemene reserve reeds bestemd.

De onttrekkingen onder de punten 4, 8, 9, 13, 14,16,17,18,19 komen ten laste van een geblokkeerde bestemmingsreserve ten behoeve van de kapitaallasten.

5 en 6. De jaarlijkse aflossing van de Vechthorst geldlening valt voor 50% vrij in de exploitatie. De looptijd van deze lening is tot 2025.

7. Deze geldlening aan Vitens kent een aflossingstermijn van 15 jaar. De aflossing is gestart op 1 juli 2007. Vanaf 2007 is besloten een bedrag van € 152.000 ten gunste te brengen van de exploitatie dit heeft te maken met de verkoopopbrengst van Vitens in 2005. De dekking vindt plaats vanuit de reserve verkoop preferente aandelen Vitens. Einddatum van deze beschikking is 2022. Vanaf 2018 wordt geanticipeerd op het wegvallen van deze opbrengst.

11. In het kader van de ombuigingen wordt voorgesteld de uitgaven voor herinrichting opwaarderen woonomgeving te schrappen met ingang van 2020. De onttrekking aan de reserve volkshuisvesting komt hiermee ook te vervallen.

De onttrekkingen onder de punten 12 en 20 zijn posten waarop dit moment nog een reserve tegenover staat. Deze onttrekkingen worden afgebouwd. Het betreft budgetten met structurele uitgaven.

15. Voor Cultuurbeleid is gedurende de periode 2017 t/m 2020 budget beschikbaar gesteld met dekking ten laste van de reserve. Met ingang van 2020 wordt dit aangemerkt als incidentele mutatie op grond van de Notitie Structurele en Incidentele baten en lasten (augustus 2018).

21. Bestemmingsplan kernen 50% volkshuisvesting) betreft het ontwikkelen van plannen die aan de reserve Volkshuisvesting onttrokken worden.

22 t/m 30. Dit betreft budgetten die bij de jaarrekening 2018, PPN 2020 of begroting 2020 incidenteel beschikbaar zijn gesteld ten laste van een reserve, met uitzondering van nr 26. Zie hiervoor de toelichting onder nr 15.

Structureel begrotingssaldo

Conform BBV geven wij hieronder het structureel saldo van onze begroting weer.

Berekening structureel saldo	2020	2021	2022	2023
Saldo baten en lasten	-3.270.000	-2.250.000	-994.000	-394.000
Storting in reserves	-352.000	0	-20.000	-20.000
Onttrekking aan reserves	2.197.000	1.642.000	1.410.000	1.295.000
Begrotingsresultaat (afrondding)	-1.425.000	-608.000	396.000	881.000
Waarvan incidenteel lasten	-1.793.000	-373.500	-103.000	-20.000
Waarvan incidenteel baten	1.541.000	145.000	95.000	95.000
Totaal incidenteel	-252.000	-228.500	-8.000	75.000
Structureel saldo	-1.173.000	-379.500	404.000	806.000

5 Reserves en voorzieningen

Naam reserve / voorziening	Saldo per 31-12-2019 *	Bij	Af	Saldo per 31-12-2020	Bij	Af	Saldo per 31-12-2021
Algemene reserve							
Algemene reserve vaste buffer	5.500.000			5.500.000			5.500.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	7.727.249	352.000	-277.000	7.802.249		-50.000	7.752.249
Algemene reserve grondexploitatie	2.310.535			2.310.535			2.310.535
Totaal algemene reserve	15.537.784	352.000	-277.000	15.612.784	0	-50.000	15.562.784
Bestemmingsreserves geblokkeerd							
KL Gemeentehuis bouw	8.217.150		-283.350	7.933.800		-283.350	7.650.450
KL Kunstgrasvelden	494.567		-85.473	409.094		-85.473	323.621
KL pand vm Rabobank Nieuwleusen **	0		0	0		0	0
KL Installaties vm Rabobank N'leusen **	0		0	0		0	0
KL Cichoreifabriek gebouw	1.057.870		-28.591	1.029.279		-28.591	1.000.688
KL Cichoreifabriek installaties	366.625		-52.375	314.250		-52.375	261.875
KL Brandweerkazerne Nieuwleusen	973.000		-34.750	938.250		-34.750	903.500
KL de Spil installaties	2.250.000		-250.000	2.000.000		-250.000	1.750.000
KL de Spil gebouw	7.518.536		-192.783	7.325.753		-192.783	7.132.970
KL verbouw werf Dalfsen	1.140.750		-60.750	1.080.000		-60.750	1.019.250
KL Wandelpromenade	142.897		-10.992	131.905		-10.992	120.913
Totaal bestemmingsres. geblokkeerd	22.161.395	0	-999.064	21.162.331	0	-999.064	20.163.267
Bestemmingsreserves							
Reserve reeds bestemd	327.500		-233.750	93.750		-48.750	45.000
Grote projecten	0			0			0
Milieu	0			0			0
Verkoop pref.aandelen Vitens	304.458		-152.234	152.224		-152.224	0
Herstructurering openbaar groen	470.587	0	-50.000	420.587	0	-50.000	370.587
Sociaal domein	459.293		-143.000	316.293			316.293
Volkshuisvesting overdracht woningbedrijf	1.827.477		-400.000	1.427.477		-400.000	1.027.477
Volkshuisvesting (VHV)	1.545.460	200.000	-142.500	1.602.960	200.000	-142.500	1.660.460
Totaal bestemmingsreserves	4.934.775	200.000	-1.121.484	4.013.291	200.000	-793.474	3.419.817
Totaal reserves	42.633.954	552.000	-2.397.548	40.788.406	200.000	-1.842.538	39.145.868
Voorzieningen							
Riolering spaarvoorziening	4.036.182	533.789	-325.000	4.244.971	531.330	-325.000	4.451.301
Reiniging (afval)	0		0	0	0		0
Groot onderhoud gem. gebouwen	965.894	165.000	-115.000	1.015.894	165.000	-55.000	1.125.894
Wethouderspensioen	765.585	100.000		865.585	100.000		965.585
Pensioen gewezen wethouders	1.075.700		-100.000	975.700		-100.000	875.700
Bovenwijken aansluiting N348	0			0			0
Mobiliteit (door derden beklemde middelen)	0			0			0
Totaal voorzieningen	6.843.361	798.789	-540.000	7.102.150	796.330	-480.000	7.418.480
TOTAAL GENERAAL	49.477.315	1.350.789	-2.937.548	47.890.556	996.330	-2.322.538	46.564.348

* stand per 31-12-2019 is inclusief raadsbesluiten t/m PPN (juni 2019). Dus excl mutaties 2e berap 2019 (raad okt 2019).

** mutaties in 2e berap 2019 zijn wel meegenomen, in verband met versnelde afschrijving
ogv BBV

Naam reserve / voorziening	Saldo per 31-12-2021	Bij	Af	Saldo per 31-12-2022	Bij	Af	Saldo per 31-12-2023
Algemene reserve							
Algemene reserve vaste buffer	5.500.000			5.500.000			5.500.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	7.752.249			7.752.249			7.752.249
Algemene reserve grondexploitatie	2.310.535			2.310.535			2.310.535
Totaal algemene reserve	15.562.784	0	0	15.562.784	0	0	15.562.784
Bestemmingsreserves geblokkeerd							
KL Gemeentehuis bouw	7.650.450		-283.350	7.367.100		-283.350	7.083.750
KL Kunstgrasvelden	323.621		-85.473	238.148		-85.473	152.675
KL pand vm Rabobank Nieuwleusen **	0		0	0		0	0
KL Installaties vm Rabobank N'leusen **	0		0	0		0	0
KL Cichoreifabriek gebouw	1.000.688		-28.591	972.097		-28.591	943.506
KL Cichoreifabriek installaties	261.875		-52.375	209.500		-52.375	157.125
KL Brandweerkazerne Nieuwleusen	903.500		-34.750	868.750		-34.750	834.000
KL de Spil installaties	1.750.000		-250.000	1.500.000		-250.000	1.250.000
KL de Spil gebouw	7.132.970		-192.783	6.940.187		-192.783	6.747.404
KL verbouw werf Dalfsen	1.019.250		-60.750	958.500		-60.750	897.750
KL Wandelpromenade	120.913		-10.992	109.921		-10.992	98.929
Totaal bestemmingsres. geblokkeerd	20.163.267	0	-999.064	19.164.203	0	-999.064	18.165.139
Bestemmingsreserves							
Reserve reeds bestemd	45.000		-18.750	26.250		-13.750	12.500
Grote projecten	0			0			0
Milieu	0			0			0
Verkoop pref.aandelen Vitens	0		0	0		0	0
Herstructurering openbaar groen	370.587	20.000	-50.000	340.587	20.000	-50.000	310.587
Sociaal domein	316.293			316.293			316.293
Volkshuisvesting overdracht woningbedrijf	1.027.477		-400.000	627.477		-400.000	227.477
Volkshuisvesting (VHV)	1.660.460	200.000	-142.500	1.717.960	200.000	-32.500	1.885.460
Totaal bestemmingsreserves	3.419.817	220.000	-611.250	3.028.567	220.000	-496.250	2.752.317
Totaal reserves	39.145.868	220.000	-1.610.314	37.755.554	220.000	-1.495.314	36.480.240
Voorzieningen							
Riolering spaarvoorziening	4.451.301	527.826	-325.000	4.654.127	524.357	-325.000	4.853.484
Reiniging (afval)	0		0	0		0	0
Groot onderhoud gem. gebouwen	1.125.894	165.000	-170.000	1.120.894	165.000	-750.000	535.894
Wethouderspensioen	965.585	100.000		1.065.585	100.000		1.165.585
Pensioen gewezen wethouders	875.700		-100.000	775.700		-100.000	675.700
Bovenwijks aansluiting N348	0			0			0
Mobiliteit (door derden beklemde middelen)	0			0			0
Totaal voorzieningen	7.418.480	792.826	-595.000	7.616.306	789.357	-1.175.000	7.230.663
TOTAAL GENERAAL	46.564.348	1.012.826	-2.205.314	45.371.860	1.009.357	-2.670.314	43.710.903

6 EMU-saldo en geprognosticeerde meerjarenbalans

Het EMU-saldo voor 2019 en volgende jaren is berekend met als basis de vastgestelde jaarrekening 2018.

Toelichting:

1. De bedragen komen overeen met bijlage 5.2.
2. Dit zijn de begrote bedragen aan afschrijvingen op de exploitatie.
4. De investering in 2018 is hoog in verband met de investering De Spil en de gemeentewerf Dalfsen 3 en 9. De bedragen komen overeen met bijlage 5.5.
- 7 en 8. De in de MPG 2019 opgenomen bedragen.

EMU-saldo

In het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen van 23 mei 2018 jl. is gesproken over de EMU-norm voor de decentrale overheden. Het rijk en de decentrale overheden hebben de macro EMU-norm op

-0,4% van het BBP per jaar gezet voor de periode 2019 tot 2022. Voor gemeenten is de norm op -0,27 gezet. De individuele referentiewaarde van het EMU-saldo voor de gemeente Dalfsen is in de septembercirculaire 2019 vastgesteld op 2.317. De referentie waarde betreft geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een gemeente in het gezamenlijke tekortnorm heeft.

Wanneer het saldo positief is, is er sprake van een vorderingenoverschot, als het saldo negatief is, spreekt men over een vorderingentekort. Voor de jaren 2022-2023 draagt Dalfsen positief bij aan het EMU-saldo.

EMU-saldo (bedragen x € 1.000)		jaarrek 2018	begr. 2019	herzien 2019	begr. 2020	begr. 2021	begr. 2022	begr. 2023
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-3.925	-2.193	-3.266	-3.270	-2.250	-994	-394
+2	Afschrijvingen ten laste van exploitatie	2.269	2.226	2.221	2.360	2.281	2.320	2.267
+3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten lasten van de exploitatie	1.837	831	834	799	796	792	789
-4	Investerings in (im)materiele vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-10.072	-1.674	-1.067	-559	-1.141	-715	-992
+5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in in mindering zijn gebracht bij post 4	160	0	0	0	0	0	0
+6a	Baten uit desinvesteringen in (im) materiele vaste (tegen verkoopprijs) voorzover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0	0	0	0
-7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d.	-3.755	-3.903	-5.942	-7.571	-7.993	-3.587	-2.166
+8a	Baten bouwgrondexploitatie:	6.979	6.408	6.408	8.125	8.552	4.150	2.734
-9	Betalings ten laste van de voorzieningen	-564	-1.701	-1.701	-540	-480	-595	-895
-10	Betalings die niet via de exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de andere genoemde posten	0	0	0	0	0	0	0
11b	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	0	0	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo		-7.071	-6	-2.513	-656	-235	1.371	1.343

Activa					
bedragen x € 1.000	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	163	163	163	163	163
Materiële vaste activa	48.326	50.127	51.267	52.872	54.147
Financiële vaste activa	6.087	5.580	5.073	4.566	4.059
Totale vaste activa	54.576	55.870	56.503	57.601	58.369
Vlottende activa					
Voorraden	9.159	1.522	522	2.001	4.636
Vorderingen	6.000	5.500	5.000	5.000	5.000
Liquide middelen	5.474	6.835	4.980	315	356
Overlopende activa	2.000	1.500	1.500	1.500	1.500
Totaal vlottende activa	22.633	15.357	12.002	8.816	11.492
Balans totaal activa	77.209	71.227	68.505	66.417	69.861

Passiva					
bedragen x € 1.000	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Vaste passiva					
Eigen vermogen	42.634	40.788	39.146	37.756	36.480
Voorzieningen	6.843	7.102	7.418	7.616	7.231
Vaste schulden rentetypische looptijd > 1 jaar	17.732	16.337	14.941	13.545	12.150
Totaal vaste passiva	67.209	64.227	61.505	58.917	55.861
Vlottende passiva					
Netto vlottende schulden rentetypische looptijd < 1 jaar	6.000	4.000	4.000	4.500	6.000
Overlopende passiva	4.000	3.000	3.000	3.000	8.000
Totaal vlottende passiva	10.000	7.000	7.000	7.500	14.000
Balans totaal passiva	77.209	71.227	68.505	66.417	69.861

7 Investeringskredieten

In het onderstaande overzicht vindt u in het kort de investeringen voor 2020. Voor een nadere toelichting wordt u verwezen naar het Investeringsplan 2020-2023.

Investeringen met activering		
Programma	Omschrijving	Bedrag
3	Iseki klepelmaaier	46.000
3	John Deere 6130R	108.000
3	Joskin kipper	62.000
3	Vervanging folie vijver Polhaarweg	33.000
3	Gemeentelijk Verkeers- en vervoerplan	160.000
3	Wegenschaaf	27.500
3	Zoutmenginstallatie	35.000
3	Zoutstrooier B1 en B2	42.000
5	1e inrichting meubilair en onderwijsleerpakket de Spiegel	45.000
9	Strategische grondaankopen	1.000.000
Totaal		1.558.500

8 Definities beleidsindicatoren

In onderstaande tabel wordt een definitie c.q. nadere beschrijving weergegeven van de beleidsindicatoren zoals opgenomen in de programma's:

Programma	Indicator	Definitie/beschrijving
Programma 1	Formatie	Het gaat om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. Uitgangspunt is het vastgestelde formatieplan, dus niet de werkelijke bezetting. Het gaat om formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature. Fte is het equivalent van een 36-urige werkweek.
	Bezetting	Het gaat om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan. Ook boventallige medewerkers worden hierin meegeteld.
	Apparaatskosten	De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Het betreft dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.
	Externe inhuur	Het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt. Onder externe inhuur valt niet: alle vormen waarin een product of opdracht compleet in de markt wordt gezet of inhuur van deskundigheid voor de uitoefening van wettelijke taken, zoals bijvoorbeeld tolken.
	Overhead	Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Het percentage overhead betreft de overheadkosten zoals begroot op taakveld 0.4 gedeeld door het totaal saldo van de lasten (exclusief toevoegingen aan reserves).
	Programma 2	Verwijzingen Halt
Harde kern jongeren		Het aantal hardekern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar.
Winkeldiefstallen		Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
Geweldsmisdrijven		Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
Diefstallen uit woning		Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.
Vernielingen en beschadigingen (in openbare ruimte)		Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.
Programma 3		Vervallen

Programma 4	Functiemenging	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
	Bruto Gemeentelijk Product	Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente. De verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of er boven verwachting (<100) of beneden verwachting (>100) wordt geproduceerd.
	Vestigingen (van bedrijven)	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
Programma 5	Absoluut verzuim	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
	Relatief verzuim	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
Programma 6	Personen met een bijstandsuitkering	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.
Programma 7	Banen	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
	Jongeren met een delict voor de rechter	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
	Kinderen in uitkeringsgezinnen	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
	Netto arbeidsparticipatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.
	Werkloze jongeren	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar).
	Lopende re-integratievoorzieningen	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
	Jongeren met jeugdhulp	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.
	Jongeren met jeugdbescherming	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
	Jongeren met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 180 deelnemende gemeenten.
	Omvang huishoudelijk restafval	De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg).
Programma 8	Hernieuwbare elektriciteit	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
	Gemiddelde WOZ waarde	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
Programma 9	Nieuw gebouwde woningen	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.
	Demografische druk	De som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar.
	Gemeentelijke woonlasten	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

	eenpersoonshuishouden	
	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

9 Uitgangspunten begroting 2020 - 2023

Prijscompensatie

Er wordt geen prijscompensatie toegepast op de budgetten voor goederen en diensten van derden. Bijstelling vindt plaats op basis van de uitgaven van de laatste 3 jaar. Komt daar een over- dan wel onderschrijding naar voren, dan wordt het budget bij de Perspectiefnota aangevraagd/afgeraamd.

CAO gemeenten

In de begroting 2019-2022 is voor 2020 uitgegaan van een salarisverhoging van 1%. In de perspectiefnota is uitgegaan van een extra verhoging van de lonen van 4,9% voor 2019-2020 en sociale lasten van 0,5% (meegenomen in de structurele financiële mutaties). Inmiddels is bekend dat de verhoging geen 4,9% wordt, maar 6,25%.

Tarieven en belastingen

Voor de tariefstijging 2020 voor de gemeentelijke belastingen en rechten is het voorstel om conform de gedragslijn uit voorgaande jaren met het inflatiepercentage te verhogen, met uitzondering van die tarieven die kostendekkend moeten zijn.

Toezicht provincie

In plaats van de begrotingsbrief van de provincie is er dit jaar een nieuw gemeenschappelijk financieel toezichtskader voor gemeenten. Het kader heeft tot doel het hebben van duidelijke en transparante spelregels bij de uitvoering van de wettelijke taak financieel toezicht op gemeenten door provincies. Door de toezichhouder zal extra gelet worden op onderhoud kapitaalgoederen, waardering voormalig NIEGG en de implementatie Omgevingswet.

Aantallen inwoners en woningen

Het aantal inwoners is op 1 januari 2019 vastgesteld op 28.487 door het CBS, de prognose van het aantal inwoners is van Primos. De hieronder getoonde aantallen inwoners zijn per 31 december van het betreffende jaar.

Jaar	Inwoners	A/D*	Mutatie	Verblijfsobjecten			A/D	Mutatie
				Wonen	Logies	Totaal		
2015	27.916	D		11.391	317	11.708	D	80
2016	28.070	D	154	11.444	314	11.758	D	75
2017	28.242	D	172	11.511	314	11.825	A	67
2018	28.508	A	266	11.722	314	12.036	A	211
2019	28.600	A	92	11.896	314	12.210	A	174
2020	28.700	A	100	12.046	314	12.360	A	150
2021	28.800	A	100	12.196	314	12.510	A	150

*A = aanname, D = definitief

10 Taakvelden

Prog	Omschrijving	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
Prog 1	Bestuur/onderst/alg.dek.middel	0.1	Bestuur	-1.426	19
		0.10	Mutaties reserves	-352	961
		0.11	Res. rek. van baten en lasten	0	0
		0.2	Burgerzaken	-1.232	331
		0.3	Beheer overige gebouwen&grond	-285	157
		0.4	Overhead	-8.850	629
		0.5	Treasury	-92	551
		0.61	OZB woningen	-248	3.818
		0.62	OZB niet-woningen	-137	2.158
		0.64	Belastingen overig	-9	160
		0.7	Alg uitkering gemeentefonds	0	37.459
		0.8	Overige baten en lasten	-850	41
3.4	Economische promotie	0	194		
Totaal	programma			-13.479	46.480
Prog	Omschrijving	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
Prog 2	Openbare orde en veiligheid	0.10	Mutaties reserves	0	35
		1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-1.933	90
		1.2	Openbare orde en veiligheid	-678	13
Totaal	programma			-2.612	137
Prog	Omschrijving	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
Prog 3	Beheer openbare ruimte		Openbaar vervoer	-9	0
		0.10	Mutaties reserves	0	257
		2.1	Verkeer en vervoer	-2.977	138
		5.7	Openbaar groen & openluchtrecre	-2.407	128
Totaal	programma			-5.393	523
Prog	Omschrijving	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
Prog 4	Economische zaken	0.10	Mutaties reserves	0	0
		3.1	Economische ontwikkeling	-87	0
		3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-793	793
		3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsrege	-4	8
		3.4	Economische promotie	-100	0
Totaal	programma			-983	801
Prog	Omschrijving	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
Prog 5	Onderwijs en vrije tijd	0.10	Mutaties reserves	0	704
		2.3	Recreatieve havens	-47	14
		3.4	Economische promotie	-88	0
		4.1	Openbaar basisonderwijs	-92	0

		4.2	Onderwijshuisvesting	-665	0
		4.3	Onderwijsbeleid& leerlingzaken	-1.298	181
		5.1	Sportbeleid en activering	-201	0
		5.2	Sportaccommodaties	-1.960	271
		5.3	Cultuurpresentatie etcetera	-416	8
		5.4	Musea	-1	0
		5.6	Media	-805	0
		5.7	Openbaar groen & openluchtrecre	-29	2
		6.1	Samenkracht&bürgerparticipatie	-126	116
Totaal	programma			-5.729	1.295

Prog	Omschrijving	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
Prog 6	Inkomensondersteuning	0.10	Mutaties reserves	0	65
		6.1	Samenkracht&bürgerparticipatie	-208	0
		6.3	Inkomensregelingen	-5.546	3.859
		6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-157	0
Totaal	programma			-5.911	3.924

Prog	Omschrijving	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
Prog 7	Sociaal domein		Geëscaleerde zorg 18+	-30	0
			Geëscaleerde zorg 18-	0	0
		0.10	Mutaties reserves	0	93
		2.2	Parkeren	0	0
		6.1	Samenkracht&bürgerparticipatie	-1.952	0
		6.2	Wijkteams	-1.447	0
		6.4	Begeleidende participatie	-3.365	216
		6.5	Arbeidsparticipatie	-627	200
		6.5	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-1.016	14
		6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-4.338	490
		6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-6.230	0
		7.1	Volksgezondheid	-1.024	16
Totaal	programma			-20.029	1.029

Prog	Omschrijving	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
Prog 8	Duurzaamheid en milieu	0.10	Mutaties reserves	0	0
		7.2	Riolering	-1.484	1.790
		7.3	Afval	-2.348	3.015
		7.4	Milieubeheer	-1.051	15
		7.5	Begraafplaatsen en crematoria	-252	259
Totaal	programma			-5.134	5.079

Prog	Omschrijving	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
------	--------------	----------	--------------	--------	-------

Prog 9	Ruimtelijke ordening en VHV	0.10	Mutaties reserves	0	83
		5.5	Cultureel erfgoed	-31	18
		5.7	Openbaar groen & openluchtrecre	-35	0
		8.1	Ruimtelijke ordening	-1.471	125
		8.2	GREX (niet bedrijventerreinen)	-7.341	7.332
		8.3	Wonen en bouwen	-964	864
Totaal	programma			-9.843	8.422
Totaal	programma's			-69.113	67.689

11 Afkortingen

A.R.V.B.	Algemene Reserve Vrij Besteedbaar
A.V.O.I.	Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuur
B.A.G.	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
B.B.V.	Besluit Begroting en Verantwoording
B.G.T.	Basisregistratie Grootchalige Topografie
B.I.G.	Baseline Informatiehuishouding Gemeenten
B.N.G.	Bank Nederlandse Gemeenten
B.O.A.	Buitengewoon Opsporingsambtenaar
B.Z.K.	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
C.B.S.	Centraal Bureau voor de Statistiek
Chw	Crisis en herstelwet
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CROW	Oorspronkelijk Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, water- en Wegenbouw, nu eigenaam
D.D.I.	Dalfser Duurzaamheids Index
D.U.O.	Dienst Uitvoering Onderwijs
E.M.U.	Economische en Monetaire Unie
E.N.S.I.A.	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
G.B.L.T.	Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus-Tricijn
G.B.D.	Groene en Blauwe Diensten
G.G.D.	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
G.M.S.D	Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein
G.O.A.B.	Gemeentelijk Onderwijs en Achterstanden Beleid
GOTIK	Geld, Organisatie, Tijd, Informatie, Kwaliteit
G.R.	Gemeenschappelijke Regeling
G.R.P.	Gemeentelijk Riolerings Plan
G.S.P.	Groenstructuurplan
G.V.V.P.	Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan
H.H.T.	Huishoudelijke Hulp Toelage
I.K.B.	Individueel Keuze Budget
I.O.A.W.	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze werknemers
I.O.A.Z.	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
K.I.N.G.	Kwaliteits Instituut Nederlandse Gemeenten
K.L.P.D.	Korps landelijke politiediensten
LISA	Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen
L.O.P.	Landschapsontwikkelingsplan
M.D.T.	Multidisciplinaire teams
M.P.G.	Meerjaren Prognose Grondexploitaties

Niegg	Niet in exploitatie genomen gronden
N.S.V.V	Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde
O.N.S.	Overheid en Service
O.Z.B.	Onroerend Zaakbelasting
P&C	Planning en Control
R.I.V.M.	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
R.M.C.	Regionaal Meld en Coördinatiepunt
R.U.D.	Regionale Uitvoeringsdienst
S.D.W.	Stichting Dalfsen Werkt
S.M.O.N.	Stichting Maatschappelijke Opbouw Nieuwleusen
SPUK	Specifieke uitkering
S.S.C.	Shared Service Centre
S.Z.W.	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
VHROSV	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing
V.I.C.	Verbijzonderde Interne Controle
V.N.G.	Vereniging Nederlandse Gemeenten
Vpb	Vennootschapsbelasting
V.S.V.	Voortijdig School Verlaten
V.V.E.	Voor- en vroegschoolse Educatie
V.V.N.	Veilig Verkeer Nederland
wet Fido	Wet Financiering decentrale overheden
wet V.T.H.	Wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
W.K.R.	Werkkostenregeling
W.M.O.	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
W.N.R.A.	Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren
W.O.O.	Wet Open Overheid
wet W.O.Z.	Wet Waardering Onroerende Zaken
W.O.C.	Welzijn Onderwijs Cultuur
W.W.B.	Wet Werk en Bijstand
2b diensten	Diensten waarbij een beperkt deel van de Europese aanbestedingsrichtlijnen van toepassing zijn